

**Títol: JAUME BOFILL I MATAS (1878-1933).
L'ADSCRIPCIÓ I L'EVOLUCIÓ POLÍTICA.**

Autor: JORDI CASASSAS YMBERT

Fecha: 01/09/1977

Número: E0004

JORDI CASASSAS I YBERT

JAUME BOFILL I MATAS (1878 - 1933).

ADSCRIPCIÓ SOCIAL I L'EVOLUCIÓ POLÍTICA .

I

TESI DE DOCTORAT PRESENTADA A LA FACULTAT DE
GEOGRAFIA I HISTORIA DE LA UNIVERSITAT DE
BARCELONA.

EL DIRECTOR

SETEMBRE DEL 1977

DEPARTAMENT D'HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA

UNIVERSITAT DE BARCELONA

CRÈDITS

En calig a continuació una breu relació sense ordre en la temptació de voler elucidar massa sobre prioritats, intensitat o característiques dels ajuts, dones, en ocasions, arriba a succeir que valoren una contribució determinada, sense intensiva que moltes d'altres, però que t'ha arribat en un moment d'incertesa i un significat el descobriment d'un nou heretge o un estilul per a veure encavallat. Per altra banda, sense voler negar la part d'individualitat que té una investigació, aquesta acaba resultant tributària de les circumstàncies fins al punt de que, en una agraïment que disminueix la consciència d'èsser exhaustius o rigorosament acadèmics, acaben resultant errors incoherents. I, a més, en aquesta línia, no seria en veure el treball agraïment envers la nova dona, Montserrat Garriga i Colar, sense l'ajut de la qual, a un nivell personal en l'encoratjament i en l'ordre material i familiar, les pàgines que se veuen dute que s'ha assolit concretat amb la intensitat i en el totes en que ho han fet.

Així doncs, vull fer constar el meu agraïment envers:

El Dr. Emili Giralt, el director d'aquesta tesi i l'estímul que m'ha donat en tot moment. El Dr. Carles Lloca, en el qual he trobat sempre un gran sentit de comprensió i de col·laboració. El Dr. Vicente Gacho, la col·laboració amb el qual he treballat, amb una gran corda, fructífera i amical. El Dr. Felip Colar, el qual, talment com en una fase molt avançada de la recerca, m'ha ajudat a realitzar el que concebia als que havia donat fins aleshores un valor molt restringit. Ha estat comentat més el Dr. J. M. González Casanova, el qual evidentment he seguit la seva interassa bibliografia, començant el tribunal que ha de jutjar la present tesi.

Per altra banda vull fer constar l'important ajut rebut, de valor o sense intensitat i de qualitat, de les cases, de part de:

2

El meu filla Jolimar, que porta escrits d'arruïnats, l'ajuda rebuda en la immensa majoria de les institucions en ha treballat. Vull destacar: l'Arxiu Històric unificat (i especialment a la Montserrat Condominas), la Biblioteca de Catalunya, l'Arxiu general de la Diputació de Barcelona, l'Arxius Barcelonès, l'Arxiu de la Presidència del govern i un llarg etc.

Finalment vull fer constar el meu més profund agraïment envers la Fundació J. Goffill que és qui ha finançat l'ordenació de l'anniu particular d'en Jaume Goffill i Maria L. Bonet i l'he donat a la família Goffill, especialment la Neus Julivert i el seu fill, Lucien Goffill, que és qui ha portat bona part del pes material en aquesta feina d'ordenació.

INDEX.

AGRAÏMENTS	I
INTRODUCCIÓ	III
Presentació general d'En Jaume Bofill i Matas	XII
PRELIMINARS	1
Infància i Joventut ..	1
Les relacions d'En Jaume Bofill amb el món de l'Església	23
Jaume Bofill.El camí d'integració al moviment del catalanisme polític	53
L'ACTIVITAT D'EN JAUME BOFILL EN EL PERIODE 1910 - 1917	97
El període 1910 - 1913	103
"En Prat de la Riba.Propulsor eminentíssim de la cultura catalana"	120
El "grup" de la revista Catalunya	127
La campanya "pro-Mancomunitat" i l'elecció de regidor d'En Jaume Bofill	138
La "Junta d'Afirmació Catalana" i la seva significació	161
La participació d'En J.Bofill en l'aparell polític-administratiu català	171
La llengua catalana a l'Ajuntament	202
La nova situació oberta després de la mort d'En Prat de la Riba	206
DE LA INTEGRACIÓ OFICIAL A LA MANCOMUNITAT A LA CREACIÓ D'ACCIÓ CATALANA.LA SIGNIFICACIÓ I LA PARTICIPACIÓ D'EN JAUME BOFILL I MATAS	223
La significació de l'any 1919.L'activitat d'En Jaume Bofill	225
Les "Joventuts Catalanes"	228
La significació de l'any 1920	245
L'afer Xenius	253
La "Comissió d'Educació General" i la seva significació	262
1922-setembre de 1923.L'escisió de la Lliga i la creació d'Acció Catalana.La participació d'En Jaume Bofill	271

La Conferència Nacional Catalana	278
LA DICTADURA.(18.IX.1923 - 28.I.1930)	320
El periodisme	362
La caiguda de la dictadura	378
1930.ÀCCIO CATALANA.PARTIT POLÍTIC.....	410
Actuació d'Acció Catalana i d'En J.Bofill davant el moment polític	439
"L'Altra Concòrdia".L'aportació teòrica en el plet constituent de espanyol.....	461
Del Pacte de Sant Sebastià a la creació del Partit Catalanista Republicà	479
La visita d'En Bofill a Madrid	488
EL PARTIT CATALANISTA REPUBLICÀ I LA CAMpanyA ELECTORAL	511
La creació del Partit Catalanista Republicà	511
La constitució oficial del partit	556
La campanya electoral del Partit Catalanista Republicà	591
EL 14 D'ABRIL	626
La proclamació de la República	635
a) Els esdeveniments.La proclamació	635
b) La doble proclamació	646
L'actuació dels sectors populars.El 14 d'abril	655
El poder popular el dia 14	655
a) El centre de la ciutat i les barriades	656
b) Els centres oficials	658
c) Les organitzacions obreres i estudiantines	659
En Jaume Bofill davant el 14 d'abril	662
EN JAUME BOFILL DAVANT LA REPÚBLICA	673
Participació d'En Jaume Bofill en la campanya pro-Estatut	697
En Jaume Bofill davant la qüestió religiosa	726
La Qüestió Religiosa	732
Algunes precisions sobre la significació d'En Jaume Bofill en el període republicà	743
Jaume Bofill. El procés d'aïllament dintre el Partit Catalanista Republicà i l'anàlisi de la dinàmica política catalana	752

EL RETORN A LA LLIGA	765
Per la nova estructuració de la política catalana	805
JAUME BOFILL. L'ORATÒRIA I ALGUNES CONSIDERACIONS SEVES SOBRE	
L'ORATÒRIA	834
CONCLUSIONS	855
Precisions finals	876

APENDIX DOCUMENTAL

EN PRAT DE LA RIBA. PROPULSOR EMINENTÍSSIM DE LA	
CULTURA CATALANA	881
Inici	881
Significansa educativa del homenatge	882
Catalanisme integral	883
Culturisme integral	884
Heroisme dels nostres culturistes	887
Com ha exercida En Prat de la Riba l'acció cultural	892
Culturalisme nacional. Catalunya, base de la nostra cultura	896
Geografia. L'agre de la terra	896
Capitalitat de Barcelona	901
La Gran Catalunya	904
Història. Llibres d'educació política	905
Restauració del Palau de la Generalitat	907
Excavacions d'Ampuries	908
Cultura material. Element econòmic de la producció.	
La Riquesa	909
Agricultura	910
Indústria i Comerç	911
Escoles	911
Universitat Industrial	912
Element ètic de la producció	915
Museu Social	916
Els Jurats Mixtes	916
Organització de la Beneficència	917
Element social de la producció	920
Solidaritat Econòmica	920
Proteccionisme	922

Criteri Eisendistic	923
Organització industrial	928
Força armada	937
Militarisme	938
La guerra	939
Ordre Públic	940
Cultura Espiritual .E.....	942
Institucions d'ensenyança	943
Pedagogia nacional	943
El pressupost de cultura	944
Escola de Mestres	948
Escola de Funcionaris	949
Instal·lació d'escoles	953
Universitat Catalana	955
Institucions d'assimilació de cultura	956
Enviu de pensionats a l'extranger	959
Institucions d'investigació i de creació culturals	961
Art	965
Junta de Museus	967
Catàleg de la Biblioteca Musical	971
Ciència	973
Institut d'Estudis Catalans	975
Llengua	979
Acadèmia Catalana	982
Biblioteca Nacional Catalana	985
Cultura Integral	990
L'Exposició Universal	991
Pan Iberisme	992
Imperialisme	998
Culturisme personal	1000
El publicista	1002
El polític	1010
El periodista	1018
Síntesis	1026
Eficàcia	1028
L'home	1036
Epíleg	1049
En Prat de la Rina.Notes	1055

SIGNIFICACIÓ DEL PROJECTE DE CONSTITUCIÓ O BASES	
DE LA MANCOMUNITAT CATALANA	1060
Salutació	1060
Justificació del tema	1061
Prolegòmena	1062
Procés doctrinal ..	1066
Procés social	1070
Significació del projecte	1073
Acabament	1078
LA LLENGUA I EL NACIONALISME CATALÀ	1079
LES JOVENTUTS CATALANES. POLÍTICA. NACIONALISME.	
SOCIALISME. EN PRAT DE LA RIBA.....	1095
Les Joventuts Catalanes	1095
Politica	1097
Nacionalisme	1098
Socialisme	1101
Prat de la Riba	1102
DOCTRINA NACIONALISTA	1104
Doctrina Nacionalista. Teoria de la Nacionalitat ...	1104
Factors de la Nacionalitat	1105
Posició política del nacionalisme	1107
Constatació i reconeixement del fet i de la voluntat nacionals	1111
El cas de Catalunya	1114
Posició política del nacionalisme català	1116
Separació moral	1119
El pervindre de Catalunya	1122
Deures individuals del nacionalista	1124
Epileg	1128
MISSIÓ. DOCTRINA. ORGANITZACIÓ. ACTUACIÓ I OBJECTIUS	
D'ACCIÓ CATALANA	1130
Missió d'Acció Catalana	1130
Doctrina	1130
Organització	1131
Actuació	1134

Objectius	1139
Epileg	1150
DISCURS D'EN BOFILL AL COMITÉ REVOLUCIONARI	1152
EL CATALANISME I ELS PARTITS CATALANS. CRITERI POLITIC	
I ESDEVENIDOR DEL PARTIT CATALANISTA REPUBLICÀ	1154
La Unitat Catalana	1155
L'esquerra catalanista	1157
La dreta catalanista	1161
El centre catalanista	1165
L'extra-catalanisme	1168
La nostra candidatura Catalanista Republicana	1171
Solidaritat Nacional	1172
Qüestió social	1176
Qüestió social catalana	1182
LA SOLUCIÓ CONSTITUCIONAL DE LA QÜESTIÓ RELIGIOSA (fragment)	1187
Quin és el problema religiós en l'ordre polític	1187
Cessarisme	1187
El fet religiós a Espanya	1191
PER UNA REVISIÓ DE L'ESTRUCTURA DE LA GENERALITAT	1208
BIBLIOGRAFIA	1224
Principals arxius i biblioteques consultades	1224
Principals publicacions periòdiques de l'època, consultades totalment o parcialment	1224
Bibliografia	1228
Catàleg de l'arxiu particular d'En J. Bofill i Matas	1248
Grup 1. Retalls de diari	1248
Grup 2. Articles d'En Jaume Bofill	1320
Grup 3. Tot el que parla d'En Jaume Bofill	1350
Grup 4. Correspondència	1368
Grup 5. Discursos impresos d'En Jaume Bofill	1400
Grup 6. Manuscrits	1405
Grup 9. Fulls volants	1426
Grup 10. Blocs homogenis de diaris i "Treballs"	1431
INDEX	1435

vega, per tant, en un pla polític com Catalunya, hi ha significacions bàsiques i coincidències límits comuns, de difícil entenedor, com a conseqüències.

Per altra banda, l'aspecte de l'incertesa de fet de l'adhesió i característic de la burgesia catalana, les característiques de la inicial reabilitació burgesa i el nou paper de, promoueixen a fer-hi contribuir, en el que es refereix a Catalunya, és un particular, però entès d'interrelació nacional, quasi un novament contemporani "estímul" que ent, el qual afecta entre el desenvolupament relatiu de la tendència a la modernització com a títol de les estructures, i el característic reaccionarisme burges de Catalunya (més que política organitzativa i reivindicativa, més promoció a la violència) de la classe obrera i la seva radicalització a la situació general. Les similituds amb un desenvolupament més notori, colonial, encara aquí obviament actitza des, creant-se en conseqüència el que podríem denominar una situació "d'equilibri desequilibrada", i així, si bé correspon per a afectar més a les tendències i a les actituds -més del sector intel·lectual-, que a la política que l'origen de la situació, portarà per a possibilitar l'aparició d'un factor "transformador" afectant a l'evolució dels esdeveniments i a l'equilibri de la situació de forces en presència.

Per tant, en el moment, durant de l'anàlisi d'una burgesia relativament potent, en els moments necessaris per a controlar (i fins contrarestar) l'acció i les tendències concretes de l'Estat a l'interior de Catalunya, i una tendència a dependència, entre altres, imposa en el sector burges la necessitat d'evitar de no deixar els seus conductes i les actituds dels seus conductes, per evitar la dependència i la seva conseqüència. Així, en conseqüència, com a una de les causes principals de la nova reabilitació burgesa, la necessitat inicial de consolidar una posició econòmica, de recuperar una posició, i una actitud, i desenvolupar una relativa i progressiva (doncs s'entén) contrari a la posició que existia, en l'ordre tàctic, entre

nar -per entendre's- la Catalunya burgesa: el nou nacionalisme, el treball i dedicació, l'activitat i el treball, el nou catalanisme". I aquesta afirmació ve completada per un altre dels seus grans mèrits ja reconeguts en vida: el constituir-se, en el de nou nacionalisme nou, en un veritable home públic, continuador legítim del moviment i cultura d'en Prat-president; sense dubte, marcat de les preocupacions ideològiques i polítiques que caracteritzen l'etapa presidencial d'en Prat.

Segonament, en les paraules d'en Prat s'hi troben el que podríem denominar confessió del nou no-saber-polític. Ha tractat la política com una ètica, i, en aquest sentit, el seu criteri, la seva preparació, la seva capacitat de crítica, la seva continuació, l'ètica i la consigna de partit passen estretes i inflexibles perquè ell s'hi pugui sentir identificat. Així ho veiem en la conferència "Identificació del projecte o Bases de Constitució de la Mancomunitat Catalana"⁸, una de les primeres que ja donà tot sol, incorporat a la Lliga com ho feia poc, i on es pot fer notar que hi arriba seguint una consciència de caràcter, estreta, amb l'orientació fixada, etc. Així, en el pensament polític català, en l'ofell encara que participant-hi directament, s'hi representa fonamentalment com un teòric. Així ho podem notar, per exemple, "La fidelitat"⁹ en una crònica en que avança el fet de que encara no és possible l'objectivitat doncs tot just fa dos dies que s'ha mort, però ja destaca d'ell "(...) la seva lleialtat, la seva rectitud exemplar, la seva fermesa de conviccions/...)". I després afirma: "Ofell ha estat un dels teòrics més seriosos, més actius del catalanisme polític. Les reivindicacions catalanes

8. "La Lliga rtat de la Pàtria fou l'únic que va arribar a sentir Dofell, als altres l'interessaven únicament". Veíes: J. M. Baragall: Jaume Dofell i Natas. L'home. El polític.- Barcelona.- 1933 (text conferència pronunciada a la Sala d'art de l'Iniciativa de la Lliga Catalana, el dia 12.IV.1933).

9. Vid. Apendix documental adjunt.

10. article no signat: "La mort en Gran Patria de 'La Fidelitat'", 4.IV.1933 p. 1 i 3.

teòrica i de la seva intervenció posteriorment, s'interessa a l'estudi d'una actuació concreta, el dels treballs característics d'una personalitat i d'una formació que està latent, i fins i tot una orlana, en cada una de les seves intervencions en la vida catalana.

Dans l'editorial, però, es fa un altre comentari concret ben de fer un treball d'observacions per a la presentació i situar a la Joana Bofill.

En un moment en que el ~~discurs~~ discurs d'un Jaume ~~XXXXX~~ Pla era fonamentalment doctrinari (era un comentarista hàbil de la Ve) i en el que qualsevol atac a la lliga - i especialment a En Carbó - semblava convertir-se en un afer personal, contemplant amb aquest sentit amb un deix de sàtira i de superioritat mal amagada, veiem com el text i jutja a En Jaume Bofill arrel del comentari a una de les seves obres polítiques. La tracta de l'article Ver la Concòrdia. El llibre de la Joana Bofill¹⁴ i en ell En J. Pla assegura, no amb prou exactitud, però no manca del tot de raó pel que anem veient des del principi, que mentre En Carbó és un polític i realitat, a l'europea, En Bofill és un polític d'illusions i somnis.¹⁵

Referint-se concretament al llibre, es diu (interessant per aquesta presentació prèvia) que "(...) és un resum admirablement construït del pensament de tota una generació política. Precisament perquè és així,

14 . La Veu de Catalunya, Lligures, 14.X.1930. p.5

15 . Partint de la mateixa situació i constant amb els mateixos elements de crítica, En Rovira i Virgili, que proposa a En Bofill, afirmarà després: "Les principals qualitats antigues que té Bofill són la justa visió dels fets i el tractat de la justa visió dels fets. Té una gran penetració política. Quan part de la seva habitual reserva i un novel·la, el seu discurs esdevé una crítica cruel, el seu caràcter esdevé el dels fets, un discurs de l'exactitud dels seus judicis. El seu caràcter copos en les ànimes dels altres, no solament els atrau sinó els repulsa, ans encara els porta a l'acte. La seva visió és, en definitiva, minuciosa". I, més enllà: "I Carbó coneixia la perspectiva que té Bofill, o hauria estalviat algun dels seus errors més vistosos". Veure A. Rovira i Virgili: El llibre de la Joana Bofill. - "La veu" (diari del vespre) nº 700 (13.XI.1930) p. 1

un llibre típic d'una generació, amb les característiques més essencials "d'allò que en terra la vida vivrà". L'obra, publicada a Barcelona, s'ha produït un triomfament de crítica i de públic, entre les generacions representatives del catalanisme. El llibre, amb el seu contingut, caracteritzat pel seu continentalisme. De fet, el resultat s'ha produït per un factor, intensament polític, que s'ha produït abans d'entendre, com la literatura -dir- l'artefacte de l'obra (la literatura). Finalment, la literatura, que s'ha tornat a produir amb el "catalanisme entornador" i en un "lloc d'una refinat" amb el seu "lloc d'una sublim i més gratitud"; assegura que la literatura ha produït un "posat d'assessol, l'èric triat i produït amb el lloc de la literatura" (Com fer al·lusió a la literatura d'una literatura en català i la literatura com a via popular i democràtica de Barcelona i, a l'obra política, del lloc ciutadana referint-se al desenvolupament).

Una cosa, però, que s'ha produït amb aquest article ens indica que s'ha produït, sense arribar a la literatura, d'una sèrie de factors veritablement importants, sobretot, a partir de la dècada dels anys vint. La queixa l'articulista, poc afavorit d'un lloc de fet, del fet de que el llibre, com a lloc (polític d'una literatura i lloc públic, ha produït un veritable crisi política entre el desenvolupament català, al portar-hi un confusionalisme que en el temps de l'obra s'ha produït indiscutida de la literatura no existia. Amb això, en l'obra s'ha produït un fet -que en el moment d'aprofundir una mica queda ben clar: el llibre representa, en tots els ordres de la literatura (en el sentit estricte del terme) amb el nucli representant d'un grup social portant ben determinat en la literatura del nostre temps, la classe mitjana, produït amb el lloc, la tornada d'una literatura i la literatura, en 1932, molt més clars de la literatura, en comptes d'entendre aquesta afirmació, creiem que la literatura. El que succeeix -si tornarem al llarg d'aquest treball- és que la literatura, nasca petita i amb interessos de classe i "no definitiva" i intrínsecament dèbil, presenta una literatura de posicions, relacionat amb la literatura i l'obra, alhora que una literatura de relació fàcil entre classe social i sentit representatiu, que en-

l'oscureix i torça tot esdevenint, però que volgués arribar amb un excés de rigidesa.

Per les seves tendències polítiques, però, com una sèrie d'articles inicials que ens situen una mica més enllà, allà que per arribar a una mica més enllà, calia arribar a les conclusions presentat, creiem necessari transcriure el text de l'últim article, el número de l'any 1933 considerava totalment necessari de publicar la col·lecció antològica dels seus discursos, parlant a l'ocasió, així com dels seus articles de caràcter fundamentalment polític. A part del diari català, en el fet creiem trobar-hi una significació "històrica".

A finals de l'any 1933, doncs, un any i mig abans de la seva mort, En Jaume Gual estava convençut de que l'obra realment interessant que havia de publicar, que havia anat retrassant, però que resultava ja informada, era precisament el recull de conferències referència als seus ¹⁶. Aquesta comunicació la va rebre casual, l'octubre de la col·lecció "La Mirada", en l'òrbita de les conferències que els seus sostenien per utilitzar la recollida - inicialment pensada per l'editor - de la Junta de Catalunya d'Estadística, el seu primer llibre de la sèrie de varres presentat per primer cop (i alhora més prole al seu llibre) el 1933.

En el moment a que ens referim, el Dr. Gual va opinar (amb el consensuament respectuós posterior, que afirmava) que era preferible esperar, donat que la vida política de l'Estat estava de sofrir un gir interessant, i era necessari comptar amb l'abundant producció que el canvi produïa. Efectivament, en acabar la seva conferència de la Sala Mozart el 14 de febrer de l'any 33 ¹⁷, el Gual donava, en un moment i en el moment d'èpica, l'entusiasme amb el qual el Partit Català Republicà, el més revolucionari a la Lliga Catalana, l'última, entre altres punts, com

16. Verificació: Dr. Gual: Jaume Gual i la seva obra. Edició de l'editorial - "Diari de Catalunya", 4.IV.1933, p. 1 i 4.

17. Un tractat de la conferència que porta el títol: Per la nova estructuració de la política catalana. - recull del seu llibre postum Una política catalanista.

a partit incorporat a l'edifici, en la seva assemblea de febrer del mateix any ¹⁸.

La premsa del moment, en la quasi totalitat, va fer referència a un fet d'importància justificada per la de qui el protagonitzava. Ja en l'any 19, en el transcurs d'un banquet d'homenatge al restaurant del parc, l'intel·lectualitat barcelonina li havia reconegut a En Llorell -ho anuntàvem més amunt, i ho veurem amb detall- com la figura representativa de la seva forma de pensar i d'actuar, i, damunt, escler, de la particular disciplina i matis de partit.

Veiem, doncs, quin és el fonament personal de tota aquesta ètica de "classes" tan manifesta en un edifici i l'atas, com per arribar a se considerat, per ell sol, un partit i un ideari.

18 . vege's, per tot aquest afar, L. Folch: Lliga Catalana. Barcelona.- (1972) Vol.I p. 231-242.

PRELIMINARS

Infància i joventut

En Jaume Bofill i Matas va néixer a Olot el 30 d'Agost de 1878. La seva mare era natural d'aquella localitat i presumiblement va continuar la tradició d'anar a donar llum a la casa paterna per beneficiar-se alhora dels coneixements, atencions i comoditats que li podia oferir la seva mare.

El pare d'en Jaume, natural de Viladrau, poblet on la família posseïa importants pairalies (i amb el que en Bofill s'identificà amb especial intensitat al llarg de la seva vida), personifica, potser sense estridències, la posició, actuació i mentalitat d'un representatiu sector de la burgesia catalana activa en el tombant del segle. Un repàs sumari de la seva biografia és, de per sí, prou significatiu del lligam que de l'econòmic a l'ideològic fa coincidir i reuneix interessos del camp amb la ciutat, caminant, ja en el nostre segle, cap el predomini matitzat del component urbà.

En Jaume Bofill i Noguer va néixer a Viladrau el 21 d'agost de 1826 en el si d'una família pagesa (el pare i l'avi havien estat herbolaris). Seguint una coneguda tradició va emprendre els estudis eclesias-tics; primer, en el que havia de ser prestigiós seminari de Vic (des de l'infantesa era amic del Dr. J. Collell) i, després, a Lleida, on és patge del bisbe Puigllat (i on arriba a aconseguir la tonsura en l'any 1864). La seva idiosincràcia respòn a un ideal tradicionalista basat en un " (...) pregón sentit de pietat i d'amor a la terra (...) " ¹, concep-

1 . necrològica: J. Jaume Bofill i Noguer " Butlletí de la Associació i Cooperativa de mercers al Detall de Barcelona " (Barcelona) any 7 nº 4 (abril 1923) p. 28

cions que, amb major o menor grau, serveixen de base al corrent carlista, recolzat per un catalanisme que, fins a lo més popular, movia al camp català.

La força vital d'aquests ideals van portar al pare d'En Bofill a separar-se del seminari per poder així enrolar-se en el bandol carlí en defensa del que resultaria ferit i assoliria el grau de capità. És curiós destacar, de l'abans referida necrològica, com l'autor precisa que d'aquest període En Bofill i Noguer en recorda encara cançons del temps, " moltes d'elles en català ".

Ja acabada la guerra, en 1887, s'estableix a Barcelona, on, després d'un curt aprenentatge, amb capital propi i la progressiva ajuda d'altres companys i socis, obre una botiga de merceria als baixos del número 17 del carrer de Carders.

D'aquesta etapa barcelonina (pont generacional, gairabé dirien) i com a comerciant, veiem destacar-li tot un seguit de característiques que al ser presentades com a modèliques, venen a representar l'escala de valors d'un sector verdaderament important de Barcelona en búsqueda de legar una verdadera hegemonia que li permeti assolir la posició i predomini que a escala nacional creu mereixer. D'aquestes característiques en sobresurten quatre: En Bofill i Noguer és un home constant, infatigable, auster i honorable. I aquesta caracterització ens presenta al burgès típic català, tradicional, mesurat i paternalista, mancat, en contradicció de l'estructura econòmica que el recolza, de l'egoisme " ferotge " i del suficient autoritarisme amb que es volen representar els seus pretesament corresponents europeus. Però en l'estret marc català, les característiques més amunt ressenyades proporcionen al pare d'En Bofill, a part orèdit suficient en els negocis, una respectabilitat, renom i posició social que permeten de parlar d'apinyament de classe i de la corresponent actuació objectiva dintre el conjunt social.

Fins a la seva mort, el 9 de març de 1923, En Bofill i Noguer presideix quasi autoritàriament, en una doble faceta, camp-ciutat, freqüent en moltes famílies catalanes del moment, l'exemplar posta al dia

d'allò que En V. Almirall havia anomenat, amb gran justesa d'apreciació, "aristocràcia de l'espardenya"² cegament supeditada a les formes de vida tradicionals, a la fèrula eclesiàstica, mentre de la parroquia o del seminari no es fes perillar l'estructura estamentària i patriarcal sobre la que es movien, i que, fins i tot en el cas d'establir-se a ciutat, rebutgen qualsevol manera de viure que no sigui l'originària i s'adapten, com a màxim, a les imprescindibles exigències urbanes. Aquest tipus de gent es sent plenament identificada amb el que En Josep Carner anomenaria "el somatent literari de la Renaixença", la seva sola presència, tant com la perduració dels representatius Narcís Oller, Jacint Verdaguer o de l'Àngel Guimerà, invalida la universalització del fentmen modernista, de l'aspecte artístic al social, i ens ratifiquen, un cop més, en el fet de que la segona meitat del segle XIX, si bé obre un procés pel que Catalunya deixa de ser una societat tradicional, aquesta no acaba de veure's modernitzada, procés de ruptura, sinó precipitat com a mínim parcialment frustrat, que es va arricar a constituir en un obstacle més de la real i definitiva modernització de la societat catalana.³

Per la seva pròpia naturalesa de construcció política sobreposada, la Restauració va acabar representant, per a Catalunya, la institucionalització de la doble derrota de nuclis de burgesia dinàmica, així com de les classes populars i en aquest sentit va potenciar indirectament i alhora va perllongar el doble vertent de la resposta utòpic-romàntica ja sigui la del trencament total i d'avançada com el del refugi

2 . V. Almirall: Las leyes forales y el carlismo a "Escritos Catalanistas" p. 116

3 . Vid. entre altres, J.J. Linz: Tradición y modernización en España, universitat de Granada, 1977 p. 21 i ss.; A. Jutglar: Ideologías y Clases en la España contemporánea (1874-1931), vol II, p. 15-63; Joan Fuster: Literatura Catalana Contemporània, Barcelona 1972 p. 11-18; J. Casassas: Un problema d'ideologia burgesa hegemònica. Notes per a l'estudi de les relacions camp-ciutat a Catalunya en el primer terç del s. XX, Barcelona, juny 1974 (inèdit); J. Solé Tura: Catalanisme i revolució burgesa, Barcelona 1967 p. 27-43; J. Molas: Lliga Catalana, vol. I p. 11-15.

corporatiu en un passat mitjievalitzant. A més, i molt especialment pel que fa referència a Catalunya al esforçar-se l'Estat central en desmantelar tot l'aparell institucional tradicional, feia desaparèixer unes institucions que la burgesia creia necessitar per a fer més suau i recolzar el procés de canvi el qual, per a molts d'aquests nous burgesos amb relacions tan directes amb el món ruralm podrà arribar a veure's, a més de problemàtic, practicament innecessari, l'antiestatisme subsegüent, sota una forma antidinàstica o més freqüentment, anti liberal-parlamentària, trobaria un poderós i vital recolzament en el catalanisme tradicional alhora que es trobaria en disposició de poguer teoritzar en base a les aportacions de la ideologia burgesa reaccionària europea, organicista, corporativista, etc.

En Bofill rep, doncs, en el si d'una hermètica família sotmesa a un lent procés de captació urbana, una herència en curs de definitiva superació pels propis moviments burgesos que es mouen en funció de Barcelona (com a representació de la Catalunya urbana), però que - i d'aquí una de les inicials contradiccions per a la primera evolució d'En Bofill -, al no comptar "l'element urbà" amb la necessària força de contrapes com per a imposar la seva normal dinàmica democràtico-revolucionària, que podria representar un Valentí Almirall, en cap moment podran superar definitivament el component humà i ideològic aportat per l'àrea carismàticament rural fins al punt que aquesta, a més de ineludible, es convertirà en l'imprescindible segur d'inmobilisme a enfrontar a les pressions de l'esquerra i a la pròpia precipitació dels esdeveniments que podia aportar l'acció d'aquests sectors que acabaran trobant el seu representant en Prat de la Riba.⁴

En definitiva, doncs, hem de creure que la forma i la intensitat de la penetració del capitalisme al camp català no dependrà exclusivament d'aquesta intel·lectualitat tan relacionada amb el tradicionalis-

4 . Per no remetre'n's al conjunt de la seva obra, podem trobar un exemple concret de com entén la "unitat espiritual de Catalunya", a Prat de la Riba: La gran victòria "La veu de Catalunya" 18 de Maig 1906

me agrari. Van existir diversos factors que els va facilitar la tasca i s'ha de comprendre el fet de que, l'atac contra les reminiscències "feudals" del camp, no havia de pressuposar en cap moment i en principi el que s'haguessin de posar en perill les pròpies estructures agràries. La influència burgesa capitalista al camp, amb el seu esperit racionalitzador, intenta assimilar, en tots els múltiples sectors i, matissos, els interessos de la burgesia urbana amb la rural, comptant, a més, amb l'assimilació de la massa de petits i mitjans propietaris -inestable i poc cohesionada - i que es podia anar sentit atreta per la nova campanya de propaganda així com per les realitzacions d'institucions com l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. A part de tota altra consideració concreta, el que creiem important ressaltar és el fet de que, en principi, els vells i els nous interessos no tenien perquè entrar en contradicció profunda, fet aquest, però, que, sens dubte, tendia en definitiva a afavorir la penetració "capitalista" i la imposició del model urbà entre els sectors i àrees rurals més actives, i importants.

Però tornant al cas concret d'En Bofill, en els seus anys d'infantesa i per via paterna, la que pesarà més serà l'influència tradicional que podem sintetitzar carismàticament en "La Plana" de Vic i, més concretament, al voltant de l'òrbita cultural i ideològica que anirà marcant el grup denominat del "filó de Vi", la primera etapa dels deixebles d'En Jaume Blanes i, per qüestions familiars, especialment del futur canonge Collell, amic d'infantesa del pare d'En Jaume Bofill.

Des de la seva infantesa En Bofill ha respirat, doncs, un ambient del que podríem denominar catalanisme popular de caire profundament tradicional. I això, per sobre l'elitisme entre burgès i camperol en que es situa la família. Es curiós observar en un simulacre de llibret de poesies seves (manuscrit inèdit), escrit quan encara no tenia divuit anys, l'existència del que podríem denominar tòpic d'aquest catalanisme instintiu. En lloc destacat hi figura un "morí Felip Vè" completat per un "jo, el fill més indigne d'aquesta mare que és Catalunya" que presideixen un ambient d'amor per la terra, base essencial (i tradicional) de

la catalanitat, que per ell és, religió i tradicionalisme. (Torres i Bages).

En una petita llibreta que conté notes i pensaments personals (així com alguna nota per a algun discurs de primera hora) escrits tots ells, amb tota seguretat, abans de l'any 1906, ni trobem especificat, per exemple: "Deu ha fet la terra perquè els homes hi visquen, s'en aprofiten. Les ciutats ~~en~~ auxiliars". I més endavant: "Deu ha fet la terra pera que l'home l'habiti y pera que gosi de totes ses meravelles. Aixís ha de viure al camp. Avans l'estatge del home era el camp y les ciutats eran auxiliars (més menors). Avuy s'ha capgirat y lo fixe es la ciutat y els camps son meres dependències si no deserts".

S'ha de considerar que el corrent romàntic que inspira, en tots els seus aspectes i facetes, la Renaixença, en molts aspectes vigent encara, pels anys de joventut d'En Bofill (i precisament també serà ell en 1908 amb la publicació de La Muntanya d'Amatistes, i com un dels capdavanters del noucentisme, un dels encarregats de superar-la "definitivament"), és un moviment fonamentalment ruralista i, encara més específicament antiurbà, propens a considerar la ciutat com a l'"antre" del liberalisme, lloc de vicis, d'interessos materials i mesquins, lloc, en definitiva, antinatural.

Indubtablement, tot aquest conjunt de tensions, a part de pre-determinar el punt de partida d'En Bofill, li marcaren uns trets caracterials que aquest mantindrà al llarg de la seva vida, constituint-se en la base d'aquestes línies permanents amb les que, amb una notòria manca d'agilitat i de capacitat d'adaptació, el veurem enfrontar-se amb la tant canviant realitat catalana del primer terç del nostre segle. Una mica és el que veiem recollir, amb un no massa caràcter idealista, al cosí del nostre personatge, En Bofill i Ferro, en el proleg de la primera publicació antològica de l'obra de Guerau de Liost, quan assegura que:

"Només aquelles coses que en la vida implicaven una idea de continuïtat arribaven a desvetllar en ell un interès veritable: la terra la família, la casa. Totes les altres valors s'ordenaven d'una

manera necessària al volt d'aquell punt central: la tradició (...)"
I més endavant, encara precisarà:

" L'individualisme de moda no havia pogut afeblir la força amb què la tradició s'arrelava en ell. Els corrents més radicalment revolucionaris no havien pogut fer d'aquella vida un punt aïllat i perdut en l'espai. No va poder perdre mai el sentit de la continuïtat, és a dir, de la totalitat. Tal vegada protegit per unes invencibles forces hereditàries, per una mena de llei atàvica. El poeta era fill d'un d'aquells carlins que defensaren amb les armes a la mà, amb una passió romàntica, altrament ben filla de l'època, uns valors que sentien per damunt de les mutacions accidentals, que eren prou lúcids per a reconèixer com a valors renaixementals en la vida humana. I no era sols el pare, era característic de tota la família del poeta una tendència a honorar la pròpia tradició familiar, gairebé diriem les pròpies lleis, ja que fou sempre com un petit estat mig independent, amb un fervor i una devoció que grans i il·lustres llinatges podrien envejar" ⁵

A part d'aquestes precisions, no mancades, per altra banda, d'importància ambiental ja que condicionen al nostre personatge, la data de naixença d'en Bofill ens porta a una reflexió, per un fet que més tard havia de tenir la seva significació. En Bofill va ser sempre el gran de la colla. Ja sigui per temperament, per l'ambient familiar, en certa forma elitista, asserenat i reservat, o per alguna altra raó, el cert és que troba els seus màxims amics i col·laboradors en gent més jove que ell, que en certa forma el segueix per la maduresa que tot ell respira. Citem-ne només dos exemples: el del seu gran amic Josep Carner, nascut el 9 de febrer de 1884; i el de qui va ser gran col·laborador durant molts anys (o com a mínim anys d'intensitat política) l'Antoni Rovira i Virgili, nascut el 26 de novembre de 1882. En canvi està molt més aprop de l'al-

5 - J. B. i Ferro, pròleg a Guerau de Liost - Obra poètica completa, Barcelona (1948 p.18 i 19)

tra generació, la dels "vells", la dels que han ocupat alts càrrecs i representatius càrreges públics molt abans que En Bofill s'introdueix en la vida política catalana. Citem-ne també dos exemples ben significatius: per un costat el del propi Prat de la Riba, que neix en 1870, i, per altra banda, el d'En Francesc Cambó, nascut en 1876. Es comprèn que la Lliga pogués dir que En Bofill va ser l'home més prestigiós i absorbent que amb ganes de treballar, va entrar a la Joventut Nacionalista, contribuint enormement, des d'aquest lloc, al desenvolupament general del partit.⁶

Una mica com li succeïa a En Pere Coromines⁷ - en aquest cas ajudat potser per la seva radical adscripció filosòfica - política- podem quasi concloure que En Jaume Bofill es situa a cavall de dues generacions separades, en bona part, pel gran tall que signifiquen els vint anys que cavalquen a banda i banda de 1900. En aquest sentit, però, notem, cap al final d'aquesta vintena, una relativa clarificació del panorama socio-polític català que ens permet passar per alt en moltes ocasions l'adscripció política individual així com aquella generacional que sembla determinar en tants aspectes la superació catalana del vuit-cents. De fet, des d'alguns anys enrera notem una progressiva presa de consciència sectorial, la qual, si bé no prendrà forma i força intrínseques fins molt més endavant, sobrepassat el primer decenni del nostre segle, l'hem de buscar, en els seus inicis i per deixar de banda les grans i oficials opcions polítiques, per altra banda ben resclosides, o, potser, fins i tot, en contraposició a la seva buidor i manca d'adaptació a la realitat catalana, en els moviments de caràcter ciutadà. I precisament per la seva transcendència ciutadana, hem de destacar la importància de l'any 1877, moment en que "La Renaixença" consagra definitivament a En Verdaguer i a En Guimerà com a grans literats de Catalunya, però també per aquest any com

6 . vegeu La Redacció: El Polític "La Veu de Catalunya". Any 7 n°4 (abril 1923) p. 28

7 . Per a l'estudi de la primera fase de l'estudi d'aquest important personatge resulta imprescindible la consulta de J. Pons i Pagès: Pere Coromines i el seu temps (1969) i sobretot, la part que li dedica Domenech de Bellmunt a Figures de Catalunya p. 53 a 65)

el moment en que es torna a concretar a tots nivells les posicions conservadores i la més radical, i en definitiva, la posta en marxa de tot un sector que, a part d'ésser-ho o no realment, s'autocomprèn com a "forces vives" del país. Podem afegir aquí la comprensió que en té l'E. Moliné i Brases d'aquest moment immediatament anterior als assaigs polítics, quan, al seu Resum sintètic de la història del catalanisme, afirma que:

" Després de la restauració monàrquica, que ben poch influí en lo curs de les idees catalanistes, dues tendències ben distintes s'han vengut plantejant en la política catalana; la del Almirall, teòrica de la federació pura, y la històrica y tradicionalista, en la que figuraven directa o indirectament tots los que havien arribat a conclusions catalanistes mitjansant l'estudi de la llengua, de la literatura, la història, lo dret o les qüestions econòmiques que preocupaven en una gran part de les nostres classes directores y les feyen decantar, sovint, quan venien tractats de comerç desfavorables, cap a les solucions particularistes, que tot seguit abandonaven quan girava'l vent. En lo Congrés Catalanista de 1882 se dibuixaren abdues tendències, quedant poch menys qu'inconciliables" ⁸

D'aquest mon, el al que a nivell ideològic es mouen les diferents i variades concepcions del terme federalisme,⁹ del polifacètic regionalisme o de les incipients formulacions nacionalistes, explicitades com a tals, més que el procés que desemboca en el s. XX, procés del que, per altra banda, En Bofill m'és fonamentalment alià, ens interessa començar a configurar el sector, que, coincidint o no en les mateixes iniciatives polítiques, sempre està en moviment, espés en moltes ocasions, per aquella motivació que en 1908 En Cases Carbó precisava com "Tots els desaserts fatals de la política espanyola tornen vida pròspera per

8 . Vid. E. Moliné: Resum sintètic de la historia del catalanisme. Barcelona, 8 de Juny de 1907, p. 11 i 12

9 . vid. al respecte, a l'igualadí i federal - en la línia conservadora - Fc. Romani i Puigdemolles en el seu follet: El Federalismo en España (1869) o, també, Memoria sobre crédito territorial, publicada per l'"Ateneu Català"

Catalònia",¹⁰ i que gira al voltant d'aquelles institucions que el propi Cases Carbó en feia la relació en 1900, també des de les planes de "Catalònia" i en article titulat O tot o res?, reduint-les a (...) "l'Acadèmia de Llegislació i jurisprudència, l'Ateneu Barcelonès, l'Econòmica d'Amics del País, el Foment del Treball Nacional, la Lliga Industrial i Comercial, l'Institut Agrícola de Sant Isidre, a les quals solament els que tenen ulls i no hi veuen, els que tenen orelles i no hi senten, poden negar importància en la vida catalana"¹¹. Certament, a la llista d'En Cases Carbó n'hi podríem afegir moltes altres; per resaltar-ne d'altres, en un altre ambient, però

també d'una ^{gran} significació, destaquem: l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques" (1875), "l'Associació d'Excursions Catalanes" (1876) i, ja en terres de Lleida, l'"Associació Catalanista" (1878), o la redacció regional de grups excursionistes denominada "La Falç". Però a més, i a part d'aquestes institucions, cal ressenyar com a fenomen aglutinant i conciencador, el plet pel dret civil català i, en pro de la derogació de l'article 158 del còdic civil espanyol, amb la difusió i compromís de significatives publicacions: "La Renaixença", "L'arch de Sant Martí", "Lo Somatent", "La Veu de Montserrat" o "La Revista Catalana".¹²

Despesos per aquest tipus d'interès, preferentment socio-polític volem destacar el cas, tan poc estudiat com significatiu, de l'Ateneu

10 . Publicat a "Catalònia", l'11 d'Abril de 1908 i recollit a Catalònia Assaigs Nacionalistes. p. 111

11 . Publicat a Catalònia- Assaigs Nacionalistes ob. cit. p. 88

12 . Ressaltem aquestes dues darreres pel lligam directe amb el Canonge Collell, i el propi Torres i Bages i, per tant, pel lligam amb en Jaume Bofill, el qual, per altra banda, sabem que les consultaria amb una certa assiduitat. De la "Revista Catalana" en destaquem també, centrats en el personatge d'En Bofill, teoritzacions d'En Duran i Ventosa o d'En Caietà Soler, la influència directa d'En Duran i Bas i del cercle de Vic, així com la constant preocupació per la recuperació de la llengua catalana. Véd. per exemple, Antoni Rubió i Lluch: Un cop d'ull sobre'l passat y present de la llengua catalana els números 3 i 4 (Març-Abril de 1889

Barcelonès i el sentit de les convulsions que, a part el reflexe de la vida ciutadana general i la pròpia dinàmica interna de la institució, ens donen fe de fins a quin punt aquest sector de classe mitjana, petits industrials i comerciants, artistes, funcionaris (exclosos, preferentment els de l'administració central) i, sobretot, professions liberals, i intel·lectualitat, van prenen consciència de grup i de la importància del paper que han de jugar en la societat. A l'Ateneu Barcelonès s'havien iniciat debats importants, dels que caldejaven l'ambient i alhora obligaven desseguida l'autodefinició política i entre els que destaquem: ¿Qué mejoras y reformas conviene establecer en la educación de la mujer, ya en el hogar doméstico, ya en los colegios, ya en los establecimientos públicos o Casas de Beneficiencia ? o El Parlamentarismo, sus vicios y medios para evitarlos y atenuarlos¹³, respectivament per als cursos de 1875 a 1876 i el de 1876 a 1877; simultàniament, petits cicles i conferències en els que es tocaven significatius temes de política econòmica, urbanística, jurídico-legal, sobre dret històric, sobre l'evolució i repercussions de les institucions i corporacions ciutadanes, etc., temes que, al ser considerats amb prespectiva, podien ésser considerats, en llur tractament, com a pseudocientífics o, si es vol, com a mitjà de suavitzar les llargues temporades en les que les Corts restaven tancades, però que, en definitiva, ens caracteritzen al propi sector que els va escollint; més encara quan els veiem discutir en funció, i en el si d'una entitat com l'Ateneu en franca alça¹⁴ d'un ideal de democràcia que, en discurs presi-

13 . En les perllongades intervencions referent al primer tema, destaquem la participació de: J. Panadés, Pbro; Ignaci Me Ferran; Fo. de P. Oms; E. Freixas; J.I. Gatell; Salvador Sanpere i Miquel; A.J. Torrella; Guillem Me de Brocà; Pere Nanot, etc.

14 . Per a fer-se'n una idea només cal observar el nombre creixent de socis. En 1872, al unir-se l'Ateneu Catalán (444 socis) i el Casino Barcelonès (107 socis): 551 socis (mes d'Abril); desembre 1872: 711 socis; desembre 1879: 883 socis; desembre 1880: 1.000 socis; final exercici 1887 - 1888: 1338 socis.

dencial d'obertura del curs 1879-1880, En Joan Sol i Ortega acabava fent desembocar en la necessitat d'un self-gouvernement que ell enten com a la (...)"expresión de la libertad armonizada con la igualdad y la sociabilidad, como estos tres elementos son las leyes fundamentales del Derecho moderno, en las que se condensa el conjunto de condiciones necesarias para la realización del bien individual y colectivo, fin del hombre y de la sociedad (...)"¹⁵

Però encara resulta més interessant veure com s'intenta salvar, amb una reveladora crida a la unitat sectorial, el moment de tensió obert entre els socis "de ideas más avanzadas" i els conservadors. Ens referim al discurs fet per l'Ignasi Me de Ferrán el 3 de desembre de 1877 en el qual, després de definir als socis com a "forces vives del país", els marca una ~~finita~~ funcionalitat determinada al declarar que:

"no estamos aquí solos los hombres de letras, los hombres de bufete, los escritores públicos y los profesores: estamos en armonía y unión con los artistas, los agricultores, los comerciantes y los industriales. De ellos aprendemos muchos datos, muchos conocimientos de aplicación en que se comprueban y aquilatan nuestras especulaciones; ya es menester que no los fatiguemos con el vano declamar y las estériles disquisiciones de las Escuelas, si queremos que nos consideren y estimen como hombres útiles al país^J como buenos elementos del Estado, si aspiramos a que se interesen y vayan familiarizándose con los estudios literarios y las teorías científicas que tanto nos cautivan y embelesan.

"Nosotros no vivimos en una atmósfera artificial y vaporosa, donde, en fuerza de trascendental sabiduría, ignórense de la vida real hasta los más elementales accidentes, donde no lleguen los ecos de las campiñas, de los talleres y de las postreras capas

15 . J. Sol i Ortega: Discurs presidencial sobre el tema ¿ qué es la democracia ? pronunciat el 30 de desembre de 1879 en la sessió inaugural del curs 1879-1880.- "Boletín del Ateneo Barcelonés" (enero, febrero, marzo).- imp. de la Renaixença, 1880 p. 217-257.

sociales, donde sobre ciertos temas se discurre, cual si se discurre para un país imaginario y convencional, sirviendo el discurso, a lo sumo, como poderoso ariete de destrucción, casi nunca como cimiento de construcciones sólidas y duraderas. Nosotros vivimos en íntimo contacto con el agricultor, con el industrial, con el negociante, con el empresario y con el jornalero; nosotros escuchamos muy de cerca el clamor de las necesidades públicas, y sentimos como palpita la opinión, y palpitanos con ella. Nosotros no vivimos sobre el país, sino en el país, en su corazón, en sus entrañas; y hasta cuando nos damos a teorizar o a discutir, tendemos a hacerlo por presentimiento de algún resultado práctico, o aguijoneados por el conocimiento de alguna nueva exigencia social que nos demanda satisfacción "16

Menys declamació i més política de realitat en funebre d'un projecte de país i d'una real col.laboració, semblaria el resum bàsic de parlament de l'Ignasi Me de Ferrán. I és que, de fet, ens trobem davant un altre conducte, fora explícitament de la catalanista que desembocarà a la Lliga, però igualment en el camp conservador, per el què s'està superant allò que En Pere Coromines qualificaria, a la tardor de 1929, com una de les valors essencials del s. XIX, en el sentit de que, el seu romanticisme, havia propiciat el que es passés de fer estàtica metafísica a fer política metafísica, en el que, l'important, era arribar a assolir el monopoli de la definició dels conceptes; fet aquest darrer que, per altra banda, en el camp ideològic i en un dels seus aspectes, la topada entre el liberalisme i l'Església, el que el mateix Coromines qualificarà d'oposició entre el discurs i el sermó, entre la tribuna parlamentària i la trona¹⁷. Es tracta, en definitiva, d'una lluita de poder, d'una lluita per

16 . Vid. El Ateneu Barcelonès, Bosquejo històric. Barcelona 1889 p.67-68

17 . P. Coromines: Una revisió de valors del dinovè segle. Discurs llegit pel President en la sessió inaugural del curs acadèmic de 1929 a 1930, celebrada el 28 d'octubre de 1929. Hem consultat la versió que figura a Ateneu Barcelonès, Discursos inaugurals (1929-29 i 1929-30) p. 59

acomplir una funció per a la que es creu ja preparada una classe social la qual, fins i tot sorgint del més furiós integrisme (com és el cas d'En Bofill), acabarà ingressant en l'ampli espectre del liberalisme.

Per buscar una trajectòria, que resulta ininterrompuda i per a la que podriem anar aportant gran quantitat de testimonis, podem ressaltar, per no reincidir en les iniciatives més conegudes, la significació de l'Assemblea de Girona (25 d'abril de 1897), en la que, davant la representació de bona part dels municipis de Catalunya, es va aprovar per unanimitat el programa dels "volens", i en el qual, a part de reivindicar-se unes Corts Catalanes, la llengua com a oficial, etc., assumeixen significament unes reivindicacions molt específiques dels sectors que anem configurant com a classe mitjana, i que fan referència a la necessitat de que tan els jutges com els magistrats, així com tot altre càrrec públic a Catalunya, estés ocupat per catalans i, en definitiva, que els catalans fossin àrbitres de la seva pròpia administració.

Ara bé, cap de les tendències a la problemàtica més amunt referides sembla afectar de forma directa els primers anys de la vida d'En Jaume Bofill. Veient-nos, així, en la quasi obligació de justificar el que aquest incís no el motiví exclusivament un afany d'erudició, hem de dir que, contràriament i a la llarga, el propi Bofill acabarà essent un dels principals orientadors i definidors de la moderna ~~visió~~ versió catalanista d'aquest sector de "forces vives", d'homes de govern, de funcionaris o de "servidors públics", lligat a la línia d'En Prat de la Riba i a la seva comprensió global del "self-government" i, per no allargar-nos més, un home que, directament e indirecta, viu en funció dels esdeveniments senyera de la vida catalana.

Molt més enllà, doncs, dels trets generacionals, el que ens sorprèn és el fonamental aïllament d'En Jaume Bofill així com la seva tardana incorporació al món del "catalanisme polític". Sorpren i contrasta amb la majoria el fet que passés per la Universitat en l'agitada fi de segle, i que, per exemple, no restés afectat o definitivament integrat en la li-

nia que iniciava al Centre Escolar Catalanista (adherit a la Lliga de Catalunya), el setembre de 1887, donat, precisament, el seu caire conservador, encara potser romànticament catalanista i historicista.¹⁸

A mode d'incís, i a fi de precisar l'abast cronològic del present apartat, podem avançar que, amb la necessària flexibilitat, creiem oportú no portar-lo més enllà de 1910, aproximadament, a pesar de que, personalment, en aquesta data En Bofill i Mata hagués sobrepassat, als seus 32 anys, la normal etapa de joventut. Per altra banda, es curiós observar com En Jaume, les dècades del nostre segle, i de forma bastant exacta, es constitueixen en períodes caracteritzats i sensiblement diferenciats entre si. Això no significa en cap moment que s'aprecii un trencament fonamental en la seva forma de pensar, sinó, més bé, una adequació d'aquest continent ètic i ideològic a una realitat que jutja en el moment d'enfrontar-s'hi.

Si considerem que al 1900 hi arriba amb l'etapa de fonamental instrucció i formació de caràcter i la personalitat, plenament superada (sempres que precisem que una de les característiques d'En Bofill és precisament la seva inquietut "universal" que abona una real formació permanent), de 1900 a 1910, data en que treballa com a redactor de "La Veu de Catalunya" ja plenament incorporat a la problemàtica política, En Bofill realitza el que en podríem dir la seva formació i adequació a la vida pública. Es en aquesta etapa, en contacte més real amb els esdeveniments barcelonins i amb els teòrics del nacionalisme "burgès", quan En Bofill estructura les grans línies de pensament en base a unes concepcions anteriors, podríem dir, massa intimes per a intervenir en el moviment polític i de reconstrucció total de Catalunya.

18 . Vid. I. Molas Lliga Catalana ob.cit. vol I p. 21 i 55

Però, en la combinació entre teoria i pràctica pública, encara no constatem en En Jaume Bofill, aquella autonomia que el constituirà en "home-símbol" (com hem apuntat més amunt), ja en la dècada següent, la que de forma més exacta va de 1913, data en que ocupa el seu primer càrrec polític com a regidor de Barcelona, fins a 1922, any en que, separant-se de la Lliga Regionalista, es constitueix en ànima impulsora i principal teoritzador, d'un nou partit -en principi aplec de joves nacionalistes -, l'Acció Catalana.

Per altra banda, i en l'ordre d'aquests preliminars, podem dir que, al valorar, en el comportament públic (deixem de banda aquí el particular), la característica ~~dominant~~ determinant en la personalitat d'En Bofill, ens atrevirem a dir que aquesta era el liberalisme; un liberalisme "químicament pur", d'aplicació progressiva i gairebé sublim dels pre-supòsits europeus, els de la "concordia de classes" que representa tan bé la classe mitjana en constant tensió, per o manca de funcionalitat, en aquest moment en que socialisme i capitalisme imperialista estan estructurant posicions radicals i de força.

I sorprèn aquest liberalisme determinant (no ens escapa el fet de que com tot liberalisme, està ple de contradiccions) a l'observar la trajectòria dels primers anys de la vida d'En Bofill; anys aquests en que es conjuguen l'ambient general, familiar i d'estudis, per a formar un conjunt d'un tradicionalisme sense concessions, d'un catolicisme integrista i de militància i, en tot cas, molt allunyat d'aquest liberalisme a que fèiem referència, liberalisme d'un gran contingut urbà, renovador i universal. Vegi's, encara que només sigui a títol d'exemple, la significació ultrancera del seu padrí, Josep Me Barenys y Casas, Pbro. autor d'una obreta titulada La Inquisición Fotografiada que en la seva segona edició -corregida i augmentada- dedica al bisbe de La Seo, Salvador Casañas y Pagés¹⁹

19 . a l'arxiu particular d'En Bofill hi figura una còpia manuscrita de 56 ps.

El liberalisme d'En Bofill, a part de venir encoratjat per una predisposició o virtuts paternes que, a l'època, no devien "plasmarse" de forma conscient en gaires facetes, és fruit d'un procés cultural i d'una autoexigència raonada en tota profunditat i fins al límit de les implicacions on aquesta postura l'ha de portar. En Bofill és un home que per sobre de tot, defuig l'improvització i la precipitació.

Però aquest fet, que fóra d'aquests preliminars de temàtica tan concreta, perdria veritable interès, veiem que s'universalitza i enriqueix amb consideracions que defugen el personal, al considerar En Bofill dintre la seva generació i grup social i, sobretot, en el moment català en que es posa en contacte des de la seva joventut.

El liberalisme d'En Bofill inspira el seu comportament familiar i les relacions amb les seves escases amistats, així com la vida política que més endavant considerarem. Pel patró del liberalisme passa la comprensió que té del propi liberalisme (important això en un moment de crisi del sistema), de la religió, del que denomina "socialisme", de la col·laboració amb En Prat de la Riba, de la lluita en pro de la República, així com el seu posterior desengany, que s'ha de considerar fruit de la clarificació de postures sociopolítiques ja en marxa en 1933.

Es evident que ens trobem, amb les matisacions que imposa el caràcter personal, davant el típic representant d'un corrent, d'un moviment, en funció d'una conjuntura determinada a Catalunya i, en definitiva, davant del teòric d'un moviment (el noucentisme en l'aspecte cultural i poètic) de classe, o, com a mínim, de sector: Més endavant veurem, i aquí ho citem a mode d'exemple, el procés per el que En Bofill arriba a negar l'integrisme, en motiu de la polèmica que aquest mantenia amb el modernisme i, especialment, amb el reformisme alemany o anglès, l'evolucionisme italià o l'americanisme, acabant per propugnar -En Bofill i Mata- el contradictori i intencionat "integrisme, si, però evolutiu..."

I el cert és doncs, que En Bofill sorgeix d'un camp molt allunyat d'aquest que indicàvem més amunt. No se'ns escapa, però, tampoc, movent-nos com ho fem a nivell teòric, que el liberalisme més amunt ressenyat s'

ha de posar tot ell entre cometes; davant de les grans alternatives, En Bofill no portarà, és evident, els seus pressupòsits liberals i democràtics més enllà dels interessos fonamentals de la classe que representa.

En un moment posterior, el component regeneracionista, la consideració del problema Catalunya-Espanya, el de la unitat espanyola, i el ~~resultat~~ significat de la resposta estatal a la crisi finisecular, anirà prenent cos i donant una consistència generalitzant al conjunt. En aquest sentit darrerament expressat, a la major vitalitat catalana correspon el creixement de l'aversiò general cap a l'administració i la burocràcia estatal que, responent a una normativa madrilenya, no pot arribar a comprendre -i així li coarta el desenvolupament- ni el caràcter, ni les aspiracions, ni la complexitat de persones i esdeveniments de Catalunya.

Així veiem en les seves reflexions personals una progressiva atenció referent a aquests temes. En la llibreteta que ja abans comentàvem i partint de la idea de que si l'augment de l'amor cap a Catalunya el volen fer els de Madrid"- incompatible amb el que s'ha de sentir cap a Espanya, són els homes del centre els que es converteixen en separatistes, trobem un parell de reflexions ben concretes: " La desfeta colonial fou una cura de moro. Malgrat això, Espanya no reacciona; Catalunya si. Això donchs, prova: 1- Qu'Espanya si ja no es morta poch se n'hi falta; està a les acavallas. 2- Que l'unitat nacional es una falla, porque si Catalunya fos Espanya haurie seguit el mateix cura". I també: " Espanya no es la nostra mare, sino la nostra filla o mes ben dit un compost un tot ~~organitzat~~ ganich, una societat de totas las regions. Si per incompatibilitat de caracters no poden viure juntas la societat s'ha de disoldre porque no es indisoluble com el matrimoni porque no es canonic, no es sacrament, fins ha perdut el caracter excels que li donava l'unitat catòlica, convertintlo sa perdua en unió merament civil. L'unitat catòlica era el vincle més fort, potser l'unich, de la unitat de l'estat espanyol". Si be podem constatar que en les anteriors notes les idees i la seva intencionalitat és clara, sorprenen, al considerar el conjunt de l'obra d'En Bofill, per la falta de concreció, per la falta de poliment dels concep-

tes (matització que després arribarà a portar a l'exageració) els quals pot arribar a utilitzar de forma pràcticament contradictòria; s'observa això, per exemple, al considerar el binomi Estat-Nació que, al convertir-se, més endavant, en teòric del nacionalisme, haurà de perfilar al màxim.

Tot plegat ens fa posar ja inicialment entre parèntesi, més enllà del cas particular d'En Bofill i ellenglobat, la justa concordància entre els projectes que s'aniran posant en circulació (el cas de màxima significació l'hem de buscar, indubtablement, en el Jove Prat de la Riba) i la comprensió o el recolzament intel·lectual que buscaran en la producció europea de la segona meitat del segle, de Foustel de Coulanges a Spencer, passant, per citar-ne d'altres, per Taire, Sumner-Maire o Stearn Mill.

Fins allí on el tradicionalisme va pretendre globalitzar les solucions sense desvincular-se del que, des del camp de l'antropologia, En Redfield denomina "petita tradició"²⁰ o de l'equivalent "intrahistoria" unamoniana, això és, inmersos en el món urbà i lluitant contra el que van prendre com a les noves "tradicions" hegemòniques, però sobreposades, ca-
rismàticament sintetitzades en el liberalisme, aquests tradicionalistes podran arribar a autodenominar-se "evolutius" i integrar-se fervorosament en l'esfera pràctica, per tot allò que aquesta tenia de realisme. Dels d'aquest punt de vista, el bagatge intel·lectual, quasi retòric, amb el que es vol recobrir el "projecte de país", és pràcticament accessori, encara que simptomàtic. No es tractarà, sino molt secundàriament, de pretendre's homologar amb uns corrents conservadors europeus, molts dels quals, per no dir tots, recolzen actuacions a la contra, sinó, contràriament, de construir un projecte dinàmic, esperançat i per a ells imprescindible (i que a més, parteix quasi de zero), el qual, si es caracteritza per alguna cosa, és pel seu aiguabarreig respecte de les fonts de recolzament. Perquè, el que succeeix, i en això la fonamental diferència amb el regeneracionisme

20 . Vid. una síntesi i bona redefinició a Ignaci Terradas: Antropologia del campesino catalán. Redondo ed. 1973

castellà davant el seu país i la crisi que el porta al 98, és que s'adopta la tendència i els corrents que siguin necessaris per tal de que es pugui predicar un pol d'atracció més o una altra possibilitat d'universalització i, per tant, de major credibilitat. Per aquest cantó, els homes, que tard o d'hora acabaran confluint en Prat, es salven inicialment i en part d'aquella contradicció que s'interfereix entre el intel·lectual, que vol constrenyir la realitat, i l'home públic amb voluntat de ser-ho i un cert marge de possibilitats d'actuació concreta i operativa.

Bé és cert que no podem negar influències clares del conjunt del pensament europeu-occidental, més encara quan relacionem corrents com el noucentisme, el seu universalisme cristià i, especialment, amb aquell determinant pragmatisme polític de fons tan netament maurrassià. Però ens sembla molt més de fons l'aparentment poc relevant crida d'un Ignasi Me de Ferràn i la línia, que posicionalment a partir d'aquí, deixa en un segon pla la lluita ideològica dreta-esquerra, per passar a ventilar la possibilitat d'edificació del programa més global, eficaç i engrescador. I, en aquest sentit, no podem passar per alt el que, al final de 1910, en Jaume Bofill no dubta en comparar a En Prat de la Riba amb En Colbert, valorant i destacant del seu programa el que "millora l'humanitat sense trasbalsar-la", i, encara, molt més significativament, el que "El sa positivisme que'ns ha infós la Lliga Regionalista, ens ha fet judicar els homes per la eficàcia. Per això nosaltres ens sentirem cada dia més lligats a fi'aquest obrador de meravelles que fa brollar d'entre les clarors indecises de la matinada la imatge de la nova Catalunya, guaitant-la enamorat, sentint-ne les paraules entranyables y revestint-la, ab destra minuciosa, de tots aquells atributs espirituals que són garantia d'immortalitat " 21

En definitiva, però, ens queda fonamentat i perfilat un doble vertent, fonamental en el cas d'En Bofill, constituït de l'intel·lectual-polític-"servidor públic". Sobretot en els anys de joventut del nostre

21 . J.B. En Prat de la Riba, propulsor eminentíssim de la cultura catalana (desembre 1910) p. 275 i 279 del manuscrit original. Vid. text íntegre al present apèndix documental.

personatge, el component intel·lectual priva per sobre tot altre matís i actuació. Més encara, si, deixant la perspectiva històrica i personalitzant, ens adonem que el nostre que En Bofill i Matas s'autoimposa, no presuposa encara, ni tant sols en un fet tan transcendent a l'època, si donarà a la seva vida una trajectòria laica o religiosa.

Així, son uns anys aquests (fins a 1905-1906 ens atrevirem a fixar), en que En Bofill busca una resposta no malejada al fet natural del nacionalisme. Participant d'uns sentiments populars progressivament treballats, no li és possible combinar encara tota una sèrie de factors socials, polítics, econòmics, morals, etc. partint, com ho fa, d'una doble plataforma a on es combinen una instrucció oficial poc profunda i castellanitzada, i un catolicisme que, en el si de la Congregació Mariana i de la Joventut Catòlica de Barcelona, està adquirint un aire de militància poc transigent²² des del que ataca el sufragi universal per incòmode i antinatural, el liberalisme per que està representat per la Revolució Francesa (període en que, després de menjar-se les ovelles del ramat, els llops es van devorar els uns als altres, segons, aproximadament, paraules d'En Bofill) ataca, a més, als republicans perquè van en contra la unitat de la pàtria, lluiten contra la societat, mouen a l'odi, són una malaltia social, etc.

Així i tot, de la utilització de tota aquesta sèrie de tòpics trobats en la quasi totalitat dels ambients que frequenta, En Bofill anirà passant a una progressiva politització, això és, a la formació d'un ideari orgànic que, en el fons, serà la base de la seva futura evolució, i que, en tots sentits, precipitarà la seva participació en la vida pública catalana. En aquest camí dialèctic, juguen factors derivats de la formació del seu caràcter i personalitat i, d'altres, on aquestes característiques "purament" personals es combinen amb una situació ambiental, tant teòrica com pràctica.

En aquest darrer aspecte creiem que és fonamental considerar

22 . del guió del que sembla un discurs fet amb motiu de la mort de Torres i Bages

els seus contactes amb el catolicisme, el conjunt -considerable- de lectures, que de forma més o menys organitzada, anirà realitzant, la seva formació universitària i, en relació als anys en que aquesta formació superior s'acaba, la seva introducció primera i progressiva en la vida catalana.

A part l'ambient familiar, reservat i que li'n feia propens, s'ha de considerar que En Bofill era una persona d'aparença fràgil i malaltissa, de natural introvertit i amb prou intel·ligència i mitjans per a portar aquesta situació a un cultiu dels aspectes intel·lectuals, amb base a un temperament ordenat i selecte, com perquè d'ell es pogués destacar, fins a l'últim moment, el caràcter d'il·luminat, el "foc interior que el cremava", que es valora fins a la redacció de les seves notes necrològiques. Ens ha de sorprendre, doncs, partint de la combinació d'aquests elements, que en la militància del catolicisme trobès l'agafador que li brindava les solucions més universals.

Per tal de conèixer millor el nostre personatge avantposen la seva descripció física, la qual, alhora que ens facilita una mica més la comprensió de la seva postura i evolució, ens permet identificar, més enllà de les diferències físiques, en Jaume Bofill i en Prat de la Riba com ~~uns~~ homes d'una "mateixa fornada". Vist per la ploma del seu cosí Bofill i Ferro: "Heus ací el poeta. Cap contundència en la seva persona

cap cosa que cridi de moment l'atenció. Res s'hi destaca d'una manera molt marcada. Es borradissa, gairebé. Home més aviat de poca alçada, prim, d'ulls clars i consirosos de nòrdic (recordaven una mica els de Rilke), de rostre eixut d'una pal·lidesa i d'una qualitat de vori, especialment la vastitut del front; de mandíbula marcada i llavis prims, serrats sobre les dents, que dedaven amb el plec del seu etern somriure benevolent, però irònic, una mica descobertes en un angle de la boca "(...) De vegades la suggestió es feia tan forta que gairebé creiem que els seus vestits discrets, habitualment de tons poc marcats, es convertien en llargues i obscures

vestidures de misser " (...) ²³

Les relacions d'En Jaume Bofill amb el món de l'Església

En el camp de la religió, En Bofill rebutjarà, progressivament, el que anomenarà més tard "(...) una forma banal d'espanyolisme (...) "²⁴ però -i parlem d'aquests anys de joventut- no podrà sustraure's com ja hem indicat del caire militant i polític que té el catolicisme a Espanya. Podem caracteritzar aquest "lastre" de l'ambient catòlic familiar, dient que, entre altres, pel juny de 1883 s'adheria al "Apostolado de la Oración y a la Cofradía del Srdo. Corazón de Jesús", a la "Asociación Espiritual de Devotos del Glorioso Patriarca S. José" (creada l'any 1870); en 1884, a la "Congregación Universal de la Santa Casa de Loreto" (creada a l'any anterior); pel juny de 1892, a la "Real Cofradía de la Purísima Concepción" i, més tard, a la "Pia Unión del Tránsito de S. José" (creada pel febrer de 1913), etc.

No creiem però, que s'hagués identificat tant amb aquest catolicisme, que més tard atacarà amb tanta vehemència, sobretot en l'aspecte de la seva participació "irracional" en la vida política ²⁵, si el sector més atreïent del catolicisme català no hagués ofert un programa concret, catalanista i ~~nacionalista~~ tradicionalista, i hagués jugat, en aquest camp, un paper fonamental, molt actiu per aquestes dates i com a mínim tant important -en l'aspecte teòric- a l'aportat pel sector purament laic, on gaire bé només podem destacar les aportacions pinargalliana i d'Almirall.

23 . J. Bofill i Ferro pròleg a Guerau de Liost. Obra poètica completa ob. cit. p. 17-18

24 . Vid. l'Appendix documental adjunt la transcripció íntegra d'aquest discurs.

25 . Cap a finals de 1931 en una conferència sobre el Fonament Ètic del Nacionalisme Català, afirmava: "L'integrisme és la intransigència, no en els ideals i les doctrines, sino en la seva aplicació". "En política, l'únic integrisme acceptable és el del liberalisme. Hom no hi pot transigir "

Son els anys de formació d'En Jaume Bofill i que precisament es situen en relació directa i indirecta amb el que en algun lloc En Pla ha anomenat "el filló de Vic", la pleiade formada, al voltant del seminari d'aquesta localitat, tant representativa del món rural de Catalunya, entre altres per J. Verdaguer, N. Verdaguer i Callis, el bisbe Morgades i el bisbe Torres i Bages -el màxim representant- i del que difícilment es pot deslligar a J. Balmes, el formulador del primer programa total del nacionalisme i en el que el "seny" català era, alhora que símbol, actualització de tot el tradicional a Catalunya. No hem d'oblidar tampoc, a Jaume Collell, lligat a més, al nostre personatge per llaços afectius. En J. Bofill parla d'ell com a "figura gegantina físicament i moralment, haurà estat la personificació més vistosa del vigatanisme", del qual afirma:

"El vigatanisme ha estat un dels ingredients més essencials de la nostra Renaixença. L'austeritat cendral del seu paisatge, la fortitut de les seves terres compactes, l'alternança del fred i la calor, sense pal·liatius, una tradició secular de cultura i de capitalitat, han fet de "La Plana" un planter mai aixerreït d'homes de virtut, o de ciència i de govern" ²⁶

Els contactes d'En Bofill (ja oberts anys enrera pel seu pare) amb aquest ambient vigatà, van sovintejar i aprofundir-se notablement. Encara que, personalment, anés en comptades ocasions a Vic, per a visitar a En Torres i Bages o a qualsevol altre (en una de les poques ocasions declarà que l'acompanyava el pintor Llimona), la col·laboració amb els teòrics vigatans, va començar a sovintejar. En 1927 En Bofill precisaria: " Sovint l'acompanyàvem a casa seva -fa referència a En Torres i Bages- en acabar les lliçons quinzennals que professava en una acadèmia comentant " la Tradició Catalana" (...) Era un home d'un equilibri moral absolut.

26 . vege's, al seu arxiu particular Secció Manuscrits, quartelles per a un article que situem a la dècada dels anys 20 i que s'havia de titular Figura Exemplar

Un remugador d'idees" 27

Però en aquest apartat de preliminars, el que ens va interessant es trobar a En Jaume Bofill per contrast, buscar les línies que ell es trobaria ja configurades i a les que s'integrarà, tal i com anem indicant, en el moment en que conflueixin en un programa tancat i amb premisses. En aquest sentit, els seus contactes amb l'Església són fonamentals i, més enllà, imprescindibles per a comprendre tota la seva posterior trajectòria. Per tradició i ambient familiar, En Bofill i Matas havia d'acabar integrant-se al món del catolicisme tradicionalista i al fer-ho en contacte amb els homes de Vic, el nostre personatge es trobarà quasi involuntariament, en la línia del sector que al nostre entendre està evolucionant d'una manera més dinàmica i alhora confluent o fins concurrent amb i cap el moviment catalanista.

Així, i si ens volem referir especialment al que més va influir en En Bofill, hem de fer menció del verdader tàndem teòric-operatiu que van arribar a constituir En Torres i Bages i el canonge J. Collell, ambdós personatges molt units per vincles d'amistat però alhora per altres de tant importants com el que seguien co-alumnes d'En Duran i Bas en un moment en que aquest representa un dels bàsics pols d'atracció intel·lectual a Catalunya. Però el que ens interessa més ressaltar, concretament el paràgraf anterior, és que En Jaume Bofill s'integra en aquest món de Barcelona i no des de Vic -com havia fet el seu pare en l'etapa anterior- i, en definitiva, en l'etapa de la definitiva superció de l'integrisme per part del nucli viguetà. I, respecte aquest punt, hi ha dues precisions a fer d'una gran importància. Per un costat avantposar que la posta en marxa d'aquests dos homes, significa, com deiem, l'inici d'unes relacions precises entre l'Església i el "nacionalisme", fet aquest que ens permet avançar el que un dels agents dissolvents de l'integrisme eclesiàstic -i això especialment a Catalunya- resultarà ser, en definitiva, el naciona-

27 . vegeu's Tomas Garcés: Conversa amb Bofill i Matas .-"Revista de Catalunya" (Barcelona) 6 nº 31 (gener 1927) p. 25 a 33

lisme. Per altra banda, i borejant aquesta trajectòria, hi ha la consideració, fruit d'una simple comprovació de dates, de fins a quin punt l'inici de la teorització més ambiciosa (la que prové d'En Torres i Bages) de l'Església catalana i, en aquest sentit, l'inici de la seva posta en moviment, coincideix amb l'aparició de les teoritzacions esquerranes, molt especialment les d'Almirall, les que de forma més immediata representen una amenaça a la dreta catalana, precisament, pel propi fet de la seva catalanitat i del seu realisme, un pol d'atracció dels sectors intermitjos de la societat catalana, especialment de les àrees urbanes i, en definitiva, l'inici d'un programa alternatiu que contrarrestés l'hegemonia d'un programa dretà.

En aquest camí de superació del vigatanisme és totalment imprescindible tenir en compte el parlament d'En Jaume Collell Catalanisme. Lo que es y lo que deuria ser. És aquest, poc més o menys, l'inici de la primera fase o reacció de l'Església catalana, i en ella, encara de forma poc polida, el catolicisme intenta alçar-se com a motor del "renaixement català", en la intel·ligència i alhora en el nucli aglutinador de tot un conjunt de tendències —a algunes de les quals je ens hem referit— que no semblen trobar la força i la coherència necessàries per a contrastar els intents assimilistes del programa de la Restauració i per a situar al seu lloc al republicanisme i fins a l'anarquisme ascendent. Com veurem més endavant, serà el propi Prat de la Riba l'encarregat de superar aquesta fase al acabar de marcar les diferències entre Religió i Nacionalisme configurant aquesta situació, gairebé diríem privativament catalana per la que, el catòlic, no ha d'ésser necessàriament monàrquic, integrista i intel·lectualment dretà.

L'abans citat Catalanisme. Lo que es y lo que deuria ser d'En J. Collell, és el text del parlament que aquest va llegir, el 27 d'abril de 1879, en el transcurs del certàmen literario-patriotic organitzat per la significativa "Secció Catalanista" de la Joventut Catòlica de Barcelo-

na ²⁸ i que responia, segons l'objecte i les finalitats bàsiques de la dita "Secció Catalanista", a una necessitat de "conreu de les lletres catalanes" sota el lema de "Fe i Patria". Referent a la justificació global del parlament en qüestió, en J. Collell el fa partir de la necessitat d'estudiar i precisar quina havia d'ésser l'actitut a propugnar, un cop obert el moviment de "renaixença social" i de "restauració" de la terra, batejat, be o malament, segons precisa, amb el nom de catalanisme, quina havia d'ésser la "finalitat transcendental de la renaixença catalana", la forma de superar tant als qui la volen per desembocar en un utòpic separatisme, com aquells altres que, temorencs davant qualsevol posta en marxa, pretenen que el renaixement català no superi "una plaent y honrosa efflorescència literaria". Però la internacionalitat inicial del programa de la màxima eflorescència obté una significació encara més precisa quan justifica que s'ennarxa i es justifica al enquadrar-se en un moment "(...) Crexent de novetats forasteres, en mitx del trontoll y captussament de les institucions polítiques y dels sacudiments que sufren les mes altes institucions socials (...) "moment de tensió i de cambi en el que es justifica el que "(...) gira totduna sos ulls al passat per enaltirlo, y's detura com sorprès en lo camí de les aventures per tornar a veure sa casa payral y sentir l'amorós escalf de la llar nadiua" ²⁹

Es tracta, doncs, de bastir un programa operatiu, inconfessadament de classe i, per tant, encara en la línia suggeridora de tendències que ja hem vist precisar a l'Ignasi Maria de Ferrán i per el que En Collell presenta a l'Església com l'única institució capaç d'aconduir-lo i, his-

28 . Era el president d'aquesta secció, creada, segons ens sembla en 1877 o, 78, Bruno Rimbaud, Vice-president: Emili Selva; Secretari: Eugeni Estruch; entre els jurats hi figura: Marian Aguiló; entre els col·laboradors destaquem a J. Puig de la Bellacasa; era, en aquest moment bisbe de Barcelona, J. Me Urquinaona.

29 . J. Collell: Catalanisme. Lo que es y lo que duria ser a "Joventut Catòlica" Barcelona, any primer. 1879 p. 143

tòricament, com la gran constructora de l'Europa occidental, la de l'alliberació de l'home-esclau del període romà-pagà, i la de la creació de les nacionalitats ja en el període mitjàval. I En J. Collell passarà a precisar, després de reivindicar la llengua com a "mostra evident de la perpetuitat del caràcter y de la vividora força dels elements nadius de la raça" el que " (...) Y si a això s'hi ajunta'l que tothom, per efecte de les convulsions socials y del regirament de la política, sent ab més o menys intensitat y ab més o menys consciència, la necessitat de una reconstitució dels elements naturals y genuins del poble, per donar base segura, nacional y ensemps històrica a les institucions polítiques y a les formes administratives s'acabarà d'entendre'l catalanisme ha pres tan peu y's presenta, ja no com una revivalla anacrònica del esperit provincial, sino com un moviment digne de seria atenció, porque respon a una necessitat del temps y revela quelcom de trascendental en la vida del nostre poble" ³⁰

Per En J. Collell, el catalanisme no pot seguir éssent, doncs, l'encobriment d'una mala literatura escrita en català, ni la repetició, d'esma, de tòpics anticastellanistes o la demanda necessària "d'una autonomia avuy impossible y antipatriòtica", la qual, des del moment en que es fonamenta en idees "foranes", l'únic que produeix és una progressiva "descatalanització del poble". Arribem així a la verdadera justificació central d'aquest parlament en la que En J. Collell precisa el qui i el com del catalanisme.

" De aquí ve, que apesar dels anys que compta ja la restauració ab lo més bon intent iniciada, a pasar de la molta fressa que s'han fet y del entusiasme que s'ha lograt despertar, no s'ha guanyat encara la adhesió completa de lo que'n podriam dir ab llenguatge modern, forces vives del Catalanisme, y quasi ens atreviriam a dir que, llevat de las simpatias generals que s'han nerescut determinades obres

30 . idem. p. 146-147

y composicions, la tendència general del catalanisme en sa part més moguda y agitadora, no es pas del tot ben simpatica a la part més sana de les nostres poblacions que representa lo verdader patrioiat de Catalunya " 31

Contràriament, en Collell proposa buscar la col.laboració del sector que representa el treball, la ciència i la influència social per a que, aprofitant el general procés de posta en marxa, estructurin un catalanisme que sigui: "(...) la protesta viva, constant y meditada del esperit nacional contra els procediments sistematichs dels ideolochs unitaristes; la contraposició de la llei de la història y del element tradicional a les ficcions del dret modern que deriva de fons impures com son lo nacionalisme y lo positivisme i en una paraula, lo Catalanisme ben portat y rectament dirigit ha de ser un treball pacient, afanyós si, però molt noble i digne d'esperits elevats, de reconstitució social, per medi de una sabia y prudent restauració de tots los elements que la tradició ens mostra com a genuins y de una renovació dels germens de vida propia y característica que formen la peculiar fesonomia de una nacionalitat " 32

Per a En J. Collell es tracta, doncs, d'estructurar un programa coherent, global que anuli qualsevulla preponderància de l'esquerra i que per la categoria del sector dirigent anuli els recels del poder central; en definitiva, un catalanisme "practich, nacional y de immediates conseqüències" el qual interessa enormement al clero i, en contrapartida, interessa a tothom que l'Església s'hi interessi perquè com a institució, segons diu, "sempre vella y eternament nova" és la única que pot donar coherència i consistència al catalanisme.

Si ens hem aturat més del que podia semblar necessari en aquest parlament d'En J. Collell és perquè en ell hi trobem tota aquesta serie d'elements fonamentals per a entendre, a més del món en que s'integren-

31 . Idem p. 150-151

32 . Idem p. 153

En Jaume Bofill, les causes de la mobilització i orientació de l'~~Església~~ Església catalana i, més enllà, com es forja una consciència de sector -el de la classe mitjana- i el com aquesta consciència ha d'evolucionar de forma lògica, cap a les postures catalanistes. En aquest sentit, el següent pas el donaria, en un ordre eminentment teòric, En J. Torres i Bages quan, en 1886, començarà la publicació a "La Veu del Montserrat" de la sèrie d'articles titulats L'Església i el regionalisme, base del que en 1892 es convertiria en el primer llibre de la Tradició Catalana ³³. En aquesta sèrie, En Torres i Bages, encara que amb alguns errors de teologia i d'erudició (que el propi Bofill destaca en els comentaris que farà del llibre), justifica el lligam històric entre Catalunya i l'Església i com el clero hauria d'ésser l'encarregat de reconstruir la "regió", encara que l'autor sigui escèptic respecte que ho arribi a fer ³⁴.

Però allà on En Torres i Bages precisa més, és en l'assaig Consideracions socials i polítiques sobre el regionalisme, segons totes les indicacions, treball preparatori del polèmic discurs La Força de la Poesia parlament presidencial de la versió de 1899 dels Jocs Florals de Barcelona ³⁵. Les precisions incloses en aquest assaig presenten, per part d'En Torras una intencionalitat extraordinàriament, explícitament manifestades, des del moment en que les veiem partir, de bon inici, de la consideració de que el "regionalisme" representa el mitjà d'aturar el procés de dissolució social modern, ja que " (...) La regió per disposició inefable de

33 . Aquest llibre, fonamental per a entendre el pensament bofillià., va ser editat per segona vegada l'any 1905. El primer ~~extens~~ llibre el formen l'article de 1886, dotze de 1887, més deu de 1888, tots ells publicats a "La Veu de Montserrat" conjunt al què hi afegirà, en 1892, una introducció en la que s'explica la finalitat del llibre al donar al poble català les categories de persona, i ser, per tant, nacional i amb voluntat i intel·ligència pròpies, no podent-li negar ningú el dret a viure en llibertat.

34 . Vid al respecte carta de Torras a Collell (16 de juny de 1887) a Dulcis Amicitia. Vic 1926

35 . Sembla ser que el mestre d'En Torras i Bages, Duran i Bas i el muncí del papavan pregar de que l'autor no publicués aquest discurs ja que el seu caràcter separatista no s'adeia amb la condició de bisbe de Vic carrec per al que es nomenat en el transcurs dels Jocs Florals.

la naturalesa predisposa a l'harmonia social i a la uni6 dels homes entre si" ³⁶. En aquesta línia de cercar la plataforma que serveixi de base d'una controlada concòrdia de classes, En Torras indicarà que el regionalisme lluita contra "l'error polític" del s. XIX, "desenganyat d'una llibertat purament teòrica", i així busca el desenvolupament de la vida real, sota la conducció dels elements "naturals superior de la terra" "(...) com efecte produït per la contemplació de la constitució catalana en els bons temps, sobretot de la menestrala Barcelona, que tan lliga amb el present mode d'ésser" ³⁷. En Torras anirà definint la contraposició entre el regionalisme i el separatisme, el "cristianisme expansiu i progressiu per naturalesa", que sota la versió de "tradicionalisme evolutiu" tan influirà en En Bofill, el lligamentre "el clero i el poble", per passar a afirmar que: "El pensament polític del regionalisme consisteix en veure

si el decaïment públic de la monarquia espanyola es pot refer, més que no pas pels vincles unitius de la política, internament desacreditada, per medi de la vida dels membres, vigoritzant òrgans regionals sempre vius, fins quan estan esmortuïts, els únics capaços de resurrecció perquè viuen de la naturalesa (...)" ³⁸. Poc després, a La Força de la Poesia, precisaria encara més, tot declarant-se obertament autonomista, en el sentit de que si bé "L'esperit de la terra catalana no ha mort mai", eloble havia arribat a perdre consciència de si mateix, intervenint aquí la crisi colonial de 1898 per a "donar-nos lucidesa per a retrobar-nos" ³⁹

Aquesta línia de relació entre la Religió i el nacionalisme no

36 . Consideracions socials i polítiques sobre el regionalisme a "Assaigs Consideracions sobre el regionalisme (Apendix)"- "Obres completes" Barcelona. Biblioteca Perenne, 1948 - p. 298

37 . idem p. 298

38 . idem p. 301

39 . La força de la poesia a "Obres Completes (Assaigs- Estètiques)" Barcelona- Biblioteca Perenne, 1948 9.309-319

es podria acabar d'entendre, en llur perllongament i pels efectes sobre En Jaume Bofill, sobretot fins el moment en que En Prat de la Riba no aportí els nous elements de la seva ~~idea~~-ne definitiva superació, sense considerar el paper jugat per publicacions com "La Creu del Mntseny. Setmanari Catolich-Regionalista", o el Butlletí de la Lliga Espiritual de N^a Sra. de Montserrat (entitat amb la que En Bofill i Mata estarà molt lligat al llarg de la seva vida), "Montserrat". Referent a la primera d'aquestes dues publicacions, va iniciar la seva publicació el 19 de Març de 1899 i sota la direcció d'En J. Verdaguer, apareixen com a suplement i secció catalana de "La Voz de la Patria" En la declaració de principis que el seu director feia al primer número,⁴⁰ la revista es supedita a l'ideal de "resurrecció" de la "patria", fins enllaçar la Catalunya espanyola i la francesa enllaçant amb els "germans" de València i Mallorca, reafirmar la personalitat de Catalunya "dintre l'unitat espanyola" i seguir el "camí cristià de la nostra regeneració moral i social", Des del primer número queda clara la supeditació a l'ideari d'En Balma i la seva actualització realitzada per En Torres i Bages⁴¹. Com a col.laboradors, hi trobem a M. Costa i Llobera, a Valeri Serra Boldú en la secció de "Notes Bibliogràfiques", a J. Carner, a l'E. d'Ors el qual, en el número 50, corresponent al 4 de Març de 1900, publicarà un estudi sobre el pensament tomista, al viguetà Ramón Trias Cunill, a ^{Joa}~~En~~ Poblet (molt en la línia d'En Torres i Bages), a En Marià Malagelada, qui, en les seves col.laboracions postularà la idea de que si el regionalisme es separés de la religió cauria en la "revolució, la utopia i el desordre"⁴². Des dels primers números es constituirà, com a comentarista polític, En Claudi Omar i Barrera; aquest home precisa les

40 . La redacció, (J. Verdaguer) Qui som y ahont anem, La Creu del Mont seny

41 . Aprofitant la seva aparició la redacció saludarà a "La Llum" de Manresa, "La Croix" de Perpinyà i al "Mallorca dominical" de Palma.

42 . M. Malagelada ;Regionalisme Catolich?, nº 3 (2de Abril de 1899 p. 25-26

seves fonts d'informació teòrica des del primer article, xifrant-la en Torras i Bages, Balma, Taine, Le Play, Comte i Almirall. L'Omar Barrera, que havia començat justificant la il·legitimitat del centralisme imposat en 1714, acabarà, per una qüestió d'ideals, declarant-se contrari a l'intent del catalanisme d'integrar-se en el Poder ⁴³.

Pel seu cantó, En Jaume Bofill també va col·laborar a "La Creu del Montseny", amb una de les seves inicials composicions poètiques, Lo domador y'ls lleons, enormement innocent i poc treballada, en la que s'explica, metafòricament, el creixement de quatre cadells de lleó que quan més es queixen més encenen el furor del domador, i aquest, més els castiga; això, fins el dia en que han crescut el suficient per a menjar-se'l. El vers acaba, en aquesta línia entre regeneracionista i abrandada, avisant de que: " ! ay de vosaltres, dictadors in-nobles / lo dia en que les víctimes dels pobles / en força hagin crescut ! " ⁴⁴

En una línia molt similar, la revista "Montserrat" apareixia també a Barcelona amb un número doble corresponent als mesos de gener i febrer de l'any 1900. " Montserrat" precisarà que apareix per sumar la seva veu a l'himne de resurrecció de la pàtria" i en ella hi col·laboraran J. Verdaguer, Torras i Bages, el bisbe Morgades, J. Carner (amb col·laboracions poètiques), Jordi Franch, R. Arqués i Arrufat, o J. Terrasa, el qual, situant-se, com diu, més enllà del regionalisme, propugnarà un autnomisme que signifiqui el perfeccionament cristià i moral-per naturalesa antisocialista i antianarquista de les tendències naturals i per tant populars ⁴⁵. Un altre dels col·laboradors relativament assidus serà En M. Folguera i Duran del qual en podem destacar un llarg article titulat Sen-

43 . Procediments a seguir, nº 44 (21 de gener de 1900) p. 17-18

44 . " La creu del Montseny" nº 39 (17 de desembre de 1899) p. 475

45 . O Autonomia o Anarquia "Montserrat" nº 8 (agost 1900) p. 110- 113

Tit Moral del Catalanisme i que representa la reproducció del discurs presidencial il·legítim (com a president de la Unió Catalanista) en la festa d'inauguració de curs del Centre Català de Sabadell. D'aquest parlament-article, en el que En Folguera i Bages defensa la necessitat de "retornar a Catalunya genuïnament catalana", en volem destacar per l'essencial transcendència sobre l'evolució d'En Bofill i Matas, com l'autor defensa com una de les fonamentals motivacions per a integrar-se al moviment catalanista la força de l'imperatiu ètic personal i social

Però totes aquestes precisions signifiquen un avançar-se en el temps en un procés en el que En Jaume Bofill hi participa, en el pla de protagonista, només que de forma limitada i encara molt secundària; resultarà un procés, que ho és, com hem anat veient, de compromís, que En Bofill assimila en la seva formulació teòrica, però que, contràriament, no l'empeny a mobilitzar-se en cap moment ni a sobrepassar el marc organitzatiu de la Congregació Mariana de la Joventut Catòlica de Barcelona. Per via directa i comptant amb el recol·liment del seu pare, a través de cursos, de certàmens i altres premis organitzats per aquestes entitats, En Jaume Bofill es va convertir en un verdader deixeble de les teoritzacions d'En Terras i Bages, així com de les "divulgacions" i la capacitat organitzativa desentrollada per el canonge J. Collell.⁴⁶

En el sentit d'aquesta col·laboració, En Bofill i Matas destacarà, doncs, la importància que en la seva formació va tenir el que ell mateix denomina "nacionalisme teològic", al pertànyer a un nucli selecte, petit, esquerp, convençut i intolerant (els adjectius són seus) que tenia per màxima la "Llei de la perfecció", que considerava que "El perfeccionament és obra, en part personal". Ressaltaria a més, el valor ordenacionista del moviment en que participava. En la "santa obediència" que s'accepta a la Congregació, troba una ferma representació en l'ordre que és essencial en el cristianisme i que, encara que només sigui per inclinació personal,

46 . Vid. al respecte el detallisme del llibre, escrit per un antic escolà i amic. Antoni Perez de Claguer: El Canónigo Collell Barcelona 1933

valora en extrem i impregnant totes les coses. Aquestes característiques el portaran més endavant a afirmar que la Congregació va ajudar a concretar el seu caràcter, donat que " les grans lluites són sempre espirituals la base principal de la consciència", amb el que trobem altre cop una manifestació patent del seu caràcter retret i intel·lectualitzant ⁴⁷

Marginalment pode dir que, d'aquest últim punt creiem que arran- ca una tendència personal que el portarà més tard a ser un dels capdevan- ters del moviment noucentista. El contacte amb la naturalesa, amb el camp -que considera essència de la nacionalitat-, contacte que les seves regu- lars estades a Viladrau concretaran en el multifacètic paistge del Mont- seny, és complementaran amb el contingut del més amunt ressenyat "naciona- lisme teològic" i amb aquesta forma de vida que li sembla veure sintetit- zat en el terme " epistolari de Vic". Evidentment no podem rebuïjar altres factors que acompanyen un temperament introvertit i una gairebé innata facilitat d'expressió, oral i escrita. Són aquests, l'ambient favorable de la Renaixença i dels Jocs Florals, i l'estudi personal, principalment de la poesia catalana, estudi que ja en els anys de la seva formació uni- veritària (que en l'aspecte de Filosofia i Lletres, l'inclina i aficiona més cap aquesta forma d'expressió) es veurà completat amb aportacions de la poesia europea del moment en gran part servida pel filtre orssià.

Profundament adolorit per la mort de la seva mare, en l'any 1901, escriurà un llibret de poesies, el primer una mica seriós (i que restarà inèdit), on ja s'apunten les línies principals del que després se- rà la seva manera de fer en el camp de la poesia i que respon, generalit- zant, als primers passos de la tendència noucentista expressada més a- munt. Pot, tot plegat, quedar concretat o exemplaritzat en una quasi sen- tència seva, escrita -segons ens sembla- al voltant de 1900 que especifi-

47 . J.A. Maragall al respecte indica "(...) Home d'un ordre intern, és a dir, d'ordre de dins cap enfora, el seu endreçament no fou mai un esforç sinó un reflexe d'una rectitut interior, en la qual els pensa- ments i activitats hi prenen cos i hi quedaven resolts" a J. Bofill i Mata. l'Home - El polític ob. cit. p.1

ca que : " Al cantar quiscuna cosa me canto a mi mateix perque canto la vida que els hi suposes qu'és la meua mateixa vida. Canto donchs las mevas obras, els meus fills y canto d'amor. Amans, amatus, amor". En aquest sentit del seu pas al modernisme, no deixa de ser interessant i fins i tot puerilment divertida la consideració d'un full (que data el 23 d'octubre de 1901) i titula Verídica y singular narración de las maravillosas apreturas de un poeta extraviado en el bosque y de la subsiguiente enmienda de su criterio. Es tracta d'una faula metafòrica en la que un poeta profundament romàntic comença a desilusionar-se del bosc i les seves incomoditats al, perdre-s'hi i començar a pateir gana i anyorament de la civilització. I tan interessant com el propi text, és el tò humòric en que se'ns presenta aquest refredament de l'anterior romanticisme ruralista i boscà.

Per altra banda (idels mateixos anys), veiem que s'està informant de la reproducció de Costa i Llobera, Maragall, Rubió, Balaguer Aguiló, Verdaguer, Guimerà, Llongueras, Apelles Mestres, Alomar, Oliver, etc. Estudia la poesia d'aquesta gent, mètrica, etc...

No te per finalitat aquest treball estudiar la personalitat d'En Bofill poeta, de Guerau de Liost; perdem així la riquesa dels lligams personals i l'inici de la presa de postura col·lectiva que, afectant a molts, els portarà d'una primera supeditació a les doctrines que acabdilla l'E. d'Ors, a una participació en la vida pública catalana, amb l'empremta d'una manera de ser de grup, que els allunyarà progressivament de l'evolució que l'Ors ben aviat va emprendre. Nomes hem cregut necessari apuntar aquí aquest aspecte poètic (en un moment que En Bofill encara no ha adquirit un veritable renom en aquest camp) perque el volem fer representar com una prolongació de la introversió de la seva personalitat, compensada només en part pels seus contactes amb la religió.

Fora del camp personal i teòric, aquests contactes, concretats, com ja s'ha dit, en la col·laboració amb la Congregació Mariana i amb la Joventut Catòlica de Barcelona, van omplir, gairebé, la totalitat de l'

activitat d'En Bofill, fins ben endavant. Precisament en relació amb aquesta militància, s'ha de situar el seu aprenentatge en matèria d'orador.

La Congregació, refeta a Catalunya en els primers anys de la Restauració —a l'escalf del mateix procés que s'efectuava per Europa— s'havia anat extenent en espai i complexitat, per molts centres catalans. Mota el recolzament de l'ordre jesuïta, la Congregació va tenir una certa importància cap a final del segle XIX⁴⁸ i experimentaria una notòria recuperació en el període de la dictadura de Primo de Rivera, a tenor del gran increment de peticions i autoritzacions que figuren a l'arxiu del bisbat de Barcelona. La història oficial de la Congregació apreciava, molt per sobre i per a principis del nostre segle, en 40.000 les congregacions establertes per tot el món⁴⁹. Referent a Espanya, i concretament a Catalunya, el 20 de gener de 1889 es va donar permís per a que s'establissin les "Acadèmies", donat l'èxit que havia tingut la que, des de 1887 portava el títol de "Secció científico-literaria". Segons els Estatuts, les seccions i acadèmies havien de ~~tenir~~ reunir especialment a estudiants i en elles s'havien de debatre treballs "científicos, literarios, artísticos o económicos" per a millor aprofitament i complement dels respectius estudis dels joves integrants; així, a principis de segle, s'impartien ensenyances i es debatien temes de Ciències Socials, Filosofia, Ciències naturals i exactes, cultura artística, de "catalanisme", comerç i idiomes⁵⁰. Sabem, a més, de l'existència de la "Secció Acadèmica de Literatura i Crítica històrica" i de la "Secció de Visites als malalts de l'Hospital General de la Santa Creu", seccions en les que hi participarà en Bofill i en

48 . Xifres de socis en 1899 a a Barcelona: numeraris, 732; aspirants, 58 supernumeraris, 211; honoraris, 279; total 1280; total de l'any 1898 1245. Segons Ll. I. Fiter Breve idea de la Congregación y sus academias y cuadro sinóptico general Barcelona, 1899

49 . Vid Elder Mallan, S.J. Manual de las Congregaciones Marianas Barcelona 1919 3ª ed. (1ª ed. 1911)

50 . Jon de Deu Trias: Las Congregaciones Marianas y su influencia social Barcelona (1908) L'autor és advocat, professor de la Universitat de Barcelona i, en 1901, president de la Joventut Catòlica.

el si de les quals hi pronunciarà els seus primers discursos dels que n'hem de destacar, potser per la juvenesa (els realitza al voltant dels 20 anys) i el lloc poc destacat que devia ocupar, precisament en un moment de tensió en el qual es debaten qüestions de forma, de terminologia i de tàctica a seguir, el fet de que no incideixen, quasi en cap moment, en aspectes candents com podia ser el de la incidència de la religió en el moviment catalanista. Els discursos d'En Jaume Bofill seran els típics que realitza la base amb molt poc marge per a la creació personal, discursos de celebració en centres de barriada, dominicals en Centres catòlics obrers, o lectures de treballs, en tot moment acadèmics i ortodoxes, en ceràmens o sessions habituals de les acadèmies a les que estava adherit. En una fase immediatament anterior, el seu nom començaria a sonar en altres localitats de Catalunya.

D'entre aquests parlaments volem destacar el "simulacre de debat parlamentari", fet a la " Secció acadèmica de Literatura i Crítica històrica" de la Congregació el mes de febrer de 1898, com tants altres escrit encara en castellà, i que porta el títol de Defensa del voto particular formulado por la minoría católica en la contestación al mensaje de la Corona. Defensa de parte de un proyecto católico de constitución⁵¹. Intentant assimilar la seva a l'oratoria ampulosa parlamentaria a l'ús, En Jaume Bofill intenta realitzar una crítica global al sistema liberal-parlamentari que ha portat, segons ell, al país a la pobresa, a ser objecte generalitzat de despreci, a homologar-se amb l'Europa incrèdula i anticatòlica, alhora que a la crisi total només contestada, oficialment, que per un "no importa", reflexe del cinisme i de la incompetència generals. En aquesta línia compararà el "no importa" del relaxament liberal, amb la resposta viril i popular, per religiosa (i sota la conducció del clero) i tradicional, amb la que va iniciar-se el segle i el rebrotament de l'orgull contra la invasió napoleònica i, per tant, contra la intrusió d'idees

51 . Vid. manuscrit. 50 ps. Arx. part de Bofill i Mata. Secció Manuscrita
(6) Secció Oratòria (1)

foranes. L'ideal que els impulsa, diu, és la defensa correlativa de la religió i la patria, en contraposició d'un liberalisme que ensenya al poble l'error de la religió i es queixa després de que aquest poble es reveli en contra del seu estat d'indigència.⁵² Per En Bofill i Mata, si l'Estat pogués resoldre la qüestió religiosa (i rectificar l'escabrós problema de les desamortitzacions), i la política i la econòmica, desapareixeria de per si la qüestió social, altre demostració, aquí sense la verissimilitat que dona l'estar a la primera línia de xoc, de com la qüestió social va ser una de les motivacions més importants per a la posta en marxa, en sentit regeneracionista i catalanista, de l'Església catalana, en una tendència que es concretarà en l'última dècada del segle. D'aquest parlament, en el que En Jaume Bofill es presenta, "més papista que el papa", en la línia d'un Collell encara que mancat de la personalitat político-social que animava en les iniciatives d'aquest, en volem destacar, el tractament que fa de la qüestió política, base, amb la posterior i breu anàlisi del liberalisme econòmic, de la justificació del poder rector que ha de tenir l'Església com a institució i la del catolicisme com a sistema contraposat al liberalisme, en destaquem el fragment en el que s'expressa que: "La

cuestión política contribuye a empeorar el mal. ¿Qué plaga más funesta quereis que este centralismo absorbente que destruye las regiones y los gremios y las corporaciones todas para poder habérselas a solas con el individuo para poder así mejor despellejarle? Nada ha respetado la revolución: de los Reyes ha hecho unas figuras decorativas, de los ministros unos déspotas irresponsables, gracias a la máquina estatal que no contestos con aprovecharse a costa de los quieren exigir de él que baile atado con cadenas cantando ! viva la

52 . En un altre discurs pronunciat en un "Centre Catòlic Obrer" depenent de la Congregació, En Bofill encara parla de la família com aquella que té: " (...) un jefe de la casa que treballa durant la setmana, resignat de sa sort y content de sa pobresa (...) "

libertad !" 53

L'altre discurs que mereix una certa relevància, és el que va pronunciar En Jaume Bofill a Vilanova el dia 26 de desembre de 1899, en el transcurs d'una vetllada que celebrava la congregació d'aquesta localitat. En el transcurs d'aquest discurs, que rep el títol de La Congregació dintre la societat moderna, l'orador postularà el que la societat perd la seva essència al perdre el fi per a la que va ser creada, això és "Avants, era la concordia de gens intel·ligents y lliures per a aconseguir un fi comú de tots conegut y al qual dirigian sos esforços". L'obra del judaisme, de la maçoneria, i fins de Satanàs, es per En Bofill i Mata l'obra de consolidació de la tendència a la no cohesió dels elements de la societat, a la qual respon la Congregació constituint-se com a "societat orgànica", model inel·ludible si el que es pretén és reconstruir el país. La Congregació proporciona moralitat, intel·ligència i benestar, una manera de que existeixi una verdadera pau social que permeti el desenrotllament de la ciència i la riquesa. Una precisió interessant, al marge del dit fins aquí i expressada a peu de pàgina, és la que ens indica algunes de les fonts d'inspiració teòrica d'En Bofill; a part d'En J. Balmes, nom que de per si sintetitza l'escola que arriba a En Torras i Bages, es citen expressament als catedràtics de dret de la Universitat de Barcelona, els doctors, Angel Bas i Amigó i En Josep Pou i Ordinas. Per altra banda, afegim no saltres, sobretot quan En Jaume Bofill parla del sentit orgànic i tel·lúric de la societat, si bé encara barroerament, és clara la influència - per altra banda omnipresent - d'En Duran i Bas⁵⁴.

Per altra banda, en un primer lloc tant per la dedicació i sentit com per les coneixences que hi realitza i les posteriors derivacions, destaca la participació d'En Bofill a l'Acadèmia catalana de la Congregació,

53 . J.B. Defensa del voto ..., discurs ja citat p. 15

54 . Vid. Discurso leído por el Sr. B. el día 30-XI-1876 en la sesión inaugural celebrada por el Ateneo Barcelonés, Barcelona 1876 40 ps.

fundada el 16 de gener de 1891⁵⁵. Precisament ja l'acte fundacional té una gran importància doncs serveix per imprimir un segell de catalanitat a la Congregació de Barcelona. Així ho feia notar, en el discurs inaugural, Antoni M^e d'Orovio que afirmava, entre altres coses, que: "En els temps actuals, és necessari que tots els fills de la terra catalana que tenen la glòria de pertànyer a la nostra Congregació, s'apleguin en sessions particulars, per a estudiar la Llengua i la Història de la nostra Pàtria"

Sota la "protecció" del Rnd. P. Marià Clavell, S.J. i sota el me-
tratge del propi Torras i Bages, del P. Fiter, S.J.⁵⁶ o del mencionat A.
M. d'Orovio, l'Academia Catalana havia d'aplegar a un bon nombre de joves
actius que, a través la línia més dinàmica i urbana del pensament vigatà
s'anaven acostant als ideals que havien de concòrrer a la Lliga. A l'Aca-
demia Catalana, hi havia, entre altres: Albó, Muntanyola, Maspons, López
Picó, Falp i Plana, M. Aguiló, Valls i Vicens, Puig i Dadafalch (que hi va
parlar d'Extensió geogràfica de la llengua catalana i segle d'or de la se-
va literatura i Dues maneres de governar als pobles: a priori i a postero-
ri), Masriera, Guasch, P. Nonell, S.J., Doria, Anguera, Trias de Bes, Mar-
torell, Muntadas, Guitart, Colom, P. Casanovas, S.J. (amb qui mantenien un
reiterat contacte En Bofill i En Carner,⁵⁷ Bofill i Matas, J. Carner, Ba-
tista, Rubió i Bellver, Fortuny, Sagarra, Vallès i Pujals, Sallarès, Nubio-
la, Palou, etc.⁵⁸

55 . per tot això, vegeu, per ex. Acte Catalanesc .- " La Veu" 5.V.1919
(ed. vespre)

56 . A pesar de la seva mort prematura en 1902, la influència exercida per aquest jesuïta va ser gran, bàsicament, donades les seves múltiples col.laboracions periodístiques.

57 . El jesuïta Ignasi Casanovas (1872-1936) representa un verdader model per al Bofill de la primera època. És un destacat escriptor, de producció molt àmplia, preocupat per la qüestió social (Vid. El nostre estat social, 1909) i fundador de la Biblioteca de l'Institut Balmes de Barcelona.

58 . Acte Catalanesc. art. cit. més amunt.

59 . Vid. al respecte el número extraordinari dedicat a En M. Aguiló "La Veu de Catalunya", 23.VII.1897. A més J. Massó i Torrens: Discurs llegit en la vetllada necrològica dedicada a M. Aguiló per el Centre Ex-

Marginalment he de dir, havent sorgit en el text el nom de Marián Aguiló, (l'autor d'aquell vers "Poble que sa llengua cobra / se recobra a si mateix") la influència d'aquest reconegut "prohom" català⁵⁹ sobre En Bofill i Matas, en la línia, enormement significativa, en que, entre moltes altres coses, el caracteritzava en J. Collell, en una vetllada celebrada a l'Ateneu Barcelonès el 6 de juny de 1898 (en el primer aniversari de la mort d'En M. Aguiló) assegurant que la vida i obra d'aquest personatge es fonamentava en: "Fer revivre y enaltir la llengua d'un gran poble y ab ella redimir de servitut estranya l'esperit nacional de Catalunya, en una època de laboriosa crisi social y política (...)"⁶⁰ Per altra banda podem afegir, com una prova més de que aquest moviment no té gens limitada la seva visió ni les seves motivacions, que En J. Collell tornarà a incidir, en el transcurs de la conferència a que al·ludia més amunt, en el sentit d'interrelacionar el renaixement literari, amb "la empenta del progrés industrial" i amb el paper modernitzador de Barcelona-capital.

Un altre dels moments i aspectes en que podriem dir que destaca l'activitat d'En Jaume Bofill, en aquest camp de la confluència del catolicisme i el nacionalisme, és quan el veiem inclòs en el grup promotor inicial el qual gestiona la creació de l'entitat Cultura Social, al voltant, segons ens sembla, de l'any 1901,⁶¹ doncs a l'apartat segon "Història"- En Bofill precisarà que quan s'estava elaborant aquest projecte va quedar vacant la Seu de Barcelona, ajornant per tal motiu aquest projecte, i fet aquest que sembla indicar que ens hem de situar en el moment "descoratjador" de la mort del bisbe Morgades, el mes de gener de 1901. Referent a la idea de crear "Cultura Social" es va forjar "(...) dins la germandat d'En Joan Llimona, per ell, En Maspons, En Bofill, el dr. Bassols, En Vallés i Vicens, etc. sense ingerències de cap element

cursionista de Catalunya el 26.XI.1897. Publicat en opuscle per "L'Avenç", 27 ps.

60 . J. Collell En Marian Aguiló. Ateneu Barcelonès 1899 51 ps. veure en concret nota biogràfica p. 48-51

extrany"; podem afegir a aquesta breu relació a Martí i Calvelli a En Parel·lada. Referent a la finalitat bàsica que els mou a constituir-se és la d'augmentar l'acció catòlica en l'"especialització" cultural, enriquint-la amb una mentalitat i una literatura catalana, assegurar, també que el moviment social de Catalunya "continui informat del esperit cristià", així com per a evitar el que la formació i exposició d'idees es pogués realitzar de manera teològicament equivocada. Per altra banda, les raons per les que creen una entitat diferenciada de les ja existents són força interessants alhora que quasi definitories; s'estructuren en tres punts :

"a) per que'l nucli de persones catòliques qui formaria "culturalment", difícilment se podria enquibir dins qualsevol de les associacions catòliques existents, ja que, en moltes ocasions no s'avindria ab la major part dels qui formen aquelles. De la mateixa manera que, de fet, fins com a catòlics, estan agrupats, molts, en diferents associacions segons el criteri predominant en cada grupu y la finalitat de la respectiva associació, aixís també nosaltres. D'aquesta manera cada nucli té major llibertat d'acció, y més homogeneïtat de criteris y de persones, sens perjudici d'obrar conjuntament les varies associacions catòliques en els casos concrets en que coincideixin, com s'ha fet fins ara; b) per raó del fi y dels mètodes que té. La nostra associació no fóra piadosa, social, política, obrera o, resumint, operativa, sino unicament cultural, es a dir, per educar tothom però preferentment per formar el criteri integral (especialment el religiós) dels intel·lectuals; c) perquè molta gent que s deixarà portar y'ns escoltarà dins aquesta associació catòlica, ni voldrà ingressar en qualsevol de les existents, ni's deixarà portar per nosaltres ni'ns escoltarà si nosaltres ingresseu en qualsevol de les existents" ⁶².

Aquest grup, que declara treballar per a l'expansió cultural ca-

61 . " Cultura Social" "Orient"(Historia, Gestions prop del bisbe, Finalitats, Procediments i Normes a seguir, Projectes, Composició Junata) 4 quartilles Rº + 1 Rº i Vº. Arx. part. J.E. i R. Secció Manuscrita

talana, però, sobretot, en pro de la creació d'una intel·lectualitat homogènia, manifesta tenir, com a projectes mediats, la creació d'una biblioteca d'opuscles populars, d'una revista en català de la qual En Bofill també en deixarà lligats els detalls declarant que aquí està en estret contacte amb En J. Corner i amb el jesuïta Frederic Clascar,⁶³ de càtredes i conferències i d'una biblioteca de manuals de "vulgarització" científica. Pel que fa referència a la Junta Directiva de "Cultura Social", la seva composició, que, segons s'afirma, cuiden molt dintre les possibilitats és la següent: president: Marquès de Camps; vicepresident: Fc. Albó (al qual hem vist també a l'"Academia Catalana" de la Congregació), Valentí Carulla i Margenat i Mn. Eudald Serra; tresorer: Agustí Valls i Vicens; Secretari: Jaume Bofill; vocals-consultors: Lluís Ferrer i Vidal, Manuel Raventós, Antoni Me Borrell i Soler i Joaquim Albinyana. Com a Vocals-Presidents de Secció, figuraven: en la de ciències morals: J.Me Basanera; en la sociologia: Jaume Martí i Calvell; en la de lletres: Joan Maragall; en la de Belles Arts: Josep Llimona; en la de ciències exactes El Dr. Esteve Terrades; en la de pedagogia: Frederic Clascar; en la de relacions intersocials, Joan Martí i Miralles; i en la de excursionisme, esports i festes: Carles Jordà.

Referent a aquest mosaic d'associacions catòliques que insinua el projecte de "Cultura Social", les quals es fàcil considerar com una resposta inorgànica, en termes generals, al fet de la mobilització, en sentit genèricament català, de la classe mitjana de Barcelona, En Prat de la Riba,

62 . idem p. 3-4

63 . Les influències rebudes de part del vilafranquí Frederic Clascar i Canou (1873-1921) són molt importants per En Bofill, Fc. Clascar serà col·laborador de "La Veu", director de la Fulla dominical catalana i autor molt prolífic. A part dels seus estudis sobre Balma, Llorens i Barba o sobre altres temes filosòfics, destaquem: L'educació religiosa a les escoles i De la majoria social de Barcelona amb relació a la majoria política. Com a bon estudiós i home representatiu del sector catòlic, En Prat de la Riba l'incorporaria a les tasques de l'Institut d'Estudis Catalans i l'encoratjaria per a portar endavant una magna traducció de la Bíblia.

el punt de vista del qual és ja eminentment polític, el conceptua malament des del moment en que pot acabar per significar la possibilitat d'un partit catòlic o de que la Lliga no pugui integrar uns nuclis per als que sent, per altra banda, una natural identificació. En Prat pensa que és absurda la seva línia, en definitiva divisionista, sobretot en la consideració de que els manquen líders i de que hi ha una lluita previa per a la consecució de l'autonomia. Referint-se concretament, a una d'aquestes iniciatives "catòliques" que malda per tirar endavant el Marquès de Comillas en aquests primers anys del segle, En Prat, seguint el postulat tàctic de que el temps els demostrarà l'error i de que la Lliga recollirà als desenganyats, opina que: " El partit catòlich no és possible, no ho serà fins qué'ls catòlics hagin deixat tota la escòria de preocupacions polítiques espanyoles. La causa nostra és el forn en que podem transformar-se: tots coneixem ja elements en que aquesta acció del catalanisme s'ha exercit".⁶⁴

No cal dir que, per la significació d'alguns dels homes de la junta directiva d'"Acció Social", més amunt relacionada, així com a l'observar la futura evolució d'ells, ens tornem a trobar davant un d'aquests nuclis, que En Prat conceptuava com a ja catalanitzats i propensos a la integració, ja que, a pesar de moure's en aquesta esfera del catolicisme, per "imperatiu de classe" estan esperant trobar un projecte definit (i fins i tot esperen contribuir a perfilar-lo) i aquest, sobretot davant d'una esquerra conjunturalment en alça, s'està identificant simultàniament amb la Lliga. No ens ha de sorprendre, doncs, que En Jaume Bofill estigui molt aviat en disposició de pronunciar-se en la línia en que ho faria en unes notes titulades Els catòlics de la Lliga i que hem de situar l'any 1910 i al voltant de la seva primera producció perio-

64 . Carta de Prat a Ll. Domenec i Montaner (1.VI.1903) Vid. Borja de Riquer Lliga Regionalista, la burgesia catalana i el nacionalisme (1898-1904) pag. 352

distica, En Bofill, a part de fixa públicament la seva postura com a catòlic, preten marcar totalment les diferències que separen el catolicisme liberal i relativament progressiu d'alguns homes de la Lliga del que encara professen els grups "ultramontants" i integristes. D'entre les afirmacions contingudes en aquest manuscrit podem destacar: " El catalanisme

me es casi lo unic viu. Si flaqueja la Lliga, creixeran, no les dretes, sino l'esquerra nacionalista". Els catòlics radicals, son uns radicals que ni tenen un Lerroux (...) En absolut, només soc partidari del meu criteri personal. La Lliga y sos. homens es lo mes fort, per ara. No'm lligo ab ningú, ni ab el Papa. El dia que hi hagi una cosa, no millor, ni igual, ab homens mes forts, ens en anirem ab ella. Ara per ara dom de la Lliga".

I després d'aquesta casi confessió que ens fa entendre allò de que En Bofill era, per si sol, un ideari, i de que la seva propensió a la matització li feia impossible una exclusiva militància, En Bofill afegeix tot precisant: " A la lliga som més els catòlics perquè el sectarisme dels esquerrans prevalessé sobre llur catalanisme (...).

" (...) Fora ridícul amagar-nos-en. Lo que hi ha es que dins de la Lliga trevallem com a ciutadans, com a polítics, y'ns subjectem voluntàriament, sense cap esforç perquè coincideix amb el nostre, al criteri de la Lliga al qual també es subjecten els companys no-catòlics(...) Lo valent, a la nostra terra, es no ser radical de cap mena".

En Bofill acabarà afirmant que aquests dos "tipus" de catòlics no poden col.laborar perquè no opinen igual política, social ni religiosament: " Nosaltres al parlar a la gent donem a les paraules el valor que la gent els hi dona. Les paraules varien sovint de significació. Es pueril pretenir donar als mots el sentit estrictament teològic y fins escolàstic, quan s'usen entre polítics y no entre moralistes y teòlegs (...) Lo menys que podem fer els catòlics es parlar al poble y a la gent ab el llenguatge qu'ells poden entendre".

De fet, aquest serà l'ideal a desenvolupar en endavant. Entre

1917 i 1919 (segurament en motiu d'un viatge de propaganda regionalista de l'any 18), En Bofill va fer una conferència-discurs al Centre Escolar i Mercantil de València, encarregada per la Congregació d'aquella localitat (el Padre Conejos hi era un dels màxims representants), tractant el tema del Nacionalisme i la Religió. En aquest parlament hi trobem ben expressada aquesta línia del seu ideari i participació en l'organització de la vida dels catòlics catalans, plataforma que en aquest moment trobem ja pràcticament perfilada, però que en els anys que ara considerem —mai més enllà del 1900— encara s'està configurant.

Llegim, en el guió del parlament a què feiem referència, els punts bàsics que justifiquen la postura de catòlic català en la dinàmica que s'està vivint a Catalunya; però, a part el lligam lògic amb un moment concret la forma com ho tracta En Bofill esdevé metodològica i programàtica: "Sempre és precís ser catòlic. No sempre ni gaire sovint és precís

afirmar-ho". "Sovint aquell increment i depuració de la nostra pietat és causa de discrepàncies amb altres catòlics o amb allò que ~~en~~ diuen Dretes. I donem la culpa de les renyines al nacionalisme o a la política". "Es vinculen la Religió per raó de la seva unitat passional. Però així ho explica però no ho justifica. Religió i política són dues coses distintes, independents i només juntes encadau de no-saltres".

Per a En Bofill el ser catòlic és essencial en el pla personal; en l'aspecte públic, no ha d'implicar una determinada acció social; l'essencial aquí, és ser nacionalista i el catòlic, com a tal, té l'obligació de participar en aquest corrent: el nacionalisme és una "unió sagrada"; les discrepàncies per "matisos de pietat" són tot un altre qüestió.

Si hem fet un salt en el temps i pel que fa referència a l'ideari d'En Bofill és perquè, tenint en compte aquesta transposició, ens han quedat representats uns aspectes progressivament determinants de la seva actuació, encara que poc concretats en un moment inicial: són els referits aspectes, l'obligació ~~financ~~ ètica de participar en la vida total de Catalunya, l'estímul de qualsevol

tendència que realment convisqui en aquest marc, l'especial atenció a la forma d'expressió, a la llengua, i la preocupació creixent per la teorització del nacionalisme, teorització per la que farà passar l'anàlisi de la realitat que el volta.

La participació d'En Bofill en aquestes institucions (col·laboració que amb el temps espatà, però no abandonà) va ser progressivament activa i destacada, en la combinació d'una dedicació total i d'una formació teològica considerables. Ja sigui en la secció literària, en la d'acció social, en la d'apostolat en català de la Congregació, ja sigui en altres projectes com l'ara referit de "Cultura ~~extrema~~ Social", va realitzar una obra gairebé diríem motriu. Es va identificar -com queda apuntat- en gran part amb l'ideari que En Torres i Bages havia volgut inspirar a la Congregació de Catalunya, i en la combinació d'aquesta tendència amb aquell liberalisme ja indicat més amunt, es va anar convertint en un dels teòrics i màxims representants d'un petit, però actiu, nucli del que per extensió, podríem dir-ne catòlics pregressius, o com es va dir del propi Bofill a l'època de la seva mort, "catòlic a la manera belga" ⁶⁵

En aquest punt creiem d'interès transcriure una llista que ens ha deixat En Bofill, on figuren les obres que constitueixen el seu bagatge en el que fa referència a la comprensió del fet nacional. Hi trobem ressenyades: La Tradició Catalana, d'En Torres i Bages; La Crisis del Catalanisme, d'En Pella i Fargas; Lo Catalanisme, d'Almirall; Un Ensayo de Regionalismo i El Catalanismo, d'En Mañé y Plaquer; Catalanismo i Federalismo, d'En Ll. Durán i Ventosa; els discursos presidencials dels Jocs Florals; els discursos del Dr. Robert al Congrés; La Llengua Catalana, discurs d'En Guimerà a l'Ateneu; obres d'En Taine, Wellington a Espanya; obres d'En Balme; obres d'En Mila i Fontanals; primer discurs de l'Ab-

65 . Els que se'n van. A primeres hores de la matinada d'ahir, va morir, a Barcelona, Jaume Bofill i Matas. "La Humanitat", dilluns 3.IV. 1933 (article, possiblement redactat per En Josep Tomás i Piera)

dal al Congrés; Basas de Manresa; l'Encíclica de Lleó XIII, Les Royals Jornades, d'En Maragall; El sentiment en la percepció o fruició estètica, del P. Casanovas. La llista d'interessos no deixa d'ésser, en el moment, considerablement amplia, encara que tampoc excepcional per si sola sinó vingués completada, en l'aspecte filosòfic, polític-dret i cultural-poètic, amb una atenció al panorama europeu del moment, sobretot del francès.

A l'ingressar a la Universitat, En Bofill era un jove preparat, però en ell encara predominava l'estudi concret, aquella instrucció que de forma destacada havia començat a l'escola dels Srr. Miró.

En el pla del detall, és curiós observar com, des dels estudis secundaris i continuant-se en els universitaris, En Bofill signava els treballs (la majoria, com a mínim), les matrucubes i papers oficials, les paperes, etc. amb el nom de Santiago. Coneixent-lo a ell i a la seva família només podem pensar que es tracta d'un reflexe més de la castellanització fonamental que es transpira en el món de l'educació i la burocràcia a Catalunya. Ja al final de la carrera, En Bofill es va cuidar de fer instruir expedient ("para perpetua memoria") al Jutjat de Primera Instància d'Olot, per a que quedés testimoni de que el seu veritable nom era el de Jaume. Més conscient no va voler rebre el títol de llicenciat sota un nom doblement castellanitzat.

Ingressat a la Universitat l'any 1893, En Bofill va cursar la llicenciatura en Dret i la complementària de Filosofia i Lletres, la carrera de prestigi en el moment. Però al llarg de la seva vida podem dir que, pràcticament, no va exercir d'advocat per més que va seguir aquests estudis de forma brillant. Per aquests anys universitaris, el que veritablement interessava a En Bofill era la teologia, la filosofia, la metafísica, l'estètica... Les assignatures específiques de dret l'interessaven de forma essencialment teòrica i creiem que el profit més gran que en va treure va ser precisament en el sentit de concretar, en aquest terreny, la importància jurídic-administrativa de la solució (o solucions) del

problema d'un Estat multinacional; o com a mínim, va preparar el terreny per a la comprensió futura. En aquest sentit, En Bofill es va universalitzar considerablement a la Universitat.

Encara que signifiqui avançar-nos en el temps i fer referència concreta a la disciplina d'ètica social que en el moment finisecular que ara tractem tractem quedava, com hem indicat, totalment postergada darrera d'altres com filosofia, metafísica o estètica, creiem oportú, com a lligam i complement del món universitari, fer menció de bona part de les fonts d'informació teòrica, amb les que, concretant, En Bofill justificaria, en 1912, la bibliografia anexe a un programa d'ètica social,⁶⁶ precisant que molts dels autors que indiquem a continuació, En Bofill i Matas els havia llegit a la Biblioteca del Col·legi d'advocats o també a la del Ateneo Barcelonès. De la bibliografia en qüestió ressaltem el coneixement que en Jaume Bofill demostra tenir d'autors com B. Croce (La civiltà Catolica (1911) o de la "Filosofia de la práctica"), d'E. Durkheim (De la division du travail social (3^a ed. 1911), Les règles de la méthode sociologique (5^a ed. 1910); o de Sociologie et Sciences sociales (1910); de L. Levy-Bruhl (la morale et la science des moeurs (4^a ed. 1910); i A. Smith, Benthan, Bergson, Schopenhauer, Spencer (Les Bases de la morale evolucioniste, Problemes de Moral i sociologia (1894) o La moral dels diferents pobles i la moral personal - 1893) i l'obra de Collins sobre Spencer; el psicòleg James, Baldwin; Taparelli; les Actes del Congrés d'Educació Moral de Londres (1911); Vidari; obres sobre Pestalozzi; les actes del I Congrés de l'Education Sociale de Paris (1900); La Rochefoucauld; Teodor Meyer; etc.

Referent als autors del país, En Jaume Bofill destaca a l'E. d'Ors, practicant l'obra completa; l'obra de Mn. Clascar; articles d'En Rucabado, d'En Zulueta; E. Duran i Bas (Escritos 2ª serie sobre Estudis Mo-

66 . J.B. Indicaciones Metodológicas (Contribución a las campañas en pro de la ética social) 91 ps. mecanografiades. Secció manuscrita. Subg. Moral i teoria política.

erals, socials i econòmics, publicat a Barcelona en 1895); Magi Pla i Soler; Menéndez Pelayo (l'història dels heterodoxes) al qui compara amb En Torras i Bages; i un llarg etc. en el que hi podem incloure fins la Filosofia Moral d'En R. Lluís. El conjunt d'aquesta bibliografia, no exhaustiva, ens configura un panorama informatiu fins a cert punt habitual a l'època. Mai, però, comparable a les fonts d'informació del sector universitari d'avancada, com pot ser el cas d'un Rovira i Virgili que afegeixen a una part dels títols i autors precedents, Renan, Proudhon, Nietzsche o Kropotkin.⁶⁷

Per altra banda, va ser també a la Universitat a la que ja ens hem referit de passada, on va comprendre, en tota profunditat, l'abast del plet del Dret Civil català i que va començar a concretar, de forma tècnica, la importància de l'expressió autòctona pel que fa al desenvolupament i reivindicació de la dinàmica d'un poble, sobretot oprimat. És a partir d'aquest moment que En Bofill i Matas comença a implicar el corrent catalanista en el moviment noucentista europeu, tendència que només farà aprofundir en el futur.⁶⁸

Evidentment En Jaume Bofill devia conèixer (no creiem que per assistència personal a la majoria d'actes) les grans fites de la lluita contra els intents de uniformació del Dret Civil —i molt especialment contra l'article 15— concretades, per exemple en 1889 (al seu arxiu particular guardava tots aquests documents i revistes), en les assemblees del Teatre Novetats, la de Vic (que va adquirir gran transcendència), la de Castallà del Vallès, Granollers o Capellades, així com les protestes de la Universitat, bisbat, ajuntaments, i diputacions i dels congressos-

67 . Vid. I. Molas proleg a A.R.V. Prat de la Riba Barcelona 1968 p. 6

68 . d'uns anys més tard En Bofill té una significativa cronologia manuscrita en la que es va desglossant l'esforç centralista per a desmenbrar la vida autòctona catalana, així com la depredació sobre la llengua, iniciatives i institucions de Catalunya. La cronologia abarca el s. XIX i acaba amb el R.D. de 1902 d'En Romanones contra l'ensenyança del catecisme en català, precisant la reculada de la iniciativa.

tes i senadors o dels òrgans d'expressió, com La Renaixença, La Veu de Montserrat, Lo Somatent, Lo Catalanista, L'Arch de Sant Martí, L'Escursionista ... No obstant li faltàven coneixements teòrics, universals i concrets, per a lligar tots aquests elements i integrar-se així en aquest altre camp de la lluita reivindicativa de Catalunya.

Precisament, bona part d'aquest procés passava En Bofill per l'angoixa de constatar el desprestigi creixent de les institucions (com en el cas de la justícia, fonamental), de l'administració, i de la conducció política general del país. Per aquests anys i en notes personals concreta: "Espanya s'enfonsa mentre Catalunya s'enlaira; el desallorigament i la ruptura del lligam es, donchs, inevitable"; o també, sembla que al sortir d'un dels múltiples actes o conferències que es fan en el tombant de segle: "Las nacionalitats tenen dret a la independència". El contrast entre vitalitat nacional i indiferència, inèrcia i ineptitud estatals, va concretant en el pensament d'En Bofill la idea de l'absoluta necessitat de la seva personal adaptació en la vida pública i, concretament en el costat de les esferes dirigents tan actives que estan sorgint i concretant-se.

Però en el cas d'En Jaume Bofill, aquest és un procés lent. En definitiva, encara només valorarà aspectes ben concrets dels seus estudis universitaris. Gairebé podríem afirmar que per la seva trajectòria futura aquest període no és decisiu; és, millor, un coixí intel·lectual, i una obertura de mires, en ambients i individus (encara que matitzat per la seva introversió). En aquest sentit un dels aspectes fonamentals que recull del seu pas per la Universitat, és el de veure's obligat a estudiar la ideologia europea del moment i, molt concretament, la que podrien catalogar com a liberal, que va comprénent en relació a un sector molt determinat de la societat, tant en la seva formulació teòrica, com en els diferents aspectes de la seva posta en pràctica. L'atenció cap aquests problemes i, sobretot, cap a la interessant evolució a que estaven sotmesos en la interessant conjuntura de fi de segle, serà una de les màximes preocupacions d'En Bofill i Matas en el futur, contestada amb una preparació

considerable.

Quan una mica més amunt deiem que la carrera no va ser per En Bofill una fita determinant, no feiem referència, doncs, a aquesta necessitat d'obertura de mires i coneixements (que personalment necessitava) sinó a les circumstàncies ambientals de tipus personal que el voltaven, per aquests anys. En Bofill es va llicenciar en 1900 (i el setembre de 1901 va obtenir el premi extraordinari en convocatòria extraordinària disposada amb motiu de les noces de la princesa d'Asturies), i a continuació es va matricular al Seminari per seguir cursos de teologia. Per aquests anys -i amb força decreixent fins a 1903- En Bofill seguia considerant, en el pla personal, que l'estadi de major "perfecció social" era el sacerdoci i, des de tal situació (i enestretíssima relació amb la Congregació Mariana), i donat el seu temperament personal reflexiu i tant poc donat a les improvisacions, està enormement absorbit en definir el futur laic o religiós de la seva vida.

Jaume Bofill. El camí d'integració al moviment del catalanisme polític

Encara considerant els seus antecedents, el coneixement de la teoria del catalanisme, l'atenció "mariana" als problemes de tipus social i la "politització" del catolicisme, els seus estudis universitaris, etc. no sabem quins són, en concret, els seus lligams amb aquest ambient tant decisiu d'estructuració del catalanisme polític. En qualsevol cas, la seva participació expressa, directa i personal d'algun tipus, no existeix. Presumiblement si que ha d'existir aquell "entusiasme callat" amb el que (segons la necrològica) del seu pare ~~aspirant~~ seguia la renaixença político-social de Catalunya. L'amistat amb l'exultant J. Camner havia de ser, però, decisiva en aquests anys de dubte i indecisió, com a mínim en el referent a posar-lo en relació amb noves iniciatives i amb els seus protagonistes.

Comprement la força de la concurrència del moviment universitari català amb el general que anomenem del catalanisme polític, podem en-

tendre, però, matisant la relativa importància que donàvem al fet del pas d'En Bofill per la Universitat, fins a quin punt aquests estudis van acabar de donar-li la seguretat de pertànyer a un sector de la societat amb una finalitat intrínseca ordenacista, enfocada encara (i diem encara perquè aquest sector es clarificarà i radicalitzarà desseguida) cap el total possibilisme, però que es sent ben preparat per aquesta feina.

En aquest sentit és curiós observar com poc després d'acabar la carrera (no sabem la data amb precisió, però la suposem al voltant de l'any 1906), i amb motiu d'una conferència que donava a Sant Sadurní d'Noya per encàrrec de la Congregació Mariana en acte de celebració de la festa de l'Immaculada, En Jaume Bofill s'autopresentava com a pensador, explícitament com a Filòsuf. Per a l'orador, la terra seguia essent sinònim de país i representació màxima de la nacionalitat, com a mínim, al mateix nivell que la indústria; el pagès labora en el seu tros per al conjunt català, sabent (el més segur es que ja hagi llegit la primera producció pratderriberiana) que hi ha un filòsuf que li fa costat, perfilant-se així el bionomi que constitueix l'essencial dintre Catalunya; es tracta d'un filòsuf que organitza el conjunt, que fa, en definitiva, la feina per la que s'ha preparat. Al llarg de la conferència En Bofill abogà per: "(...) una descentralització cristiana i integral" com a l'únic camí per arribar a conseguir la verdadera catalanització de Catalunya, restablint-hi la vida, tornar-li el seu "seny proverbial", "inocular-li filosofia", i, com a pas indispensable, el foment de l'agricultura.

A part els aspectes més concrets, que venen determinats per la imperícia de l'orador i pel públic tant específic a qui es dirigeix, en Bofill ens demostra què era, a la fi, el que havia de valorar més dels seus estudis universitaris; i quin era el camí i la posició que s'autoabrogava dintre la vida catalana.

Donat el propi caràcter, inclinacions i medi en el que es movia En Jaume Bofill, havia de ser, però, en el camp de la religió on es produís la seva simptomàtica evolució envers el cercle d'influència d'En Prat de la Riba. De tota manera, s'ha de tenir en compte, referent a la

evolució personal d'En Bofill i amb tot el que en aquest capítol preliminar ens interessa aquesta dimensió, que l'evolució del nostre personatge segueix una dinàmica prou original, com a mínim, perquè aquesta integració "oficial" al catalanisme no la realitzi fins passada la trentena, i en base no a una experiència activa anterior, sinó a un procés reflexiu, de convenciment íntim i d'estudi que, com veurem, es concretarà per la força d'un "imperatiu ètic" que el mou al compromís. Així, en unes notes personals no datades (però que mai sobrepassen l'any 1910), llegim, universalitzant uns trets ben personals, que "L'idea de distingir-se predicada

~~predicada~~ pels de la Moral del Honor, no es exacta en un sentit social. Precisament, mentre sigui compatible ab el compliment del deure, lo més normal, lo més ordenat és no singularitzar-se, no cridar l'atenció dels altres, no devenir original, snob, exòtric, arc que es treballi per l'evolució y millora de tots en conjunt, de la societat, única manera normal de perfeccionar-se un hom, perfeccionar-se juntament ab els altres y, per consegüent, no detonant, no escandalitzant " I més endavant: " Els homes superiors, com diu Aristòtil, ells mateixos són llur llei. Aquests poden singularitzar-se dons de li pot alabar per això, quan són genis normals, car aleshores anc que distinguits y diferents dels altres ciutadans, per llur mateixa lluminositat y potència, causen admiració y no escàndol y fins moltes hores, cambien tot d'una els altres, a faisió d'ells, devenen patró social y aixequen la societat tota, ab ells " 69

A part aquestes precisions d'ordre més personal (encara que aquí hi trobem ja la singularització privilegiada que conferirà En Prat) i referent a l'evolució específica del sector de l'Església al qui es integrant En Jaume Bofill, el que s'anirà autoconceptuant com el format per homes "cristians i moderns", podem dir que aquesta s'havia d'operar en el sentit en que l'any 1892, En V. Almirall propugnava, per tal d'evitar la dissolució del Centre Català, afirmant que no havia de significar ja un

69 . J.B. Dossier. Notes i Comentaris Arx. Part. J.B. i M. Secció Manuscrita (6) Subg. Moral i teoria política

obstacle i una divisió insuperable el factor confessional. Per altra banda, però, era necessari que es superés - i aquí les dificultats serien més grans- la nociva identitat, com a mínim externa, entre el conservadurisme polític i el confessionalisme catòlic i la postura integrista amb que s'havia significat en el període anterior ⁷⁰. Es tracta, doncs, de la dissociació entre l'esperit religiós i la moral que encara l'any 1911 criticava En Maragall, des de les planes del "Diario de Barcelona", conceptuant com una de les arrels dels mals que patia la societat cristiana, l'obtusa divisió entre el moure's per interès purament terrenal o el fer-ho per un interès purament etern.

De fet, En Torres i Bages havia deixat configurat aquest verdader "nacional- catolicisme", ja des de 1892 i a La Tradició Catalana, quant, partint de la idea de que l'esperit català és esperit cristià i fent derivar, en un joc de paraules i conceptes, feia derivar la seva tendència a l'autonomisme de la professió universal del seu magisteri, afirmava que: "Catalunya i Esglesia son dues unitats en el passat de la nostra terra que és impossible destriar; son dos ingredients que lligaven tan bé fins a formar la pàtria; i si algú volgués renegar l'Esglesia esta no dubti que al mateix temps hauria de renegar la pàtria" ⁷¹. Més enllà, però, d'aquesta rígida estructuració de la que n'hem vist alguns aspectes amb anterioritat, el propi Torres i Bages intentaria donar urgència i fins i tot projecció de futur al seu "autonomisme catòlic" o quasi eclesiàstic, en el transcurs del ja citat parlament de 1889, La força de la poesia, intentant contrarrestar qualsevulla acusació de "raqutisme", "arcaisme", de que els mogui, en el seu camí regionalista, "un esperit històric o una afició arqueològica" i, tot al contrari, posant-lo en la línia d'evolució de la civilització moderna cap a l'humanitarisme i com a "nova realització del cristianisme en la esfera social y en la vida internacional dels pobles"

70 . Aquesta diferenciació es va operar, amb grans dificultats, dintre la primera dècada del segle, segons Romero Maure: Apendix a la tra-

Però si aquesta línia havia pogut significar un reactiu contra les evidents tendències integristes imperants dintre l'Església catalana de la segona meitat del s. XIX⁷², en 1898, havent portat la seva part d'ideologia, sobretot a la classe mitjana de Barcelona, en porcs de progressiva presa de consciència, s'arribarà a convertir, objectivament o subjectiva, en un element retardatari dintre l'esquema —que aconduïx dictatorialment En Prat— per el que aquesta classe mitjana, en la seva acceptació més restringida d'intel·lectuals, professions liberals i tècnics de tot tipus, veuen arribat el moment d'imposar les seves teoritzacions i programes a una burgesia industrial (i en termes generals econòmica) que ha perdut, externament o momentàniament la seva adequació dintre la Restauració en crisi. En aquest sentit i ja en la línia de crear un instrument polític nou, diferent, en operativitat, del partit conservador, veiem com és tàcticament revelador i significatiu el llarg comentari polític (que el professor Vicente Cacho ha atribuït justament a En Prat) en el que el futur líder català es pregunta si el catalanisme està lligat o no al tomb que havia de donar l'Estat en la manera d'administrar i fer política, qüestió que, segons el nostre parer, és el nucli fonamental que en ha de permetre entendre el nucli central del catalanisme.⁷³ I en aquest article, en el que En Prat centra el seu interès sobre el significat i l'evolució de la junta polaviejista, precisarà idees tant importants i reveladores com de la que és absurd que la burgesia industrial

ducció castellana R. Carr: España 1808-1939 p. 469

71 . Correspon al capítol VIII de La Tradició Catalana "Influència moralitzadora del regionalisme" aquí ha estat extreta d'un dels plans, en les que En Bofill treballa, sobre la 3ª edició, l'obra d'En Torner i Bages.

72 . Resulta aclaridor com sintetitza els trets característics de la seva pervivència Mossén Carles Cardó: Les dues tradicions. Història Espiritual de les Espanyes. Barcelona, 1977 p. 116

73 . (Prat de la Riba) Secció política "La Renaixença. Diari de Catalunya" 15.XI.1898 p. 6642-6645. Encara que de forma central no toqui ara el nostre tema es curiós veure com l'autor identifica, com a causes fonamentals de captació catalanista, els desprecis de l'Estat central envers la llengua, els atacs contra el dret o el desengany respecte la incoherència i inconstància de la política econòmica; en definitiva el mal govern

pretengui fer-se dirigir per un general quan és una classe que pot ésser directora o, també, la de la que té plena confiança en que els "polaviejistas" acabin per acceptar el programa nacionalista " quan arribi el desençany", quan s'adonin de que el seu programa, a pesar de ser més lent és fonamentalment més sòlid. Per acabar de veure la intensitat i la intencionalitat d'aquestes línies, així com per acabar de caracteritzar aquest catalanisme que obligarà a tants desplaçaments i evolucions personals en tensió, creiem imprescindible el fer referència a l'article d'En Prat, publicat l'any 1905 amb el títol de La prosperitat de Catalunya, i en el que es postula un "bloc de classes", donat que: "Al punt que

som de l'evolució de la societat catalana, aquest Estat és l'únic que ens falta (...) Per un Estat, construir un nou aparell polític, no és obra d'una classe ni d'una professió, és l'obra col·lectiva per excel·lència, és la gran obra de tota una nacionalitat (...) Substitueix aquest Estat espanyol que respon a una mentalitat arcaica per un altre Estat espanyol que respongui al sentit català, que és el sentit modern de la política ⁷⁴.

En el camí de configuració d'aquest verdader programa de classe resulta totalment fora de lloc un protagonisme eclesiàstic, la pervivència d'una terminologia amb algun regust d'anacronisme, així com qualsevol lligam massa concret i ben delimitat com perquè signifiqui una servitut i amb ella el fracàs inicial en l'intent d'aglutinar el major nombre possible de tendències de les que es produeixen, a dreta i esquerra, dintre els sectors de la classe mitjana barcelonina i, amb els seus matissos particulars, als centres importants de les comarques de Catalunya. Un programa que pretén, en una triple funcionalitat perfectament orgànica, primerament, delimitar una profunditat i en extensió un sector de la societat posar-lo a més, en funció de la burgesia econòmica catalana i, per tant, donar una verdadera i moderna cohesió interna als grups de pressió cata-

74 . . "La Veu de Catalunya" 10.VIII.1905

lana, onosant tot un sistema al creixement i ascens de la classe obrera⁷⁵ i, finalment, crear i monopolitzar el modern sistema burocràtic que iniciï i accomplèixi la transformació en profunditat del país, conscient, a més de que aquest esforç resultarà pràcticament estèril si no sap trobar el irradiar el seu nou dinamisme fora de les fronteres del Principat, configura, tot plegat, unes coordenades en les que no pot perviure, no ja una superedificació al passat, sinó el simple lantre d'una rigidesa, anacrònica per naturalesa, que vindrà a impedir el lliure joc polític que ara s'iniciava. Així, doncs, si en la línia del que postularà, per exemple En P. Coromines a La vida austera, En Canibell ja havia incidit, des de les planes de "L'Avenç", en 1884, en el fet de que dintre el catalanisme polític hi havia de capicuer tothom, amb plena llibertat de consciència, l'any 1899, En Prat de la Riba deixarà totalment clar, negant tot tipus de concessió tàctica a una institució de la que n'és un acèrrim defensor en el pla personal, el que, tan per l'origen com per la finalitat, la religió "catalanista" i la seva doctrina social resulten fins i tot incompatibles amb l'acció nacionalitzadora que els preconitza⁷⁶.

Sintetitzant els motius en l'irrupció d'En Prat de la Riba, per al catolicisme català quedaven uns marges d'evolució autònoma realment limitats. Per un cantó trobarem als qui retornen (o no s'han mogut) al radicalisme religiós, ajudats, en bona part, pel radicalisme subsegüent a la discussió de la famosa "Ley del Candado" d'En Canalejas (19 de novembre de 1906), a fets de gran radicalisme com els ocorreguts a Barcelona durant la setmana tràgica dels diets "religiosos" fins ben entrada la dècada dels anys 10. Una altra sortida, en aquest cas de rebuig, matitzat, havia de ser la dels qui, negant la utilitat de la via parlamentària, negant-se, de fet, tota possibilitat de desenvolupament dintre el sistema democràtic i que carreguen les tintes en el seu catalanisme; representen

75 . Referent a l'esforç organitzatiu de la classe obrera catalana a l'últim quart del segle XIX i els primers anys del s. XX, resulta interessant l'obra de M. Izard: Industrialización y obrerismo. Las tres clases de vapor (1862-1913) Barcelona. Ariel 1973 265 p.

76 . Vid. "La Veu de Catalunya" 12.XI.1899

aquesta un sector no configurat i el qual acaba per perdre tota vigència i significació com a tal sector. Finalment queda la línia d'evolució de la immensa majoria de la gent que hem citat fins aquí (Bofill inclòs) i que hem trobat col·laborant, per exemple, en el si de la Congregació Mariana. Serà aquest un sector que s'integrarà, amb major o menor intensitat, al moviment catalanista i que mantindrà amb la religió relacions purament personals. En J. Carner expressava el punt de vista d'alguns d'ells quan afirmava que " (...) Y es ben cert que'l catalanisme ha tingut entre al-

tres ventatges socials, la de donar cultura, y bell sentit afirmatiu y practich, als qui som esperits tradicionals y conservadors.

D'aquí n'ha vingut una immensa ventatja pel catolicisme català, que és el més ben organitzat d'Espanya"⁷⁷. En definitiva, la reflexió d'En Carner acaba de girar al revés les argumentacions anteriors; es tracta, ara, dels beneficis que ha rebut l'Església catalana de la posta en marxa de tot el país i del procés de modernització a què s'ha vist sotmès i sobretot -quedarà dit només de forma implícita- en les persones que constitueixen la classe mitjana. I en aquesta línia és en la que creiem poder matitzar el comentari d'En J. Fuster respecte a que el catolicisme dels noucentistes es redueix a una "vaga efusió superficial", molt distant, seguim, de l'anterior patetisme d'un Verdaguer o fins i tot d'un Maragall. Sobretot a la vista d'un Jaume Bofill en el que resulta indispensable qualsevol tipus de refredament religiós i segons el dit més amunt, creiem, més aviat que el què succeeix és que s'abandona tota una temàtica, de forma ben conscient, i això, tant pel fet de què aquesta generació finisecular ha superat l'etapa en que predominava una certa exaltació i l'expressió religiosa externa, com perquè l'home noucentista respon i vol comunicar tot un projecte que, si bé en el nivell cultural pot representar una quasi sofisticació intel·lectual, en el pla concret es correspon a bastament (en ocasions fins a nivells dels càrrecs ocupats pels protagonistes) amb

77 . J. Carner. De conducta catòlica. "La Veu de Catalunya" 13.XI.1907

un projecte orgànic d'actuació que ha d'influir en els temes i en la relació que s'estableix entre aquests i l'escriptor. Per no anar més enllà aquesta nova dimensió del noucentisme la trobarem quasi codificada en el glossari de l'Ors, ja des del seu inici en 1906, amb títols tan significatius com "La Nacionalitat Catalana i la generació noucentista" per no citar-ne d'altres ⁷⁸.

El que predominarà serà el tipus ideal del que el mateix Joan Puster anomena "intel·lectual-profesional", aquest que és integrat per En Prat de la Riba, en base al talent i a la "fe nacionalista" que demostra tenir, en tasques de responsabilitat i que ell mateix es compromet, en tasques de proselitisme, per exemple, les campanyes electorals de la Lliga, com és el cas d'En Carner, ja en setembre de 1905, des de les primeres eleccions després de l'escissió esquerrana. Sota la direcció d'En Xènius En Carner, En Lopez Picó, En Pijoan i fins el mateix Bofill, configuren el nucli aglutinador d'una intel·lectualitat, alhora pont de contacte i força per a contrarestar l'acció de la intel·lectualitat esquerrana que, en el si de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, respon al fracàs de la vaga revolucionària de 1902 i a la propia metamitxació ambiental llançant-se a una lenta tasca d'educació de la classe obrera. Així, el noucentisme es converteix, alhora que hi participa, el camí més clar d'integració d'En Jaume Bofill a l'esfera d'En Prat de la Riba; serà aquest el noucentisme que En J. Pla qualificarà, des de les planes dels "Homenots" com a l'únic moviment real, positiu, i autèntic de la Catalunya de principis del s. XX i, això, torna a sobresortir com a decisiu, que està en funció -com ja tenia ben entès el propi E. D'Ors des de 1905- de l'acció motora de la que En Prat de la Riba ne's símbol carismàtic. I és que, en última instància, en el seu terreny cultural ⁷⁹ i més enllà encara si

78 . Per a una visió ràpida i de conjunt resulta útil E. D'Ors. Obra catalana completa. Glossari (1906-1910) Barcelona. Selecta. Biblioteca Excelsa, 7 1950 1625 ps.

79 . Es interessant veure com reivindica aquesta faceta En Josep Carner: La dignitat Literària. Conferència donada per En - a la Joventut Nacionalista, el dia 2.VI.1913 Vid text a "La Veu de Catalunya" 7.VI. 1913 p.3

considerem totes les dimensions d'aquell "intel·lectual-professional", el noucentisme acaba essent ensems que el neutralitzador de les tendències esquerranes, l'esforç de modernització, particularment cultural, però que te el seu equivalent en totes les esferes. En aquest sentit, podem dir que és el propi catalanisme qui és noucentista. Per altra banda, aquest noucentisme és també un dels camins més clars de superació d'aquell "nacional-catolicisme" al que ja ens hem referit. En aquest sentit resulta definitivament clara la precisió d'En Xènius en el sentit de que: "Som alguns (els noucentistes) tradicionalistes d'una tradició nacional.concreta, en sentit religiós aquí (a Catalunya), en sentit pagà més enllà, com En Ch. Maurras" ⁸⁰.

Arribats a aquest punt i abans de concretar en el camí d'integració d'En Jaume Bofill al "catalanisme-polític", evolució, de fet, ja encetada, hem de fer algunes precisions que afecten de manera exclusiva al nostre personatge. Així, encara que definitivament marcat per aquest moviment noucentista, coexisteix en ell l'adscripció prioritària al món de la religió i la prioritat d'aquests temes, tant referent a l'objecte de les seves reflexions personals, com en les exposicions públiques que, per altra banda, quasi només exclusivament realitza en el si i per encàrrec de les institucions catòliques en les que milita. A mode d'exemple volem destacar aquí, per la pròpia significació del tema, la llarga elaboració que En Bofill i Matas farà, al voltant de 1908, del tema del modernisme, prenent com a base de les seves reflexions -i d'aquí part de les contradiccions que indicàvem- l'obra del capellà Romualdo Santallucia Claverol que es el modernismo? ⁸¹, llibre d'unes característiques reaccionàries indubtables. A part del tema concret, ens interessen les llargues reflexions d'En Jaume Bofill en el sentit de que demostren l'evolució a què està sotmès respecte una qüestió tan central per a ell com és la religió. Així, i a part el fet de

80 . Xènius: La joventut italiana davant la revolució portuguesa. "La Veu de Catalunya", 1.X.1910

81 . fet a Barcelona. Lib. Gili, 1908

que encara dona una certa bel.ligerància a temes com l'integrisme, el trobem ja convençut de fets tan significatius com de la necessitat de que el catòlic no ha d'actuar políticament com a militant o del caràcter censurable de l'abstencionisme prèa aquest com l'intent sistemàtic d'ensorrar l'ordre social i d'actuació antigovernamental. Destaquem, a continuació algunes frases significatives: "La política catòlica ha d'efectuar-se dintre dels límits de la legalitat. Son, per tant, il·lícites com a acció catòlica, les actuacions extralegals o revolucionàries; o sigui les que nosaltres anomenem radicalismes". "A l'Església de cap manera se l'ha d'identificar o confondre ab qualsevol dels partits polítics. Cada partit és responsable dels seus actes. La bandera de l'Església no són ells qui l'han d'empunyar". "Es lícit pertànyer, sense abandonar mai la defensa del principi de l'Església, als partits polítics fins ara existents a Espanya". "No és lícit censurar, ab censura teològica, ni titllar d'herètic el liberalisme quan se li dona un sentit divers del fixat per l'Església al condemnar-lo". "No hi ha partits obligatoris. És lícita la diversitat d'opinions ~~polítics~~ polítiques fins sobre l'origen immediat del poder civil, el seu exercici & les varies formes de govern". "Per tant, son canònicament admissibles, de fet, el sufragi universal, el parlamentarisme, el republicanisme, el separatisme, el centralisme, el nacionalisme, el regionalisme." 82

Simultàneament, veiem com és també, en parlaments que realitza en el marc estricte de la Congregació, sinó aquell integrisme del primer moment, si un cert reduccionismecatòlic perfectament en la línia d'En Torras i Bages,,intervencions oratòries que són molt significatives, per altra banda, més que per la riquesa del seu contingut, per ser indicatius d'aquella contradicció interna que observàvem en Jaume Bofill, així com del seu lent avanç cap a l'integració definitiva en l'òrbita d'En Prat de

32 . J.B. Modernisme (1908) 6 quartilles R^o i V^o + 11 R^o Arx. part. J.B.M. Secció Manuscrits (6). Sabg. Religió i qüestió religiosa

la Riba. El primer parlament al que ens volem referir és el que va realitzar, l'any 1906, en un miting catòlic a Santa Coloma de Farnès, en motiu de pronunciar-se contra el polèmic projecte de llei d'Associacions. I el que és curiós és que, al costat de condemnes del liberalisme en raó del maquiavelisme amb que entén i gestiona el terme llibertat, de com, a través de la llei d'associacions i del matrimoni civil, propugnen un liberalisme hipòcrita per específicament antireligiós i anticlerical, al costat de crides a la mobilització catòlica (a l'estil dels catòlics de Navarra precisara), En Bofill i Matas inclou frases com "Lo que hi ha que fins ara els catòlics d'aquí com tots els altres homes d'Espanya i de l'Europa llatina, des del segle XVII ençà y sobretot del XIX tenim un fals concepte de la política y creyem que la gent s'havia d'agrupar ab els iguals"⁸³. I encara una mica més endavant: "Però és més; és que com a purament catòlics no'l podem fer un partit. La mateixa paraula partit demostra que no s'havé ab la catolicitat o universalitat de l'Església. Encara ho és més que'l Regionalisme: l'un la naturalesa, l'altre la naturalesa y la gracia (vocació directa del mateix Deu). Perxó l'Iglesia no és un partit"⁸⁴.

L'altre discurs que volem destacar, segons el nostre parer d'una major consistència, és el que titula Discurs sobre l'Agricultura i la Filosofia, pronunciat a Sant Sadurní d'Noya per encàrrec de la Congregació en una festa de la Immaculada al voltant de l'any 1905. En aquest parlament, En Bofill i Matas justifica històricament i religiosament, la natural unió de la filosofia i de l'agricultura com a nucli essencial, tradicional diríem, de resistència davant "l'atac liberal", el que materialitza la filosofia alhora que roba braços a l'agricultura per a passar a apinyar-los a les grans capitals. En Jaume Bofill afirma, totalment en la línia Terras i Pages, que "Avuy día las forzas sociales estan desequilibradas. Desent la filosofia y la agricultura la ciencia y la industria fundamentales no hi pot haver verdadera cultura ni veritable riqueza sens

⁸³ . J.B. Contra el projecte de llei d'Associacions, Notes 1906. 12 quartilles R^o p. 8 Arx. part. J.B. IM. Secció Manuscrits (6) Subj. Oratòria (1)

⁸⁴ . idem p.9

ellas. Catalunya fou un poble eminentment racional y practich, philosoph y agrícola y per lo tant eminentment catòlich (...)",⁸⁵ la reconstrucció de Catalunya haurà de venir, doncs del rebuig dels corrents foranis ("catalanisme ab salsa d'europèitziació") i de la supeditació a tota la política evolutiva que comporta el tradicionalisme catòlic. I serà des d'aquesta plataforma que En Jaume Bofill promougarà la regeneració del país en base a "una descentralització cristiana i integral"

Deixant de banda aquest any llarg (el 1901 de forma primordial) en que continua els estudis, ara al Seminari, i que -com deien- va determinat pel dubte de si segueix o no la carrera eclesiàstica, amb el començament del segle, En Jaume Bofill i Natas abandona l'etapa que podria denominar de joventut i instrucció per passar a ser ja un intel·lectual en disposició d'actuar a Catalunya.

De l'observació dels seus manuscrits abans de 1913 (data d'ocupació del seu primer càrrec polític com a regidor de Barcelona) es poden deduir dos aspectes fonamentals. Primerament -i molt important-, que es tracta d'una etapa (1901-1913) en la que fonamentalment segueix dedicant-se a la pròpia preparació, que és prolongació, en tots sentits, el que ha anat fent des de l'escola secundària o des de l'esfera mariana. Per altra banda, i important sobretot a l'observar la seva anterior trajectòria, hem d'arribar a la conclusió de que el seu liberalisme determinant és fruit d'una autoexigència i preparació de caire universal (europèista, de civilització occidental cristiana). Això sense sortir com hem vist, de l'àmbit personal i considerar el valor possibilista d'un bon sector del moviment "burgès" catalanista o millor nacionalista (en el que haurem d'incloure a En Bofill) que, partint d'aquí, es veurà "arrossegat" cap a la posterior defensa d'un ideari democràtic i fins ben progressista en contrast amb altres sectors del centre, presumiblement equiparables.

85 . J. B. Discurs sobre l'agricultura y la filosofia p. 8 i 9 Arx. part. J.B.M. Secció Manuscrits (6) Subg. oratòria (1)

Paral·lelament a aquesta preparació i profundització, veiem com l'activitat d'En Bofill és cada cop més complexa. En la ja mencionada conferència J. Bofill. L'Home- El Polític. En Joan A. Maragall destaca d'En Bofill el fet de que és un home de gran personalitat i extremadament conseqüent, i afegeix que és característicament polifacètic però total. Concreta així En Maragall, pensant en la serietat del seu personatge tractat, el fet de que odia la pressa i la improvisació de forma casi física i que en qualsevol treball que comença, no escriu res concret, no emprèn cap iniciativa, fins no té estructurat el tema sencer, té sospesat el vocabulari que ha d'utilitzar (perquè és el que hi va bé), i fins que no te ponderat el valor i l'abast i les implicacions del conjunt.

Per aquest camí podem dir que és veritablement complicat acostar-se a la personalitat i a l'obra d'En Bofill i Matas. Més enllà de la profunditat de la seva obra intel·lectual, pel que fa referència a l'esfera privada i familiar (en 1907 es casa amb Marguerida Bofill), ns sorprén i hauria sorprès segurament a més d'un dels seus coetanis, el fet d'observar-li aficions gairebé diriem vitalistes, de les que agradava de parlar amb els seus fills i companys més íntims. L'afició pel cinema (i només com a espectador passiu), per la botànica, pel dibuix, el disseny, per la decoració, pels esports, per la caça (encara que amb implicacions molt pròpies d'un intel·lectual), són aficions que no deixen de contrastar amb un home d'aparença fràgil i malaltissa al qui, com diu el mateix J.A. Maragall, a primer cop d'ull se li nota una flama interior, un "abrandament íntim", característicament introvertit i intel·lectual.

En l'esfera pública, i per aquests anys que ara tractem, En Jaume Bofill començarà a ser conegut com a poeta; en això l'ajudarà molt el seu gran amic En Josep Carner, el qual, fent excepció en el seu costum de tractar a tothom fent broma, amb ironia, molts cops punyent, respectarà a En Bofill fins a la seva mort, parlarà d'ell, i amb ell, amb gran respecte i deferència. En Carner estava molt introduït en el món de les lletres barcelonines i va introduir a En Bofill en molts ambients. Quan en 1903 es va convertir en director de la revista "Catalunya" ⁸⁶ al va de-

manar com a redactor, tasca que mantindrà fins a 1905⁸⁷.

Possiblement també sota el patrocini d'En Carner, va estrenar 1 les seves col.laboracions, encara que esporàdiques, a la Veu de Catalunya, amb un comentari a l'obra del propi Carner, Els Fruïts Saborosos.⁸⁸ Més tard, el va fer col.laborar en la revista El Pepitu, en la bona època de la publicació, quan al costat d'En Carner hi havia, al Consell de Redacció, persones com Labarta, Gris, Monell, "Apa", etc.

En aquesta etapa, i en moltes ocasions també per indicació del propi Carner, En Bofill va assajar tota una sèrie de pseudònims, com "John Mill", "Lionatus", (possiblement "Un") "mestre Jaquetus" per a temes d'ensenyament, "One", pels de sàtira política, "Puck", pseudònim que estrenarà a La Veu el 5 d'agost de l'any 1910⁸⁹

-
- 86 . amb ells hi havia: En Emili Vallés i l'Antoni Romar; la redacció la tenien al taller dels pintors P. Calí i Jaume Llongueres al carrer Canonja i després a Sant Lluc; vegi's: T. Garcès: Conversa amb Bofill i Matas art. cit. p. 27
- 87 . al nº 11, corresponent al 15 d'Abril hi té un comentari titulat Catalunya i En Verdaguer
- 88 . vegi's "La Veu" 23.II.1906. L'any següent (26.XI.1907) hi escriu La Joventut i el Teatre Municipal; segueixen, l'abril i el novembre de 1909: Empori i Notes, respectivament, ambdós de tema literari.
- 89 . Vid. al respecte. J.A. Maracall J.B i M. en el periodisme, "La Veu de Catalunya" 15 i 16.VIII.1933
- 90 . Apartat ja En Xenius de la vida catalana, el propi Bofill opina d'aquesta obra: "El meu primer llibre és la meua visió del Montseny, pel qual tinc filial veneració. Eugeni d'Ors va menar la meua aigua al meu molí de l'arbitrarietat, i va enrolar-me a la seva escola del noucentisme. Marcat amb aquesta etiqueta, he aparegut sovint com un líric eixut, cerebral, torturat i deformador. En realitat, però, jo no havia procurat fer sinó un al·lucament contra el ruralisme a l'ús. Esguardava la natura sense renunciar als meus drets de ciutadania. Era freqüent, en la lírica catalana d'aquells anys, de veure com les onomatopeies més innobles, les interjeccions rurals, eren cercades i arrencades obstinadament del terra i sospesades i ponderades, en la mbarroera, com estantissimes perles de basar. L'údol era la màxima troballa. Contra aquest ruralisme indigne calia adreçar una ironia benévola que l'atufés a poc a poc. És el propòsit que dona tó al meu llibre". Vegi's T. Garcès. Ob. cit. p. 27

Aquesta etapa de poeta està presidida per la publicació de La Muntanya d'Ametistes (1908)⁹⁰, obra que prolongarà l'E. d'Ors⁹¹ i que es converteix pràcticament en una de les primeres banderes del noucentisme literari⁹², tan amb la publicació del llibre, com en la difusió que l'autor li va donar amb lectures públiques, com la que va realitzar a l'Ateneu Barcelonès, el 2 de desembre de 1909. Acompanyarà En Bofill aquesta publicació amb un estudi profund de la poesia catalana i europea, i, sobretot, amb un estudi cada cop més seriós de la llengua, en els aspectes semàntic, sintàctic, ortogràfic i del vocabulari (realitzarà un gran esforç per desenterrar termes i girs utilitzats de forma limitada en el món rural); tot plegat el portarà a estar entre els homes de la seva època que, de forma més total, dominaran la llengua catalana. En J. M. Rovira Artigues afirmava respecte això, des de les planes de El Dia de Terrassa i en fer el comentari d'un altre llibre d'En Bofill, Ofrena Rural (aparegut en 1926): "Guerau de Liost és un torturat de la forma, poleix els seus versos d'una forma incansable, la depuració del llenguatge és per ell una veritable obsessió (...)"⁹³. Per conducte també d'En Carner va conèixer a l'"home genial" (com el califica el pròpi Bofill), Mn. Clascar; tots tres projecten la revista "Orient" que no va arribar a sortir. També amb En Carner en aquests anys que el propi Bofill califica d'"any de formació", col·labora com ja hem vist, en la revista "Montserrat" així com en "La Creu del Montseny", dirigida, aquesta última, per En Jacint Vardaguer.

91 . després del pròleg de Xènius seguien uns versos d'En M. Raventós (el futur economista)), d'En Miquel Ferrà, d'En Sitjà, d'En X. Viura d'En Rafael Masó, d'En Bofill i Ferro i per acabar d'En J.M. López-Pocó que aleshores es dedicava a la poesia lírica. La majoria dels citats formava part del grup dit "kal.ligüencia"

92 . Carles Tiba, en la conferència La poesia post-maragalliana organitzada per l'Associació d'Alumnes de la Fc. de Filosofia i Lletres, ens diu: "Un gairebé precursor de les doctrines d'Orsianes és Guerau de Liost"; afirma més endavant que el profund sentit del seu humorisme i de la seva ironia no és sinó exposició objectiva de les coses. I acaba dient: "Guerau de Liost" és el primer d'introduir

Per aquest camí a què al·ludim, a part d'assolir un domini de la llengua que, en el moment de fer d'orador, cantivarà com es va dir, a qualsevol auditori, n'la consideració de que la llengua és el suport bàsic del desenvolupament cultural d'un poble, lligant així llengua amb nacionalisme (binomi del que en serà un dels màxims representants), En J. Bofill es llençarà a un estudi sistemàtic i total, científic, que li portarà els mèrits suficients per ser nomenat, més endavant, en 1918, membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, derivant-ne una activitat per la que sentirà un gran respecte i a la que es dedicarà fervorosament.

De forma marginal respecte la situació en que es troba En Bofill i Matas en el període que ara tractem i fent referència al primer moment de l'Institut ⁹⁴, resultarà essencial entendre, alhora que la participació d'En Josep Pijoan en la gestació d'aquesta institució d'una transcendència i significació tant grans, el protagonisme d'En Prat de la Riba en el sentit de que aquesta serà un dels primers exemples del sentit que el President de la Diputació vol donar a la seva obra de govern de Catalunya; i, en aquest sentit, havia d'interessar tant culturalment com administrativament o burocràticament, com una de les pedres claus que hauran de configurar tot un programa i llur orientació; impossible oblidar, des d'aquesta perspectiva, com la seva concepció s'inclou en l'ampli programa que En Prat quasi imposarà, l'abril de 1907, a la seva pujada a la presidència: no ens ha de sorprendre, doncs, que En Pijoan qualifiqui al líder catalanista de "normalitzador" cultural de Catalunya i al seu programa com de verdadera "obra ordenadora". Precisament seria En J. Pijoan qui

a casa nostra aquest culte a les coses, de treure poesia dels objectes" Vid. a més, J. Carner L'actual poesia catalana, conferència pronunciada a l'Ateneu Barcelonès el 30.XII.1909

93 . J.M. Rovira Artigues: apartat Llibres i Revistes, "El Dia" (Terrassa) nº 2395 (3.IX.1926) p. 2

94 . La seva història oficial queda recollida a Institut d'Estudis Catalans Els seus primers XXV anys. Barcelona Palau de la Generalitat. 1935. 316 ps. Les dades que aporta s'estronquen l'any 1932.

introduiria a Catalunya, en base als seus personals contactes amb Fc. Giner (mantinguts especialment entre 1906 i 1910, com precisa el títol de la seva obra Mi don Fc. Giner) especialment en el moment en que aquest orienta la "Junta de Ampliación de Estudios" del mes de gener de 1907, sintetitzant en un moment, com a home-pont, els contactes intel·lectuals i els trasbassament d'idees entre Barcelona i Madrid -que per el moment finisecular ha estudiat En V. Cachó⁹⁵; bona part de les directrius que intentaria catalanitzar i portar a la pràctica l'Institut pocs mesos més tard. Així, fins a la seva quasi fugida de Catalunya en 1909⁹⁶, En Pijoan es va convertir en el precursor de l'Ors en la direcció cultural de Catalunya, contribuint, a tall quasi del que En J. Rubió anomenava "ministre de cultura" sense cartera", a la gestació de projectes i en la primera posta en marxa de l'Institut, de la Biblioteca de Catalunya i del Museu de Catalunya. Des de la secretaria de l'Institut, en Pijoan va potenciar-li el que podem denominar com l'orientació pragmàtica, la que completava la de recolzament de textos de la història de la llengua catalana⁹⁷ i que consistia en la política de pensionats a l'estranger, succeïdani -potser, a la llarga, d'un èxit menor- del que havia vist a la "Junta de Ampliación de Estudios"⁹⁸. De tota manera, al nostre nivell ens ~~intencionalitat~~ interessa sobretot ressaltar, més que el funcionament, concret d'aquestes institucions, aquella intencionalitat inicial, així com aquella fe o il·lusió amb la que el futur equip dirigent de la Mancomunitat està gestant el que serà un verdader programa orgànic per a la

95 . Vid. el text dela seva conferència Don Fc. Giner y el nacionalismo catalán. Separata de En el centenario de la institución Libre de Enseñanza" Madrid Tecnos. 1977 p. 175-188

96 . Existeixen afers amorosos i una pugna oberta amb En Puig i Cadafalch Per aquestes qüestions de detall així com per a la intervenció d'En Pijoan en la vida cultural de Catalunya. Vid. V. Cachó: Josep Pijoan y la Institución Libre de Enseñanza "Insula", 344-5 (julio-agosto 1975) p. 11 i 21, 22)

97 . Per aquestes extrems és interessant la consulta de J.B. En Prat pro- positor eminentísim de la cultura ~~valiana~~ catalana ob. cit. p.153-157 del manuscrit original. Vid. text íntegre al Apendix documental

modernització de Catalunya. Així, a la continuació del drama del aïllament intel·lectual a Castella, es contraposa el projecte d'uns pensionats que han de sortir a l'estranger per a estudiar la llengua, camí mediat de potenciació del programa nacionalista; han de sortir "per estudiar la riquesa perquè hem de ser rics, i una Catalunya pobre no serà mai res"; i han de sortir a l'estanger per aprendre a educar, per a crear escola, i per aprendre a administrar, com a única garantia de que els programes que esposin en funcionament puguin gaudir d'unes iniciatives possibilitats de continuïtat. A part dels continguts ideològics ens sembla evident, només en la consideració d'aquest exemple, com en aquest tipus d'iniciatives hi hem de buscar un dels camins més clars d'integració de professionals i intel·lectuals ⁹⁹

En Bofill i Matas (juntament amb En Joan Bofill i Matas i Jaume Bofill i Bosch) va participar, en 1906, al I er Congrés Internacional de la Llengua Catalana del que en va ser secretari En Pijoan ¹⁰⁰ en cal·liata de congressista efectiu, denominació que corresponia a les persones que s'adherien al Congrés i hi anaven sense ser ni ponents ni presentar cap esmena. Així, doncs, repassant per sobre les Actes del Congrés (en 1908 es tornen a editar diferents coses referents al Congrés) no trobem cap tipus de participació ni en la secció de literatura, ni en la ~~matèria~~ social-jurídica ni en la filològica (la que, ens sembla, devia atreure la seva màxima atenció). No es pot oblidar que, en aquest camp, com en tants d'altres en que després havia de destacar de forma indiscutible, En Bofill era encara un desconegut i, en cap aspecte, el seu treball particular no s'havia concretat en cap producció una mica important.

98 . Vid. al respecte: Expedients dels pensionats a Alemanya. Arx. gral. Generalitat . Lligall 2.896

99 . Vid. al respecte, Jordi Casassas: El marc institucional ofert per la Mancomunitat. La Recerca. Els "servidors públics" davant el problema de la creació d'una estructura impulsora de la recerca a jon-

No es pot parlar, en canvi, de total dedicació, pel que fa referència a la seva professió. De fet, En Jaume Bofill sembla considerar la feina d'advocat com una activitat gaire bé secundària. I llarg de la seva vida triarà molt bé els casos en que s'ha d'emplear, i si bé és preparat a fons en matèria jurídica i política, aquest esforç serà la resposta a una preparació universal i intel·lectual, i no la purament específica i professional. Per aquestes dades que ara tractem treballarà en el si del Col·legi d'Advocats arribant-ne a ocupar el càrrec de secretari. Per aquesta vinculació podrà obtenir, com a residència particular que ocuparà molts anys (precisament tregará per la destinació oficial i pública de tot l'edifici), el pis superior de ca l'Ardiaca.

Una altra de les activitats, que d'una manera o altre podem fer derivar de la seva professió, és la de formar part del còs d'Administració civil de l'Estat. Sense que aquest fet se li pugui donar una especial significació, si que el podem destacar com a indicatiu de la definitiva adscripció a un sector de la classe mitjana que té, com una de les seves funcions essencials, el convertir-se en la classe gestora del poder. Però En Jaume Bofill s'integra al funcionariat estatal, a aquesta màquina burocràtica que combat amb una passió gens fictícia; i això, quan podia (o estarà aviat i teòricament en disposició de) integrar-se a les mateixes funcions però via Mancomunitat, o sigui, per conducte directe d'En Prat de La Riba, en contraposició d'una carrera, més mediata i segura, però a la que hi havia d'ingressar a través del molest i normal sistema d'oposicions. En aquesta línia i amb l'ajuda inicial d'un amic de la família, En Bofill i Mata va assolir, en nomenament datat el 31 de maig de 1907, la plaça d'administrador interí de l'Hospital Clínic de Barcelona 101, plaça que adquiriria en propietat per R.D. de la I. 1908. De la "fu-

nades sobre "La recerca als Països Catalans" Ambit recerca del C.C.C 25 a 27 de març 1977.

Loo. sessió inaugural del 13.X.1906

101. hi figurarien al seu temps, entre altres, homes com: Puig i Alfonso (a la presidència), el Dr. Coler i Batlle, el Dr. Oliver, En Bertran i Coma, En Capdevila, En Capades, el Dr. Trias, el Dr. Navarro, el Marqués de Mariana, el Dr. Walló, En Valentí Carulla i Margenat

lla de serveis" d'En Jaume Bofill, en volem destacar uns aspectes que ens ajudin a millor situar a En Bofill. Així, aquest rebrà, el 7 d'agost de 1909, un significatiu ofici en el que consta que: "según oficio de la Subsecretaria del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes se le dan las gracias por el digno y desinteresado comportamiento observado durante la semana del 26 al 31 de julio de este año". Per altra banda, sobressortint aquí una de les constants personals o físiques que tan el coartaran durant tota la seva vida, sabem que entre l'agost del mateix any 1909 i l'agost de 19aa va estar un mes i mig de baixa per a restabliment de la seva salut. En una altre línia, i demostrant aquí la prioritat donada a les tasques desenvolupades a l'Ajuntament o a la Mancomunitat veiem com, el gener de 1914, demanava un any d'excedència. Finalment pode dir, com a prolongació de l'apreciació anterior que En Jaume Bofill, davant la possibilitat d'abandonar Barcelona, ja que, en motiu d'un ascens en ser destinat com a "personal afecto" a la Biblioteca de l'Institut de Màlaga, no va dubtar en declinar el nou destí (30 de març de 1920) i quedar-se a Catalunya, on, per altra banda, i com veurem, estava realitzant una tasca de primer ordre.

Ens sembla però, que aquesta certa afició declarada per una feina que podria semblar en principi "anodina", és la resposta al fet de que per primera vegada es troba en situació de treballar, i, sobretot, de preocupar-se, en pro d'un tema general, l'hospitalari, de la resolució del qual se'n deriva una millora (en complexitat i modernització) de la "Catalunya total". Aquí es comença a trobar en el seu lloc dirigent del treball del que es denomina la "Catalunya endins", que trobarà, com tants altres, un caminador perfecte en la gestió de la Mancomunitat; i així veiem que, molt més enllà de la redacció formal de les actes de les sessions de la Junta ¹⁰² (feina que arribarà a deixar per un amic col·laborador i admirador seu més jove com és en Pere Basil), es preocuparà per la redacció de l'

102 . El 20.X.1931 serà nomenat "vocal honorari" de la Junta de l'Hospital Clínic

Estatut de l'Hospital, per convertir la institució en centre de beneficiència i ensenyament moderns, per lograr el descens gradual del cost per estància, per millorar els serveis i per l'extensió dels mateixos, per arribar a tenir locals i de moltes altres feines ben allunyades de les específiques jurídico-administratives (assolir partides del pressupost, indemnitzacions, afers legals referents a accidents de treball, ~~legitimació~~ legalització de donatius, qüestions referents a l'herència del solar on s'aixeca l'hospital, etc), així com, en endavant, racionalitzar i fer efectiu un sistema hospitalari català. A part d'altres materials, trobarem un seguit d'idees sobre aquest tema en una sèrie periodística que apareixerà a La Veu l'any 14 ¹⁰³.

Difícil de datar amb precisió, però centrant-ho en el període 1906-1910, dades que senyalen l'aparició de la Nacionalitat Catalana de l'Enric Prat de la Riba i la coneixença personal i inici de la col·laboració dels dos personatges, trobem, al nostre entendre, la cristallització del pensament i l'orientació que havia de prendre la vida pública, i concretament política, d'En Jaume Bofill i Matas. En aquest sentit, En Bofill no tardaria a declarar que: "(...) La lectura imprevista de

"La Nacionalitat Catalana", casualment descoberta al començar la del sabi y completíssim tractat de "Regionalisme y Federalisme" de Ll. Duran i Ventosa, del qual era pròleg, fou per a mi, a més d'una revelació política, una troballa esquisidament literaria" ¹⁰⁴

Podem agafar, encara que només sigui com a exemple del sentit

103 . els articles, sota el títol genèric de Els Nostres Hospitals, són: L'Hospital Clínic (26.V.14); L'Hospital de la Santa Creu (17.VI.14); L'Hospital de Sant Pau (18.VI.14); Programa Hospitalari (26.VI.14); i Programa Immediat (1.VII.14)

104 . J.B. En Prat de la Riba, Propulsor eminentíssim de la cultura catalana ob. cit. p. 276 del manuscrit original.

de la col.laboració íntima que s'estableix desseguida entre els dos personatges, un fragment de l'editorial del periòdic de Reus Las Circunstancias on s'afirma, amb motiu de la seva mort: "Jaume Bofill era assenyalat com el millor deixeble de Prat de la Riba. Ell s'abellia sempre a recordar als catalans l'exemple i l'actuació del que fou seny ordenador de la nostra terra. Seguidor seu, ell hauria estat, si la direcció de la política catalana en aquests darrers temps hagués estat normal, el preparador ideal de la reconstrucció nacional de Catalunya. Amb la desaparició de Jaume Bofill, la nostra pàtria perd l'esperança de que algú segueixi, amb religiosa fidelitat, les passes del més gran polític que ha tingut el catalanisme renaixent. Avui, el Govern de Catalunya és ben bé l'antitesi del seny i l'ambició patriòtica de Prat de la Riba (...)"¹⁰⁵

S'afirma en el precedent text, un sentit de mestratge i de col.laboració, però alhora, el més important, una continuació i interpretació de l'obra i la doctrina d'En Prat, de la que en Bofill es convertirà en apòstol, després de la mort del primer. Però s'ha de notar (i això creiem que és molt important) que de forma implícita es parla del Prat teòric, del Prat de la Catalunya total, de la seva fase, actuació i iniciativa presidencial. En cap lloc s'identifica a En Prat amb la Lliga, i això, escrit en 1933, creiem que és molt important, doncs, potser més inconscientment, es deslliga molt bé la Lliga Regionalista, com a partit de classe, conduït per en Cambó, de la iniciativa, que de forma personal, representa En Prat de la Riba fins a la mort, i que és l'única amb la que, a la llarga, s'identificarà En Jaume Bofill.

Una mica amb això toquem el desllorigador -o un d'ells- del complex panorama socio-polític del que podem anomenar sector burgès català, que ja anirem veient en endavant al contrastar-lo amb el desenvolupament de la personalitat, obra i actuació d'En Bofill.

105 . editorial: Jaume Bofill "Las circunstancias" (Reus) diumenge, 9.IV. 1933 p. 1

Per no precipitar massa, però, les coses, veiem l'impacte inicial que va fer a En Bofill l'obra de Prat de la Riba; veiem, segons paraules del propi Bofill, fins a quin punt la lectura de la Nacionalitat Catalana havia de ser el revolsiu, ensems que l'amalgama, que donés sentit al que havia pensat i fet fins aleshores en el referent a nacionalisme, però considerant aquest sentiment com el marc explicatiu de tota activitat portada a terme a Catalunya i per Catalunya.

En la línia de la cita anterior (1910) i en parlament fet en 1922, En Bofill afirma: " Quant a mi, preparat amb reiterades lectures de la segona part de La Tradició Catalana del Doctor Torres i Bages, fou una revelació un pròleg que constituïa, com vaig saber d' després, el nucli de La Nacionalitat Catalana d'En Prat de la Riba 106 . En llegir-lo, vaig comprendre que m'havien enganyat fins aleshores. Gran part de l'educació que havia rebuda, era un engany: la geografia i la història, una llegenda anti-catalana, sense mica de poesia; certes manifestacions de pietat, una forma banal d'espanyolisme; molta premsa barcelonina, o un clixé antiquat o un eco del Govern Civil; grans prestigis socials, carcasses buides; el mite de les classes neutres, la inhibició de tots els egoismes; els censors de tota política, gent arreconada, incapaç d'assegurar, a franca lluita, el pasturatge de llurs famèliques ambicions... Reaccionant contra aquella deformació de la meua ingènua adolescència tot se'm tornà, fins l'engany, combustible de la meua catalanitat" 107

106 . es tracta del proleg al llibre d'En Duran i Ventosa : Regionalisme i Federalisme (1905) També recollia les idees expressades en la Conferència Lo fet de la Nacionalitat Catalana, feta a l'Ateneu en 1897 (sense cap referència concreta de que hi assistia En Bofill)

107 . parlament de presentació de la primera ponència Doctrina Nacionalista a la Conferència Nacional Catalana, en la segona sessió celebrada a la tarda del 5.VI.22; hem utilitzat un text mecanografiat amb notes notes manuscrites de complement i que figura al sei arxiu particular. Vid. Apendix documental adjunt.

El que aquí afirma En Jaume Bofill, això és, la personal i plena presa de consciència, es convertirà en un dels punts essencials de la ~~seua~~ seva doctrina nacionalista, tributària, com ell mateix afirma, de les d'En Torres i Bages i de la d'En Prat. És el que afirma en la primera conclusió de la ponència presentada a la Conferència Nacional Catalana (ja ressenyada més amunt), quan diu: " (...) La Nació, en tenir consciència d'ella mateixa, assoleix la plenitud de la seva personalitat"

Així, En Bofill valora molt més l'aspecte positiu del que denominem presa de consciència personal, que no l'aspecte de frustració que se'n podria derivar. Comprén l'abast de la força del nacionalisme, sense concessions, i quin és el camí que ha de seguir en el futur. És en aquest moment en que comprén, a més, el valor del "tradicionalisme evolutiu" que inspirava l'obra d'En Torres i Bages, i, més tard, del propi Durán i Ventosa, i s'els farà seus en l'esforç per catalanitzar Catalunya i per emparentar el que és "essencialment" català, i el que es fa i s'ha de fer a Catalunya, amb l'esforç, l'evolució i les inquietuts de classe que en l'etapa de formació ha arribat a comprendre que preocupava a l'Europa occidental, però sense acabar d'entendre'n el valor d'utilització a casa nostra.

Quan abans d'això criticava, en el concret, a liberals o conservadors de la política espanyola, ho feia sense força, allunyat de la realitat i seguint unes consignes estereotipades del catolicisme militant (que ara rebutja en molts aspectes concrets), en defensa de la institució eclesiàstica i en pro d'una difosa i pretesament innata "espiritualitat hispànica".

Ara, tot al contrari, al criticar als mateixos homes, però no com a ocupants d'un lloc al Parlament, sinó com a representants (i "tècnics") d'un estat central, que havent l'evolució històrica nacional concreta, representen la resposta inconscient del "no importa!" que trobem en el seu simulacre de discurs parlamentari ja comentat, En Jaume Bofill es presenta molt més viu perquè està defensant el que podríem denominar la seva funcionalitat social.

Així, quan ataca a liberals, conservadors o radicals espanyols homes de partit i homes de govern, En Bofill està atacant la buidor ideològica que l'evolució dels seus sistemes, tàctiques i doctrines ha produït, repercutint en una falta de capacitat de reacció, poder i possibilitat d'acció de la classe mitjana (i la burgesia en general), teòricament la més preparada. En Bofill i Matas, traslladant al seu nivell un problema que coneix a escala europea, i volent salvar d'aquest mal a Catalunya en l'hora de la seva "difícil reconstrucció", crítica la buidor ideològica, la "falta d'espiritualitat", que impedeix construir al conjunt de la societat i, a la classe mitjana, el dirigir aquest procés de construcció total, única sortida que com a classe li veu per a un futur molt proper, si és que es va confirmant per a Catalunya aquesta tendència general, que l'allunya del veritable poder econòmic, proletaritzant-la en molts aspectes, i posant molt més de manifest el pobre paper que, amb autonomia, podrà jugar en l'enfrentament determinant entre la burgesia i el proletariat.

En Bofill no va llegir només La Nacionalitat Catalana sinó que va treballar a fons aquesta obra doctrinària que, com ja ha quedat apuntat, ja coneixia anteriorment en les seves parts més fonamentals (de realment nou, en 1906, només hi ha el pròleg i els últims apartats on treballa el concepte d'imperialisme). En la il·lustració del que deiem en el paràgraf anterior, veiem com el primer que destaca de l'obra d'En Prat és un fragment de la pàgina 17 on llegim: "La que arriba a la massa és la corrent que mor; la que veritablement avança i triomfa és la que domina en els cims, en els centres d'impulsió, en els cercles propulsors de la vida nacional".

En Jaume Bofill s'identifica amb la reivindicació de la professionalitat de la conducció política i espiritual d'un poble i, en el conjunt de factors que darrerament hem analitzat, trobem el veritable abast del que amb el temps s'anomenà "imperatiu patriòtic", causa impulsora de molts intel·lectuals catalans cap a la política.¹⁰⁸

108 . vegeu's per ex., a En Domenech Guansé quan diu d'En Bofill: "(...)

En Bofill troba a un Prat de la Riba que actua en aquesta línia de classe mitjana, i se'n autodenota seguidor incondicional. Resta meravellat de com algú ha pogut donar un caràcter tan específicament català a la problemàtica general de l'Estat espanyol, catalanitzant així el conjunt de Catalunya, alhora que proposant un pla d'acció de gran envergadura que, lluny de pertorbar l'ordre social, camina cap a la "concordia de Classes", i com, en definitiva, pot recollir i recull tot un bagatge occidental, tot fent-lo passar pel prisma del que ja hem anomenat "tradicionalisme evolutiu".

En definitiva, En Jaume Bofill s'arribarà a identificar amb el veritable sentit de La Nacionalitat Catalana, tot combinant i ordenant el que hi troba, segons les pròpies necessitats, i desenvolupant-ne posteriorment aspectes concrets, com el referent al "nacionalisme biològic" del que es convertirà en màxim definidor. El caràcter de totalitat de l'obra d'En Prat justifica, en el cas d'En Bofill, aquesta identificació.

Veiem, per exemple, com en recull nombrosos passatges que fan referència al valor de la llengua com a "(...) instrument de la resurrecció del poble" (aquí transcriu de la pàgina 89 de la part primera), o també com a "(...) manifestació ^{més} perfecta de l'esperit nacional i l'instrument més poderós de la nacionalització i, per lo tant, de la conservació i vida de la nacionalitat" ¹⁰⁹. Per altra banda, fent la ressenya de la segona part del llibre d'En Prat, veiem com En Jaume Bofill sap extreure'n el valor del camí polític i total que ha de seguir Catalunya, fins arribar a la fase imperialista, aspecte que apassiona a En Bofill, per les implicacions que comporta, així com pel sentit de matissació i universalisme que l'inspira. Molt temps després, l'any 1919, a

Un dels intel·lectuals que, a Catalunya, van derivar vers la política per imperatiu patriòtic" - Els que se'n van. Jaume Bofill i Matas. Catalunya de dol. "La Rambla de Catalunya", dilluns 3.IV.1933

109 . Prat de la Riba: La Nacionalitat Catalana: ob. cit. p.99

Berga, en motiu del descobriment d'una làpida en record de l'E. Prat, resumiria En Bofill breument i planera la valor de l'obra del president, dient: " En Prat és l'autor d'aquell petit evangeli patriòtic que es diu " La Nacionalitat Catalana"; Què li fan els predecessors i els coetanis i els conseqüents o seguidors? M'hi els resum tots: els qui foren i els qui havien de venir. (Imperialisme). I digué el mot i la sentència definitiva" ¹¹⁰

No podem creure, però, que fos únicament des de l'aspecte intel·lectual i teòric que En Bofill s'havia d'acostar al catalanisme polític fins a adherir-s'hi. Per més que no hem trobat cap referència a la seva participació en quasi cap tipus d'esdeveniment d'aquests anys ¹¹¹, com a mínim entre 1905 i 1910 van passar fets de prou importància com perquè influïssin en la seva presa de consciència i en el progressiu acostament cap el partit representatiu d'aquest catalanisme, amb el que ja s'hi havia identificat en el pla teòric.

Contradint fins a cert punt l'aïllament determinant que li atribuïem, el propi Bofill i Matas ens dona una pista -per cert, molt imprecisa- del com si que es va comprometre i participar, de segur només mínimament, en tot aquest moviment que gira conjunturalment al voltant de la Solidaritat i que, precisament pel seu inèdit caràcter unitari, podia integrar, fins i tot en feines propagandístiques, a elements convençuts doctrinalment, com En Bofill, però no enquadrats definitivament en cap partit: no calia gaire esforç d'instrumentar, en aquesta línia integradora com en qualsevol altra, fets com el de la massiva manifestació del dia 22 de maig de 1906, al Saló de Sant Joan, de Barcelona, o el precedent

¹¹⁰ . del parlament en l'acte descobriment làpida homenatge a En Prat. Berga, 12.X.19

¹¹¹ . És curiós observar aquest fet a l'estudiar els papers del seu arxiu privat. De la mateixa manera, així com si que hi ha un recull ordenat de diaris immediatament posteriors a la Setmana Tràgica, no hem pogut trobar fins ara cap tipus de comentari a la també denominada Setmana Roja.

i causant de l'abandó de les Corts protagonitzat pels diputats catalans, independentment de la seva adscripció política. Ens referim en concret, al discurs que va pronunciar En Jaume Bofill, l'any 1907 (presumiblement el mes de desembre), en una vetllada al "Centre Popular Catalanista" de Sant Martí de Provençals, en el primer punt de les notes preparatòries de l'exposició. En Jaume Bofill indica que ja els havia parlat "a les darreres eleccions provincial", indubtablement les celebrades el dia 10 de març de l'any 1907 i que signifiquen, a part la primera confrontació, el primer èxit del moviment solidari.

A pesar del seu indirecte valor de localització, d'aquest discurs que En Bofill titula El moviment actual de Catalunya dintre de l'Estat espanyol en volem destacar el com l'orador entén, en el pla de la seva immediata instrumentació tàctica, l'imperialisme propugnat per En Prat de la Riba, en el sentit de que ha de ser -segons ell- la tendència lògica que ha de continuar una primera fase, per en Bofill ja acomplerta amb la Solidaritat, i en la que el catalanisme havia demostrat, amb una difusió total i instantànea de l'esperit català, que no és una simple opinió sinó una voluntat i una possibilitat de "self-governement". Destaquem a més, com En Jaume Bofill entén la "conquesta" de Catalunya, com "la seva redempció", "pensant inicialment en les regions catalanes germanes de la nostra integrants de la mateixa nacionalitat occitana" i com a reflexe de la "prohija d'expandirse y de multiplicarse" naturals quan Catalunya es sent "rica y plena". I, de forma natural, En Bofill i Matas acaba recomanant més "acció social" que "acció política" per a "pastar" a Espanya "a nostre imatge y semblança" per a que poguem "abraçar-nos ab un ser viu" ¹¹². Amb tot això creiem que podem considerar com a definitiva -a nivell teòric com a mínim- l'adscripció d'En Jaume Bofill en el moment general d'eufòria, específicament "administrativa", a tenor del programa

112 . J.B. El moviment actual de Catalunya dintre de l'Estat espanyol (notes prèvies) 1rx. part. J.B. i M. Secció. Manuscrita (6) Subg. oratòria (1)

pràctica i en aquest esforç, que en ocasions trobem fins i tot explicitat, per el que la classe mitjana vol sortir del impasse que l'havia abocat a posicions romàntiques i a la defensiva.

L'aparició de La Nacionalitat Catalana havia coincidit (i s'hi trobà impulsada) amb un moment de gran efervescència a Catalunya. A l'escalf de la Solidaritat Catalana (proclamada l'11 de febrer de 1906), concentració de forces que com ja indicàvem, havia d'impressionar a En Bofill, tant pel que representava en si, com pel fet d'estar dirigida i inspirada per la Lliga -partit que en Prat representava tant bé-, aquest gran polític es convertia en President de la Diputació de Barcelona. No cal dir, doncs, que aquest conjunt havia d'interessar i impressionar a En Bofill; més encara quan considerem que el procés de la Solidaritat, amb la politització general que comportava, amb el seu triomf electoral fulgurant, i. sobretot, amb la "derrota" del lerrouxisme (pel que tanta antipatia hem vist que sentia En Jaume Bofill), així com per presentar a la Lliga com un partit amb homes i estructura a punt, venia a ser tot plegat, la culminació primera d'un procés que tenia les arrels en l'ascensió dels anys immediatament anteriors.

D'aquest any creiem que és una conferència (al no estar data- da dubtem dintre el període 1906-1909) que, amb el títol Acció educadora del moviment català, va donar al Centre Català de Sant Andreu de Palomar. En aquesta conferència dona la seva opinió del que és i representa el moviment de la Solidaritat i per això creiem, en definitiva, oportú el presentar-la ara. En Bofill i Matas opina que la Solidaritat Catalana és un moviment, més que total, integral; més que un partit amb una teoria un poble en marxa. Tot criticant liberals i conservadors del centre (aquests darrers per ser ja només conservadors del material), opina que la Solidaritat ha restablert, dintre Catalunya, l'equilibri entre el conservadurisme -representació del sentit comú i de la responsabilitat col·lectiva- i el liberalisme -de la tolerància dintre la llei-. Ha necessitat utilitzar, per arribar a quí, medis evolutius (fa la comparança amb Anglaterra), resultants de la coordinació dels liberals o conservadors i

dels revolucionaris. Resultat final és el lograr, com diu, la "suprema harmonia social". En tot el seguit de comentaris que llegim en el guió d'aquest discurs, trobem, una més avall, una altra afirmació generalitzant, però que en certa mida està resumint la influència que en ell mateix ha tingut l'aportació pràctica i la del "catalanisme polític" en general. Afirmar en Bofill: "El poble català era essencialment conservador, evolutiu y racional (...). Però era també essencialment liberal, el poble pus lliure de la terra (...)" ¹¹³.

En certa manera podem dir que, simultàniament que per a Catalunya, els fets de l'any 1906 són essencials per entendre el pensament i l'obra posterior d'En Bofill. I, evidentment, no podem entendre aquest any sense prestar atenció, com deiem més amunt, a l'ambient que s'està estructurant a Catalunya des de l'any anterior.

De l'any 1905 volem destacar-ne tres punts, que d'una forma o altra havien de sensibilitzar a En Bofill extraordinàriament. El primer en el temps, el fet de la dissolució del Círculo Conservador de Barcelona, que venia a representar, externament, l'ensorrada a Barcelona del torn de partits dinàstics. Serà el propi Bofill, l'any 1930, recordant aquest primer moment que parlarà de l'existència d'una "Comissió Central" de l'Ajuntament de Barcelona com de l'organisme amb el que el moviment catalanista va assolir liquidar les escorrialles caciquistes ¹¹⁴. El fet, que donava a la Lliga la possibilitat d'extendre's cap a la dreta, representava la possibilitat d'un canvi d'orientació i de matis en el partit, amb el conseqüent predomini, en el món del catalanisme burgès, dels elements tradicionalistes, d'ideologia de component "rural".

Un altre dels fets d'aquest any 1905, interessant de ressaltar al considerar la personalitat d'En Bofill, és el lliçament, per la Lliga, d'un manifest a l'opinió pública catalana, el mes de juny. En aquest

113 . el subrratllat és del propi Bofill

114 . J.L. Crònica. A tot arreu tenen bec les oques "La Publicitat", 10.X. 1930 p. 1

text la Lliga ataca durament a l'exèrcit espanyol, un veritable exèrcit invasor, que no comprén res de Catalunya, ataca també a un Govern que no sap ni vetllar per la conservació de l'ordre social; a un Estat "(...) que no té orientació ni ideals; un Estat representats per polítics incapços de moure'l; atents solament a llurs bizantinismes, a llurs aspiracions personals, a llurs llimites mesquines (...)" ¹¹⁵. Advocant, com ho fa, per un canvi de règim a Espanya, per la potenciació del regionalisme i per l'enfortiment burges, el Manifest toca punts pels que En Jaume Bofill estava molt interessat, des de feia temps.

Finalment volem ressaltar, d'aquest any, un fet ja prou conegut per explicar-lo ara aquí, però que havia de frapar (i ajudar a polítiyza) al nostre personatge. Es tracta, certament, de l'assalt (el 25 de novembre de 1905) de les redaccions del Cu-cut i de La Veu de Catalunya així com de l'impremta on es tiraven les dues publicacions; atemptat realitzat per un grup de militars de la guarnició de Barcelona que, al crit de "¡ Viva España! ", van cometre veritables salvatjades. Per sobre el motiu i els esdeveniments concrets, la comprensió per part d'En Bofill i Matas de que l'Exèrcit espanyol, secundat ràpidament pel Govern (Llei de Jurisdiccions, de Segismundo Moret), havia llençat un atac frontal i obert contra un catalanisme massa perillós, li reafirma el sentiment anticentrista, potenciant el del seu catalanisme de combat. L'adhesió d'En Lerroux a la "política" dels militars ¹¹⁶, alhora que donava cos al sentit antirradical d'En Bofill, l'acostava més a l'orientació del catalanisme polític.

Però tot aquest "moviment solidari" que hem anat veient com una de les causes principals de la concreció de l'ideari d'En Jaume Bofill, ensems que una de les fonamentals motivacions del seu ja proper ingrés a la Lliga, es converteix per al nostre personatge en un fenomen total-

115 . vege's Lliga Catalana: Història d'una política. p. 48, 50 i 51; citat per I. Molas: Lliga Catalana ob. cit. vol. I, p.64-65

116 . vege's el seu article: El alma en los labios a "La Publicidad" de 9.XII.1905

ment determinant, en gran part, perquè representa un procés de radicalització social i de clara diferenciació entre una postura esquerrana i una altra de dretana, postures interdependents, de fet, perquè representen les dues ales d'una mobilització de classe i predominen alternativament segons el signe de la correlació de forces en un moment donat. No hem d'oblidar, en aquest sentit, que l'espectacular escissió produïda entre els republicans, liberals-demòcrates i el sector de la Lliga, conservador i intervencionista, externament produïda arran de la primera visita del rei Alfons XIII a Barcelona, però que arribava sancionant la manca d'operativitat d'un bloc de classe, superada o en vies de superació la meta comuna d'ensorrar el caciquisme i els partits tornants a Catalunya ¹¹⁷. Però aquesta situació, indirectament, impulsa —molt especialment per a gent com En Bofill— la consciència de la necessitat de crear programes que tendissin a configurar un bloc de classe homogeni, ideològicament disciplinat en l'interior de les respectives tendències, però en progressiva col.laboració: "tècnica" en pro del superior programa de "reconstrucció nacional"; precisament en Bofill estarà lligat, de fet durant tota la seva vida, a la concepció d'aquesta plataforma, que si bé és ara quan es prefigura, no es farà possible la seva efectiva posta en pràctica fins que al final de l'any 1914. Respecte la primera fase, resulta enormement interessant, per mantenir la línia dels testimonis variats que hem anat aportant al respecte i, sobretot, per a mantenir-ne la continuïtat fins i tot per sobre del propi fet de la Solidaritat, l'enfoc de la situació, problemàtica i moment català que havia fet En Ll. Domenech i Montaner des del seu lloc de president de l'Ateneu Barcelonès (entitat guanyada per al catalanisme, definitivament, des del ja famós discurs del Dr. Robert), en el parlament habitual de l'acte inaugural del curs 1904-1905, en el qual concepiona al regionalisme com la "solució de concòr-

117 . Vid. els comentaris fets sobre la marxa per Joaquim Cases-Carbó: Auto-comentari a "Catalònia- Assaigs nacionalistes" p. 99-101

dia "en la qual Catalunya ha d'insistir per a la salvació de tots" i, després de reincidir en els normals retrets antiestatals, tocava el fons de la qüestió al afirmar que "(...) Catalunya desitja la seva autonomia per a donar-se a si mateixa una cultura superior; pera aprofitar y fomentar les seves forces naturals, avui en gran part inactives; pera donar expansió per tot el seu territori y pels dels pobles de la seva raça a les energies y activitat que avui té concentrades en roques i grans poblacions; aspira a posseir medis de portar per si mateixa la seva industria y el seu comerç als mercats universals, a fer-se pròspera y forta, y no desitja posseir tot això per a i-solar-se" ¹¹⁸. A part del valor intrínsec d'aquest fragment d'En

Ll. Domenec i Montaner, creiem interessant el fet de que el seu parlament es produeixi, precisament, a l'Ateneu Barcelonès perquè l'entitat, en l'orientació catalanista, aplega a gent de tendència varia i, per tant, pot donar fe d'un profund moviment de sector que a tall d'exemple podem caracteritzar amb el gran nombre de conferències que aplegant a gent com En J. Alcover, En G. Alomar, M. S. Oliver, M. Obrador, Joan Torrendell o En M. Costa i Llobera toquen temes com el futurisme o el de l'humanització de l'art però també el de l'"Evolució i extensió del catalanisme" o el de l'"Aspecta de la política catalana" ¹¹⁹.

Refrendant el que deiem respecte a que el moment intensifica En Jaume Bofill la tendència, ajudada en aquest sentit per una Lliga que es gira cap a la dreta per l'aparició d'una esquerra organitzada, envers el tancament de files però al sevei, únicament, d'un programa complex i coherent, estructural i "realista", trobem que a finals de 1910 opinava que "(...) Res demostra més la vitalitat d'una política, la força d'una host, l'unitat doctrinal d'una escola, com els matisos (...)" ¹²⁰ i en

118 . Vid. Sessions polítiques inaugurals de 1904-5 i de 1906-7, Barcelona Tip "L'Avenç" 1907. Discurs d'En Ll. Domenec p. 23-31

119 . La relació anterior fa referència a alguns dels oradors i temes de conferències pronunciades a l'Ateneu Barcelonès entre març i juny de 1904

120 . J.B. En Prat de la Riba, popular eminentíssim... ob.cit. p.231 de l'original manuscrit.

1918, recordant en un curt pròleg aquests primers moments, encara precisarà: "Moltes hores, quan l'enuig periòdic trencava l'habitual quiescència, el nostre renaixement nacionalista semblava una improvisació. Ara que ha trascendit, posem dir que manifestava "ex abrupto " el sentit col·lectiu amb el trasllat finíssim d'una consciència dirigent".¹²¹

De forma progressiva, l'ambient, les amistats, els companys i col·laboradors d'En Bofill amb els que s'havia trobat, per exemple, a l'Acadèmia Catalana de la Congregació (i molts dels quals pertanyien ja a la Lliga), així com -enormement- la seva preparació teòrica, anaven creant la situació propícia per a que el nostre personatge iniciés la seva col·laboració permanent amb la Lliga. Primerament velada, però molt aviat (ja en 1910) francament oberta, constituint-se en redactor de La Veu¹²² (on debuta en el camp del comentari polític, amb l'article El Catalanisme) periòdic del que arribarà a ser-ne el director en substitució de l'anterior redactor en cap, Joan Torrendell, que havia marxat a Amèrica; i de forma especial, començant una col·laboració personal amb l'Enric Prat de la Riba, que només farà que incrementar, fins a la mort d'aquest, en 1917.

Col·laboració velada, diem, i és que així va ocórrer amb la seva participació, decidida, però impersonal encara, en la campanya electoral de la Lliga, del mes d'octubre de 1909¹²³, moment en que En Bofill i Matas s'identifica amb la no abandonada estratègia de la Solidaritat Catalana, amb la solidaritat social (concòrdia de classes que s'orienta cap a la repulsa dels recents fets de la Setmana Tràgica) i amb la preparació del nou règim local, recolzament a la iniciativa d'En Maura i ten-

121 . J.B. Pròleg a E. Prat de la Riba Per la llengua catalana. Barcelona. Publ. de "La Revista" col. d'Estudis Polítics, I, 1918 ps. 81

122 . Segons les nostres notícies el primer que fa a "La Veu", com a redactor, és una nota anònima a la secció habitual "Polítiques".

123 . La Redacció: El Polític, "La Veu" art. cit. p. 1

dència que, amb el nas previ de la "unomunitat ja prevista, obra la porta d'una futura autonomia" ¹²⁴.

A part del fet de que En Bofill no porta en 1909 cap responsabilitat pública destacada, és evident que els fets de la Setmana Tràgica o Roja el van afectar profundament. Recordem, però, aquella felicitació oficial per un determinat comportament davant els esdeveniments i que indica, de forma indeterminada, algun tipus d'actuació en la que destacar. A part, doncs, les actuacions concretes, hem de fer referència a la concreció, En Bofill, d'una sèrie d'idees consubstancials amb la seva forma de pensar i actuar, i que en gran part arrancen de la virulència de la "Setmana Roja" i del pànic que va causar entre els rengles dirigents del regionalisme: es tracta del profund antirradicalisme, ja sigui en l'aspecte concret del lerrouxisme (tendència amb la que des del centre es vol trencar la unanimitat inicial del "bloc nacional") com un antirradicalisme que considera aquesta tendència en la seva acceptació i derivacions més àmplies i que ja hem indicat com l'assimila, en una de les seves matitzacions, a l'actuació il·legal.

En aquest últim sentit, En Jaume Bofill considera al radicalisme com un temperament aplicable a totes les idees i corrents. Es per això que està totalment d'acord amb En Prat quan aquest afirma que tant radicalisme hi ha en uns sectors de les esquerres com en altres de les dretes. Radicalisme es sinònim d'exageració, de debat interminable sobre qüestions d'"ortodòxia" amb les conseqüents "excomunionis" i persecucions mútues; és per tant, sinònim d'entrebanc a la beneficiosa tasca del govern, la que està feta per gent que no sent la violència, que sent, en canvi, la "continuitat de la vida social, que respecta el passat, que intenta sostenir els "elements substancials de la realitat present" i que, en definitiva, intenta facilitar l'"esdevenidor de fecundes realitats futures" ¹²⁵

124 . per a l'explicació completa de les eleccions, amb programes i resultats, vegeu per exemple, I. Molas: Lliga Catalana vol II p. 83-87

125 . arx. part. J.B. i M. Notes i comentaris manuscrits als articles d'

Es lògic que, coincidint totalment amb En Prat, En J. Bofill estigui interessat professionalment en aixecar el nivell cultural de les masses (parlarà de cultura material i de cultura espiritual), com a únic sistema de desarrelar el "vici" el radicalisme, aquesta forma peculiar de sentir els programes polítics per part dels pobles oprimits i políticament poc formats. Finalment, amb gran conseqüència, opina que els sectors dirigents també s'han de preparar conscientment per a governar; en cas de precipitar-se, forçosament hauran de caure en "improvitzacions i radicalismes". El que és cert és que, personalment, va predicar amb l'exemple.

Progressivament es concretarà en En Bofill la idea de que la política ha de ser clara i simple, però que la visió política, "ha d'abastar la complexitat de la vida"; els de temperament radical que diuen parlar "clar i català" tenen -segons ell - el defecte de no parlar clar, sinó de veure les coses massa clares, sense matissos ni dificultats. Altre cop veiem topar a En Jaume Bofill amb el radicalisme per una simple qüestió de caràcter, a part, evidentment, de total idea elaborada.

Tal com s'ha aountat més amunt, hem de considerar, però que En Bofill i Matas és encara gaire bé un desconegut a Catalunya. Es en el camp de la poesia en el que més ressalta el seu nom, gràcies a la publicació del ja mencionat llibre La Muntanya d'imatistes i de les col.laboracions de menys renom, en diverses publicacions periòdiques de Catalunya. Noti's però, que no serà fins a 1912 en que tornarà a sonar el seu nom, gràcies ara a ser guardonat amb la "Flor Natural" dels Jocs Florals de Barcelona. L'any següent, a part de lograr la "Viola d'Or" en el mateix certamen literari (només li faltaria un premi d'aquests per convertir-se en Mestre En Cai Saber), publicarà el seu segon llibre de versos, Somnis de Guerau

En Prat sobre el tema (aquests articles també els guarda classificats i es poden consultar en la secció corresponent)

de Liost; però, com veurem poc més endavant, aquest any ja correspon a tot un altre període en la vida d'En Rofill.

L'altra esfera on podem seguir trobant un cert ressò de la seva actuació és encara en la del catolicisme català. A part de seguir mantenint la col·laboració amb la Congregació, precisament de l'any 1909 trobem la seva redacció d'uns estatuts de l'entitat de tipus confessional que vol denominar "La Acció". I és curiós observar com aquesta entitat, que posa sota el patronatge de l'Esperit Sant, té, com a finalitat: "(...) promoure, per tots els medis lícits, el bé integral de Catalunya" ¹²⁶ Evidentment, no ens ha de sorprendre la coincidència amb la finalitat estatutària de la Lliga.

Aquesta iniciativa -evidentment recull la passada experiència a "cultura Social"- "Orient"- dona tota la impressió (i parlem a aquest nivell perquè l'em presa no va tirar endavant) de tractar-se de la resposta a l'inquietut d'un grup -molt reduït- de catòlics, de manera que des de la seva doctrina poguessin identificar-se amb el moviment del catalanisme que representa la línia que des d'En Torras i Bages arriba a prendre cos en Prat de la Riba. Del primer en respecte el mestratge i la presidència, alhora que en recullen la idea de l'adaptació de l'Església a la catalanitat del poble, l'omnipresència, gaire bé diríem., de l'esperit de la terra, el sentit detallista i localista, etc. I d'En Prat recullen el sentit universalista que els dona la combinació de liberalisme i sentit de perfeccionament, que adquireix una veritable significació al considerar el nacionalisme d'En Prat de la Riba com a "biològic, gairebé teològic, basat en l'imperatiu ètic del nostre perfeccionament col·lectiu o nacional" ¹²⁷

Existeix, a més, un interessant borrador manuscrit del que sembla el "Manifest d'aparició del grup "La Acció", cap a finals de 1909 segons ens sembla poder-lo situar, i del qual en reproduïm bona part a

¹²⁶ . del títol primer dels mencionats estatuts, manuscrita, que trobem al seu arxiu part.

¹²⁷ . segons paraules del propi Rofill, en manuscrit extret del seu arx. par. no titulat ni datat

continuació, donat que representa, entre altres coses, un dels primers textos d'En Bofill on trobem formulada la seva catalanització de l'ideal de la "concordia de classes", amb el que després es caracteritzarà com a representant o α indicatiu típic, a nivell teòric, de la ideològia; posició i evolució d'aquest nucli motor i enquadrat de la classe mitjana de Catalunya. Llegim, doncs, en el citat manifest de "La Acció" que: "Estimol poderós per tots els catalans de bona voluntat serà la dolorosa experiència de fets recientíssims. Quan semblava qu'era definitivament iniciada entre nosaltres la fase constructiva del nostre renaixement social, una sotragada d'atavisme l'ha feta trontollar. Catalunya sent fretura exhausta d'amor. Així com l'atracció física o pes és base primordial per tota sòlida y esbelta edificació, així també l'atracció espiritual o amor és fonament indispensable de tota organització familiar o nacional. L'humana ciència, sense la sal del amor, és cosa blana i fofa qui no experimenta aquesta dolça llei de la gravetat (...) La ciència infla, l'amor edifica".

Cosa bella es treballar per la cultura, com més bella encara y més positiva provocar un estat d'amorosament social qui faci possible l'infantament laboriós d'una nova institució, Y com l'amor se manifesta y's guanya per les obres, els que això creiem, els qui volem preparar la regeneració de Catalunya, despleguem la senyera de "La Acció" y convidem a seguir-la a tots els qui pensin y sentin com nosaltres (...)

"Nosaltres, els de "La Acció" som catalans, y després de Déu estimem Catalunya per damunt de tot y li requeneixem acabada personalitat, y recordant que "potser no hi ha cap nació..." procurarem informar el seu actual renaixement del antic esperit de la pàtria, una manera de que la seva cobejada regeneració no esdevingui segons frase del Ilm. Bisbe de Vic, una "transubstació" (suïcida?) un gestament ridícol. (...) El nostre fi es treballar pel be integral de Catalunya. Al propugnar-hi, creiem l-laborar, no gaire indirectament, per la gloria de Déu. Per obtenir-lo, proposarem la perfecció

integral dels ciutadans y de les col·lectivitats, emprant tots els medis lícits que judiquem convenient. No posarem com a condició el nostre lliurament personal, ni l'èxit de la nostra entitat, anem al treball anorim y sempre que calgui y sigui possible col·laborarem a les obres bones dels altres y admetrem per cada una de les nostres col·laboració de totes les persones de bona voluntat y de les altres associacions lícites.

"Y detallant més els nostres propòsits podem dir que la nostra tasca s'intensificarà en tres direccions especials: utilitatge cultura, democràcia"

"No cal dir qu'el nostre utilitatge més valuós l'han de constituir els catòlics catalans. A la formació de les masses catòliques qu'ens segueixen, supeditada al regiment, de l'autoritat debuda, adreçarem, doncs, gran part dels nostres esforços. Malhauradament som molts catòlics, però pocs qui estem perfectament posseïts y identificados ab el criteri y ab l'esperit de l'Església (...)

La cultura es ja un principi de democràcia, l'intel·lectualisme es garantia d'imparcialitat. Malestrugament molt hi ha per fer en favor dels nostres intel·lectuals, martrís gloriosos de "l'~~avaregia~~ avara povertà" ètnica. No pretenia recloure'ls en acadèmies, ni envitrinar-los com exemplars curiosos. Amorosament acceptarem les penyes y les capelletes y les particulars iniciatives, en tota llur natural y fecunda varietat, limitant-nos a oferir-los-hi la nostra organització com a tornaveu qui enrobusteix la ressonància de llurs crides, com a arsenal ont trobin tot lo qu'ells necessitin y nosaltres hi poguem posar.

La democràcia encara està per fer, les nostres masses obres són "res sul·lius". Cal desvetillar-les-hi la consciència de llur personalitat qui les posi a recer de projectorats vergonyosos y de rellegaments pecorals. Y com es la miseria lo que més esborra del home la idea de sa propia dignitat, procurarem avans que res, aydar

y ensinistrar a dites masses en la manera de desempallegar-se d'aquesta llur misèria espiritual y econòmica (...)" 128

Primerament hem d'indicar que dubtem de que s'hagués produït el fet d'aquesta teorització, independentment de la seva posterior posta en pràctica, si En Jaume Bofill hagués estat ja integrat a la Lliga d'una manera que podríem anomenar seriosa. De tota manera i fora del contingut concret de la cita anterior, entre l'ideari d'En Prat de la Riba i el d'En Torras i Bages, en una precària combinació de regionalisme (o millor nacionalisme) i d'un reduccionisme catòlic que encara subsisteix, el que demostra en Bofill i Matas és estar centralment interessat en tot programa que tendeixi a crear les condicions morals i tècniques per a que la intel·lectualitat del país pogui desenvolupar la seva tasca rectora amb les majors possibilitats d'una efectiva rendabilitat. Crear un sector homogeni una infraestructura cultural i la situació democràtica precisa i per altra banda indispensable, creiem que, molt més enllà d'una certa adscripció al catolicisme, inviable per altre banda en la perspectiva de "La Acció" o de tota consideració - aquí ja més personals - d'un llenguatge evidentment "carrinclò", són les línies que constitueixen el nucli central del camí per al que aquest sector creu poder aconseguir una funcionalitat social intrínseca i, en definitiva, és el desallorigador de l'obra d'En Prat -President. En aquest sentit En Jaume Bofill està en una fase ben avançada d'assimilació d'aquell "imperatiu ètic" que l'empeny, des de la perspectiva nacional i des de la social, a integrar-se a l'equip, progressivament més ampli, que està compromès en la definitiva modernització del país. De manera similar i per la seva frustrada tendència obrerista, l'ala esquerrana del nacionalisme s'acabaria integrant, tècnicament diríem, a un projecte que ofereix i distribueix En Prat des de la presidència amb una objectivitat i fredor extraordinàries, o que únicament és des de la seva

128 . J.B. (Manifest de "La Acció") (1909) 11 ps. 2ª. l'ed. Part. Secció manuscrita (6) Subg Religió i Qüestió Religiosa

comprensió que podrem entendre la dimensió que, especialment en el cas d'En Bofill i Matas, es va donant al terme democràcia. Creiem que al respecte s'ha d'entendre que, a part la faceta per la que, amb gran comoditat, en el nacionalisme es configura la democràcia per contraposició a l'autoritarisme centralista de l'aparell de l'Estat de Madrid, la democràcia té un prioritari valor operatiu en el sentit de que els ha de ser l'únic sistema progressiu que es fonamenta en els controls constants, en l'equilibri i en uns equips tècnics en una progressiva capacitació que ve motivada per la necessitat de supereditar-se i alhora per a supereditar el sufragi; i la classe mitjana, intel·lectuals, professionals i tècnics, comprenen que són, un cop rebutjat el favoritisme i la corrupció, qui han de resultar els eterns afavorits per la selecció natural de talents en que haurà de consistir el camí d'ingrés a l'aparell burocràtic, i tot això, a part dels millors rendiments que només són possibles si s'institucionalitza la racionalitat en l'administració.

En concret, i tornant a "La Acció" podem dir que més interessant resulta aquella iniciativa, al veure-la combinada amb el projecte d'elaboració d'un diari catòlic que ha de rebre el nom d'"Historial" (aquí, com en el cas anterior, no hem trobat tampoc que hagin col·laborat altres persones amb En Bofill) i la referida iniciativa és realment ambiciosa. El diari ha d'arribar a ser escola de periodistes "catòlics", i es necessita per a dirigir-lo, un home realment capacitat, al qui es pot facilitar l'estudi, de quatre a sis anys, de controvèrsia en matèria de religió, de ciència política, de sociologia, etc. alhora que la col·laboració, a mode d'aprenentatge, en altres diaris, de manera que el periòdic propi només comenci a funcionar, quan aquest director (entre altres coses se li exigeix coneixement de francès, anglès i alemany) tingui la suficient personalitat per fer rutllar un bon equip de col·laboradors.

"Historial", que volia arribar a aglutinar els existents (fa referència explícita a la "Gaceta del Norte"), crear-ne de nous i donar bon tó a la premsa catòlica de tot Espanya, pensa (segons memòria del projecte que es troba a l'arxiu privat d'En Jaume Bofill), a part la

defensa objectiva i mai exagerada dels interessos catòlics, orientar-se:

En política respectar el principi de autoritat i per lo tanto la persona del Rey que lo encarna, combatendo no obstant los actos de toda autoridad responsable cuando sean contrarios al espíritu católico, a la justicia, a los intereses económicos o al verdadero progreso. Hacerse eco de las corrientes modernas organización social y administrativa combatiendo por lo tanto 1º: el exagerado centralismo actual, 2º: la actual organización caciquista como resultado e inmediato apoyo del espíritu liberal con que se organizó el Estado en el s. XIX".

Més endavant amplia l'horitzó que ha d'inspirar el diari dient:

" Para cada uno de los más importantes elementos de cultura social tendrá asimismo secciones especiales tratando, por ejemplo, las cuestiones de actualidad literaria, musicales y artísticas en general, así como los asuntos de interés referentes a medicina, derecho, pedagogía, milicia, etc. además de la sección particularmente dedicada a sociología y cuestiones obreras".

No es pot oblidar, tampoc, la virulència dels termes en que està plantejada, per aquests moments, l'"eterna" qüestió religiosa. En 1910, la famosa "ley del candado" està aixecant una verdadera polèmica, sobre tot sentida pels seus sensibilitzats sectors integristes ¹²⁹. No és estrany que En Bofill reculli, d'octubre a novembre d'aquest any, formant un curiós dossier, tot el que es va anar publicant a la premsa espanyola sobre les declaracions d'En Cambó a un corresponsal de l'edició de París del rotatiu "New York Herald". En elles, després de precisar que era del tot impossible el que la crisi espanyola es solucionés amb la vinguda d'una República, el polític de la Lliga afirma que la reforma d'En Canalejas és

129 . des de les planes de la "Gaceta del Norte" -dia 20.X.1910- s'arriba a afirmar que, residint la "Veritat" només en l'Església catòlica, apostòlica i romana, aquesta no podrà tolerar que les altres esglésies, mancades conseqüentment de raó, puguin predicar lliurament les seves facecies. Seria un cas de complicitat immoral.

totalment acertada; la llibertat de cultes i la separació entre l'Església i l'Estat són una verdadera exigència liberal. No hi ha dubte possible sobre l'acord d'En Bofill amb les declaracions d'En Cambó; reconeixement segons apreciació personal, la dimensió popular del catolicisme català, per a En Bofill la qüestió és un plot de liberalisme.

Concretant direm que En Bofill creu que el catolicisme ja no és una militància sinó un principi inspirador: "Religió i política son dues coses distintes, independents i només juntes en cadaú de nosaltres" (afirmarà en una de les seves conferències). El perill està —argumenta— en l'eixutador farisaica" dels partits polítics quan es vinculen la causa de la religió, perill incrementat per la propensió que hi ha a Espanya cap el Sectarisme.

A part aquests aspectes més teòrics, hem de ressenyar, que quan a actuacions pràctiques i concretes, la vinculació d'En Bofill i Matas amb la Junta Diocesana d'Acció Catòlica de la ~~xxxx~~ que ne's vocal i la seva directa participació en la creació de la Biblioteca d'Estudis Religiosos, depenent del Foment de Pietat Catalana, entitat amb la que es relaciona activa i estretament.

L'ACTIVITAT D'EN JAUME BOFILL EN EL PERIODE 1910- 1917

Per En Jaume Bofill s'inicia, obertament en 1910, una trajectòria que només es veurà trencada, el setembre de 1923, per l'acció de la dictadura de Primo de Rivera. Fins aquí, el que ens ha resultat interessant ha estat delimitat, doncs, el perquè i el com ingressa a la Lliga Regionalista, fet que en aquest cas equival quasi bé a concretar els inicials trets caracterials, teòrics, posicionals que configuren a un Bofill que arriba a la Joventut Nacionalista de la Lliga amb un carisme molt més definit que el del simple jove que s'integra a un moviment en fase eufòrica de creixement. Inicialment ja hem de destacar el fet de que l'ingrés d'En Bofill i Matas, es produeix a l'edat de 32 anys, data excepcionalment tardana que dona peu a destacar, com a característica diferencial d'En Bofill la seva meticulositat intel·lectualitzant que fins en l'ordre dels esdeveniments l'impedeix actuar sota qualsevol forma d'improvització. I destaca encara més aquest fet quan veiem que s'enmarca en un moment d'eufòria en el que la propaganda nacionalista integra fins i tot les actuacions anticatalanes del centre, posades totes elles dintre el mateix sac per tal de convertir-les en elements de sensibilització popular i donar per aquest camí al nacionalisme un característic sentit tel·lúric, segons el que, d'una manera o altre, més tard o més d'hora, Catalunya arribarà a veure acomplertes les seves reivindicacions. Amb la Solidaritat Catalana, la política autòctona disposa, en equilibri, d'una tendència dretana i les corresponents a l'esquerra, de "La Veu de Catalunya" i de "El Poble Català", de representants al centre que es configuren com una poderosa minoria, del control de les corporacions catalanes, municipals i provincials, configurant, tot plegat, una visió optimista i eufòrica. A principis del mes de juny de l'any 1907 i per posar un exemple, l'Enric Moliné acaba el seu opuscle resum de la història del catalanisme assegurant que: "Heus aquí en síntesis lo procés evolutiu y la finalitat d'aquest gran moviment començat ab cançons de poetas y avuy ja ample y fonda corrent que fecon-

disa tota la nostra terra y es la unica esperanca de la malmenada Espanya"
1.

Ara bé, tant per l'edat com pel natural personalisme que malgrat tot el farà destacar, molt especialment en base a la seva activitat com a orador i articulista, un dels trets essencials d'En Jaume Bofill i una de les característiques que li donen un valor significatiu dintre el sector de classe mitjana, és el de que s'interessa, supeditant-ho tot, a aquell equip que es dirigeix per En Prat de la Riba des del seu despatx presidencial, d'una manera grisa, figurant únicament el seu nom en els llocs realment imprescindibles, però constituint-se desseguida en un element absolutament imprescindible per a la política municipal i en general catalana de la Lliga i, molt més enllà, per a la confecció de detallats i tècnics programes o pressupostos, o per a l'estructuració i posterior funcionament de comissions i subcomissions, d'escoles o de manta entital oficial o paraoficial, i en definitiva, de tota aquesta xarxa que justificarà per la base en funcionament de la Mancomunitat. D'una manera normalment poc brillant, En Jaume Bofill està en el centre del que es converteix en la línia d'activitat hegemònica a Catalunya; i hem volgut avantposar aquest comentari justificatori, pel menor detall en que es tractada aquesta part, la qual, en definitiva, correspondria a l'etapa més constructiva del nostre personatge, però en la que, precisament pel dit més amunt, ens veuríem obligats a construir-la paral·lela a la història de la Catalunya del moment, i en profunditat, de l'estructura, organització i obra (feta o per fer) de la Mancomunitat.

Com deiem al acabar el capítol anterior, l'últim eslabó que ens porta a l'ingrés d'En Bofill i d'atacs a la Lliga Regionalista està lligat

1. E. Moliné i Brasés: Resum sintètic de la història del catalanisme
p. 21

a un procés intel·lectual per el que intenta comprendre l'evolució del catalanisme i, per tant, el sentit de la seva pròpia evolució i la funcionalitat que va tenir dintre d'aquest moviment, que pel seu caràcter eminentment polític li hauria d'exigir grans sacrificis en la seva natural propensió al matís i a les consideracions religioso-intimistes. Per altra banda, justificant el fet de que un personatge com En Jaume Bofill, que s'havia d'arribar a sentir compromès amb la línia dretana a la que s'abocava la Lliga, es lliaci, contràriament, a un estudi clarificador, s'ha de entendre en la perspectiva d'un individu que no ha viscut, com a protagonista, tot l'entramat d'unions, escissions, recolsaments i tàctiques que desemboquen a la Solidaritat; de fòra estan En Bofill ha hagut d'assimilar el contingut doctrinari de les vibrants conferències d'En Fr. Cambó, per exemple les dels dies 4 i 6 de novembre de l'any 1909, en defensa del moviment solidari i que afecten a un panorama global compromès per l'ensorrada d'En Maura, també ha d'assimilar el nou ~~viratge~~ viratge que és demostra públicament en el "Manifest" que llença la Lliga el 4 de maig de 1910, text redactat per En Prat de la Riba i signat per En Cambó, l'Abadal, En Puig i Cadafalch, El Marquès de Camps i per En Verdaguer i Callís amb el que el regionalisme busca posicions i s'avança als resultats de les eleccions de diputats de quatre dies més tard ².

Per altra banda, En Bofill i Matas disposa de suficient manca de perspectiva posicional ~~com~~ perquè es sentit atret pel que semblava inqüestionable moviment interclassista, popular o ciutadà de la Solidaritat, però, per les mateixes raons, i successivament, s'haurà de sentir també terriblement afectat per l'esclat del 1909, de manera que tot aquest trasbals l'haurà d'inclinar a veure-hi clar, i més encara en ple període d'escissió de l'esquerra del nacionalisme. I s'ha d'entendre tot aquest moment, també, com una de les grans motivacions que l'han d'inclinar a integrar-se a l'equip de la Lliga i a contribuir a estructurar un programa

2 . Vid. al respecte, I. Molas: Lliga Catalana. Vol I p. 87 i seg.

prou hegemònic com perquè representi una alternativa prou sòlida a qualsevol altre que pugui aprofitar l'amenaça o la possibilitat de un nou moviment popular. En aquest context, i més quan considerem que aquest moment coincideix, a nivell personal, amb l'abandó definitiu de l'idea de seguir la carrera eclesiàstica, podem delimitar aquest període de noves teoritzacions i estudi —amb tot el risc i imprecisió que sempre es deriven d'aquest tipus de perioditzacions— en el dens quinquenni que va de 1905 a 1910.

Concretant en els anunciats papers d'en Jaume Bofill i per partir del que presentem un caire més general, fem referència a aquells en els que, probablement al voltant de 1907, es construeix, a base de resum d'obres, manifestos, programes o missatges a la Corona, el que ell considera com la línia directriu de l'ascensió del catalanisme, en una trajectòria que farà començar l'any 1869, amb les teoritzacions del qui ell considera com "un clarivident prematur", l'igualadí Fc. Romani i Puigdgolas; de l'obra d'aquest federal de línia conservadora, en destacarà el que ja parli de la solució del problema peninsular (de l'enrobustiment de les "Nacionalidades") en base a una real descentralització administrativa. El segon pas d'aquesta tan parcial com simptomàtica llista, el situa En Bofill i Matas, el 11 de gener de l'any 1885, en el "centre català" i la inspiració de l'Almirall de la Memoria en defensa de los intereses Morales y materiales de Cataluña, de la qual en destaca, donant-li una especial relevància, el com "aspira a fines de trascendencia práctica y entra en el terreno político-social". A partir d'aquí i parlant de les Assemblees de la Unió Catalanista, del paper de la "Renaixença", de la campanya dels "Volem", l'Abril de 1927, etc. En Bofill està fent referència, en definitiva, al procés de sensibilització nacionalista en el que, de manera directa o indirecta, ja hi és present En Prat de la Riba. I, evidentment, encadenat amb això, ressenyarà a continuació, del període 1893-1904, les iniciatives fonamentals que, de la primera campanya electoral, al missatge llegit per En Cambó a l'Alfons XIII, el mes d'abril de 1904, desemboca en la separació, d'en Sunyol, En Giralt, En Verdaguer,

En Pijoan o En Carner i que, amb la creació del "Centre Nacionalista Republicà" i l'aparició del setmanari "El Poble Català", permet donar per acabada aquella primera fase en la que la Lliga Regionalista es pot presentar com a l'estructuració d'un assaig de bloc nacional interclassista. A partir d'aquí, i com que els papers d'En Jaume Bofill s'acaben el 1907³ la seva atenció es veu centrada en el procés de Solidaritat, fins a l'estructuració, el 14 d'abril d'aquest any, del "programa del Tívoli", el posterior atemptat sofert per En Fc. Cambó i l'èxit solidari a les eleccions legislatives del 21 d'abril del 1907.

Com ja hem indicat, aquí s'acaben aquestes notes i no podem observar l'encadement d'aquesta trajectòria amb l'abans i el després realment decisiu que havia de significar per a En Bofill els fets de juliol de 1909 i que En Cambó, passats més de cinc anys, encara recordava com la superació del programa solidari no havia representat cap tipus d'abandó, sinó, simplement, la superació, dintre la crisi, d'un estadi equivoc i d'imperfecció de cara a tirar endavant el projecte de modernització de Catalunya el qual era el que, des de tots els punts de vista, els havia posat en funcionament des de l'inici⁴. No obstant, en ple 1909, el judici d'En Jaume Bofill, en la línia dels comentaris periodístics d'En Prat de la Riba, és el de l'atac genèric contra el radicalisme, conjuntament al de la dreta i al de l'esquerra (recordem que En Bofill s'està separant de tot reste d'integrisme o de un possible partit catòlic) i col·locant-se en la línia que considerava l'antiradicalisme com a sinònim de constructivitat en la legalitat, en plena línia possibilista. I en el pla general, aquest tipus d'enfoc es veu recolzat i completat per la vigència donada al component tradicionalista, el qual, a part d'un reclam per a un sector de la societat, voldrà dir potenciar de fet la línia d'un realisme que ho

3 . Vid. J. Bofill (Notes no titulades sobre Obres, manifestos, missatges a la corona, Bases de Manresa, campanya del "Volem", programa Polavieja (1869-1907) (1907) 14 ps. lxx. part. J.D. i N. Secció Manuscrits (6) Subg. Hesenyes i comentaris d'obres d'altres.

4 . Vid. al respecte, les concises referències que en fa Fc. Roca: La Mancomunitat de Catalunya: una solució "americana" - "L'Avenc" (juny 1977) p. 41-47

és perquè té en compte l'arrel de la problemàtica del país (de fet, "tradicionalisme evolutiu"), potenciar un responsable compromís amb el present. I és curiós veure com, en contrast amb aquesta meticulositat semàntica, indicatiu de que s'han d'apaivagar els ànims fins i tot a dintre de la pròpia Lliga, el lema que més s'adiu amb aquest moment immediatament posterior a la Setmana tràgica en el referent als replantejaments tàctics de la Lliga és el que es resumeix novint amb la frase de "el fi justifica els medis" (mitjans).

Caracteritzant aquesta fase de momentani retrocés de la Lliga Regionalista i amb la perspectiva que li dona l'escriure-ho en una data posterior a 1916, veiem que en Bofill i Matas, respecte de la U.F.N.R. opinarà que: "Es filla de la solidaritat -filla nostra- (la Solidaritat dona valor a tots els partits) dividí el lerrouxisme... relligà els republicans " (...) "Crisi de la Lliga En Cambó sense acta. Campanya de la Disbal. Impunitat dels reus d'Hostafrancs. L'abstencionisme d'En Cambó. La seva conferència sobre la Solidaritat (vid. també la Solidaritat al Municipi). L'enfonsada d'En Lerroux al Parlament (1909) Ocasí única per a l'esquerra. Desgast dels leaders republicans. Causes (amistats de la política, rivalitats, etc). La Joventut Nacionalista. L'Estatisme. Reacció Nacionalista (febrer 1910). El Centre Escolar Catalanista" (...) "Aquelles eleccions perdudes per la deserció de les dretes, convalidaren l'Esquerra i demostraren que la Lliga era centre i que era el més fort, l'únic fort dels nuclis antirevolucionaris i partits d'ordre conservador" ⁵

No cal dir que resulta significatiu i indicatiu de com havia valorat a la Lliga Regionalista en el moment d'integrar-s'hi, precisament en un moment de retrocés de la seva actuació política, el que en destaquí la seva funcionalitat antirevolucionària, conservadora i, com apunt fonamental doncs és la línia a la que ell s'integra essent-ne, com veurem, un

5. J. Bofill: La política Nacionalista Catalana. Ullada Retrospectiva (escrit després de 1916), 7 ps. Rò i Vº. Arx. par. J.E. i M. Secció Manuscrits (6) Sug. Política- Catalunya (31)

dels màxims responsables, el nacionalisme que s'oposa a l'estatisme, o sigui, a la supeditació tàctica al maurisme i als seus esforços regeneracionistes en base a la reforma-concessió d'una administració local que sembla aturar, en part, algun tipus de reivindicació "catalana". Paral·lela a aquesta apreciació d'En Bofill i Matas, l'oficial que llençava la Lliga des de "La Veu de Catalunya" donava fe de la tensió del moment que ara tractem recordant que si en un principi havia ~~existit~~ existit una verdadera "unanimitat" "d'homes de totes les escoles" que havia pogut integrar en un sol moviment a industrials i obrers, davant els primers problemes no es va sapiguer procedir a una separació amigable entre dretes i esquerres, obligant a que la gent quedés definida pel caire dels que marxaven del seu costat, trencant-se així, la possibilitat de seguir aglutinant un verdader bloc nacional interclassista ⁶. Escrites les notes precedents en l'any 1914, en un moment en el que la Lliga Regionalista ha recuperat l'hegemonia externa, a part de la importància de recordar intencionadament tota aquesta trajectòria, estem convençuts de que ens trobem davant d'una de les múltiples crides a la participació de l'esquerra per a que col·labori en l'acabat d'un programa, teòricament apolític en el sentit de que representa el de la "concordia de classes", inel·ludible per a que es porti endavant la no menys imprescindible modernització del país.

Però allà on hem de buscar l'esforç teòric més gran en el referent a aquest procés d'adaptació d'En Jaume Bofill intimista a la línia més trepidant d'activitat a Catalunya, és en el camp de la religió, sobre tot en el moment en que es troba perfectament assimilat al component religiós el que, per entendre'ns, podem caracteritzar com a l'extrema dreta. I el fet sobrepassa la problemàtica bofilliana quan es veu en la perspectiva d'una dreta que, ja a partir de 1904, veu la possibilitat d'aconduir

6 . Vid. "La Veu de Catalunya" 7.III.14 (ed. del vespres) p. 1

la dretanització de la Lliga en base a la por de la mobilització proletària, l'ascens de l'esquerra racional i a la possibilitat d'una radicalització de la línia liberal iniciada per En Canalejas. Resulta, al respecte, d'una significació definitiva l'editorial de la "Gaceta de Cataluña", el qual, sota el títol La izquierda y la derecha. La Lliga Regionalista en el orden religioso ⁷, incideix en el tema del com és possible que la Lliga s'atribueixi la responsabilitat de la reconstrucció del país quan, simultàniament, abandona la causa de la religió i a sobre declara ⁸ que a Espanya no existeix el problema religiós. I la integrista "Gaceta de Cataluña" assegurarà que la Lliga s'està indisposant amb la dreta i perdent així la possibilitat de dirigir a un sector socio-polític indispensable sobre tot, després dels "terribles sucesos de julio", però impossible de mantenir si s'encaparra en assegurar que el que vol és aconseguir un moviment el catalanista, on hi cap tothom i totes les doctrines professades "honradament", fins l'anarquista.

No es tracta aquí de dirimir, com tampoc no hem pretès al tractar el cas de l'esquerra, una problemàtica tan ampla com poc estudiada; no obstant si que hem de fer referència a les relacions d'En Jaume Bofill amb el tema, i molt especialment, al que va dir al respecte, gairebé com a portaveu de la Lliga i precisament en aquest polèmic any 1910, representant la veu d'un element gens suspecte d'anticatolicisme, i en la línia d'aquesta utilització tan meticulosa dels propis elements, que caracteritza la fèrria direcció d'En Prat de la Riba i d'En Fc. Cambó. I el cert és que En Bofill es podia sentir directament afectat en el moment en que una de les línies d'atac contra els "catòlics de la Lliga" es porta a marcar les contradiccions a què s'aboquen a l'acceptar afirmacions de La Nacionalitat Catalana en les que En Prat de la Riba postula la marxa endavant de Catalunya, independentment del seu caràcter catòlic o lliure-

7 . "Gaceta de Cataluña" 20.IV.1910

8 . fa referència a les declaracions d'En Cambó al New York Herald, consignades més endavant.

pensadora, sense "renegar" de l'afirmació global d'En Terras i Bages a la Tradició Catalana, en el sentit de que "Catalunya serà cristiana o no serà" ⁹.

Referent a tota aquesta problemàtica en la que conflueixen elements personals, conjuntals i de fons, religiosos o extrareligiosos, els comentaris d'En Bofill i Matas, dels quals n'anrofitem les notes manuscrites del seu arxiu particular, més riques i completes que els articles de premsa que, de fet, surten d'aquelles ¹⁰, es dirigeixen a aïllar els nuclis de carlins i integristes que -sempre segons ell- només han sapigut assajar una precària organització amb el "Comité de Defensa", davant l'actuació d'En Canalejas des de Madrid, secundada, des de Barcelona, pel governamental "La Vanguardia", i que, a sobre: "A les darreres eleccions

se volgué fer creure que la conjunció de les dretes tenia purament com objectiu la defensa dels interessos suprems de la Religió, de la moral y de la Societat. Al costat d'això, el Programa del Tivoli les reivindicacions autonomistes de Catalunya eren una minucia que s'preterí. Nosaltres sostinguerem sempre que la conjugació de les dretes, fetes ab la plataforma electoral o sigui ab l'excusa de defensar la religió, la moral y la Societat, era no més que una coalició política dels enemics de la Lliga, la colla del odi, hont s'admeté la col·laboració d'En Collaso y d'altres elements qui, sobtadament convertits per les prèdiques dels Srs. del Comité, se llensaren a la lluyta ab un zel veritablement apostòlic" ¹¹

Devant aquesta gent a la que En Bofill qualifica de poc disciplinats, mancats d'unitat de criteri, estèrils per falta d'intel·lectuals, d'acció social, d'esperit català, de directors i que, a sobre, pretenen posseir la "veritat", tot i mantenint el seu acusat allunyament respecte

9 . Vid. Los catolicos de la "Lliga". "Gaceta de Cataluña" 7.V.1910

10. Vid. especialment: J.E. La Lliga Regionalista. "La Veu de Catalunya" 11-29.III i 7.IV.1910

11. J.E. Què se's feta de la conjunció de les dretes (1910) 12 ps. R^o Arx. part. J.E. Secció manuscrita (C) Sub. Religió. Qüestió religiosa El subratllat és de l'autor.

el poble i el país ¹², el nostre personatge situa a una lliga Regionalista que, en l'ordre intern, considera com la verdadera conjunció d'una opinió "cultural" i "popular" i d'un nucli "passional" i "integral", que mena una política realista, de "civilitat" que és política i evolucionista, que no admet qüestions prèvies en el tocant a "les institucions" i lleis polítiques existents" i que amb el nacionalisme, ha infós un ideal espiritual a la societat. Per a En Jaume Bofill, doncs, la Lliga representa un nucli que ha sapigut conjuminar el treball per "Déu i la Pàtria", amb el que realitzen per la cultura, en pro de l'imperi de la justícia social i pel benestar econòmic, i, amb una claretat, més que significativa, diríem que meridiana i fins i tot una mica ingènua, En Bofill assegurarà que: " no som chauvinistes de la nostra religió en lo que té d'històric o d'humà. No creiem que la nostra sigui la millor, ni que'ls nostres homens siguin ara els més eminents. No volem llegendes catòliques, com no'n volem de cap mena. Així com em repugna la memòria de Felip V y de Ferran d'Antequera, així també no sabem canonitzar la figura de Felip II. No volem casar la Religió ab res humà, ni ab l'Inquisició. D'aquest maridar l'Església nostre Mare ab els nostres respectius partits, arribarà un moment en que els catòlics d'Espanya ens trobarem germanastres. Nosaltres no parlem en nom de l'Església, que ja té pastors i Mestres de Doctrina, ni'ns arroguem l'exclusiva representació del catolicisme a Catalunya" ¹³

Finalment, en l'ordre de les teoritzacions que volten l'any 1910, però deixant, de forma directa i momentània, el tema de la religió, afegim el que creiem que és una de les primeres definicions sintètiques del què és el catalanisme, segons la qual: "El Nacionalisme, per tal com sanciona l'obra de la naturalesa és inviolable; per tal com respon a una unitat de criteri, a una voluntat que, per ser lliure, aspira a ésser autònoma, és respectable, i per tal com, al perfeccionar indefinidament l'obra de la naturalesa, la col·lectivitat natural, obeeix a l'imperatiu que imposa a tota persona el deure de perfeccionar-se, és sagrat" ¹⁴ I, poc més endavant, precisant l'aplica-

ció tàctica d'aquesta definició, En Jaume Bofill apunta que: "Si aquest nacionalisme el conculca l'Estat, l'Estat és sacril·leg i si el conculquen usurpant el nom de l'Església, els seus ministres, els que ara fassin traïeixent alhora l'Església i la terra a ells encomanada"¹⁵ I aquest conjunt teòric-tàctic el completa En Bofill, amb l'indicació de que la Lliga Regionalista "(...) sap que la virtut del catalanisme rau en la llengua (que) és l'ànima, el verb de les nacions, es una música (fonètica), una lògica (sintaxis), un sistema ideològic, (morfologia), és integral per que flueix de totes les facultats de l'home"¹⁶, en el catecisme, en centres oficials i a l'Ajuntament i a la Diputació.

Per a completar aquesta qüestió de la llengua i veure, a més, la supeditació d'En Bofill a la personalitat i al mestratge que ja està exercint amb gran força l'E. d'Ors, veiem com afirma que:

"Un alt exemple ens confirma en l'amor a la llengua. No solament els naturalistes, sinó també els arbitraris l'exalcen. El pulcherrim glossador Xènius, per aquesta amor, adhuc es condescendent ab les sardanes y "Els Segadors". Y li escau. Perque si prenguessin la llengua com un artifici humà, com una creació del poble y dels refinats, com una cosa absolutament sotmesa a nostre frano-voler, adhuc aixís, el nostre orgull de l'originalitat, primera dèria de qualsevol artífex, ens faria devots partidaris de la dolça parla

12 . Vid. J. Bofill (Guions, notes i reflexions al voltant de la campanya electoral de 1910). (1910). 7 ps. 2ª i 7ª lrx. part. J.B. i E. Secció Manuscrits (6) subg. Política-Catalunya (3)

13 . J.B. La Lliga Regionalista. Els catòlics de la Lliga (1910) 18 ps. 2ª lrx. part. J.B. i E. Secció Manuscrits (6) Subg. Política. Catalunya (3)

14 . J.B. (Guions, notes i reflexions al voltant de la campanya electoral de 1910) manuscrit ja citat.

15 . idem

16 . J. B. La Lliga Regionalista. Els catòlics de la Lliga. Manuscrit ja citat.

17 . idem p. 6

catalana. Y més en nostres temps. El Català per excepció, és encara verge, casi mitjaval; el mèrit de la ~~novena~~ nova plasmació, del refinament, de la modernització, pot ser, inicialment, de les nostres gèneres. Nosaltres tenim al nostre albir triar el camí de les futures destinacions d'una llengua" ¹⁷

En la consideració d'aquesta tretzè general del bagatge teòric respecte dels problemes del moment, i de la significació d'En Jaume Bofill i, per tant, de les bases del seu compromís amb la Lliga Regionalista de l'any 1910, passem a desenvolupar el tema en concret de l'activitat d'aquest significatiu personatge.

El període 1910-1913

En 1910 (té aleshores 32 anys) En Jaume Bofill entra a la Lliga, més concretament a la Juventut Nacionalista, que havia estat pensada en 1906, creada oficialment a l'any següent, i en el moment que ara tractem estava en plena fase d'estructuració. De bon principi, ja va ser considerat com una bona filiació, tant per la seva capacitat com per les notòries ganes de treballar, de forma incondicional seguint a En Prat de la Riba, però amb el criteri personal que li donava l'edat, la formació tècnica i la seva anterior trajectòria.

En J.A. Maragall ens explica aquest primer moment de la forma següent: " l'entrada d'En Bofill a la política, ja hem dit que respongué a un imperatiu patriòtic. Eren els temps en que la gestió política del catalanisme devia ser considerada com l'impuls i la conseqüència alhora d'una alta tensió (...) El triomf del catalanisme, era polític. Els nostres parlamentaris arbitraven els destins d'Espanya, amb actuacions que astoraven els cercles madrilenys. La veu potent del Nacionalisme ressonava tot sovint al Parlament espanyol, i do-

A pesar d'aquests trets personals, no podem descartar la possibilitat de que En Bofill sigui un dels principals instruments de la Comissió d'Acció Política de la Lliga, de fet, doncs, d'En Prat de la Riba, per evitar eufòria i radicalismes en una secció que com la de la Joventut, havia crescut espectacularment gràcies a les correlatives eufòria i radicalització de l'ambient que gira al voltant del període 1905-1909.

S'ha d'apuntar també que, segons sembla, van ser molts els que, considerats en el moment com a joves (menors de 30 anys), van ingressar a les rengles de la Joventut atrets per la postura i significació de la Lliga en el període 1906-1907, i conciençats pel moment de gran exaltació política i nacional que va comportar la Solidaritat, l'aparició de la Nacionalitat Catalana d'En Prat i, també, per la revifalla d'un republicanisme més català. Més amunt ja havíem apuntat aquests factors com a uns dels causants de la particular politització d'En Jaume Bofill.

En el si de la Joventut Nacionalista, en Bofill va portar a terme una labor considerable (podem despacar, per exemple, la coordinació d'esforços, al mateix nivell, amb els nacionalistes valencians) des dels llocs de màxima responsabilitat que desseguida va ocupar; (era considerat com a "soci adjunt de la Lliga"). I és doblement important aquesta labor ja que en el si de la "Joventut" s'està gestant el grup i la ideologia del que més tard serà el nucli inspirador i director d'Acció Catalana. Al seu arxiu particular hi figura una llista dels Sr. socis, de 6 folis on s'inclou l'adreça de l'interessat i en la que hi figuren 167 noms distribuïts: 127 socis, 11 inscrits com a socis de número de la Lliga, 3 com a socis adjunts, 22 de la Secció de Socis Escolars i 4 baixes. De la llista destaquem els noms de: F. Escalas, M. Mundó, J. Ruiz, Ll. Jover, E. Regent, A. Fiol, L. Duran i Reinalts, J. Carner, J.M. Baixeras, J. Raventós, X. Tusell, J.M.-F.-I. de Segarra, M. Coll i Rodés, J. Agell i Agell,

tica.

20 . creiem que fa referència a l'article El Catalanisme "La Veu" febrer 1910; vege's més endavant p. 43

21 . Vid. Arx. part. J.E. i M. Secció Manuscrits (6) Subg. Política-Catalunya (3)

J.M. Bassols, M. Carrasco i Formiguera, J.M. Lopez Picó, J. Santacana, M. Raventós, Ll. Folch i Torres, P. Vidal de Llobatera, J.M. Trias de Bes, I. Dalmau, Ll. Massot, M. Fargas, R. d'Abadal i Vinyals, J. Xicoy, L. Cervera, Ll. Nicolau d'Oliver, P. Soldevila, J. Cabañes, R. Vilaplana, R. Mir, J. Maluquer, J. Massot, J. Camps i Arboix, J. Tàpies, M. Dalmau, J. Vila, M. Roca, C. Jordà, Ll. Puig de la Bellacasa, R. Masó, P. Ferrando, B. Rahola, X. Calderó, J. Costa i Deu, P. Nubiola, M. Esteve (entre els Socis Escolars, molts fills dels anteriorment citats). A l'arx. part. J.B. i M. existeix també una llista de socis de la Juventut Valencianista, de la J.V. de Barcelona, de Castelló i d'Alacant amb una interessant precisió de la particular significació (i la conseqüent possibilitat d'utilització) de cada un.²²

L'objecte de la Juventut Nacionalista el trobem reflexat en l'article Ier del seu "Reglement Interior" (redactat de nou per En Bofill) on llegim: "L'objecte cabdal de la J.N. és el consignat en l'art. Ier dels actuals Estatuts de la Lliga Regionalista que diu així: "Es objectiu de la Lliga Regionalista la defensa dels interessos i la reivindicació dels drets de Catalunya, treballant per tots els medis legals per conseguir l'autonomia del poble català dintre de l'Estat Espanyol. La Lliga Regionalista apoiará (recolsará) tot moviment autòmic de les demés regions espanyoles, procurant estendre a totes la doctrina autonomista. La J.N. procurarà especialitzar dintre l'acció de conjunt de la Ll.R., la seva actuació nacionalista d'escola i de partit polític, accentuant la disciplina tècnica i l'ample esperit de solidaritat amb els nuclis polítics més afins a Catalunya i de Ibèria, que'l progrés i la complexitat actuals del nacionalisme català exigeixen"²³

!

22 . Vid. Arx. part. J.B. i M. Secció Manuscrits (6) Subg. Política-Cat. (3)

23 . de l'arx. part. J.B. i M. Secció Manuscrits (6) Subg. Política-Catalunya (3)

En dues fulles mecanografiades en s'endevina la precisió i la meticulositat d'En Jaume Bofill s'ens parla de l'actuació de la J.N. en el doble sentit de propaganda dels ideals nacionalistes i organització de les forces foranes" (que ens atrevirien a datar al voltant de l'any 1913). Llegim allí els punts de la campanya que s'ha de portar a terme a fora de Barcelona i que consta dels punts: a) Nacionalisme, b) Significació de la Lliga dins el moviment nacionalista i la política general espanyola, c) Actuació constructiva de la Lliga en les Corporacions a ont han governat els seus homes d) Mancomunitat i delegacions a arrencar de l'Estat, i, e) Propagandes oportunistes que convinguin segons instruccions de la Comissió Política de la Lliga". Així mateix hi llegim els noms de la comissió encarregada de coordinar aquesta política, que són: per Barcelona, J.M. Bassols i Iglesias, J.M. Trias de Bes, R. d'Abadal i Vinyals i Joan Costa i Deu; per la província de Lleida, Ll. Jover i Nunell, Jaume Fillella i I. Dalmau; per la de Tarragona, Ll. Figueres Dotti, M. Carrasco i Formiguera, i J.M. Cieg (oficialment); i, per la de Girona, P. Vidal de Llobatera i Ll. Massot i Balaguer. Aquesta gent ha d'omplir unes detalladíssimes fitxes encaminades a cobrir, de fet, tota l'activitat política de Catalunya.

Però, a part aquesta activitat en el si de J.N. (que intenta acostat tot el possible a l'acció de la Comissió política de la Lliga). En Bofill i Matas resulta un element molt aprofitable per a l'actuació política de la propia Lliga. Referent a la seva imminent col.laboració a "La Veu de Catalunya", el propi Bofill apuntaria, molt més endavant, el que va estar impulsada per En J. Carner i també per En Prat de la Riba, els quals, en un principi, el fan vèncer les seves inicials reticències a escriure en prosa ja que: "Em repugnava i em costava. N'esquinçava de fets", afirmaria en 1929 referint-se a les primeres proses ²⁴

24 . J.B. Memòries a "Trenta anys de vida quotidiana", nº extraordinari "La Veu de Catalunya" 2.1.1929

L'any 1910 -com apuntàvem més amunt- havia debutat a La Veu de Catalunya (on acabará redactant articles editorials i de fons guire bé a diari) amb l'article El Catalanisme des del que, d'entrada, es destava com a teòric -de fet és el primer article de l'any 10 que tracte el tema del nacionalisme de forma teòrica i oberta-. L'article ressalta, en el camí d'un total imperialisme, la "justíssima clarividència del mestre Cambó" que està assajant l'intervenció de l'Estat central com a "una preparació remota d'imperialisme, una mena d'exercicis d'intervenció, una especie d'entrenament col·lectiu". Però aquesta intervenció només és possible (i aquí hi ha la justificació de l'antiestatisme que motiva l'article), només pot donar un fruit positiu -segueix argumentant en Bofill-, en la mida en que Catalunya es presenti en un pla, com a mínim, d'igualtat (o de superioritat, doncs, dintre el conjunt ibèric, Catalunya és la representació màxima de l'esperit del món modern), aportant per a l'Estat central una "substància" tan beneficiosa com la que es pot derivar per a Catalunya de la pròpia col·laboració. D'aquesta plataforma es deriva, per En Bofill, que la feina fonamental, de la que ningú es pot desviar, és la de presentar-se com a catalanista, tot treballant per a l'enfortiment de la cultura nacional (i del seu vehicle primordial, la llengua), síntesi del pes específic català davant l'Estat.

El final de l'article, enormement significatiu del nucli, del corrent i de la significació als que En Jaume Bofill està adscrit, expressa que: Es d'advertir que'l nostre catalanisme és més biològic que sistemàtic. Atrau les coses vives. Conviuen en ell clàssics i independents, naturalistes y arbitraris. Tots convenen en la necessitat del catalanisme com a medi y com a fi. Potser ~~hi ha~~ els més fervents d'aquest culte son els poetes en l'ample sentit de la paraula, això és, els creadors, els vidents, els qui posen amor a tot, als monuments arqueològics, a les novíssimes arts, a les lletres, a les institucions jurídiques, a la nostra ciutat... Es clar que compten, en aquests rams, ab una tradició catalana, ab un "præcognitum" qui'ls uhlpren, però estich seguríssim de que no'ns mancaren

tampoch economistes, ni filòsofs y els estatistes vagin a la ciència ab humilitat, ab ironia, ab amor, ab entusiasme, ab visió poètica.

" Tot lo que s'aparta d'aquesta corrent es xorch. Casualment -com diu En Josep Carner, retocant la frase de Tertul·lià- l'ànima és naturalment, catalanista. Tot lo que extravaga d'ella devé irremissiblement estèril, intemperant, radical. El catalanisme deixa de ser social y se redueix a una peça d'abric d'us particular. La democràcia no se arrenca del individualisme, ni arriba al poble, ni troba espiral d'evolució. Així ho confessen els seus intel·lectuals mes poderosos. Fora extraordinariament ridícul que, pera farnos apostols d'una nova ciència d'importació o per preacticar rituals cerimonies de cultura y de socialisme, ens tornessim com uns nazarens, de tots els nostres afectes, de tots els nostres axiomes, de la nostra intima naturalesa, en el precis moment en que's demostra, perls de casa y nels de fora, que la poca o molta virtualitat de les nostres idees, que la poca o molta eficàcia dels nostres actes, ens pervenen d'aquesta energia oculta, d'aquesta morta ressuscitada que tots els catalans portem dins de nosaltres ".²⁵

A pesar de tota altre consideració posterior o interna En Bofill és present ja aquí amb una nova força, demostrant posseir una ideologia plenament al servei d'un projecte i, no cal descomptar-ha, amb un adoctrinament, en el concret, que no podem pensar sinó que prové del mateix Prat de la Riba, En Jaume Bofill, demostrant clarament que és una nova mentalitat la que ha envait el catalanisme, un nou dinamisme que no s'amaga de predicar que és el de la generació noucentista i que només pot ser amb la força ideològica d'aquests amb la que s'haurà de comptar per a gestionar una reconstrucció de Catalunya, en la que, a la inspiració científica exterior o, en definitiva, al científicisme, s'uneixi el que, per a

25 . Cegi's "La Veu" 17.II.1910 p. 1 (ed. del vespre)

denominar-ho a la manera d'En Bofill, és el "tradicionalisme evolutiu".

En Jaume Bofill està adquirint una certa fama de teòric del nacionalisme, així com del valor del treball social i cultural, enfortidor i diferenciador a dintre de Catalunya, doncs, sense aquesta matització fonamental -que En Bofill es cuidarà de defensar amb tant de zel- es corre el risc de caure en un buit estatisme, tendència que està en el centre de les preocupacions de l'autor en el moment d'escriure abans referit, ja que la considerava, grandiloqüent i buida de per si, massa present en la política i l'actuació del regionalisme. L'article d'En Bofill i Matas coincideix, per altra banda, amb els primers passos d'una sèrie que "La Veu" ha estrenat el dia 6 del mateix mes i que, sota el títol La crisi econòmica de Catalunya y la industrial de Barcelona, va presentant l'opinió de diferents persones (el primer F. Rahola) sobre el tema. És interessant resaltar com la sèrie vol presentar la solució de la crisi com un problema polític català, per a interessar-s'hi tothom, com una vital feina d'acostament de classes.

En la base de les concepcions i actuació d'En Bofill i com a causa important (queda apuntat més amunt) de que es decideixi a entrar a la Lliga, hi trobem doncs, aquest "nou" antiestatisme que inspirava el referit article El Catalanisme, així com, seguint en el concret, el valor que dóna a la futura Mancomunitat. El gran conjunt de notes que recollirà al voltant d'aquests anys que ara tractem, tradueixen la força d'aquest anticastellanisme popular que ja hem vist present en els anys joves del nostre personatge i que no és més, en definitiva, que la base popular d'un catalanisme que els homes teòrics tractaren de definir i donar-li cos per a retornar-lo al poble més elaborat i combatiu.

Per a En Bofill i Matas, de fet, aquest antiestatisme -per la seva potència impulsora i en la seva resolució dinàmica i profunda dintre de Catalunya -és l'element calu. Fins ben endavant, En Prat i En Cambó són els dirigents nats i necessaris per a resoldre aquest plet nacional que consisteix en l'enfrentament amb un Estat a qui "falta eficàcia", que manca d'ideal", que destaca per l'irrealisme de les seves lleis, que es

veu empès per l'"afresivitat típica castellana, que fomenta la desigualtat del sistema impositiu, que té un Exèrcit clàssista ("Setmana Tràgica") i covart (fets de Melilla), que respòn a una "organització social feble" que ha perdut les colònies i la tradició política exterior, que està immers en una crisi política intensa i persisteix en viure de l'antic somni de l'"hidalgo" i la "grandeza española". Per contra: "Catalunya, al despartar, és la primera que h'ha vist" (...) Hem de ser pràctics. El nacionalisme és l'ideal suprem. Ho abarca tot, L'home és integral, no fragmentari (...) ²⁶

A partir d'aquí, la posició i actuació del nacionalisme queden perfectament fixades: "Així, la Lliga, el territori material, al entendre la seva acció per tot Espanya, i el territori espiritual al incorporar-se a més del primordial problema nacional, els problemes socials de Catalunya i d'Espanya (com a tot el món civilitzat), (Cambó). L'hegemonia espanyola serà donada en premi al qui resolgui, dins la península, aquests problemes socials. Sense la previa resolució d'ells, a Catalunya i a Espanya, és impossible actualment, la consecució del ideal nacionalista" ²⁷

Afirmarà, més endavant, En Fofill que la superioritat ètica, estètica, moral i humana de l'ideal nacionalista, l'obliguen -per una imperiabilitat biològica- a l'acció "constant i general"; i, com que enfortir el "cos social" de l'Estat espanyol sembla, de moment, una tasca impossible: " (...) És més possible, de moment, un estatisme català qu'un estatisme espanyol" ²⁸. De tota manera, la temptativa seria perillosa. No així: " (...) Quan sigui fidel i verdader (la concordància amb l'estat social i el corresponent estat de consciència), el futur estat espanyol serà regionalista, perquè en l'espill de son coneixement reflexe de la societat espanyola, s'hi veurà retrobada amb la multiformitat que de natura té. Y serà respectuós de totes les coses vivents, y adhuc les farà prosperar. Y no veurà una competidora en l'Església. Lo mateix podem dir del futur estat català, mancomunitat o lo que sigui " (...) " ²⁹

La preparació teòrica en aquestes qüestions d'ètica que han de fomentar i li fonamenten l'anàlisi de la realitat més concreta, En Jaume Bofill està continuant, des dels anys universitaris, amb una especial intensitat. Datat l'any 1912 trobarem, inclosa en el programa d'ètica social al que ja ens hem referit molt més amunt per tal d'extreure'n unes fonts bibliogràfiques, trobem una sèrie de notes, la programació, potser a un nivell més teòric, de totes les idees expressades mes amunt. Referent a aquesta matèria i a un nivell metodològic, En Bofill s'adscriu al corrent psicològic experimental i, per tant, a la tendència a la concreció, abogant pel mètode d'anàlisi a nivell racional com l'únic eficaç donat que, sempre segons En Bofill i Matas, és tan vàlid parlar d'una "moral nacional" com recunegut està el fet-ho del concepte d'"economia nacional". Però, més enllà de la concepció de l'aparell doctrinal, crític o metodològic, ens ha d'interessar quan l'autor, partint de l'estudi concret de la patologia social nacional", arriba a la conclusió de que aquest només podrà aprofundir-se en relació a la posta en pràctica d'aquella problemàtica que l'estudi teòric ha delimitat, per tal de consolidar-la, modificar-la i, en definitiva, tendir al seu millorament. I, en aquest sentit, seran molt reveladors els comentaris, entre altres, destinats a fer veure la necessitat d'una concòrdia social, que ells senten qu'ells és imprescindible per a tirar endavant qualsevol iniciativa, en el sentit dels quals En Bofill opinarà que: "Es tan biologico nuestro método y lo han de ser tanto las campañas en pro de la Ética Social que es, para ellas, condición indispensable de éxito, la pragmatidad, el hacerlas vivas, colectivas, eficaces, estimulando y consiguiendo la colaboración de muchos y el asentimiento o al menos el respeto general. Nada o muy poco se puede conseguir en esta materia con partidismos y luchas intestinas, resucitando una especie de mazdeismo social, una divisoria infranque-

26 . J.E. (Sobre qüestions d'estatisme) (1º 1/2 1910) 10 ps. Rº Arx. part. J.E. i M. Secció manuscrita (6) Subg. Política.Catalunya (5)

27. idem p. 2

28. idem p.3

29. idem p.3

able entre hombres o ciudadanos honrados o buenos y hombres o ciudadanos inmorales e indignos" ³⁰

Conjuminant aquestes idees i programes, passem a veure, encara que signifiqui realitzar un salt cronològic en l'ordre dels esdeveniments, com "La Joventut Nacionalista" de la Llisa, ja nota la clara inspiració d'En Jaume Bofill, intenta posar-los en pràctica en moriu de l'anàlisi d'un moment de tanta tensió com va ser el provocat per la vaga del sector ferroviari de Barcelona, en el moment de la seva màxima virulència, el mes d'octubre de 1912. I en aquesta anàlisi, en la que ja es parteix de l'afirmació de que les reivindicacions socials constitueixen un problema d'ètica al que no sap respondre el poder central perquè ni entén la realitat es llençaran afirmacions com les de que: "(...) Les joventuts altrament, més que de recollir l'opinió y de canalitzar-la, se captenen d'influir-hi y de renovar-la progressivament. El pas d'una joventut benemèrita enriqueix ab una nova floració d'ideals y de reforma, el posit tradicional de les consuetuts y de les institucions establertes. Aquesta missió d'educar l'opinió pública y de tonificar-la, poques vegades pot exercir-se ab més profit que ab moments, com els d'ara, en que una crisis sentimental, esgarrant-la i exacerbant-la, li vol deixar, però, una més ductil i fresca recentibilitat". I una mica més endavant: " La "Joventut Nacionalista", al ensajar-ho (l'anàlisi), recorda, com a garantia d'imparcialitat, que poques associacions, com ella, han preconitzat a Catalunya les noves directrius estatistes fins al límit extrem de la seva licitud" ³¹

Així veiem com, d'una manera o altre, sempre acabem tornant, en aquest període immediatament anterior a la posta en marxa de la Mancomunitat, el problema central de l'estatisme, del que ja hem fixat, anteriorment, la particular concepció i posterior instrumentació que en fa En Bo-

30 . J.B. Indicaciones Metodológicas (Contribución a las campañas en pro de la Ética Social) 1912 Pl. ms. Arx. part. J.B. i E. Secció Manuscrits (S) Subg. Moral i Teoria Política p. 67-68

fill. Val a dir, però, que la irrupció d'aquests nous elements, molts d'ells desconeguts fins aleshores, en el món de la política catalana, va causar sensació al proposar un nou "estatisme català" que clarament es contraposava al maurisme dominant, no contradit encara per la política oficial de la Lliga ³² que, com En Junyer des de l'esquerra, proveia la possibilitat de millorar aquest projecte la discussió del qual havia començat ja en 1903, i que en el si de la "Joventut Nacionalista" era defensat per l'equip del jove J. M. Tallada ³³. Però també hem de recordar per a comprendre l'impacte d'aquest antiestatisme de 1910, que, després de 1907, el projecte sobre l'Administració local havia abandonat tot caràcter exclusivament administratiu, per a passar a ésser valorat, a n la dimensió política, com a el principal element extern que havia de diferenciar a una esquerra que no podia transigir en la postergació dels sufragi universal, respecte d'una dreta que veia en el projecte la possibilitat de consolidar el sufragi corporatiu que els havia de beneficiar tant a nivell local ³⁴. La propaganda va ser, en aquest sentit tan abundosa com sectària en els dos bandols essent normal que el sorgiment d'una "dissidència" en el si de la Lliga alarmés a tot element dretà poc vinculat al món polític com per adonar-se de que En Prat de la Riba, mantenint-se en la vella tàctica d'alisar-se amb el més fort, era qui patrocinava el viatge, potenciant la més realista línia del "Catalunya endins".

A finals de 1912 i davant d'un cas del que li semblen iguals característiques, com era el del corrent "azblista", En Bofill i Matas recordaria aquests moments inicials iniciats en 1910 tan importants per la

31 . Joventut Nacionalista: Ensenyances d'una vaga . "La Veu de Catalunya" 17.X.1912, p. 4

32 . Vid. al respecte: Lliga Regionalista. A les Corts Espanyoles. Informe al projecte de Lley sobre el Règim d'Administració Local. Barcelona, 1907

33 . En Bofill marca com a membres d'aquest equip, En Sansi Buigas i a En Vidal.

34 . Al respecte és d'obligada consulta: I. Volas: Lliga Catalana Vol. I p. 78; J.A. Gonzalez Casanova: Federalisme i Autonomia p. 197-199; A. Hurtado: Quaranta anys d'advocat Vol. I p. 141; o, entre altres A.R. i V. Resum d'Història del catalanisme . p. 109

seva futura carrera, dient que: "(...) Per la Solidaritat, els polítics catalanistes trobarem en el Sr. Antoni Maura una actitud de comprensió i de justícia envers Catalunya, Negociaren amb el Govern, cobraren confiança i amistat amb l'home, altrament exemplar. Però quan els nostres diaris, per defensar la causa de Catalunya, lloaven l'actuació del Sr. Maura i fins la persona del Sr. Maura, foren incauts de no procedir amb més circumspecció: no respecte a la persona del Sr. Maura, sinó del públic català: perquè, mentre nosaltres lloàvem la política del Sr. Maura, en tant que aquella política era convenient per a Catalunya, no deixàvem d'ésser catalanistes; en canvi, molts lectors ingenus dels nostres diaris acabaren per tornar-se mauristes. I quan des dels nostres diaris sortí, per interès de Catalunya, la primera escomesa política contra el Sr. Antoni Maura, s'escandalitzaren i deien que els polítics catalanistes sempre seriem uns malagraits (...)" ³⁵

En Prat de la Riba. Propulsor eminentíssim de la cultura catalana.

Aquesta supeditació inicial d'En Jaume Bofill i Matas al Prat de la Riba-president, així com l'intim aprofitament, per part d'aquest, dels valors i possibilitats que més que veure, preveia, en el nostre personatge, no es podria entendre sense haver tingut en compte el difícil moment de l'ingrés d'En Bofill a la Joventut Nacionalista, però tampoc sense trobar el just sentit a la confecció del llarg i dens discurs el títol del qual hem fet coincidir amb el del present apartat, i aquest discurs, a més de la seva importància intrínseca i al ser enmarcat en la situació general del moment, augmenta en significació i es situa, de forma

destacada, en la línia amb la que, salvant la crisi per la que atravesava la Lliga en 1910, es vol llençar un nou replantejament de la situació, el qual passa, indefectiblement, pel matis del "menys política i més administració" amb el que es voldrà encadnar l'actuació a la Dimutació i la campanya per a dominar l'Ajuntament ³⁶, a un programa més ampli que és el que estructura, de fet, la futura Mancomunitat. En aquest sentit, l'equilibri buscat per al programa de la sessió que ara passarem a comentar, és quasi perfecte. Per un cantó En Puig i Cadafalc, un home lligat a En Prat des del principi, explicarà l'evolució política d'aquest, intentant fer veure la seva coherència i salvant els moments en que, en l'ordre tàctic, aquesta es veu perillar, per passar a parlar, aleshores, de la coherència programàtica i teòrica, que realment si existeix. Però, per altra banda, l'acte el completaria En Jaume Bofill com a membre de la Joventut Nacionalista (però no ho farà el seu president, En J.M. Tallada, qui només es limitaria a obrir la sessió), un home recentment incorporat i no compromès, per tant, amb el tripijoc del període 1905-1909, el qual ho ha fet precisament, llençant una nova doctrina antinaurista com a possible cap de pont per a la futura integració individual d'elements de l'esquerra, però que, alhora, no pot oferir, de cara a la dreta intel·ligent, cap dubte respecte la seva credibilitat catòlica i dels seus precedents viguetans i tradicionalistes.

A aquesta significació, que respecte la Lliga podriem denominar de valor intern, hi hem d'afegir, però la dimensió per la que l'acte d'homenatge a En Prat de la Riba s'emmarca en l'escalada de tensió social que precedeix a la primera concreció de la problemàtica revolucionària en el nostre segle, que és, en definitiva, el que representa la Setmana Tràgica. A la crisi econòmica creixent i als també importantíssims moviments vaguístics, la Lliga Regionalista respondrà, de cara enfora, amb la convocatòria d'actes massius d'exaltació nacionalista, com pot ésser, per exem-

36 . Per a muntar aquesta campanya es valen de la Comissió de "Nous Serveis" de la que ne's un dels destacats responsables En Ramon Albó, i aprofitaran l'escàndol municipal que s'originarà amb el problema de la portada d'aigües a Ciutat i en el que hi estan implicats els

ple, el que es realitza en motiu de l'homenatge al Dr. Robert o, ja concretament de cara a la problemàtica socio-econòmica, amb la convocatòria d'una "Setmana Social", amb la que es pretén, en base a la possibilitat de la catalanització d'aquests problemes, suavitzar-los i fer el possible per a trobar, a més d'una solució realista (la catalana, inèdita, segons afirmaran), la plataforma d'interessos que faci possible una duradora entesa interclassista. A part del conservadurisme exacerbant de la "Setmana" aspecte per altra banda indicatiu, i que podem representar amb el discurs inaugural llegit per En Torres i Bages sota el títol de "El espíritu en el problema del trabajo", la situació de crisi va obligar a la mobilització política i institucional o també a ultimar la posta en marxa del "Museu Social"³⁷, creat en virtut de la proposició presentada per En Ramon Albó i En Prat de la Riba ja l'any 1907 i de la que no es redacta el "Reglament" fins a 1909³⁸.

Passant, en concret, a parlar del discurs i avantposant que, per la manera de parlar, En Jaume Bofill demostra està encara bàsicament al marge de tot el mosaic d'institucions i d'iniciatives que cita, afirmant, només, la seva total identificació, el "En Prat de la Riba. Propulsor eminentíssim de la cultura catalana" representa, a part d'un estudi acabat de la personalitat i significació del President³⁹, una glossa de les possibilitats d'ampliació indefinida que té el programa expressat a la

regidors lerrouxistes.

37 . Vid. al respecte el nº dedicat al "Museu Social": "Cataluña", 172 28.I.1911.

38 . El "Museu Social" està adscrit a la "Comissió de Nous Serveis", n'és el president el de la Diputació, publica un butlletí, forneix una càtedra d'Economia Social (quan convé ambulant) i una de les seves activitats inicials en projecte és la d'inaugurar, a Barcelona, una "exposició Social"

39 . Fent referència, per exemple, a les fonts d'informació d'En Prat cita a: J. Balme, Foustel de Coulanges, Sumner-Moine, Taine, Spencer, De Moistre, Herder, Lazarus, Stuart Mill, Taparelli, Charles Benoist, Almirall, Durán i Bas, Moñe i Filaguer, Torres i Bages, de petit la lectura del "Llibre de la Pàtria" ("La Renaixença", 1882) i tot el que va poder aprendre encarregant-se de la Secció Bibliogràfica de la "Revista Jurídica de Catalunya", des del seu inici en 1895.

Diputació pocs mesos abans ⁴⁰.

En Bofill i Matas parteix de la idea de que un dels aspectes bàsics de la nacionalització anticastellana de Catalunya, és el de la cultura i l'educació. De la seva realització, difusió i aprofundiment se'n derivaran, doncs, enormes beneficis nacionalistes. En aquest sentit hem de destacar ara, tant pel valor tècnic i formal com el contingut i l'ambient general en que es situa, el llarguíssim discurs, ja citat en altres ocasions anteriors i de lectura incompleta en el seu moment, per falta de temps, que porta el títol, En Prat de La Riba. Propulssor eminentíssim de la cultura catalana ⁴¹ el qual, segons les nostres notícies, devia ser el primer gran discurs que podia fer en un acte d'importància i significació.

Fem referència a la "Sessió Acadèmica" organitzada per la Joventut Nacionalista com a colofó de la jornada -poc vistosa però intensa- d'homenatge a l'Enric Prat de la Riba, el dia 23 de desembre de 1910 ⁴². D'aquesta sessió acadèmica en van ser protagonistes destacats, com ja hem vist, En Puig i Cadafalc (disertant sobre la vida i la significació política d'En Prat), i En Bofill, amb l'extracte del discurs apuntat més amunt, on va destacar -seguint el seu índex- la "significació educativa del homenatge", "Culturisme Nacional", "Cultura Material", "Cultura espiritual", "Cultura Integral", "Culturisme Personal" i "Síntesi". Al migdia

40 . Fem referència a: Diputació Provincial de Barcelona: Memoria adreçada a la Diputació de Barcelona pel seu president D.E. Prat de la Riba (29 període de Sessions de 1910. Barcelona. Imp. Casa de la Caritat. 1910. 126 ps. Al respecte sembla interessant veure R.R.: El estatismo catalán en acción, La Memoria presidencial de Prat de la Riba en la Diputación de Barcelona. "Cataluña", 131 (25.III.1911); al N° 182 figura l'acabament.

41 . Es pot trobar un extracte del resum que va llegir En Bofill a "La Veu de Catalunya", 24-XII.1910 (ed. vespre) p. 5-6

42 . Per a la convocatòria de l'acte d'homenatge a "qui es mestre de tots els catalanistes", amb l'anunci de que es realitzaran discursos "estudiant la personalitat política del Sr. Prat y sa acció fortament impulsadora de la cultura catalana, estan encarregats a l'ex-diputat a Corts y eminent arquitecte Sr. Puig i Cadafalch y el jove publicista Sr. E. y M." Vid. L'Homenatge a n'en Prat de la Riba "La Veu de Catalunya", 3.XII.1910 (ed. matí) p. 1

s'havia celebrat un acte, a casa del mateix Prat de la Riba, en la que se li va entregar un exemplar especial de La Nacionalitat Catalana i en el que hi és present la Comissió organitzadora (menys En Rubió i Lluch que està a Madrid) formada per l'Oller, En Ricó i Campanar, En M. Folch i Torras, En C. Jordà, En Roig i Roqué i En Maragall que va ser l'encarregat de fer el discurs de presentació; hi eren a més, En R. d'Abadal i En J. Puig i Cadafalch,⁴³.

Referent al tema del discurs d'En Jaume Bofill, hem d'avançar que dona tota la impressió, de que a l'autor li van ser donades totes les facilitats per a confeccionar un parlament tan desproporcionat, que n la versió original que transcribim a l'appendix, presenta ja una extensió de 296 ps. (encara que no omplertes amb regularitat). I aquí tornem a tocar el complicat problema de les relacions Prat-Bofill (i el seu inici) ja que de fet, En Bofill està presentant una valoració global del President davant de persones que ha col·laborat amb aquest des de molt abans que l'orador i que, en tot cas, constitueixen un públic especialitzat. Però és que, a més, hem de completar aquest fet, amb la consideració de que no passaria gaire abans de que En Prat encarregués a En Bofill i Matas la difícil campanya periodística pro-Mancomunitat i, més enllà i tot, la pròpia direcció de "La Veu de Catalunya". No ens ha de sorprendre, en la consideració d'aquestes atribucions tan ràpides o prematures que En Jaume Bofill s'acabés convertint en el reconegut especialista del tema Prat de la Riba després de la mort d'aquest en 1917⁴⁴

Homés començar el seu parlament, En Bofill, a part de sintetitzar l'alcanc del seu nacionalisme al proclamar-se col·laborador i alumne del "Mestre", destaca sintèticament els punts de la doctrina que més responen a les inquietuts del moment. A l'anartat Catalanisme Integral, llegim: "(...) L'ideal catalanista, segons ell (Prat), s'esten pel temps y

43 . Vid. "La Veu de Catalunya" 24.XII.1910 (ed. matí) p. 1

44 . Vid. per exemple, carta de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana a J. Bofill (17.II.1919) demanant la bibliografia sobre el President mort. Arx. part.J.B. i A. Becció Correspondència.

per l'espai, es alhora tradicional y progressiu y, per consegüent, evolucionista; vol senyorejar novament totes les regions de parla catalana; bressa, pel futur, ensomnis il·limitats d'imperialisme. Convida tots els estaments a seguir-lo y els hi promet, de paga, una harmonia social suprema. Utilitza y tutela totes les fonts de riquesa y de prosperitat material. Y corona la plasmació del cos, infontent-li un esperit, la llengua, y educant y perfeccionant la massa ab la elaboració d'una cultura pròpia. És, donchs, integral objectivament, com a teoria científica y programa d'actuació. Ho és també subjectivament. És humà. Som catalanistes intuitius y reflexius alhora. El nostre catalanisme es científic, poètic, religiós, fins, per dir-ho aixís, sensual" ⁴⁵

Resulta, però, evident, que no volem resumir aquí un treball tan llarg que, per altra banda, queda reproduït, en la seva versió íntegra, a l'Appendix documental. De tota manera sí que cal destacar el com, després d'aquest significatiu començament van sobressortint, entre la retòrica típica a l'època, idees enormement indicatives. En Bofill i Matas, repassant totes les activitats que haurà de tirar endavant el govern de Catalunya ("self-government"), apuntarà, per exemple, el que els organismes públics, com a producte natural de la vasta empresa que és l'Estat, estan en funció directa del cos social per tal de recolzar i estimular les seves iniciatives, concepció, aquesta, certament ingenua de la funcionalitat de l'Estat liberal, a la que, no obstant, continuament es contraposa la concepció organicista d'En Prat, en definitiva d'un fort component intervencionista en l'afany d'intencionalitat imperialista, com apunta en Bofill- de dotar a Catalunya d'una estructura de serveis moderns. I aquí, especialment, en el camp de la cultura, en el que En Bofill i Matas opina que s'està construint sobre la situació de total depreciació aportada per l'actuació de la Restauració sobre Catalunya.

45 . En Prat de la Riba... p. 4 del manuscrit. El text íntegre queda reproduït a l'appendix.

Des de l'exercit a la Beneficiència, de l'Escola de Funcionaris (que el propi Eofill ajudarà després a donar forma definitiva i a tirar endavant el seu brillant funcionament fins a la dictadura), fins a l'Institut d'Estudis Catalans, com a organ d'alta cultura i fins a la difusió d'aquesta cultura, a nivell popular, en el que serà el gèrmèn de la futura "Comissió d'Educació General", passant per les obres públiques o per la necessitat d'una reorganització territorial, el caràcter orgànic del programa d'En Prat, el seu sentit "reogràfico-nacionalista", va sorgint de forma sistemàtica, i deixa clar, a part del valor intrínsec d'aquesta aportació monogràfica anterior a la Mancomunitat, quin és el sentit -operatiu- que dóna En Eofill a "L'escola de la Lliga", apuntada ja per el propi Prat el mes de maig de 1909 des de les planes de "La Veu de Catalunya" i de quina és en definitiva, la línia a la que ell s'adscriu, de manera més prioritària, diriem que, única. Resulta així, molt significatiu, quan En Jaume Eofill afirma que: "Ningú menys fetitxista qu'ell respecte de les paraules. Ha confessat, repetides vegades, qu'al actuar políticament, no's pot ser meticulós y radical en les nominacions que les paraules no son les realitats sinó l'embalatge, l'estoig de les idees que l'home hi posa dins. Per tal motiu, ell, l'home més nacionalista de Catalunya, ha tolerat anys y anys l'ús de la paraula regionalisme" 46

I, poc més endavant, encara reafirma: "La tasca d'En Maragall de retornar el sentit a les paraules y als vers, l'ha realitzada En Prat de la Riba a la política. Y com a bon polític ens ha demostrat, ab l'exemple, qu'el verb ha d'esser creador, ha d'emmotllar en una sola peça l'ideal y la realitat 47.

Aquest sentit "integral" del programa i funcional de l'"Escola" acaba éssent, segons el nostre parer, un dels fets més importants del que es desprén d'aquest discurs-treball. L'actuació d'En Prat de la Riba ha ~~acabat~~ acabat de donar l'últim toc (previ a la Mancomunitat), al pro-

46 . Idem . p. 159 de l'original. El subratllat és d'En Eofill

47 . Idem p. 161 del manuscrit original.

grama que hauran de seguir els veritables especialistes que s'adscriuïen a la faceta del moviment catalanista que mira, abans que tot, de cara a l'interior, "Catalunya endins". I és precisament en base aquest programa que s'acaba de perfilar, davant la creixent pressió obrera (resultarà bàsic tenir ben present aquest factor), les bases de col·laboració, al marge dels partits polítics, de la intel·lectualitat, els professionals i els tècnics de Catalunya, els quals, al tenir un lloc definit a la societat, prendran, de forma progressiva, plena consciència de configurar un nucli diferenciats dintre la societat catalana.

I alhora que aquest nucli s'autoestructura "definitivament" i amb plena consciència, creiem poder assegurar que ens trobem davant una nova situació social que restarà vigent fins a la dictadura i, declinant, fins una primera fase de la República que podem fer acabar, entre 1932 i 1933, amb la crisi i reestructuració dels partits que havien arribat al 14 d'abril i amb el predomini de la situació per la polarització entre la dreta i l'esquerra. Però, tornant al moment que ara tractem, si aquest fer ha de resultar imprescindible per a entendre, com a mínim, els anys ocupats per la Mancomunitat, resulta transcendental de cara a l'estudi d'Un Vofill que, precisament, podrien dir que autoconcibeix la seva funcionalitat en relació a aquest sector de la classe mitjana.

El "grup de la revista CATALUÑA"

En relació al dit al final del capítol anterior volem introduir aquest petit apartat que de fet enfoquem con la breu descripció d'una de les primeres i més clares iniciatives en les que, els qui hem denominat grup motor de la classe mitjana, aquell que va entreveure com a grup cohesionat en Joan Ginavel a la seva conferència a l'Ateneu Barcelonès el 26 de març de 1910 (la intel·lectualitat catalana), s'estructura al voltant d'un projecte concret. I el projecte de la revista "Cataluña" resumeix a la perfecció aquesta nova tendència que han anat exposant fins aquí, des del seu inici, que situavem en el període que va de 1905 a 1909

i que la revista en qüestió corrobora plenament, ja que va ser fundada sota el títol, aleshores, de "La Catalunya", el 5 d'octubre de 1907.

Si ja des del seu inici, "La Catalunya" tenia el significatiu i definit ideal de laborar per la difusió i "expansió per Espanya del espíritu regenerador que mueve a nuestro pueblo hacia los grandes fines a que nos sentimos llamados por una fuerza interna". Però, es que en 1911 (quan la recollim nosaltres), encara amb una major significació en el moment d'estrenar una nova època, el gener d'aquest any, i un nou títol —ara simplement "Cataluña"— expressarà, mantenint l'inicial propòsit de difusió per Espanya, una funcionalitat precisa i enormement significativa, ja que la revista vol ser: "El portavoz de un importante núcleo de jóvenes que aunque acusando diversidad de matices políticos y hasta religiosos, trabajan, unidos entre si por afinidades de temperamento y distanciados de los radicalismos, incompatibles con las pasiones y revolucionarismos de toda especie, en diversas especialidades, laborando con fe y optimismo, con el progreso técnico de todas las ramas de la actividad catalana, enamorados de las normas de serenidad, equilibrio, trabajo, perseverancia, conciencia y austeridad que forman el substratum del seny recogido de la herencia tradicional catalana" 48

Ens sembla prou clar el que aquesta declaració de principis, per més que es vulgui presentar com un programa amb el que es sent identificat un cert nucli de joves, per tant, una tendència generacional, representa la bandera de tot un sector a sobre vista al marge i per sobre de les posicions polítiques, el qual es caracteritza al marge i per sobre de les posicions polítiques, el qual es caracteritza, d'una manera perfectament típica, com el "servidor públic" al servei d'un macro-projecte de país, aportant la seva capacitat tècnica i una sèrie de virtuts —"serenidad, equilibrio, trabajo, perseverancia, conciencia y austeridad"— que d'

48 . La labor de nuestra revista. "Cataluña", 170-171 (7.IV.1911) contra-portada.

entrada els aparta de tota idea de desordria, ineptitud i corrupció que permeti assimilar-les a l'anacrònica administració central, i que a sobre els constitueix, fet molt important, en un grup a part, i efectivament tancat, només obert per valoracions professionals, que està en funció del nou aparell burocràtic que necessita Catalunya i que és, precisament, el que està montant En Prat de la Riba des de la Diputació de Barcelona,. I una altra de les característiques expressades, que ens sembla intrínsecament constitutives de la mentalitat de classe mitjana, és la de que, per tal de realitzar la seva missió socio-professional, necessiten una situació de concòrdia social, l'antitesi de qualsevol situació radicalitzada. Precisament, com veurem més endavant, , la segona fase de la presa de consciència d'aquest nucli que ara ja ens va quedant definit, és la de veure's suficientment diferenciats en mig d'una situació de creixent radicalització, com per a instrumentar un projecte polític basat, i en això ens avancem en el temps, en l'ideal del liberalisme democràtic amb tendència a la progressiva socialització.

Es per tot això que veiem, en aquesta iniciativa que gira al voltant de la revista "Cataluña", un precedent clar del que després s'institucionalitzarà, ja en funció d'ella mateixa, en la "Juna d'Afirmació Catalana", germen de la ideologia i del programa que acabaran concorrent a la Conferència Nacional Catalana del juny de 1922 i que, per tant, estaran en la base de la futura Acció Catalana,.

Sense que per altra banda hi trobem alguna participació d'En Bofill i Matas fins a principis de 1911, resulta enormement significativa la composició de l'equip de "Cataluña". Amb un Consell Directiu que presidit per En Carles Jordà agrupa al industrial Gonsal Massó i a l'enginyer i catedràtic J. Me Tallada, a En M. J. Cliver com a director, i a R. Rucabado com a redactor en cap, l'equip de redacció reuneix a: Bartolomé Amengual (per qüestions econòmiques), J.M. Tallada (socials), F. Sans i Burgos (administratives), M. Vidal Guardiola (financeres), J. Carner (literàries), J.M. López-Picó (crítica literària), F. Sitjà i Pineda i Bonaventura Canill (crítica d'art), J. Farran (teatre), Emili Valles

(música), Eladi Homs (pedagogia), E. Concepció Torner (feminisme), J. Martí i Sabat (revista de revistes), M. d'Ors, Ferran de Segarra i M. Raventós (qüestions generals), C. Jordà (cròniques internacionals), a més dels corresponents a València, Mallorca.

I de cara a la millor comprensió d'aquesta nova "generació" que després veurem integrada, tècnicament, al servei de la Mancomunitat, resulta molt profitós el número extraordinari que la revista "Cataluña" va dedicar, a principis de 1911, al tema monogràfic al que es donava el títol de "El ideal y la actividad de la juventud catalana en el momento presente"; primer número de la segona època (altre fet significatiu) de la revista, en el que, com ja hem indicat i demostrant així el seu nou predicament i integració al corrent catalanista, ja hi veiem col·laborar a En Jaume Bofill.

A l'article de presentació d'aquest número extraordinari i tornem a trobar delimitada aquesta costa en marxa sectorial, la que ha estat promoguda per el comú amor a una llengua que és síntesi i expressió de la nacionalitat, i que es situa clarament en funció d'un projecte de reconstrucció que ha de ser, a més, camí de la definitiva regeneració de la resta d'Espanya, en "fructífera colaboración" amb les iniciatives que també allí han emprès les "fuerzas jóvenes, fuertes y sanas". Serà en aquest sentit que s'afirmarà que "El número presente, en el cual jóvenes de diversas opiniones, creencias y temperamentos políticos dan cuenta de sus obras realizadas, de sus ideales remotos y de sus ideales o deseos inmediatos, constituye una verdadera manifestación de la energía juvenil ocupada en construir piedra a piedra, instrumento por instrumento, la Cataluña del mañana. Esta generación que en vez de arrojar a la política clásica española se lanza al estudio y al trabajo, inicia, crea, se mueve y hace obras, tiende sin cesar a aumentar el número de trabajadores, a perfeccionar el trabajo hecho y a hacer que influya en la vida y en el mejoramiento real de nuestro pueblo" 49.

Referent a la gent que configura el sumari, i per no repetir, deixant de banda als ja citats membres de l'equip de redacció de la revista els quals en bona part escriuen en les seves respectives i també indicades especialitats, les persones són d'una notòria significació. Referent a la doctrina catòlica i a la seva posició en el moment, és el mossèn Lluís Carreras que se'n encarrega, alhora que En C. Jordà, en la línia de l'Acadèmia Catalana de la Congregació Mariana, comença el tema religiós parlant de l'Acció Catòlica. En J. Fijoan, qui com hem vist havia estat el primer encarregat del seu endegament, parlarà del tema de les relacions de la política amb la cultura. Pel seu costat En Rofill i Matas, donant fe de l'hegemonia de la direcció que ell ha donat a la Joventut Nacionalista de la Lliga, parlarà (ho veurem en detall més endavant) de l'actuació de la joventut en la política. Els temes pedagògics, seran tractats per l'Alexandre Gali, l'Eladi Homs, l'E. Vallès (sobre els pensionats a l'estranger), l'A. Flana, En Ll. Nicolau d'Oliver, En J. Bosch Gimpera, En Tomas Carreras Artan o per En J.A. Torrents Balloster que parla de "La instrucció en la agricultura", En Gay de Montellà que estudia qüestions militars i l'E. Juncosa que parla de "La Vida Física". Ressaltem també a l'August Pi i Junyer, encarregat de parlar de l'ideal científic de Catalunya, En F. Martorell, que parla de les biblioteques, el grup format per En J. Ferran Mayoral, En J. Torres-Garcia, En Joaquim Folch i Torres, En Romàn Jori, En V. de Gibert o En Joan Llongueras que parla sobre qüestions d'art; En M. Vidal Guardiola, amb un significatiu article sobre la "Burocràcia"; i, finalment, el grup format per En Manuel Pagès, En J. Sitjas, En Juli Basseols, l'Antoni Soldevila i En J. Vidal Tarragó que tracten diversos temes referents a la vida econòmica.

I d'aquest nucli de persones, és imprescindible destacar-ne, per un costat, la supeditació intel·lectual als directius noucentistes de l'Eugeni d'Ors, el qual, en l'article més llarg començant ja a la pàgina segona, parlarà de "El renacimiento de la tradición intelectual catalana" i, al final, tancant i alhora donant cohesió a tot el conjunt del número i,

per tant a tot el conjunt d'homes que hi està implicat, el significatiu article-epíleg que titula La Santa Continuït, el verdader certificat o patent de que són aquests els homes que representen a l'equip que ha de gestionar la seva política. Respecte al llarg i densíssim article d'En d'Ors ⁵⁰ veiem com aquest precisa que la joventut "novocentista" en el seu renaixement, ha demostrat un sentit clàssic per les idees "claras, limpias y eficaces", de manera que, fora del catalanisme, es pot afirmar que no existeix una verdadera joventut. I postula el catalanisme d'aquesta joventut "eficaç" dient que "catalanistas somos y tradicionalistas del catalanismo", en el sentit -continua- de que venen a continuar les tradicions "genuinas de la raza" (les que constitueixen la seva gloria), per el que poden dir -i aquí l'eficàcia creadora de l'arbitrarisme d'orsí- que són continuadors dels catalans del s. XIV i totalment aliens d'un segle XIX, nefast pel seu romanticisme, pel seu "burguesismo" en la vida social, pel seu liberalisme en la vida econòmica, pel seu indiferentisme en matèria de religió o pel seu "primarismo" en matèria de cultura. Aquestes característiques negatives, a les que l'E. d'Ors suma el nefast llegat d'un confusionisme lingüístic, de la desinformació respecte el passat, d'una verdadera covardia mental, d'una total desconexió respecte el moviment universal contemporani, obliguen als novocentistes, desarrelats respecte una hipotètica escola que continuar, o crear una nova ciència amb la característica central de la seva unitat orgànica. Per no estendre'ns més en el detall d'aquest "renovament de la tradición intelectual catalana" verdadera concensació de l'ideari orsià que tant ha influït en el sector i la generació que ara estudiem ⁵¹, passem a indicar el com, tot plegat, l'E. d'Ors acaba per supeditar-se a En Prat de la Riba, a aquell que per al intel·lectual significa l'editor oficial dels seus treballs, el patró

⁵⁰ . idem p. 2-7

⁵¹ . El prestigiós crític francès del "Mercure", Marcel Robin, parlaria del Glossari com de la "suma ideològica dels temes moderns" citat per C. Giardini: Poeti Catalani: Guerau de Liost (J. Fofill i Matas "La Opne ei Giorni" nº2 (1.IX.1923) p. 29-31

que sempre treballa amb un marge de pèrdues ja que el que verdaderament fa, és treballar en pro de la "verdad" i fructifera interrelació de l'intel·lectual amb el país.

Arribem així a l'article d'En Jaume Bofill, el que amb el tema de la joventut a la política li havia estat encarrerat, sense cap mena de dubte, per la seva representativitat dintre l'equip ingressat entre 1909 i 1910 i que havia donat el tomb a la Joventut Nacionalista, donant-li la operativitat necessària per a que pogués actuar partint de la idea de que "(...) Ella inicia las evoluciones que constituyen la vida política de los partidos. Por tanto, la juventud, que tiene una misión permanente a cumplir dentro de la política, tiene que actuar en ella"⁵². I després d'aquest significatiu començament el qual, entre altres coses, ens ratifica en l'idea de que En Prat potencia a En Bofill per a que consolidi des de la Joventut Nacionalista les bases de la nova línia "Catalunya endins" a la que està a punt de llançar-se el reste de la Lliga, l'articulista passarà a parlar del cas especial de Catalunya, cas en el que és especialment necessària aquesta integració de la "joventut", ja que "El catalanismo es, política y socialmente, un renacimiento; la reconstrucción nacional de Cataluña". La tasca, doncs, d'aquesta joventut, és la de reconstrucció de la Nacionalitat Catalana i, que un cop constituïda, funcionarà. I, per En Jaume Bofill, aquesta tasca històrica és la que ha permès superar les diferències polítiques i, més enllà de les diferents militàncies, mantenir relacions cordials "y aspiraciones paralelas y un ideal común", la unió en base a una "comunidad espiritual", la qual és definida per En Bofill amb els trets següents: "(...) la lengua que es la que nos da caracter de nación; el culturismo en todas sus fases, el societarismo, el perfeccionamiento moral o estético, el afinamiento sistemático de las costumbres individuales y públicas"⁵³

52 . J. B. La actuación de la juventud en la política "Cataluña" 170-171 (7-14.I.1911) p. 9.

53 . *idem*

I En Bofill i Matas acabarà aquest article, després d'aquesta sintètica i perfilada definició de les característiques del verdader "funcionari" o "servidor públic", el que es concencia com l'artífex verdader de la reconstrucció de Catalunya, amb aquella tendència tan seva i en la que es combina l'intimisme amb la universalització, dient que " Hemos de ductilizar más y más nuestro evolucionismo. Los primeros catalanistas podían y tenían que ser revolucionarios, porque luchaban contra falsos prestigios. Nosotros no; nosotros somos los llamados a continuar, a perfeccionar, acaso a rectificar la obra de nuestros maestros. Pero hemos de ser respetuosos con ellos, porque encarnan un formidable y real estado de hecho y una vehementísima y noble aspiración inicial. Por lo tanto, hemos de proseguir la tradición catalansita. Nuestros maestros se encontraban sin tradición: podían fantasear hipótesis y lirismos. Nosotros nos encontramos con una tradición política y con una tradición cultural, tan recientes, tan pequeñas como se quiera, pero mucho más respetables. Hasta los enemigos del localismo y de la descentralización pecarían de impolíticos debutando revolucionariamente" ⁵⁴.

Per acabar amb el tema concret de la revista "Cataluña" i seguir amb l'estudi d'aquest sector, centrats, sempre, en la personalitat i significació d'En Jaume Bofill, volem fer una breu referència a l'article que poc més endavant publicaria l'Antoni Montaner amb el títol de Intelectualismo y Socialismo. Las palabras sobre los "Fabianos", article en el que l'autor, en la línia del Maeztu del moment, reivindica inicialment el socialisme i el marxisme (sense el sentit fatalista que se li havia donat, pr precisará), posant com a exemple significatiu la producció dels socialistes anglesos: "Keir-Hardie, Ramsay-Macdonald, hasta Wells y Sidney". Però el que més ens interessa, de cara al nostre esquema, per a poder marcar un precedent que no provinguí oficialment d'un partit polític determinat, de la tendència "fabiana" que acabarà predominant, cap a 1917-19, amb En Bo-

54 . idem

fill en un lloc destacat, i, per tant, fins i tot en el sector dretà del que ara anomenem "joventuts", es quan l'À. Montaner, amb una claredat meridiana, contraposa al burocratisme vicent: "(...) algo así como la socialización de un estado nuevo, de una aleación de estudiosos, profesionales y burócratas: los fabianos, en una palabra, actuando prácticamente desde el poder en los centros administrativos para transformar gradualmente el status social de hoy, para operar en silencio y mejor la expropiación del capital privado" ⁵⁵.

Inicialment configurada doncs, el que ja en alguna ocasió es va denominar una "burocracia intel·lectual" i vist, des del prima de la revista "Cataluña" el nucli significatiu de persones que l'integren, l'ideari que expressen i, sobretot, en la perspectiva de que una de les finalitats bàsiques que els motiven és la de posar-se en relació amb els nuclis que comencen a moure's en sentit similar per la resta d'Espanya per tal de lograr la plataforma de la seva total i definitiva regeneració, hem de fer referència, encara que breu, a les iniciatives orteguianes, en la seva fase eterna de projecte i, per tant, fent abstracció de la seva posterior evolució cap a l'autoritarisme, evolució intel·lectualment justificable per l'etern treballar sobre el buit que ja havia fet caure en postures protofascistes, segons el professor E. Tierno, al propi J. Costa.

Ens volem referir de forma especial, al projecte del "partit de la cultura" que prenent la forma d'una lliga extraparlamentària es dedicà a l'agitació, a l'estudi i a la propaganda i que posà les bases d'un nou liberalisme "posat al dia"; aquest projecte és el que ~~intencionalment~~ intentarà posar en funcionament En J. Ortega y Gasset, a principis de 1908, prenent com a base de partida la seva revista "Faro". Aquest tipus de projecte, per al que ja inicialment no va poder comptar ni amb l'Unamuno ni amb En Melquiades Alvarez (guanyat per l'inèrcia del bloc liberal) l'expressava l'Ortega y Gasset al primer número de "Faro" reproduint la

55 . Vid. "Cataluña", nº 185 (22.IV.1911) p. 241-243

carta que havia enviat a l'Unamuno, el 17 de març de 1908, precisant que era el moment propici per a ressucitar el liberalisme i, començant tàcticament per Barcelona, " (...) nosotros, los ideólogos, debemos hecharnos a la calle, es un deber: hay que formar el partido de la cultura (...)"⁵⁶. El sentit d'aquesta radicalització la marcarà En R. de Maestu, a finals de 1909, quan, en base a la problemàtica del moment (en la que hi inclou l'evolució internacional), es reafirma en la idea de reorganitzar políticament a l'esquerra espanyola i aixecar així una barrera contra la reacció conservadora i crear un instrument polític d'arrel popular per emprendre una obra cultural, la normalització del sistema impositiu, l'organització, en base a l'eficàcia, dels serveis públics i la capacitat de la intel·lectualitat per a que acompleixi la seva missió "de descubrir los caminos que han seguido otros pueblos"⁵⁷.

Finalment, deixant aquesta perspectiva peninsular i, tornant a Catalunya, on, aquests hem vis que eren esforços operatius en base a una realitat, no com a Castella, condemnades al permanent fracàs, i per buscar una línia de continuïtat en aquesta concepció vital, destaquem uns judicis d'En Ll. Duran i Ventosa, escrits el juny de 1927 i per tant en un moment en que ha de contrarrestar la propaganda dictatorial contra els "vells polítics". En Duran, en un llibre com Els polítics que pretén ser com la fixació d'unes idees aportades per una llarga experiència pràctica, afirmarà significativament que: "(...) qui té un concepte, fonamentalment dirigent, de la vida política pensarà que tota professió que acostumi a dirigir integralment la vida, amb el ple sentit de la complexitat d'aquesta, i de la responsabilitat de tota direcció, serà la qui millor disciplini a l'home per a l'exercici de la vida política"⁵⁸.

El que hi ha elements, en altre temps situats fins i tot molt

56 . La Reforma Liberal. "Faro", 1 (23.II.1908)

57 . Carta abierta "La correspondencia de España", 10.XII.1909

58 . Ll. Duran i Ventosa: Els polítics Barcelona, 1927 cap.XIV "Els professionals i la política". p. 185

al centre de la problemàtica catalana, que ara no comprenen ni la problemàtica, ni la funcionalitat del sector qu'ens ha quedat delimitat, ho demostra en Ll. Domenech i Montaner en el transcurs del seu parlament presidencial a l'acte d'inauguració del curs 1911-1912 de l'Ateneu Barcelonès, el qual va titular significativament Conservació de la personalitat de Catalunya; per altra banda, aquesta conferència resulta important en la mida en que sap sintetitzar molt bé, en la perspectiva de l'atracció envers el catalanisme soferta per molta gent, els intents centralistes per a "disoldre" la personalitat de Catalunya: el fet de que sigui una oligarquia tançada qui, des del centre, promulgui les lleis, que des d'allà provisioni els càrrecs i governi i administri Catalunya a la qual imposa unes directrius per a la seva Església i una carta directiva en l'esfera administrativa, educativa o judicial que actua en contra de la llengua, les institucions i les aspiracions autonòmiques de Catalunya.

Però, a partir d'aquí, En Domenech analitza el seu moment sense perspectiva i podriem dir que sense entendre la funció interna i pionera que està destinada a jugar, per exemple, l'equip que, sota la direcció d'En Jaume Bofill, està donant un tomb a la joventut Nacionalista de la Lliga. Parlant de la força social que recolza el sentiment nacional català dels errors, que segons ell, aquest sector ha comès, afirmarà que: "El nucli resistent, el còs de la catalana personalitat, el forma inquebrantable fins ara, la nostra classe mitjana, ab els seus homes de carrera, la nostra menestralia y la part més elevada, intel·ligent y instruida de les nostres classes obreres" ⁵⁹, unió que representa la vitalitat moderna i privativa de Catalunya, però que, segons l'orador, ha fracassat en la gestió pública per manca de programa i nucli dirigent. I, per a ell, la tasca desnacionalitzadora de Castella ha culminat en obligar que aquesta classe mitjana hagi acabat, o col·laborant a les institucions estatals, o en el pendent anàrquic que predica la destrucció de tota mena de pàtries:

59 . Domenech i Montaner Conservació de la personalitat de Catalunya
p. 21

" (...) Els uns, de l'aspiració nacionalista d'una ciutat de menestralia y classe obrera, de tendències predominants avançades, n'han fet una idea retrospectiva, capitalista i conservadora (...)"⁶⁰ I per aquest camí En Ll. Domenech i Montaner veu com " Les institucions nacionals o socials de més altruista generositat, de cultura, d'ensenyança, de beneficència, de treball públic, les volen encabir en el petit cercle fraccionari polític d'aliats, d'amics y postulants (...)"⁶¹

I si fins aquí és notoria la manca de visió tàctica d'En Domenech, no ho ha estat en el referent a concretar les aspiracions i la direcció que, en contra del seu parer, si que l'està estructurant la classe mitjana. Allà on no s'erra, però, és en el moment en que opina, per a ell com a nefast resultat d'aquesta mala actuació, que ja no es possible el "partit nacional", la possibilitat, doncs, d'un vast moviment interclassista. És per aquesta força definitoria de la funcionalitat del sector que estudiem que, al marge de la seva poca visió tàctica, hem introduït aquest parlament el qual, en la seva línia de significació, acaba demanant que s'aturin les agitacions polítiques i que es treballi per al domini dels sectors claus: el de l'ensenyança pública i el que predetermini que la potencialitat econòmica de Catalunya estigui en mans catalanes.

La Campanya "pro-Mancomunitat" i l'elecció de regidor d'En Jaume Bofill

Havent trobat en Jaume Bofill, com hem vist més amunt, la justa mida del que ja entreveia d'un tema enrera, integrat, doncs, en aquest equip d'"intel·lectuals buròcrates", resulta lògic que el nostre personatge s'adscriu a la línia expressa per el tract de la línia des de la Diputació de Barcelona, com a avant projecte d'un verdader Estat regional, la total contraposició, en essència, de les iniciatives centralistes, en

60 . idem p. 77

61 . Idem p. 29

les quals, no obstant, hi heurem de buscar els precedents legals i que són les que, començant pel projecte d'En Silvela de 1891, desemboquen en els programes de reforma de l'administració local d'En Llaurea, l'any 1903 i, posteriorment, l'any 1907. Així doncs, En Bofill i Matas estarà integrat i fins i tot compromès directament i des del seu inici l'any 1911, a la campanya pro-Mancomunitat, verdadera ofensiva que podia llançar la Lliga Regionalista, després del que podem considerar com a l'inici de la seva recuperació electoral, en les eleccions per a diputats provincials, el 12 de març de 1911.

Resulta d'una total evidència el que la consecució de la Mancomunitat de Catalunya, encara que retallada, anava a ser el resultat d'una llarga lluita, espurnejada de mobilitzacions populars i d'un extraordinari tecnicisme en la perllongada negociació, encaminada, tal i com hi havia anat prometenent que a la llarga, indefectiblement, així ocorreria, a la consecució de l'autonomia. Però, donat el tema del nostre treball, més que resseguir les fases jurídico-polítiques per les que s'arriba a la sessió inaugural del 6 d'abril de 1914⁶², el que ens interessa destacar és com, amb la meta de la Mancomunitat o sense, la campanya "pro-Mancomunitat" engloba més finalitats ben precises. Resulta ja significatiu, des del moment de la posta en marxa d'aquest procés en l'important any 1911, any de crisi i de gran tensió, amb una classe obrera que assaja la seva "definitiva" organització, el que acabint coincidint les proposicions dels diputats de l'esquerra i de la dreta, respectivament En M. Folguera i Duran i En Ll. Duran i Ventosa⁶³, en base a la necessitat, sentida per sobre les discrepàncies de partit i de la concepció de la futura autonomia, de que s'instrumenti un organisme supraprovincial "con facultades y medios para atender los intereses de orden general de nuestra tierra"⁶⁴.

Creiem, en definitiva, que es tracta, perduda socialment per a

62 . Vid. al respecte, Ainaud-Jardí: Prat de la Riba, home de govern p. 87-106

63 . Recolsaven també la proposta: per l'esquerra E. Verdaguer i Callís, l'A. Sansalvador i l'A. Sanyol; per la dreta: Fc. Bartrina i En Ll. Argemí.

l'esquerra del nacionalisme la possibilitat interclassista, del programa tècnic que estructura el nucli motor de la classe mitjana a la qual hem delimitat amb anterioritat i que es troba militant, majoritàriament, als rengles de la Lliga Regionalista, però en funció del que s'integren, amb una soltura idèntica, aquells nuclis d'esquerra que es "volen" integrar. I aquest és el programa que s'identifica perfectament amb la teoria del regionalisme catalanista ja que representa la forma més acabada de la més íntima motivació que en l'origen va impulsar a la ~~maxima~~ mobilització dels seus ~~maxims~~ representants, en l'at de la Lliga, davant de tot. Però, a part, aquest és també l'únic camí que convé a la burgesia intrínscament catalana, coartada per un poder executori molt limitat -políticament, per estar compromesa amb l'Estat "restaurador" i, econòmicament, en funció de la seva dependència-, en el doble sentit de que, a la llarga, els permetrà enrobustir la infraestructura que ha de servir als seus propis negocis i com a forma de potenciar la restauració de la Restauració que és el mateix que dir, com a forma per assolir la conducció del país en procés de modernització per a posseir el control d'una estructura que els permeti integrar-se, al lloc que els correspongui, dintre els circuits de competència occidentals. I el fet pot semblar doblement oportú en la consideració de la profunda crisi per a la que atravesava Europa i, ja no cal dir-ho, la propia monarquia de la Restauració. Ressemenyem com, des d'aquest moment en endavant, comencen a multiplicar-se les especulacions respecte el nou lloc que Espanya i Catalunya hauran d'ocupar en el nou equilibri que s'establirà després de superada la crisi. No obstant, motivat pels profunds canvis que introduiria la Gran Guerra, la Mancomunitat va poder representar, per a la burgesia, un projecte només parcialment reeixit.

Deixant, però, les qüestions d'ordre més general i per tornar a l'actuació d'En Jaume Bofill, hem de fer referència brevia a la seva actuació dintre el regionalisme, destacant, a part els aspectes ja referits, aquesta es va desenvolupar, de manera destacada, en el camp del periodisme, sobretot des del 23.V.1910, data en la que va passar, de simple col·laborador a redactor de la "Veu de Catalunya". L'important és veure, però, com ja el 2 de juny d'aquest any i per tant en un moment ben crític, redacta el primer editorial al diari, convertint-se, des d'aquí, en habitual i prestigiós editorialista i publicant, signats anònims o amb pseudònim, un article diari.

Resulta evident, doncs, que En Bofill i Matas s'ha convertit amb rapidesa en una especie de portaveu d'En Prat de la Riba. Des dels primers dies del mes de juliol d'aquest any 1910, i per inspiració presidencial, redactarà una serie d'editorials destinats a la defensa de la representació proporcional; en un moment en que aquest tipus de pronunciament representava un enfrontament de primer ordre amb l'esquerra nacionalista; i en aquesta línia, a finals de setembre del mateix any, estrenaria En Jaume Bofill la secció "Indiscrecions" de la qual se'n encarregarà sota el pseudònim de "Fuck". A part, ja hem vist, com també és En Bofill qui escriu sobre "els catòlics de la Lliga", integrat, doncs, en el gran plet religiós que sotragueja aquest any 1910, però també en un intent d'aglutinar i fins i tot d'atreure els elements conservadors que destorben la política de la Lliga, especialment des del "Comité de Defensa",. Per altra banda, en aquest prolífic començament també escriurà, com ja serà habitual en els pocs que redactarà sobre el tema, articles sobre qüestions d'ensenyament amb el pseudònim de "Mestre Jaquetus".

L'any 1911, el periodisme d'En Bofill augmenta encara en quantitat, qualitat, coherència i dirien que en responsabilitat, d'acord amb el ràpid ascens amb el que l'afavorirà En Prat de la Riba. Llançant En Jaume Bofill a la vida pública, hem de precisar que en el seu periodisme s'comença a deixar sentir la influència del dinamisme, agilitat i to

satíric del d'En Josep Carner, encara que mai arribés als extrems del seu bohemí amic. En J.A. Maragall, en una conferència feta l'any 1933 al local de l'Associació de Periodistes i en un cicle organitzat per aquesta entitat en motiu de celebrar-se el centenari de la renaixença, parlà del periodisme d'En Bofill i Matas amb dades aportades pel mateix Bofill, i resumeix aquest significatiu any 1911, dient que: "Veiem que el desdoblament de Bofill en el periodisme fou rapidíssim. Prat de la Riba que tenia una gran visió de les condicions de cada un dels homes que en aquells moments s'enrolaven al servei de Catalunya, sabe aprofitar del nostre poeta unes condicions excepcionals de periodista, i el convertí de fet en element indispensable a "La Veu". L'any 1911, de gran moviment polític, ell és el millor comentarista del temps; no solament comenta, sino que estructura doctrines, redacta manifestos polítics i religiosos i dirigeix una intensa campanya contra els partits adversaris, interpretant amb precisió i riquesa de paraula sorprenents les idees que li dictaven els homes directors del moviment nacionalista (...). Tots els seus sentits son una intensa campanya en pro dels seus postulats temperamentals: la llibertat, la pau, la cultura, la moralitat. Comença també en aquell moment els comentaris sobre política espanyola i sobre temes econòmics, i encara la seva complexa personalitat assenyala una nova activitat: sota la signatura "One", publica poesies satíriques de caràcter polític. Manifestos, electorals, i tota la campanya pro-mancomunitat de Catalunya, que es fa des de "La Veu", és inspirada per En Prat i redactada materialment per Bofill. Ell fou el verb polític del moment"⁶⁵

Partint, doncs, d'aquesta situació d'inicial prestigi com a articulista de fons i com a un home ja immers en les tensions que presideixen la dinàmica política de la Lliga, veiem com En Jaume Bofill és invitat a participar, a més, en mitings i conferències. Entre elles destaquem la que

65 . Vid. "La Veu de Catalunya" (16.VIII.1933) p. 7

ja mencionavem molt més amunt, Significació del Projecte o Bases de Constitució de la Mancomunitat Catalana. Aquest parlament el realitza al local de la Lliga Regionalista de Gràcia, el dia 2^d d'Octubre de 1911 (catorze dies abans de que els delegats de les diputacions catalanes aprobin les referides Bases), de cara, a més, a les eleccions municipals que s'havien de realitzar el dia 12 del mes següent.

La subjecció incondicional als pressupòsits, argumentacions i tàctiques polítiques de la Lliga és encara la característica fonamental d'aquest període⁶⁶. Així ho fa notar en la conferència referida on es demostra com a orador "insegur" a l'avantposar el cos del discurs, aquestes premises, així com la necessitat d'una col·laboració activa per part del públic; però, a l'avançar la conferència se'l nota molt més segur i, sobretot, progressivament identificat amb la línia cap on porta el tema. Comença afirmant que un poble sense Constitució és amorfe. "Vegeta y, en nostres dies, destorba com un argelagar en les vies de civilitat universal". Defensa més tard la "Constitució (real): la natural, orgànica, elaborada evolutivament, viscuda, tradicional y progressiva ahora(...)"⁶⁷

A continuació, en la línia d'un organicisme de caire spencerià, apunta la relació entre la Constitució i el moviment d'un poble, així com el sentit de l'actuació de la "elite" conductora (de la que més endavant en resumeix la història) tot dient: "Així ¿com s'empelten les idealitats, les institucions, les reflexions genials, en la constitució dels pobles? ¿Quin derivatiu natural i merescut troben? ¿Com se realitzen els ideals polítics d'una minoria selecte qui tal vegada serveix -com una esperança de resorgiment- l'esperit nacional esgarriat o perdut? Educant: sembrant i desvetllant."⁶⁸

66 . Aquesta versió oficial de la gestació i procés envers la Mancomunitat, es pot trobar en els articles d'En Prat de la Riba: Ço que és i ço que no és la Mancomunitat, Genealogia de la Mancomunitat i Com va generar-se la idea de la Mancomunitat "La Veu de Catalunya", 1,3,4 i 5 d'Abril de 1913

67 . Vid. Text. íntegre a l'Appendix adjunt.

68 . idem

Després d'afirmar que la significació integral del Projecte descansa en haver sabut combinar la reflexió amb l'espontaneïtat, destaca del mateix (aquí la identificació seua amb el tema és ja total): la repoblació forestal com a síntesi de la preocupació pel territori, l'establiment de vies de comunicació i de ferrocarrils secundaris, de centres docents i tècnics, combinats amb el sistema nacional i que arribaran a totes les coordenades de la vida catalana, l'estímul de l'agricultura, la indústria i el comerç, i el recrear la veritable riquesa contributiva, el respecte de les llibertats materials i morals de l'individu per mitjà de la beneficència, l'estímul de la cultura en tots els seus aspectes.

En una esfera teòricament allunyada d'aquesta del regionalisme polític, en el de la Congregació hi hem de ressaltar, la conferència que hi va fer En Jaume Bofill, en una vetllada que dedicava a En J. Balmes, el dia 19 de febrer de l'any 1911. En aquesta conferència ⁶⁹ En Bofill reivindicarà la modernitat d'En Balmes en base a la trajectòria que partint d'ell arriba a En Torras i Bages.

De l'any 1912, i d'entre nombrosos articles, molts no signats, cal destacar el titulat, La Joventut Nacionalista. L'Expansió. La Burocràcia ⁷⁰ pel que té de definidor de la posició d'En Bofill i Matas, així com per senyalar els punts que mereixeran el seu màxim concurs en els propers anys. De fet l'article (del que en parlarem més avall) té tot el caire de ser la resposta-acceptació de la conferència que va fer En F. Cambó, al local de la Joventut Nacionalista, el 1 d'abril de 1912 ⁷¹, discurs verdaderament interessant i definidor en el que ens hem d'aturar abans de fer referència a l'article d'En Bofill.

69 . Vid. Folletó. Barcelona. Tip. Catòlica, 1911, 2 ms.

70 . vegeu "La Veu", 1.V.1912 (ed. vespre). En l'edició de l'article que sota el títol genèric La Joventut Nacionalista parlen de: Qüestió Nacionalista. L'evolució. "La Veu" (17.IV) i la Tradició. Afinitats Personals (23-IV)

71 . vegeu text íntegre a "La Veu" 13.IV.1912 n. 3 i 4

La conferència d'en Cambó, visió de la joventut en l'actual moment polític, és la revisió de l'experiència de la Solidaritat Catalana, l'autoreconeixement (amb nova disseny) de l'ceremonisme burges dins el camp del nacionalisme polític, però també -i això és l'important- en el que fa referència a la tasca rectora i directora d'un govern català. I és important, dintre aquest marc, observar el text d'aquesta conferència i veure com En Cambó vol delimitar, no a la vida pública, l'actuació del que denomina, la generació jove (on deixa entreveure que també hi inclou als nous grups republicans-nacionalistes) i que creiem que coincideix amb força exactitud amb el que en podríem denominar classe mitjana activa i políticament enquadrada ⁷². En Cambó afirma que han de recolzar incondicionalment la política dels directors de la Lliga; la política que en el present moment ja no pot ser més que la pro-autonòmica a l'interior i la conquesta de l'aparell de l'estat de cara a Espanya. Afirmar En Cambó, que aquest és l'únic camí que els pot assegurar el que trobin el seu lloc en la societat i puguin donar de si tot el ~~seu~~ per que tant i tant s'han preparat; és aquest, doncs, l'únic camí que els assegura una actuació i una tasca (poder) que no podran llograr mai en un país on "(...) varem passar del regim absolut, que constituïa una burocràcia de favoritisme, a un règim constitucional improvisat, no sentit ni ajudat per l'opinió, y va continuar el mateix sistema de burocràcia del regim absolut, inspirat pura y exclusivament en el favoritisme. (...) Tots els càrrecs de la governació de l'estat s'han considerat com un medi de guanyar-se la vida, y com que la burocràcia no porta més que a situacions modestes, ha vingut la corrupció d'aquesta burocràcia y ha vingut la seva degeneració " ⁷³

72 . aquest tema en concret l'he desenvolupat en la meua comunicació al " Ier Encontre de Ciències Humanes i Socials del Paísos Catalans", a Perpinyà (19-21 de març de 1976), sota el títol: Algunes consideracions generals per enfocar l'estudi del concepte de "classes mitjanes". La significació i representativitat d'En J. Llorell i Matas entre 1913 i 1933.

73 . del text de la mencionada conferència, apartat: Burocràcia que s'ha de crear per implantar tota idea nova

El text sencer de la conferència d'encamina, doncs, a situar tothom al seu lloc i a fer veure, a aquests sectors a qui es dirigeix, fins a quin punt són àmplies les seves possibilitats per a l'esdevenidor "burgès" del país sencer. La "independització" de les classes mitjanes no és encara generalment previsible, fins el període posterior a 1917.

Veiem, però, abans de passar al d'En Rofill i Matas, com el text que ara comentem ~~definitivament~~ defineix a aquesta "nova generació-classe mitjana enquadrada". Afirmar En Cambó: "s'ha censurat en vosaltres aquesta afició especialíssima que teniu a estudiar les qüestions concretes, a participar en les funcions d'execució; se vos ha acusat de tenir una ànima de buròcrates, de tenir una afició desmesurada a constituir una burocràcia (...)" . En Cambó segueix dient que no ve a desmentir-lo, sino a reivindicar el propi terme de burocràcia, i segueix dient que: "El nom de burocràcia s'ha vist molt temps com una nota d'infamia, perquè hem tingut sempre present la trista burocràcia de l'Espanya decadent. Però una burocràcia és l'element indispensable pera que un moviment polítich deixi darrera seu una obra de construcció, una obra de govern. Un moviment polítich que no sànga crear una burocràcia és un moviment polítich absolutament xorch. Y al parlarvos de burocràcia vos parlo de totes les funcions d'administració, de les més altes a les més humils; vos parlo del professorat, vos parlo de l'Acadèmia; vos parlo de la magistratura, vos parlo de la direcció tècnica del exèrcit, vos parlo dels cosos facultatius de l'Estat, vos parlo de tot aquell element permanent que es el que concreta en realitat els pensaments i les iniciatives dels homes de govern. Tota revolució política que no crea una burocràcia informada en el seu esperit, imposada d'aquell ideal, passa y fracassa, perquè, en la realitat, pera entroncar-se y convertir-se en cosa viva les reformes legislatives y les iniciatives de govern, o han de comptar amb una burocràcia del antic règime, que substituirà la reforma, o caurà en l'anarquia sino sab introduir un altra burocràcia (...)" 74

En el sentit que està potenciant En Prat, i que és el que representa i condueix de forma indiscutible En Prat, la Jaume Bofill s'està convertint, sinó en el màxim, en un pentacadiscini - el personatge progressivament representant.

Del que fa referència a l'article abans mencionat (La L.L. L'Expansió. La Burocràcia), i després de resumir i valorar la política de la Lliga en el moment, En Bofill i intenciona que: "La fecunditat es indici de vigoria y la unica ciutat que fa transcendental una etapa de govern, es la burocràcia. Sense ella, la obra dels nostres politichs fracassaria estrepitosament. Ella es la col·laboradora del legislador. Per lo que desena l'altre dia dels racionalismes, la seva missió es importantissima perquè els legisladors combinen les fórmules els funcionaris les apliquen a cada cas concret, personificant la intervenció del Estat(...)".

Afirma que els que critiquen la Lliga burocràtica d'En Prat per "mesquina", és que no ven entès que. En realitat esperits "invençiblement provincians", i, recala l'article mencionant-se: "Justament, nosaltres, la burocràcia es la una cosa de perfecció política, un renunciant a tota professió personalista en guany material o de honor. Però la burocràcia, tal com nosaltres la prediquem, no pot sostenir-se sense una gran idealitat interior. Aquesta idealitat ajuda en l'esperit de les noves generacions. Les quals, d'altra banda, arriben a l'edat adulta y ab una preparació laboriosa y esmeradíssima. Aón, per aquesta varietat de vocacions concretes, es inici de la creixent i constant universal del catalanisme".

En Bofill està essent, com a gran exemple, un il·loc en la direcció efectiva al catalanisme; i no per totar la forma subornada o mecànica, sinó per arribar a tota una gran preparació tècnica que posseeix sobirament. La seva funció principal fa la de comprendre generalitats, estimular i encarrilar "vocacions concretes" en el terreny del concret

podem dir que va ser notòria la seva labor en l'organisme d'Orientació i Promoció Professional, dependent de la Mancomunitat), prestar la màxima atenció a tot el referent a educació, tot llançant-se a la imprescindible modernització, que entre altres coses significa donar complexitat, general del país. Aquestes seran les seves grans preocupacions en els anys següents, els presidits per la Mancomunitat de Catalunya, anys d'una actuació i fecunditat teòrica (binomi que en ell no podem trobar trencat) realment considerable. I és també en aquesta línia, al comprendre-la íntimament lligada al moviment nacionalista, el que el constitueix en "home-símbol" de les classes mitjanes --principalment representades per la intel·lectualitat a les que vol contribuir a donar un rol social concret i diferenciats.

Però ens falta trobar encara a En Bofill com un teòric amb cert pes i renom dintre Catalunya, a fi que tingui conquerits, per medis propis, un lloc en la nova administració. Sumant-se a l'anterior (ja vista o apuntada), l'activitat de l'any 1913 li acabarà de donar aquest pes específic.

No creiem que sigui només una coincidència que l'inici de la forta activitat pública d'En Bofill coincideixi amb l'inici de la posta en marxa de la Mancomunitat de Catalunya, doncs aquest organisme, si bé de prerrogatives polítiques molt limitades i potser en part per això mateix sintetitza --al nostre entendre fins i tot millor que el període de la Generalitat--, des del punt de vista socio-polític, l'esforç autodefinidor de la classe mitjana, conduïda pel que creiem més just denominar la Burguesia nacional, terme que en aquest cas hem d'enfrentar al de "burguesia internacional o intermediària", mal representada numèricament i políticament a Catalunya, ja que, el que hem de considerar que serà posteriorment el seu màxim exponent polític, En J. Gual, no és, evidentment, la Lliga. Des del punt de vista objectiu-polític, aquest últim sector creiem que és el que s'autodefineix progressivament a l'adoptar una línia política de frenatge clar del moviment nacional d'inspiració esquerrana que el porta-

rà , ja en 1930-1931, a veure's implicat en la defensa del sistema monàrquic, adoptant postures clarament "equivocues" a dintre Catalunya.

Presentat per la Joventut Nacionalista de la Lliga (i convençut prèviament per l'E. Prat i En J. Carner, com confessa), En Jaume Bofill va obtenir el càrrec de regidor de Barcelona en les eleccions municipals del 9 de novembre de 1913; va ésser elegit, concretament, pel Districte III (tradicionalment el més catalanista de tots), el que incloïa el barri de la Catedral, ja que ell vivia en aquest moment al tercer pis de ca l' Ardiaca, al carrer de Santa Llúcia.

En el transcurs del que podríem denominar la seva campanya electoral, va realitzar dos discursos que més endavant s'haurien de considerar antològics i dels que, desgraciadament no ens en queda el text sencer ⁷⁵. El primer parlament el va fer al Teatre Imperi, presentant la candidatura d'Unitat Catalana; el segon, realitzat al Parc Güell, era el colofó del primer, encara que potser traslladant l'explicació a un nivell més personal. En les notes manuscrites preses per a fer-los, hi llegim, entre altres coses: "Sempre la capitalitat l'exerceix una minoria selecte aristocràtica. El nostre esperit ho invadia tot. Ara, sense haver claudicat nosaltres, som la majoria i en tenim la major part del govern". I, corresponent al segon parlament, llegim: "Fins ara, 1er període. Intervenció. Penetració. Partit Regionalista. Ara es clou. És la nostra hora: Joventut Nacionalista"(...) "Nosaltres avans feiem només de tècnics. Col.laboració extra-política. Peniem fe en els nostres homes. Ara, col.laboració política,. Es veia a venir i acceptem promoció a l'Ajuntament" ⁷⁶

La Lliga, que des de feia un temps predominava als districtes II, III, IV, VI, VIII i IX, malgrat perdre el D. VIII, va guanyar 11 dels 32 llocs a l'elecció, èxit que es derivava directament del que havien tingut les "diades regionalistes", així com del fet de presentar-se amb el progra-

75 . Vid. la Redacció: el polític, "La Veu" art. cit. p.1

76 . segons guions manuscrita, no citats específicament. lrx. part. J.B i M.

ma més concret i plausible, alhora que resumint una sèrie d'expansió més definits ⁷⁷.

En Jaume Gual a l'ajuntament podria dir que va sintetitzar la postura i els mètodes del nucli central de la classe mitjana ja delimitada, però ara al poder. L'any 1912 ⁷⁸, al parlar de la política, trasllua ja aquesta pràctica tan llunyana del burocratisme a que estaven acostumats. ~~Exista~~ ^{Encetava} pràcticament a Gual, el Consistori, l'actuació d'hommes d'alta preparació i sentit moral, homes d'una autoexigència i d'una obertura de mires realment sorprenents; funcionaris públics (en el sentit més europeu del terme) moguts per un sentit del bé públic que treballen en la conjunció de l'innovació, creixement i profundització constants, i en l'aprofitament de l'ambient de renaixença i construcció generals, en el que les corporacions privades tant hi tenien a veure.

En uns papers que titula Moral Política ⁷⁹ -parla cap a finals de 1912, segons ens sembla- i en l'apartat que encapçala Fonament Ètic del Nacionalisme Català, recull En Gual tota una sèrie d'idees veritablement interessants per il·lustrar el que ara deiem, sublimació de la postura autoexigent que tothom li va reconèixer i valorar. Afirmar, entre altres coses, que: "Dir que la Lliga -és a dir els seus quatre o cinc dirigents- han fet el Catalanisme, és injust. També nosaltres hi tenim la part de glòria. Des de que debutàrem, nos venim treballant Catalunya endins, en llocs d'abnegació i poc lluitament. Dir que el Nacionalisme comença ara i que En Prat era reaccionari és igualment injust. La Lliga incubà el Nacionalisme. En Prat és el fundador i el Mestre. En Prat afirmà el cas biològic de Catalunya. Potser no insistí prou en l'element liberal o sia de la voluntat dels catalans (Però si encara aquesta voluntat no és un fet!". I en un altre lloc: "(...) el polític ha de predicar amb l'exemple i ha de viure o practicar ço

77 . vegeu al respecte, I. Molas: Lliga Catalana. vol.I p. 95

78 . vegeu, més amunt, La Evolució Nacionalista. L'expansió. La Burocràcia.

79 . Fet significatiu de per si, el seu arx. part. hi figuren molts papers amb aquest títol o que poden quedar perfectament classificats en aquest apartat.

que predica", i completa aquesta idea afirmant que no es pot tolerar un polític que en negocis (fins i tot els politics) sigui un inepte, en família un despòtic, individualista com un "petit boticuer", "inepte per a tota coordinació social", que escanyí als seus obrers, que s'endeuti i que no vagui "als intel·lectuals que col·laboren amb ells"⁸⁰.

Aquesta espècie d'estrena de poder generacional i sectorial, l'enquadrarà -per altra banda- amb gran justesa- no excemta d'aquell autoritarisme que el caracteritzava- l'E. d'Ors des del seu glossari, en el que, l'any 1909, havia interrat oficialment a Guerau de Liost en el noucentisme⁸¹ afirmant que: "amb inquietut i esperança veiem arribar a funció

i encàrrec del govern qui han nodrit els seus anys d'estudi amb l'ideologia del Noucents. Ja doncs, fins a un cert punt, aquesta ideologia mateixa la que arriba amb això a influència directíssima, si no a domini encara; a influència directíssima, i ja, per consegüent a responsabilitat.- I nosaltres els demanem tiens d'emoció: ¿Com se sortiran els nostres amics de la prova?. Purament, lliurament, sens dubte; més ¿per quins camins? ¿per quina mesura, dins la interacció a que ells se donguin, dins les solucions que preconisen, dins els èxits que assoleixin, se traduirà la inspiració dels nous temps, que ens és tan cara? ¿Quin vincle, estret o lax, de fidelitat o d'opportunisme, podrà lligar ses fórmules de política o d'administració local, a les noves fórmules teòriques i a la manera com elles han estat aplicades a la ciència, a la ètica, a la economia, a la literatura, a l'art?"

"Regidor vol dir representant de la ciutat. Això deu pensar dins consciència de varó.- Regidor catalanista voldrà encara més: vol dir que no se'n tan sols representant d'una ciutat, sinó, alhora,

80 . el subrallat és nostre.

81 . Resultarà del tot impossible acabar de perfilar aquest sector que centra el nostre treball sense tenir en compte, sinó el total, com a mínim aquella part concreta del glossari on el que l'E. d'Ors etiqueta de noucentista a persones, revistes, llibres, etc. Entre aquests, podem destacar a Pahissa, "La Nacionalitat Catalana", "Enlla", J. Palau, Fc. Cambó, J. Carner, J. L. Cort, Ramiro de Maeztu, Gregorio Martínez,

d'una ciutat i d'una pàtria. Això augmenta noblesa de càrrec; això n'accreix pès i dificultat.- Però hi ha quelcom més grave i difícil: l'ésser, ademés de catalanista, noucentista; i l'haver, per lo tant, de representar, no solament la ciutat i la pàtria, sinó un segle i un esperit nou qui ara bat ses ales, just eixit de l'obscur del temps i es llença, cantant, la victòria damunt els oratges i a la conquesta dels camins de la llum" ⁸²

Arribats a 1913, En Jaume Bofill gaudia ja d'un prestigi considerable. Els seus articles, la seva condició de "filòsof" (la seva sòlida preparació doctrinal), el seu predicament com a ~~xxxi~~ un dels capdavanters del noucentisme, fins i tot el seu lloc a la Junta Administrativa de l'Hospital Clinic, la seva importància en els centres catòlics "progressistes" i nacionalistes, les conferències donades (sobretot les de les darreres campanyes electorals de la Lliga, de gran resonància), el destacar realment, i per edat, entre la Joventut Nacionalista i haver-la portat a la col·laboració estreta amb la política Prat-Cambó, el parlar i expressar-se de forma realment destacada, el ser cridat en múltiples corporacions per a col·laborar-hi (Lliga Espiritual, Nostra Parla, etc.), el tenir contactes personals amb les comarques i nuclis nacionalistes valencians, els premis i la participació en els Jocs Florals, etc., forma, tot plegat, un sòlid conjunt que situa En Jaume Bofill en un lloc destacat dintre del panorama català i li dóna ja una talla de teòric i comentarista d'alçada dintre del corrent de consecució de la llengua comunitat, en la seva faceta de treball dintre Catalunya.

La seva participació a les planes de la Veu de Catalunya, aquest any, és veritablement destacada. A part les col·laboracions aïllades, hi trobem, com a mínim, cinc sèries de contingut marcadament teòric. El

Merca, E. Díez Canedo, Joan Miquel, "La Catalunya", Claguer Junyent, M. Marquina, Font i Garró, etc.

82. E. Díez "Glosari" Els nous "La Veu" 10.II.1913 (ed. del vespre.

mes d'abril, L'Escola de la Lliga, el mes de juny, Els Amics d'En Maura, seguit de Comentaris Finals, el 1er d'octubre, La Mancomunitat i sobre el Bret Civil, per acabar, el mes de novembre, amb la titulada L'Actitut de la Lliga.

A pesar de la importància de tots ells, només destacarem el primer, L'Escola de la Lliga per la transcendència que tindrà al llarg de la vida d'En Rofill i Matas. La sèrie s'emmarca en el moviment de "diades regionalistes" a què ja hem fet referència i, més concretament, com a comentari del míting del dia 6, al teatre Tivoli, on, recolzats per la victòria en les eleccions provincials, s'estructurava el citat moviment pro-Mancomunitat.

En Rofill destaca de forma expressa el que l'acte sigui pro-Mancomunitat i que el símbol d'aquesta és En Prat de la Riba, i que l'acte, per la intenció i per el que en ell s'ha dit, supera tot el que fins al moment s'havia fet a Espanya. Ha aplegat, diu En Rofill, a la "elite" de cada comarca, de cada estament, ofici i edat, això és, es tracta de la perfecta representació de la futura Nacionalitat Catalana. Queda ben clar per En Jaume Rofill "(...) que els seguidors de la Lliga, no són una multitud ni una reunió d'individus que coincideixen en criteri polític, sinó una escola amb un sol esperit, una raça amb personalitat col·lectiva".

S'enorgulleix En Rofill, més endavant, dels discursos d'En Cambó i d'En Puig i Cadafalch, per ells sols un veritable programa de govern, i dels que, en l'article del dia 2 en diu "(...) Les dues columnes del nostre edifici doctrinal, de la nostra política constructiva (...) Sobre totes dues imperava el nostre criteri biològic". En Rofill i Matas coordinarà els dos programes i se'ls farà seus tot dient que: "Catalunya tindrà categoria de nació el dia que tingui cultura pròpia, que és tant com dir el dia que aporti un nou valor a la cultura universal humana(...)",

23. Vid. a "La Veu" corresponent als dies 7, 8, 9, 14, i 16 d'abril (ed. del vespre) amb els subtitols: Excelsior!, El seu mestratge, Vitalitat, El discurs d'En Cambó, El comentari adversari, respectivament.

això farà que li interressi consolidar un "gran Estat a Espanya", doncs hi ha relacions i divisió de funcions fins en el context de la més àmplia autonomia.

No cal dir que, en la sèrie, veiem un Bofill plenament identificat amb l'orientació que la Lliga dona al catalanisme; En Jaume Bofill comprén perfectament quina és la seva posició i quina és la ~~seua~~ feina que està destinat a fer en la Catalunya que representa En Prat. En un dels moments culminants de la sèrie, i comentant el discurs d'En Cambó, ens diu: "Enfront de la inèrcia, cal desvetllar l'actuació normal i persistent;

enfront de l'abstencionisme, la intervenció. Cal suscitar una opinió pública constant, vigilant, afirmativa, constructiva. Cal trencar el monopoli de l'Estat que ara exploten dos partits i afranquir-ne l'accés, per medi de partits d'opinió i de govern a base de coalicions temporals de partits per la realització de programen concrets" I més endavant: opina que ell mateix no pot regatejar esforços en un programa que representa la modernització per autonomasia i de que resulta ja impossible d'eludir les responsabilitats i les tasques derivades d'una acció de govern, sobretot quan és tot un sector qui s'hi responsabilitza i quan comporta un paral·lel influir sobre l'opinió pública. Com sigui que, per treballar, calen un instrument apte i fort i un pensament clar i unànim, en bé de Catalunya i en benefici del mateix Estat, posem com a única condició del nostre ingrés, el que no sé'ns demani la més petita abdicació dels nostres ideals, i els que se'ns respecti la nostra organització que, de fondre's dins un organisme general, i anodí, ens asseguraria la més còmode impunitat. La petició de poder feta solemnement per En Cambó, fou categòrica i justificada".

La sèrie, que s'avava "justificant" els comentaris adversos (i queixosos) de la vella política maurista o republicana, porta data final del 16 d'abril, la vetlla de la sessió que aplegava als presidents de les quatre diputacions, diputats i senadors catalans, i que, sota la presidència d'En Prat de la Riba, acordava realitzar tota una sèrie d'actes que fessin patent la unanimitat de Catalunya, respecte al Projecte de

Mancomunitat.

S'impone la línia en que s'havia compromès En Bofill ja des de 1910, i ara, en 1913, amb molta més força, al sentir-se recolzat pel caire de tot el moviment polític que gira al voltant de la campanya pro-Mancomunitat⁸⁴. Però la novetat radica en la nova dimensió oportunista, possibilista i també reformista que En Cambó ha donat a l'antiestatisme del que En Bofill ne's un dels precursors. La lliga veu la possibilitat la única possibilitat, d'entrar al govern formant coalició de partits a base de la consecució de programes concrets, aprofitant el debilitament intern del bipartidisme restaurador i amb l'esperança (en aquest sentit "revolucionària") de ventilar el parlamentarisme espanyol i, amb ell, el propi sistema de partits a escala peninsular.⁸⁵

S'ha de tenir en compte que des de 1909 es mantenia oberta al centre la crisi, en profunditat des dels primers mesos de l'any 1913⁸⁶ i en motiu de la qual, com a fet inèdit, l'esquerra liberal i democràtica espanyola de l'època, bàsicament la intel·lectualitat (Azcárate, Ortega y Gasset, P. Haluga, Garcia Morente, Unamuno o Cajal), sembla voler sortir del seu aïllament per la consideració que serà possible aferrar l'obstacle tradicional d'una monarquia compromesa amb els sectors conservadors i fonamentalment separada de la dinàmica de l'evolució d'un país en el que, homes com En Maura, encara podien seguir parlant d'adhensions d'una massa silenciosa però conservadora, "viril" i catòlica, als actes de "hombría" de polítics amb carisme d'incorruptes⁸⁷. Les ganes de llançar-se realment a l'actuació política, al compromís real, continuació d'aquelles que vei-

84 . pel que fa referència a En Bofill, alguns articles a "La Veu" que demostren l'atenció amb que s'analizza la dinàmica política madril·lenya i les repercussions i aventatges per a Catalunya, són: Política localista (14.I.13) Paraules d'Azcárate (16.I.13) Vida Nova, La il·lició de la Història (23.V.13); Comentaris Finals (12 i 14.VI.13)

85 . Aquest havia de ser un dels grans temes de les conferències d'agitació fetes en el transcurs de les "Diades Regionalistes". Un clar exemple el trobem, entre altres, en la conferència d'En Fc. Cambó: L'actuació del Regionalisme en la política espanyola, pronunciada en el Coliseu Mundial de Tarragona el 27-IV.1913)

en expressar el grup que girava al voltant de la revista "Baro", més la frustració de veure-la un cop més impossibilitada per la força de la inèrcia de l'Espanya "oficial", estaran en el centre de les reflexions de l'Ortega en aquest moment, en la línia que començarà a La Vieja y la Nueva Política⁸⁸ i que continuarà, a un nivell més teòric, amb la publicació l'any 1921, de la sèrie de reflexions que apareixen sota el títol de Espana invertida. Esbozo de algunos pensamientos históricos, llibret que assoliria un èxit espectacular si considerem que, a l'any següent de la seva aparició, ja necessitava dues noves i successives edicions⁸⁹.

Vist des de Catalunya, aquest període és decisiu per quant justifica la política "Excelsior" d'En Pó. Cambó, la intervenció a fons per tal d'aconseguir la que es veu com imprescindible modernització i agilització del país. El mes de maig de 1913, En Prat de la Riba havia redactat una sèrie de tres articles, sota el títol genèric de La crisi constitucional, en la que valorava aquest crític període de la política global del país a la que l'autor assimila als últims anys del regnat d'Isabel II, per la falta total de cohesió i per la dramàtica inexistència de "ciutadans"⁹⁰. Per la pròpia dinàmica espanyola, En Prat de la Riba veurà que al rei no li queda altra sortida que la de caminant cap a la dictadura amb la creació d'un partit únic, superació de les acaballes dels partits turnants. Però el maig de 1913, En Prat també veu la mobilització dels intel·lectuals demòcrates castellans, els quals, en la seva actuació, hauran de cercar col·laboració a Catalunya, únic racó on existeix una veritable corrent d'opinió, i per això és també dels que confien i encara que amagant un marcat escepticisme en el parlamentarisme de l'Alfons XIII, una realitat con-

86 . Vid. Pó. Cambó: El Conflicto Constitucional. Discurs pronunciat al Congrés, el 2.VI.1913.

87 . Vid. entre altres, J. Pabón: Cambó Vol. I, p. 406 i ss., o també, J. Seco: Alfonso XIII y la crisis de la Restauración. Barcelona, 1969 ps. 24-105

88 . Vid. J. Ortega y Gasset Obras completas Vol. I o Madrid. Revista de Occidente, 1963

89 . Vid. Madrid. Revista de Occidente. 1967 19ª edició

90 . I. Plantejament del problema. "La Veu" 20.V.1913

traposable a les corts restauradores i l'embut per on haurà de passar qualsevol intent regenerador. Però la potència "revolucionaria" d'aquesta tendència fa tirar enrera, fins un cert punt, a l'inminent president de la Mancomunitat, per a passar a proposar la conveniència d'una prèvia reforma del sistema de partits per a que el Parlament funcioni, com a mínim, en base a les tendències reals que en el moment s'expressaven sota l'arcaica estructura dels dos grans partits turnants ⁹¹.

El R. D. (Reial Decret) del dia 16 de desembre de 1913 que Dato es veia pràcticament obligat a otorgar, a pesar de totes les seves limitacions evidents, acabava l'any amb un èxit i alhora amb una ratificació de la política iniciada a Catalunya. I, com veurem, per a homes com En Bofill i Mates, les possibilitats obertes anaven a resultar vastíssimes.

Entrem aquí, en una fase de la vida d'En Bofill realment intensa. De tota manera, i a nivell molt general no podem perdre vista el fet de la coincidència que abans reflexàvem, el sentit de que no és més que la que fa participar de forma total a En Jaume Bofill, en els anys presidits per la Mancomunitat de Catalunya, constituïda el dia 6 d'abril de 1914, en aquest projecte d'estat que ella condemna i la modernització del projecte de la qual corre paralela a la integració del nostre personatge a la vida pública.

No podem oblidar, tampoc, que tot just cinc mesos més tard esclatava la 1ª Guerra Mundial, fet de gran transcendència per a la història catalana; ja que, en el context de la neutralitat, és aprofitat per la burgesia per enfortir i donar complexitat a la seva dominació econòmica, tot consolidant-se fortunes respectables. En el conjunt de l'evolució històrica del moment no podem deixar de considerar com a fonamental aquesta dinàmica que la Lliga vol fer consistir explícitament en un: "(...) reconqueriment interior i de valoració de tota la riquesa del país" ⁹². Però

91 . Vid. E. Prat de la Riba: II Solució proposada per En Maura, i III El Rei i la solució: El Parlament, respectivament: 21 i 22.V.1913

simultàniament, aquesta prosperitat industrial i comercial, va motivar una alça vertiginosa dels preus que va acabar de donar forma i radicalització a la lluita de classes. El període presidit per la Mancomunitat, anava a ser, des del punt de vista social i polític, un dels més agitats de la història de la Catalunya recent. És un fet a tenir en compte, imprescindible per a comprendre fins i tot qüestions, en principi, de detall.

En aquest sentit que volen acabar l'apartat en curs fent referència a l'inici de les grans contradiccions del sistema encarat per la Lliga Nacionalista a principis de segle, en el sentit de que, ja aleshores, lluny de ser el que, de forma líncal, havia representat a la burgesia i la seva forma d'entendre el país i el govern, significava el projecte, concepció típica de la "intel·lectualitat buròcrata" que centra bona part del nostre treball, i al qual la burgesia considera com a únic apte per a adequar-se al ràpid procés de modernització de la vida catalana. Però la guerra portarà a la pla preeminència dels factors de classe prou radicalitzats com perquè, en el futur proper, s'inval·lidi la sortida de la concòrdia social. En aquest sentit si que podem dir que el factor nacional és un element distorsionador de la realitat sociopolítica, el qual en moltes ocasions, amaga el ràpid procés (1917-1932) per el que la burgesia de Catalunya busca estructurar el seu partit de classe, descontentat-se en gran part de les exigències del nacionalisme i aïllant o desmarcant-se, des del punt de vista polític a la classe mitjana a la que, durant el període anterior, s'havia mantingut suavitada externament. La primera reacció davant aquest procés i per part d'aquesta classe mitjana és ràpida: la potenciació del nacionalisme començarà a buscar-se al marge dels partits existents i a extreure el component democràtic que el predetermina.

Resulta, doncs, aquest, un procés que ens interessa realment però, sobretot, per contrast; fet similar al que ocorre amb el de la reorganització de la classe obrera, i del seu progrés protagonisme dintre

2. vegeu Lliga Catalana: Història d'una Política, p.166; citat per I. Nolas: Lliga Catalana, Vol. I n. 101

de la vida catalana. No obstant, al que creiem necessari apuntar la que sembla una de les primeres manifestacions d'aquest canvi de direcció emprés per la burgesia. Es tracta del missatge a su Majestad el Rei D. Alfonso XIII, tramés per una bastant completa representació dels nuclis de pressió catalana del moment, amb data 26 d'agost de 1914 i que volia ser, altra cop, el toc d'atenció que Catalunya donava a un Estat ineficient en tots els ordres; per aquest fet i donant-li oficialitat, el Manifest el signava, primerament, el President de la Mancomunitat i se'n feia una tirada, tamany foli i amb tot luxe de paper, impresa als tallers de la Casa de Caritat. Però, darrera la signatura presidencial, hi figura una nodrida representació de la Catalunya burgesa i els seus interessos específics. Hi figura: el president de la Cambra Industrial, Lluís Sedó; el del Foment del Treball Nacional, J. de Caralt; l'accidental de la Cambra de Comerç i Negociació, Joaquim Cabot; el també accidental de la Lliga de Defensa Industrial i Comercial, Albert Comte; el de la Societat Econòmica d'Amics del País, Frederic Rahola; el del Circul de la Unió Mercantil, Jaume Amer; el de la Unió Gremial de Barcelona, J. Sitges Comas; el del Institut Agrícola Català de Sant Isidre, Eusebi de Puig; el Vicepresident de "Associació de Naviers i Consignataris", Ricard Ramos; el president del Centre Cotoner de Barcelona, Santiago Trias; el Vicepresident de la Càmera de la Propietat, August de Rull; el president de la "Federació Agrícola Catalano-Balear, J. Vical i Barraquer; el vicepresident de la Societat d'Industrials Mecànics i Metal·lúrgics, Joan Escorsa; el president del Sindicat de Fabricants de Curtits de Catalunya, J. Sallés; el vicepresident de l'Associació de Patrons Blanquers, Estampadors, Pintors i Assaonadors, J. Castells; el president de C...S.C.I., J. Luig Esteve; el de l'Associació de Fabricants de Farina de Barcelona, Joan Lluqueras; el de la Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Manresa, Lluís Fortabella; el del Institut Industrial de Terrassa, J. Rigol i Casanovas; el del "Centre de Dependents de Comerç i de la Indústria" de Terrassa, J. Quintana; l'accidental de la Cambra de Comerç de Terrassa, Ramón Folomer; el del Gremi de Fabricants de Sabadell, J. Duran i Camps; el del "Centre de Dependents del Comerç i de

la Industria" de Sabadell, J. Querol; el de la Cambra de Comerç de Sabadell, Ramón Molins Voltà; i, el representant de la Lliga de Fabricants de Paper de Catalunya, Joaquim Aguilera.

O sigui que és precisament davant l'esclat de la guerra que aquest nucli vol prendre la iniciativa, al marge de qualsevol partit polític, o, excen-te per la signatura del seu president, de la "Declaració oficial de la Bancomunitat. Des de les pri-eres línies portulen el fet de la inter-dependència de la vida econòmica a nivell mundial, " en estos nuestros días de palpitante solidaridad, de verdadera unidad de vida económica entre todos los países civilizados" i se que, per tant, s'ha de comprendre que l'estat^{de} neutralitat ha de tenir, en conseqüència, una única validesa jurídica militar. I, d'aquí, en un moment i una area que tota ella és un sol mercat, una sola borsa, un sol circuit de crèdit. Els estats moderns s'han mobilitzat als respectius països, han fet votar crèdits especials i han estructurat una verdadera economia de guerra. I seguint el manifest en qüestió, veiem com els signats es queixen, quan encara ni prevenen l'especulació i els guanys posteriors, d'estar sotmesos a un "Gobierno (que) se ha preocupado casi únicamente del problema de subsistencias, en su forma clásica, rudimentaria, la única que tiene abundantes precedentes en conflictos y crisis anteriores. Pero hoy el problema principal en orden a las subsistencias es un problema de trabajo. Mantener la normalidad en la producción, que sigan abiertos los talleres y las fábricas, que no hayan de interrumpirse las labores de los campos, que los buques recojan nuestros productos naturales y elaborados y nos aperten las mercancías necesarias para nuestra vida interior, que los Bancos faciliten los cobros y los pagos en el extranjero y destruyan el enrarecimiento del dinero, restableciendo la confianza con una mayor amplitud en el crédito; éste es el camino único para asegurar de verdad las subsistencias, para garantizar el trabajo, que es el pan de todos" ²³

23 . Vid. Mensaje... p. 2

La burgesia catalana demostra veure clar el que una crisi total com l'oberta haurà de desembocar en una fonamental crisi de treball a escala "nacional", "pròlego al·ludat de toda suerte de convulsiones sociales y políticas". I aquest simple motiu ja haurà d'obligar al general reconeixement de que, a tots els efectes, l'estat liberal típic ha deixat d'existir i de que s'inspira la més radical de les intervencions, sense dubte dintre la legalitat, sense deixar que arribi -aquesta s'afegeix- al final aquest significatiu missatge- a la solució de la situació catastròfica o a la dictadura, a la qual consideren encara com una forma d'evident anormalitat política . 94

La "Mente" "Informació Catalana" i la seva significació

Heu apuntat la Mancomunitat i heu vist també l'Ajuntament com a objectiu important del programa. L'aquesta classe mitjana constituïda en sector tan ampli com poc cohesionat encara. Al marge, però, d'aquest veritable burocràtic-estatal que hem anat aconseguint al conjunt d'aquest veritable projecte de país, trobem una iniciativa, a la que ja estem en condicions de conferir una certa i inicial dimensió política i que, en aquest sentit, es pot configurar com el primer exponent del canvi de sentit de la conjuntura catalana, canvi que podem a reciar ja en motiu de considerar el "Mensaje" el rei que enviaven els grups econòmics de pressió i que posa, no en primer sinó en únic lloc de consideració, interessos econòmics perfectament caracteritzables com a interessos de classe. Anem fent referència a la ini-

94 . Un exemple de com els problemes econòmics són estudiats amb tota atenció i en la línia de les queixes per la manca d'actuació governamental el trobem en l'activitat de la "Societat d'estudis Econòmics". Per les dades que ara tractem, per encàrrec de la "Societat" l'Antoni Soldevila i En Juli Bassols van parlar dels significatius temes: "El conflicto bursátil" i "El problema bancario en Barcelona", respectivament, publicats junts per la Societat el mateix any 1915

ciativa de crear una "Junta d'Afirmació Catalana", denominació veritablement significativa i representativa d'una de les línies d'evolució a les que s'aboca un sector de la classe mitjana; i en el nostre cas l'hem de considerar com la més important, pel simple fet de que és a la que s'adscriu En Jaume Bofill i, a més, donant-li una veritable transcendència, perquè és la que marca el primer pas de l'evolució que portarà, d'una forma directa, fins a la constitució d'Acció Catalana.

Lligàvem tot aquest seguit d'iniciatives que es produeixen en aquest període veient que en ell també s'hi inclou la "Junta d'Afirmació Catalana", la qual es dona a conèixer, el mes de desembre de 1914, amb un manifest a l'opinió que el signen En Josep Carner, l'Antoni Rovira i Virgili, En Joan Puig i Ferrater i En Fè. Guli i Verdaguier però que —segons afirmà el propi Bofill i Matas— aquesta ho fan constituïts en representants o portaveus de deu membres significatius de totes les branques del nacionalisme, els quals, sentint superada una fase, busquen nous camins d'instrumentació, teòricament al marge de la Lliga i de la tendència per la que aquesta s'està posant massa exclusivament en funció de la seva política espanyola i per tant, en aquest moment concret, en funció dels interessos típics de la burgesia industrial. Però serà, precisament, l'inconvenient de la pròpia existència de la Lliga en ple període de la seva hegemonia política a les corporacions públiques de Catalunya i serà també la força de l'operativitat de la Mancomunitat, institució d'una gran capacitat integradora, les causes que retardaran el que qualsevol iniciativa d'aquest tipus s'acabi concretant en aquell "partit de la intel·ligència" orteguista que en el buit especulatiu del centre havia sorgit, en les seves primeres formulacions poc acalades cap a 1900, i que ara, en 1913 es concreta, en tota l'amplitud que allà podia concretar-se amb la "Liga de Educación Política Española", projecte també de l'ortega y Gasset anunciat en el transcurs de la seva conada conferència "La Vieja y la Nueva Política".

En aquesta conferència el Sr. ortega y Gasset havia assegurat que la L.E.P.E., no era, le moment un partit parlamentari preocupat per la captació del Poder, sinó una força político-organitzativa que respongui

al caràcter intrínsec de la intel·lectualitat que permeti generar idees polítiques en un país on sembla impossible que en sorgixin de noves i a emprendre una sèrie de treballs "destinats a investigar la realitat de la vida pàtria, a proposar solucions eficaces y minuciosamente trabadas para los problemas aflores de nuestra historia, a defender, por medio de una crítica atenta y sin compromisos, cuanto va surgiendo en nuestro país con caracteres de aspirante vitalidad (...)"

95. Aquest "grupo social" caminarà de forma clara cap a l'autoritarisme en 1917 i aquest serà el moment en que intentarà acostar-s'hi, molt personalment, un M. d'Ors, casi totalment desmarcat del nucli que havia ajudat a configurar des de 1906 i en un clar pendent feixistitzant a l'estil de l'"escola" francesa de Maurice Barrès i de Charles Maurras⁹⁶ i serà en aquest sentit que l'M. d'Ors dedicarà un parell d'articles del "Glosari" a precisar els trets noucentistes de l'Ortega y Gasset al qual, de manera curiosa però significativa dintre aquesta tendència a l'assimilació, denominarà com a el "príncep recluta"⁹⁷.

Però, a part de la consideració de que els intents de creació d'un partit de la intel·ligència es converteixin en inviables, l'esforç de relació si que va existir i el que és cert és que, en aquest sentit, hem de considerar com a reals els esforços, inconscients com hem apuntat en un primer moment, per a crear una "superestructura" política en la que la classe mitjana es trobi intrínsecament representada. L'Antoni Rovira i Virgili ho va expressar amb claredat en 1917, quan en la seva obra sobre

95 . J. Ortega y Gasset: La Vieja y la Nueva Política a "Obras Completas" Vol. I p. 300.

96 . Vid. al respecte, l'interessant estudi -tesi doctoral presentada en 1969 sota la direcció de Jean Touchard- de Meer Sternhell: Maurice Barrès et le nationalisme français. Paris. Cahiers de la Fondation Nationale des sciences Politiques nº 132.- Armand Colin, 1972 , 396 ps. i la fonamental bibliografia que hi inclou. Per les relacions amb el nostre tema en volem destacar els apartats següents: del capítol V: Primers elements de la doctrina nacionalista, La qüestió nacional. El "socialisme nacionalista" i l'antisemitisme social, i del capítol VI: El nacionalisme orgànic. L'ètica del nacionalisme, i, l'anti-intel·lectualisme.

97 . Vid. "La Veu" 14 i 15.V.1917

el nacionalisme català arribarà a: "(...) en estos últimos tiempos ha habido en la juventud intelectual del nacionalismo el anhelo de llegar a la mutua comprensión cordial con España, por lo menos con la mayor parte de España. Y esto, no sólo en la esfera intelectual y literaria, sino también en la esfera política. Este sentido catalán inspiró la desaparecida revista "La Cataluña", donde colaboraba la juventud de la Lliga Nacionalista. Ha sido un noble intento de aproximación, fallido por desgracia, sobre todo en su aspecto político".⁹⁸

Així trobem una línia, una continuïtat que s'arrossega des dels primers passos de la revista "La Cataluña"⁹⁹ i que ara es veu sotmesa a un gir, difícil de trovar seria el veure si es va comprendre sobre la marxa i en totes les seves conseqüències, però que demostra una certa sensibilització respecte a un nou equilibri de forces. El manifest de llançament de la "Junta d'Afirmació Catalana" hi llecia coses tan significatives com el que els ha empès a la mobilització ha estat el que la "convicció nacionalista" se'ls hi apareix ja com l'únic camí d'acció possible a dintre de Catalunya, i de que ella s'ha de constituir en el vehicle obligat de precisió, delimitació i concreció de demandes concretes, però també la plataforma que possibilita el ~~xxxx~~ buscar coalicions de forces que, en base al sentiment nacional, respongui a la seva íntima idea de que el catalanisme no ha d'ésser "monocli" d'un determinat partit. I en aquest sentit, prèvia tota altra consideració, trobem enormement significatiu el que ja no trobin en la Lliga el vehicle suficient que respongui a una tendència que, com hem fixat amb anterioritat, no es predica com a divergent de les iniciatives anteriors. Però és que aquí hi conflueix un altre ordre de consideracions no menys remarcable i és el de que, aquesta nova plataforma, buscada en la seva primera formulació en un moment en que la

98 . R i V.: El nacionalismo catalán. Barcelona 1917, p.12

99 . La tercera època de la revista, englobant els anys 1913-14, es publica ja amb el títol "Catalunya", indicant la nova tendència de politització de cara endins, el retorn al realisme i, per tant, l'abandó d'il·lusions utòpiques.

burguesia catalana es mobilitza en funció únicament dels seus interessos, la Junta d'Afirmació Catalana" reincidentx en augurar les divergències de partit en base al comú interès nacionalista. I això, formulat en vida d'en Prat de la Riba i integrats homer con En Llorell i Natas (i aquest molt particularment) expressa interessos molt específicament de la classe mitjana mobilitzada i la radicalització d'aquesta tendència és una trajectòria que correrà paral·lela a la pròpia radicalització de la vida catalana.

El primer acte públic de la Junta d'Afirmació Catalana el va constituir una conferència d'En J. Carner, al local del CADCI a mitjans del mes de gener de 1919. N'hem de fer referència perquè, més que una postura de l'orador, reflexe unes preocupacions i una postura molt sentides per els components del grup i afins i que trologa una tendència que podem fer culminar l'any 19 amb Les Joventuts Catalanes d'En Llorell i, més ampliament, en la Conferència Nacional Catalana de l'any 1922. És per això que, al moment, la conferència d'En Carner va ser considerada com l'exposició d'un verdader programa d'actuació nacionalista en el que l'orador veu representat i promotor "al tècnic, al professor, al literat". En conjunt, podem considerar aquestes declaracions d'En Carner, especialment tributàries del pensament d'En Prat i també d'En Jaume Llorell. Per un cantó veiem com l'orador, després d'assegurar que un factor d'affirmació catalana és la cultura, i precisament, una "cultura nacional" que tingui per beneficiari al poble (línia pràctica que hem vist desenvolupar àmpliament a En Llorell), afirma que: "(...) Tota nació qui veng les altres per l'acció de l'esperit té el dret d'aumentar els seus dominis pel mateix espiritalisme. I aquesta es la missió dels pobles petits (...)". I, per altra banda, a fi de justificar el perquè la Junta té social i políticament l'obligatorietat d'emprendre la tasca "de fer ideologiacatalanista amb tota fermesa". En Carner afirma que: "(...) com que el nacionalisme és un fet històric, nosaltres volem representar-li la força interior, immanent: no immòbil, que no deu confrontar-se (...)". Veiem, tot plegat, una proclama de grup, una presa de consciència clara de la funcionalitat social d'un

"punta" de les classes mitjanes que aquí passa per ~~xxxxx~~ comprensió "europea" i "moderna" del concepte "nacionalisme biològic" del que, per sobre del propi Prat, En Jaume Bofill és el màxim teòric català.

Marginalment volem fer referència a En J. Carner en el sentit de l'hem relegat de la primera línia de la significació, com a mínim, en aquests primers anys de configuració de les característiques, bàsicament en el seu vertent ideològic, d'aquest nucli que hem caracteritzat com un dels puntals motors de la mobilització de la classe mitjana a Catalunya; en això ens justifiquem pel fet de que En Bofill i Hatas és qui centra el nostre estudi. No obstant, sobretot en aquests primers anys, tant per la seva evolució literària, lingüística o filosòfica, com també i fonamentalment per la direcció del seu compromís ciutadà, es situa en una línia comparable, salvant, evidentment, totes les distàncies, a la seguida pel gran renovador francès Anatole France i al seu abocar-se a l'actuació liberal i d'esquerres arrel del comprometedor "cas Dreyffus" ¹⁰⁰.

Seguint amb la destacada i primordial participació d'En Josep Carner en aquesta iniciativa de la Junta d'Afirmació Catalana, hem de fer referència a la conferència que va fer, poc més endavant, el 6 de febrer de 1915, al local del Centre Regionalista de Sarrià, i sota el títol de L'Afirmació Catalana. I en aquesta conferència En Carner, parlant com a portaveu de la "Junta", partirà dels valors històrics de Catalunya i del corresponent lloc que aquesta ocupa en el renaixement dels nacionalistes europeus, tema aquest en el que hi està incidint molt especialment en aquests moments, Antoni Rovira i Virgili, entre altres, i que prepara el gran flo-reixement dels anys 1917-1920. Però, a més, En J. Carner farà una explícita referència a la missió de la seva generació en la política. (i recordi's com el terme generació l'hem anat matitzant amb el de sector) i de com aquesta missió ~~xxxxxxx~~ -actuació es concreta en haver donat al panorama un sentit d'euroveització de les problemàtiques, i, fet aquest en-

100 . L'influència notoria de l'An. France sobre tot aquest sector i aquesta generació queda molt en tractada per Marcel·lí Domingo : Libertad y autoridad. Madrid. 1923 p. 143

caràcters important, donant una major fluïdesa a les formes polítiques pre-existents. I En J. Carner, ja al final de la seva conferència, destaca dos nous valors sectorials, els que han donat tant la seva gran significació en aquest camí de concreció de la classe mitjana, i que xifra en la independització espiritual i en l'ambició.

Indubtablement la "Junta d'Confirmació" va crear un corrent a la que s'hi han de sumar tot un seguit de conferències, escolàstiques en aquest sentit (com les d'En J. Carner o d'En Rovira i Mirall, per exemple), de les que ara ens pot servir com a mostra, la que va fer En Jaume Bofill l'any 1916 a Girona, a la seu de la societat obrera "L'amistat".

En aquesta ocasió En Bofill fa partir l'anàlisi de la concreta situació social per la que atravesca Catalunya, i dins aquest context, el paper específic de les societats obreres, de l'atomisme revolucionari del moment que és precisament el que obliga a realitzar una important reestructuració social. I ja des d'aquest curt pròleg, En Jaume Bofill (coincint amb el pensament d'En J. Carner), proposa el lloc primordial que ha d'ocupar la intel·lectualitat en aquest procés de reestructuració, ja que ells, per la seva situació social poc concreta, posseeixen un "sentit comú acomodaticí" ¹⁰¹.

Si bé s'ha de caminar cap un "federalisme social", continuava En Bofill, s'ha de tenir compte de defugir convenientment els dos extrems: tan el dretà, del que afirma que està en franc procés de desvinculament, com de l'esquerrà que en la conjuntura concreta, l'autor assimila a l'anarcosindicalisme. I si bé no ataca de forma directa i oberta aquest últim corrent, l'hi tira en cara un marcat internacionalisme que el fa oblidar de prendre a l'home en concret i, per altra banda, en l'aspecte polític, li retreu una inhibició que el porta a abandonar l'atenció que hauria de prestar a la qüestió nacional amb el clàrperjudici que d'això es deriva per un moviment que, per definició, entén com a interclassista.

101 . Arr. part. J.L. i R. Jecelló manuscrits (1) Subj. Oratòria (1)

El guió del mencionat discurs es clou amb una afirmació que a partir d'aquí es convertirà en "leif motiv" del seu pensament-actuació a Catalunya que extreu de l'anàlisi concreta del moment per que atravesa Europa: la del tandem indisoluble que existeix entre "socialisme i nacionalisme" com a "senyal del temps. Contagi de realitats". I en la part central del discurs, fent referència al fet de que la classe mitjana només pot desenvolupar-se i seguir ocupant el seu lloc en el funcionament d'un règim democràtic, En Jaume Llofill concretarà el tema dient que s'ha de cultivar i acreixer el "Valor i transcendència social de les associacions: l'atendre necessitats les fa créixer, augmenta la capacitat d'apetència. A Madrid se'n quexen"; i, més endavant: "Catalunya, terra de llibertat i de sentit social. Coexistència d'associacions diverses -no capelletes-. Futurs estats i federacions especialitzats" ¹⁰².

Quan en 1919 En Jaume Llofill afirma que: "(...) Als pobles que no tenen el sentit de la igualtat, qui no saben ser més que dominadors o provincians, els és impossible la comprensió d'un règim autònic o federatiu si no el veuen venir de fora estant" ¹⁰³, estarà -sobrepasant el camp concret del nacionalisme, o considerant aquest camp en el seu sentit més ampli i universal- fent referència a un desacord de classe davant d'una estructura que ja resulta intolerable. I resulta doblement intolerable, al considerar que per al sector que En Llofill pot representar, al contrari del més "purament" burgès que ha de considerar la "crisi" de 1917 com un període nefast i alarmant, veu aquests anys com un profitós toc d'atenció que ha obligat l'enriquiment de les teoritzacions i ha donat forma definitiva al panorama social català, destriant posicions i ~~desenterrant~~ desterrant la possibilitat de que existeixi una Catalunya "grisa": "El màxim fracàs del nostre catalanisme seria la producció d'una Catalunya grisa" ¹⁰⁴.

102 . Idem

103 . J.L. i M.: Les Joventuts Catalanes.- Barcelona. Tall.Graf. Casa de Caritat. Agost 1919. col. "La revista" nº 30. 37 ps. cap. "Nacionalisme". p. 24

104 . J.L. i M.: Les Joventuts Catalanes ob. cit. p. 12

Queda clar, tot plegat, que ens trobem davant la concreció d'una línia de classe. Evidentment, no es tracta de l'únic camí pel que podem arribar a la fixació política i a llur diferenciació produïdes en el curt però intens període 1916-1922 a 1923; no obstant, si que podem considerar que es tracta de la línia heremònica, com a mínim en el que fa referència al nombre de persones que s'hi troba identificada. Un altre dels camins d'intervenció en la vida en que es pot enllobar en aquest sector de la classe mitjana i per tant, encara que diferent, no ens sembla contradictori respecte el nostre esquema d'hipòtesis, és el dels nuclis més esquerrans que, també en base al nacionalisme del que no creien poder-se separar, busquen un sistema de concepcions en l'acostament a la classe obrera i, en certa manera, l'acció integradora que pot tenir el proporcionar-li els mitjans d'anàlisi concreta de la problemàtica del país (nacionalitzar els problemes) i potenciar, així, la seva actuació. El cas del Dr. Martí i Julià, sense que aquí vulguem entrar en cap altre tipus de consideració -que evidentment van existir-, és ben significatiu de tot el que anem dient. Serà precisament en 1913, fracassat l'esforç en pro de l'hegemonia nacionalista del sector esquerrà, l'any en que el Martí i Julià declararà que, donant per acabada tota una etapa de la seva vida, a partir d'ara la seva preocupació fonamental serà la de : "(...) realitzar la nacionalització dels estaments obrers, fent aquestes dues accions socials redemptores que són el Nacionalisme i el Socialisme, amb el fi d'assolir la plenitud en el resultat"¹⁰⁵. I a pesar de presentar-se apartades, per motius fonamentalment polítics i, sovint, també d'ordre personal, les dues tendències en qüestió arribaran a confluïr, en el pla teòric inicialment, amb l'adopció generalitzada de bona part de l'ideari socialista, en el sentit en que, per exemple en Ferrnando de los Rios, parlaria d'"el sentidohumanista del socialismo",. En aquesta perspectiva, el cas d'en Jaume Llofill, que parteix com sabem de la creta tradicional, ruralista i ~~humanista~~ integrista, adquireix una enorme significació arribats a l'any 1919, en la di-

105 . Martí i Julià: Per Catalunya. Assaigs. Barcelona, 1913 p.V

nàmica que l'ha protat a les formulacions contingudes en el ja mencionat parlament al que posarà el significatiu títol (superant ara ja totalment, però, la seva dimensió generacional) de Les Joventut Catalanes

En el sentit de buscar la clara continuïtat que té la iniciativa internartidista de la "Junta d'Assimilació Catalana", trobem l'Exposició de les Joventuts Nacionalistes de Catalunya als Parlamentaris Catalans, signada, a Barcelona, el 14 de abril de 1915, per En Carles Jordà, l'Antoni Novira i Virgili, En J. Carnen, En J. Guadras, En Frederic Culi i Verdager, En Miquel Guinart, En Jaume Llofill i Batas, En Frances Curet i En Ll. Puig de la Bellacasa, homes que es presenten com a la delegació de l'Assemblea que precisament han tingut, el 4 de març del mateix any, al Teatre Climp. I en aquesta ocasió s'adrecen als parlamentaris i als senadors catalans per a posar-los al corrent del cas de la injustícia que s'està cometent contra el president del CASCI, En Josep Puig i Esteve, el qual havia estat empresonat en motiu del Parlament que va fer el dia 11 de setembre de 1914 des de l'Ajuntament, en l'acte d'ofrena d'una bandera catalana que la seva entitat demanava que onerés al balcó de la façana gòtica de l'Ajuntament en els dies festius. Protesten de que En Puig i Esteve estigui encara a la presó, a pesar de la llei d'amnistia del 5 de desembre de 1914, feta efectiva al Butlletí el 4 de gener de l'any següent. Però el més significatiu per nosaltres, a part l'exposició d'uns fets que per altra banda, coneixia tota la ciutat, és el final d'aquesta exposició en la que l'Assemblea de les "Joventuts" declara que, donant llibertat per a que els parlamentaris escolleixin el mitjà de solventar aquesta injustícia: "Les Joventuts Nacionalistes de Catalunya resten mentrestant a la expectativa, atentes i serenes, resoltes a emprendre les campanyes que es facin necessàries i a arribar fins a allí on calgui. D'algun temps ençà, entra a la nostra ment la sospita que la moderació dels catalans, per compte de desarmar l'enemic, li dona major audàcia. Si aquesta sospita fos confirmada pels fets, hauria arribat l'hora

d'adoptar uns altres procediments per l'esdevenidor " 106.

Per nosaltres, més que el fet en si, ens sembla operativa la vella amenaça d'una futura actuació nacionalista, democràtica i al marge dels partits del moment, fet que equival a dir, en el moment de la seva hegemonia, al marge de la Lliga. I, a part si aquest es podria arribar a produir o no, ens interessa el que existeixi una consciència prou forta de grup com perquè es pugui pensar en aquesta possibilitat en el camp operatiu. És cert que la pròpia Lliga facilita el desmarcament d'aquest sector. Trobem, per exemple, el 10 d'octubre de 1915, la gran manifestació convocada per la Lliga com a recolzament de la seva campanya parlamentària en pro de que es dictin lleis de caràcter econòmic. Si bé la resposta a aquesta convocatòria és massiva, resulta molt fàcil, en un moment de tanta tensió, el que la iniciativa s'acabi convertint o apareixent com la defensa d'uns interessos molt concrets. Recordi's que és en aquesta conjuntura que el fill d'en Maura, En Gabriel Maura Gamazo, incitarà a la Lliga a la col·laboració amb la nova tendència conservadora que vol catalitzar la joventut maurista, fet aquest que encara que no cristalitzi, bàsicament perquè el conservadurisme castellà es veuria així mancat del recolzament del caciquisme, dels ultradretans monàrquics que havien constituit fins aleshores la seva base influent, a Catalunya, la Lliga Regionalista es troba desprestigiada per aquests contactes al centre i creiem que perjudicada fortament en el sentit de que, al perfilar llur caràcter de classe amb el consegüent refredament del seu caràcter nacionalista, deixa posada la primera pedra (en un moment en que, com hem vist, el germen hi és latent) per a la futura escisió.

La participació d'en Jaume Gifill en l'aparell politico-administratiu català

Seguint amb En Gifill i d'atras veiem com, per un altre cantó, la seva actuació concreta també en el Consistori, batallant aquí per una mi-

llora dels serveis en general, alhora que per catalanitzar la institució, tot posant-la en contacte amb el moviment nacionalista del moment, i, quasi simultàniament, en les comissions i organismes que constitueixen l'entramat de la Mancomunitat. Hem de ressaltar el fet de que -sobretot al principi- deixa sovint clara i explícita la seva procedència política i declara en molts treballs concrets, haver buscat prèviament el consell dels seus companys de la Joventut Nacionalista.

Aquesta doble actuació, més la privada, en el si, sovint, de prestigioses corporacions, així com l'adquisició d'una progressiva fama d'orador prestigiós i la seva intensa activitat com a periodista -començava a ser considerat com un periodista de fons i conceptualment difícil¹⁰⁷, van avalar la personalitat d'en Jaume Bofill com a "treballador i teoritzador del catalanisme sense concessions" (com en alguna ocasió es va dir), fent preveure, per molt aviat, el reconeixement com a "home-símbol" d'aquest corrent que, per sobre matisacions de partit, començava a identificar a extensos sectors catalans i que ja apreciàvem en l'anteriorment citat manifest de la "Junta d'Affirmació Catalana".

Ja hem caracteritzat el programa orgànic i institucional que, centrat en l'Ajuntament i la Diputació i la Mancomunitat de Catalunya, agrupava a aquest nucli de "servidors públics" i mobilitza a un nodrit grup de professors, intel·lectuals, pedagogs, etc. a una intensa activitat que respon a un veritable procés de "japonització", en el sentit de la forma d'actuació, de la qual se'n comencen a tenir les primeres notícies per Europa cap a l'any 1885 (i del que Alemanya n'és un bon exemple), en el camp de l'educació, especialment, per tal d'assolir la necessària autosuficiència dels quadres directius del país i poder consolidar així un cert grau d'independència respecte l'imperialisme dels països desenvolupats. A aquesta tendència hi hem d'englobar la política dels pensionats a l'estranger¹⁰⁸

106 . Exposició de les Joventuts Nacionalistes de Catalunya als parlamentaris Catalans. Barcelona. M. Schella imp. 14.IV.15 n. 3

107 . en enquesta oral, en Pere Mas i confirmava l'idea de la complexitat del periodisme d'en Bofill i resultava la comparació amb l'estil

el que, per inspiració d'En Prat de la Riba, En Lluís denominava "Institucions d'Assimilació de Cultura" o conseller il·lustrat que, dintre un sistema perfectament articulats, adquirien la plaça convenient sota la denominació de "Institucions d'Investigació i de creació culturals".

Serà en aquest sentit que, tot i considerant bàsic l'estudi de la Mancomunitat de Catalunya, hem de tendir a integrar aquesta fonamental institució en un procés més ampli, per a entendre-la en tota la funcionalitat i intencionalitat de la seva estructuració i sempre partint com a mínim de 1907, amb els projectes d'En Prat de la Riba a la Diputació de Barcelona, i en el que no ens ha de sorprendre la significació de les esferes d'actuació a les que es va donant prioritat, per tal i com representen, al costat de l'element clau de la cultura i, molt particularment el tecnicisme, hi ha sempre present l'esforç de modernització de Catalunya, partint, sense superar-les en atribucions, de la tradicional divisió en províncies.

En J. Puig i Cadafalch, molt més tard del moment en que ara ens movem, definiria a la Mancomunitat com una esperança i com un símbol: "(...) l'esperança d'arribar amb ella a l'autonomia de Catalunya, i el símbol de la seva unitat (...)", malgrat, afirmaria exagerant intencionadament, que els serveis traspassats eren el de la conservació de carreteres i el de dementes ¹⁰⁹. Però, en aquesta conferència, En Puig i Cadafalch partint de l'estudi de la Mancomunitat però plenament integrat a la problemàtica del febrer de 1932, i, per tant, a la represa de la Lliga en el moment de discussió de l'Estatut o al moment en que la Lliga comença a preparar-se com a alternativa dretana a l'esquerra d'En Macià, el segon i controvertit president parlarà d'aquesta institució en termes molt diferents de com n'havia parlat en el moment de creació i posta en pràctica del programa que significava.

directe d'un A. Rovira i Virgili, precisant que, al primer, s'havia de llegir un parell de vegades per acabar d'entendre'l.

108 . Mm. respecte als expedients dels pensionats d'Alemanya. Arx. general de la Diputació. Lluís 2896

109 . J. Puig i Cadafalch Un analític estudi de l'obra de la Mancomunitat de Catalunya i dels problemes de la implantació de l'Estatut

Per En Puig i Cadafalch (i el servei acuí per la seva personal significació i no per la seva utilitat) la Mancomunitat és sinònim de serveis públics, dels serveis que alimen la resposta immediata a la crisi latent que esclatarà el 1917 amb la Gran Guerra: però també la resposta a la necessitat de que existeixi una estructuració global de Catalunya, com a resposta a un inviable endarreriment propiciat per la mala administració central. Per En J. Puig aquesta estructuració significa potenciació cultural, elevació del nivell de vida, una descentralització programada, un augment de les possibilitats de la circulació viària pel territori i una potenciació i major retolilitat de l'ària rural per ser aquesta una fonamental reserva econòmica per a Catalunya. Significa, en definitiva, tecnificació i modernització, omplir a Catalunya el buit que hi ha deixat la mala actuació de l'Estat liberal del s. XIX. 110

Creiem nosaltres, a més, que la Mancomunitat de Catalunya és el projecte "acomodatíci", en el sentit de que la configuren els qui encara no estan disposats a acabar amb el vici sistema monàrquic, i concebut, estructurat i portat a la pràctica per aquella "intel·lectualitat burocràtica" o, més genèricament, per aquells "servidors públics" que necessiten l'aparell burocràtic del sistema democràtic per tal d'assolir l'entitat propia que correspon a una societat sotmesa a un ràpid, i per això a vegades dolorós procés de modernització. S'ha dit amb molta justesa, perquè és una evidència, que contrasta l'obra feta per la Mancomunitat amb els pressupostos de que va poguer disposar. Nosaltres afegiríem que contrasta, sobretot, amb els propòsits, just en el moment en que creiem que, respondent a una mentalitat molt determinada, cada un d'aquests propòsits va acompanyat d'entrada per la Comissió tècnica que l'haurà de gestionar i que en ocasions serà la única que arribarà a funcionar en realitat, però amb la particularitat de que és una comissió que estructura i genera la construcció de laboratoris, l'elaboració de treballs i estudis especia-

primera de "Les Conferències de la Lliga Regionalista". "La Veu de Catalunya", 21.II.1932 p. 1 i 5.
 110 . Puig i Cadafalch: Una tasca de civilització a realitzar. Barcelona ed. Catalana. s. a.

litzats, els corresponents centres d'investigació, les oficines tècniques de programació, la confecció d'estadístiques i d'altres i un llarguíssim etc. que, a part de ser el nucli motor de la pròpia Barcomunitat, és la justificació —basada en la més evident de les realitats— de l'existència amb personalitat pròpia d'una classe mitjana que irromp amb força dintre el panorama de la vida catalana.

La mentalitat d'aquest nucli de persones es complementa i es confon, doncs, amb la seva preparació i les seves necessitats concretes i monten així una ideologia en lloc d'aquestes necessitats concretes. En Jaume Bofill, en concret, contribueix a la redacció d'una memòria sobre l'erradicació del Fal·lusisme del Prat de Llobregat, precisament en un moment en que la qüestió s'entranca amb els problemes del creixement barceloní i les seves possibilitats de zones de serveis. Participa, a més, en la comprovació, inspiració i confecció de pressupostos o, per posar un altre exemple, en tota la investigació que acompanya el projecte de constitució del Plan de Barcelona; això, en el mateix moment en que posa en marxa la Comissió de Cultura Municipal, en el període en que publicarà els seus llibres de versos Domir (1913) i, posteriorment, La Ciutat d'Ivori (1915), peruent afegir a aquest mosaic heterogeni d'activitats, moltíssimes altres de les que en donen una mostra indicativa en el present apartat. El nexe que relliga totes aquestes activitats, a vegades tan disperses, és el pragmatisme, el que anys enrera ja havia definit com un "sa positivisme" per el que s'havia de jutjar a les persones pels resultats de les seves obres, el pertanyer al nucli de persones que posa en pràctica el projecte d'estructuració global de Catalunya, el tecnicisme, un sentiment quasi sacerdotal respecte al pertanyer al cos de "serveis públics" i un sentit molt acusat de la realitat i de les possibilitats d'actuació des de les que parteixen. En aquesta línia i fa cos d'abans de la seva incorporació a l'Ajuntament, En Jaume Bofill afirmaria que "Quan una institució política funciona malament, per compte veure si és encara aprofitable o remeyable, modificant-la o evitant-ne els vicis (devegades produïts per causes externes a l'institució) la supprimeixen

brutalment o la substitueixen de cop i volta per una de nova, artificial, no comprovada encara, a la qual assignen una perpetua infalibilitat per si sola, sense que els homes s'hi hagin de cuidar. Va bé tota sola) de l'eficàcia de la fórmula" ¹¹¹

En totes les reflexions que farà a posteriori hi trobem la voluntat expressa d'en Bofill i Natas de trobar una unitat en la seva actura i actuació durant aquest període (de fet és un interès per trobar una continuïtat i conseqüència al llarg de tota la seva vida), i així ressaltar el que el seu ~~passatge~~ posterior abandó de la Lliga i adhesió a la Conferència Nacional Catalana, l'any 1922, era la continuació, directa i lògica, de tota aquesta actuació, i no el fruit d'una desviació en la seva línia de principis.

En col.laboració destacada amb la línia de potenciació de les institucions i corporacions catalanes, que porta endavant la Lliga per aquests anys, En Bofill, des de la seva entrada a l'Ajuntament i de forma especial, prestarà atenció als problemes culturals, però també, a l'autonomia municipal, a tot programa de millores urbanes, en general, i al que podríem denominar qüestions diverses, problemes potser menors però als que igualment s'hi dedica amb serietat i profunditat. Intentem ara destacar-ne alguns trets característics, però tenint sempre en compte que l'explicació estructurada cronològicament és pràcticament impossible de fer, ja que En Jaume Bofill feia allhora, amb progressiva intensitat, la seva participació en moltes esferes, que només tenen en comú la intencionalitat privada i "público-política" més amunt recensada.

Del període 1914-1916 hem d'apuntar, sense aturar-nos'hi gaire, la participació destacada (i altres cops la impulsió motora) en l'elaboració de les Tases pel càrrec municipal de les grans capitals ¹¹², i, de

111 . J. E. Dossier de Notes. Comentaris (escrits entre 1910 i 1912). Arx. part. J.E. i M. Secció Manuscrits (6) Subg. Moral i Teoria Política.

112 . aquesta iniciativa es volia posar d'acord amb l'esperit de l'article 62 de la Llei Municipal, vigent en el moment.

forma particular, en el Programa d'algunes obres a fer amb motiu o amb ocasió de la Exposició de 1917¹¹³, signat, a més d'ell, per E. Vega i Marc G. Busquets i J.M. Lasarte, encara que la confoció de la memòria corres a càrrec d'En Bofill i d'En Guillem Busquets -únics representants a l'època de la Joventut Nacionalista al Consistori. En aquest quasi programa d'actuació municipal, els firmants, que responen a la crida feta per la Comissió consistorial de millorer i obres d'embelliment de Barcelona, amb motiu de l'Exposició Internacional d'Indústries Elèctriques i general d'Espanya¹¹⁴, es condicionen com a llavors en el creixement anàrquic de la ciutat i hi volen donar "una altra significació espiritual": Barcelona ha de resoldre la seva "decadència urbana", i això només és possible de portar a terme quan es treballa, com diuen, en favor del "comú". Partint d'aquesta plataforma, el programa va des de la resolució, per aconseguir l'encara viable "cinturó verd" de la ciutat (estem a l'any 1914!), fins als aspectes de més detall com pot ser la "policia dels tranvies" o l'"educació ciutadana dels transeunts"¹¹⁵. En 1930, el propi Jaume Bofill realitzaria una explicació d'aquest projecte com a recordatori d'una concepció de la reestructuració de Barcelona, frustrada al no celebrar-se l'Exposició de 1917 i al no figurar l'equip i la mentalitat que l'havien inspirat, entre els qu'organitzaren la de 1929¹¹⁶.

En aquesta mateixa línia, però potser una mica més endavant (sembla que entre juny de 1915 i gener de 1916), dedicarà des del Consistori i, principalment, des de la Junta de Museus -concurrent en la mateixa finalitat d'enfortir el prestigi internacional de la ciutat, en motiu de

113 . Programa... 61 ps.

114 . presidien la Comissió: E. d'Albadal, Joan Ric, Joan Vidal i Valls

115 . en tot aquest temps extrema la lluita per a racionalitzar els pressupostos municipals i per extreure l'efectivitat de la seva aplicació. Hem de destacar, en especial, la lluita menada per a aconseguir, des de la Comissió d'Hisenda de la que forma part, un "Gran Pressupost Extraordinari" (1917) encaminat, per definir-lo en línies generals, al "adecentamiento de la Ciudad".

116 . Vid. J.M. Barcelonisme d'una Joventut. - "Fulletí de la Cambra Mercantil, nº 100 (juliol 1930) p. 159-161.

la ja mencionada Exposició (de la que n'eren Consellers, L. Cambó i Joan Pic)-, especial atenció a qüestions de tipus cultural des de la Recció Espanya Històrico-Artística, presentant tot un seguit de memòries, informes, pressupostos, etc. en es declara partidari de l'actuació "que nos rehabilita l'element, com a país estudioso, conscient de se passat" i que no tot és basi nombrar "la España de la pandereta".

Aparentem, com a complement del que ja s'ha dit, i només com a mostra, l'empremta del pas d'en Jaume Bofill per les institucions i corporacions públiques de Catalunya d'aquells anys. Noti's que un estudi detallat de tot plegat significaria prestar atenció al conjunt del panorama cultural, administratiu i polític barceloní.¹¹⁶ En base a això hem ob-
tat per esboçar, simplement, una llista significativa d'aquestes activi-
tats¹¹⁷ sense, per altra banda, intentar d'exhaurir el tema. En una ac-
tividat que, quan té lloc al Consistori, és de freqüent enfrontament amb
els regidors lerrouxistes, dedicarà la seva atenció a problemes d'enver-
gadura i generals, però també a d'altres de detall, però que no podem dei-
xar de banda, doncs, tots plegats, i tanta d'altres, són els que donen el
caràcter polític, seriós i ineludible a tenir en compte pel futur, a a-
quests anys que ara tractem.

Així veiem En Bofill i Natas, en més o menys proporció, però
sempre implicat en la resolució de problemes que afecten a les següents
esferes: Comissió de Governació, los Hèdic Municipal (1914 impulsant no-
ves actuacions i la reorganització del Còs i especialment els aspectes
d'infantesa: Institut de Vocologia i Furgicultura), Beneficència Muni-
cipal (esfera a la que prestarà especial atenció també des de la Mancomuni-
tat), Servei Municipal de Lluç, Centions religioses municipals (de ti-
pus organitzatiu i rebent promistes de diferents corporacions, estudiant

116 . A part les publicacions oficials de la propia Mancomunitat, especial-
ment L'Obra Feta i L'Obra a fer (1920) o també, per més manejable,
Breu Noticia de l'Organització i l'Obra (1922), es pot consultar
ainau-Jardí: Prat de la vila, home de govern (1973); Prat de la Riba
propulsor de la llengua i la cultura (pròleg Jordi Rubió i articles
d'E. Jardí i Jordi Rali) Barcelona- Selecta-1974; o també l'erudita

la mateixa qüestió a l'estranger, etc), Escola Municipal de Música i Orquestra Catalana (1914, impulsant la seva creació, organització, etc i coordinant i orientant els esforços, principalment, d'en Jaume Pahissa i d'en Joan Lamote de Grignon), participant i especial atenció des de la Comissió d'Hisenda, de la que també n'era membre, a tot el que fa referència a Pressupostos Municipals i, especialment, a les partides de beneficència i de cultura: protagonisme en el polèmic pressupost extraordinari de liquidació de 1917, etc.

La especial atenció mereix el treball de la beneficència, en el doble vertent de la labor que el Regidre portava a terme en l'àmbit municipal i, després del trasllat del servei, en l'àmbit més àmplia de la Comunitat, intentant que aquest doble front tendís a l'unitat, una major eficàcia, i que s'arribés a crear una duplicitat de serveis i tots els entorpiments i majors despeses que se'n havien de derivar. Aquesta tasca, que després continuaria amb molta més intensitat des del lloc de titular de la Concilleria de Política Social, en el bienni 1921-22 i 1922-23, havia estat precedida, com ja hem apuntat més amunt, per un intens treball teòric sobre l'ètica social, la "moral nacional", la "patologia social", per les reflexions fetes sobre política sanitària des de la Junta Administradora de l'Hospital Clínic, per les fetes, sobre moral o psicologia i educació, amb la colla d'en R. Lucabado i, en definitiva, amb uns precedents que hem de buscar en el marc d'Acció Catòlica i la Congregació Mariana, encara que aleshores, tinguessin com a eix socio-polític, la idea de que l'Estat liberal, amb la seva actuació antieclesiàstica, havia creat un buit que, per altra banda, tampoc es cuidava d'omplir. En Regidre i Regat, però, ja en els moments que ara tractem, parteix de l'idea de que la beneficència, de terme idèntica al que havia de ocórrer en

tesi doctoral de Ramón Albarol: La formación profesional obrera en Barcelona desde la restauración a la dictadura (1875-1923). - Agost 1976. 4 vol.

117 . referent a totes aquestes activitats existeix material, a vegades abundant, al seu arx. part. J.F. i M. Becció Treballs (10)

el camp de l'educació, ha de representar un pla total i orgànic que ja li hem vist apuntar -sempre en la línia pràctica- l'anàlisi de la vida en el capítol del que denominava com a "element bàsic de la producció" i el contacte de les tasques del "Museu Social" i de l'organització dels Jurats Mixtes¹¹⁸, i que, per tant, ha d'ésser estructurada com un servei de primer ordre des de la capitalitat funcional que ha d'exercir Barcelona, sempre segons la seva concepció global socio-econòmica.

Per aquest camí, un servei d'aquí comença un vast i complex programa de beneficència, ja des de la Direcció de Beneficència Municipal, i en el qual hi intervenen factors com el de l'educació global de les "masses", tocant especialment aspectes que fan referència a la mendicitat al concepte de justícia social (accions d'ajuda i previsió, retir, atur, subsidis), a la programació de la pediatria i a aspectes generals de la medicina social i, sintèticament, a problemes derivats de les proporcions que va creixent el fenomen i delictori. I, com hem vist en les consideracions generals, la política d'aquí comença en aquest camp parteix de la necessitat de construir sobre les institucions preexistents, en la consideració de que, si encara funcionen, ja perquè compleixen una funció específica en el seu camp¹¹⁹.

En el moment, però, en que l'operativitat d'aquest equip del que aquí comença forma part, pot començar a desenvolupar-se l'aplicament serà quan la Comunitat de Catalunya comença a desenvolupar-se la beneficència. A partir d'aquí es succeiran els processos, els mètodes i plans d'estudi i recerca - tot el que es pot dir com a treball de la organització del Sistema de Serveis Socials - i després d'aquesta organització i disposit, el treball de la organització de la "Xarxa de Serveis" de les cases provincials el que s'ha de concretar el tema de la organització del treball, i d'altres, ja més específics i tècnics, corresponents a la majoria dels conceptes i idees que hi són relacionats i el treball de tècnica i de treball social destacar el

118. ... a l'entorn de la vida, ... organització del treball de la cultura catalana ...
119. ... a l'entorn de la vida, ... organització del treball de la cultura catalana ...

120. ... a l'entorn de la vida, ... organització del treball de la cultura catalana ...

relatiu al Tractament Educatiu dels Menors Protegits en les Institucions Provincials de Beneficència, Marx treballa (20 folis mecanografiats) que toca el criteri educatiu, la durada de la protecció, el nombre d'educats en cada centre, la normalització de la vida en els centres, els anormals, per acabar, després d'un gran detallisme, en el capítol referent a l'emancipació de normals i anormals, la seva reintegració al ritme de vida dels altres "ciutadans lliures". A la confecció d'aquesta obra hi contribueix directament en Janne Llofí, ja sigui amb la redacció de bona part de les directius ideològiques i organitzatives, com també encarregant feines a especialistes que sovint es troben integrats als serveis tècnics de Beneficència. ¹²⁰

La idea global que mou a tot aquest equip és la de que s'ha de desterrar la creença tradicional de que la beneficència l'han de controlar els millonaris que fan caritat com un altre dels aspectes demostratius de la seva influència social, donat que se'n ha d'encarregar han d'ésser els "entesos en ciències sociològiques", arribant a : "Ara, que la branca més important de la beneficència catalana, ha vingut a raure sota la direcció d'una sola entitat i tan capacitada pels afers públics, com és la Mancomunitat, creiem que és arribada la hora d'implantar aquests principis amb els quals no es pot dubtar que la beneficència de Catalunya assolirà el seu màxim de rendiment amb el mateix esforç" ¹²¹

Homologant aquest servei a les directrius que la Mancomunitat dona a altres serveis com poden ser, pel seu caràcter social, els de cultura i higiene, aquest grup creu que el de Beneficència ha de respondre a la idea de que "(...) els individus qui son sots la cura de la beneficència pública, no siguin com reses en una casta especial condemnada a ésser rebuda per gent que sols poden cotitzar el valor d'ésser bona gent i d'incorporar-los al camí dels ciutadans (...)" ¹²². Així, el projecte de

120 . Vid. al respecte l'informant material remit a Marx. part. J.B. i M. Mancomunitat de Catalunya, Beneficència Decisió treballs (10)

121 . Reorganització del Sistema de Govern p.2

122 . Idem.

coordinació de l'acció del Consell de Pedagogia, el d'Eficiència i Sanitat Pública amb un Consell de reformes socials i actuant, tot plegat, sobre el funcionament dels patronats administradors de cada centre, s'enmarca en la concepció que aquests nuclis actors de l'entorn comunitat tenen respecte una administració moderna i eficient i de l'entusiasme il·luminat respecte del fet que, a una bona gestió, s'hauran de correspondre-li èxits tan espectaculars com immediats.

Valgui això com a mesura de la total identificació d'en Dofill amb el període (i de la febril activitat que en ell desenvolupa) que més amunt anunciàvem. S'ha de pensar que —parletja a cop més— en conviniació amb aquestes activitats hem de trobar la menada en el si d'altres organismes com Nostra Parla¹²³, la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat, etc., la seva activitat com a poeta i com a orador (activitat que l'obliga sovint a desplaçar-se fins i tot fora de Barcelona), així com la seva activitat, prolífica ja, com articulista de La Veu.

Pel referent a la feina dintre "La Veu de Catalunya", la seva producció arriba superar la de l'any anterior, extraordinàriament prolífic, com ja apuntàvem. En Jaume Dofill donava primordial importància al sentit polític de la pràctica periodística, argumentant que des de les planes de la Veu s'anaven creant "grups selectes", geogràficament dispersos, però amb coincidència absoluta de criteris. A part col·laboracions

123 . En aquest moment la Junta Directiva de "Nostra Parla" la componen: President: Jaume Dofill; Vicepresident 1er: Joan Estelrich; secretari: Enric Culas; vicesecretari: Joan Vidal Salvó; Tresorer, Marcel·lí Pascual; Vicetresorer, Alfons Portesa-Rey; Vocals, Mn. Llorens Riber, Albert Bastardes, Joaquim Casas-Carbó; Enric Tomás, J. Blanquer; Juli Vila i J. M. Casacuberta. La Comissió de Propaganda: President, Juli Vila, Secretari, J. M. Queralt; Vocals: Joan Vidal Salvó, Lluís Valeri, Ricard Caballeria, J. M. Ruiz Manent, Jacinto Mustieles, J. Carbó, Raimond Negre, J. M. C. Casacuberta, Comissió de Delegacions: President, Pau Romera, Secretari, Jaume Quintana, Vocals: Joan Vidal Salvó, J. M. Queralt, J. Carbó, M. Miró Esplugues, J. M. C. Casacuberta. Junta Directiva de la Secció Femenina: Presidentes honoràries: Dolores Moncada de Lacià; Caterina Albert Paradís; Directiva: Carme Marr; vicepresidenta 1ª: Celestina Viguano de Coronades, 2ª: Narcissa Proixas; Secretaria: Mercè Vila i Raventós,

no signades, articles e literals "horizontals" i articles de fons que es mouen al mateix nivell de la teorització i de l'organització i nova estructuració de Catalunya, en l'any 1914 publicant durant aquest any 1914, nou sèries que abarquen el 1914 i el 1915. Primerament trobem la titulada La Gran Barcelona (4 articles) de vitalitat que justifica per una "graduació de valors" i neea clau de l'organització de la nova concepció biològica del nacionalisme. Els següents són La nostra Victòria (3 articles) i Què és Transcendental (4 articles) el tema de la Mancomunitat i, sobretot, a l'hora de jutjar-lo, el tema de la victòria catalana, la vitalitat i les possibilitats, en contrast amb el règim del règim centralista, decadent i inerte. Aquest és el tema concret de la sèrie del mes d'agost, El Plan de Catalunya (4 articles). Entremunt, mesos de juny i juliol, ha escrit una interessant sèrie de cinc articles que porta el títol genèric de Els nostres hospitals, sèrie en la que, en base a les possibilitats reals existents, en l'any assaja un "programa hospitalari català" i modern (recordi's els seus contactes amb l'Hospital Clinic). El mes de setembre -amb final en un article del mes de novembre-, es preocupa el nostre autor pel problema de la guerra en la sèrie La Llicència de la Guerra (5 articles) on es mostra intranquil davant la "tensió moral" i la radicalització de postures que la provoca i l'envolta i per les reaccions que aixeca ("El plor dels Filisteus"), així com, globalment, pel caràcter ("regressió o innovació") que està comunicant a tot un període històric.

Després, per no allargar-nos massa, la sèrie de quatre articles dedicats a Les escoles Montessori on es va demostrant el caràcter eminentment polític de la tasca educativa que s'està iniciant des de Catalunya i de les reticències que ha de vèncer a l'interior de la pròpia Catalunya i, no cal dir-ho, a fora.

Vocals: Anna Planas d'Arguierre, Antonia Farreras, Clamentina Arderiu de Riba, Guida Ventura de Godero, Montserrat Valls-Vicens i Antonia Quinquer.

Podem dir, per posar el seu lloc tota aquesta activitat periodística, que En Rofill i Batas té ja un gran predicament entre amplis sectors polítics tant barcelonins com de les comarques: però el té com a teòric, analista, organitzador, crític i defensor intransigent de tot l'essencialment català. Per reflexe d'aquest fet, els articles d'En Rofill són llegits per la gent, però no fa a partir de l'anteriorment dit i de la seva indubtable qualitat literària; els escrits d'En Rofill —i fins a cert punt igual passa amb la seva oratòria— són fonamentalment complicats i densos: en ells hi predomina el patís, i fins per a la gent amb un mínim de preparació i participació en la vida pública catalana, resulten densos fins a fer-se obligada una segona lectura. En aquest sentit s'imposa la comparació i diferenciació amb l'estil líric, directe i fins i tot punyent d'un Rovira Virgili, per exemple.

Voldríem recordar, encara que només sigui de passada la importància i la significació de l'Escola de Funcionaris de l'Administració Local, institució concebuda a partir de les mínimes prerrogatives que concedia el Projecte d'En Maura l'any 1907, i que va començar a funcionar a partir de l'any 1913, encara que, com ocorre amb la majoria de realitzacions de la Mancomunitat, no fos fins als anys 1915-1916 que comencés a deixar sentir la seva influència. L'escola de funcionaris va ser suprimida per la dictadura, l'octubre de 1924,¹²⁴ i en tot el paperam que per tal motiu es va cursar hi sobresortien frases interessants perquè de retruc definien la significació de l'entitat en qüestió. D'hi calia, per exemple, que els organismes catalans s'el·levien excusit en les seves atribucions al crear una entitat que no estava d'acord i fins i tot contradeia els plans generals del Ministeri.¹²⁵ En aquest sentit, resulta totalment cert que l'equip impulsor, en el que hi figura gent com l'Isidre Lloret, el qual en el futur actuarà de director, En J. M. Pi i Junyer, que ho farà de se-

124 . El 7.III.1924 el Consell de Viver va demanar la supressió d'acord amb el dictamen del Consell Permanent de la "Mancomunitat" qu'ell mateix havia impulsat.

cretari, i un nodrit grup molts dels quals hem trobat adscrits a l'equip de la revista "Cataluña" ¹²⁶, va volguer crear l'instrument de capacitat i nacionalització de l'aparell burocràtic municipal en una línia que ja hem apuntat massa per a reincidir-hi. A part el dit fins aquí, el memoràndum i plet de liquidació de l'any 1924, després d'afirmar que no comprén com "su actuación no se concibe que haya podido ser tolerada" ¹²⁷, apuntaria que l'Escola, s'ha desenvolupat la seva tasca cultural, s'ha dedicat a l'activitat política, fet que reincideix en la postura inicial abans referida, concretada en la relació cultura-societat.

Per altra banda, aquesta última imputació, que creiem que fa referència, sobretot, a l'adscripció de l'Escola de Funcionaris al moviment que gira al voltant de l'Assemblea de Parlamentaris, així com a la campanya pro-autonomia dels anys 1915-1919, en introdueix en la realització de l'Escola que va tenir una major transcendència pública, les Setmanes Municipals celebrades sota la protecció de la Comunitat i la Diputació i l'Ajuntament de Barcelona, amb una periodicitat anual, iniciant-se la primera l'any 1915. Referent a la segona Setmana Municipal, celebrada a Barcelona dels dies 3 al 8.VII.1916, i que comporta una part teòrica i una altra de pràctica i en la qual hi troben, concretament, per a la sessió del dia 5, a En Jaume Pifall pronunciant una conferència amb el títol de Els organismes culturals i el problema de les masses. El contingut provincial ¹²⁸, Referent a l'organització que hi ha l'Escola, essent-ne professors l'equip de gent abans mencionat (hi afegim el "tècnic" en burocràcia municipal, Ferran Cam i Vilgas), estava estructurat en dos cursos en els quals s'impartien, entre altres, les matèries següents: Dret

125 . Respecte al règim local encapçalat a principis de segle, Vid, per exemple l'ençà de l'obra: Regionalismo, municipalismo, centralización. 1921

126 . Podem citar a: J.M. Mallada, L. Vical, Martíola, L. Raventós, J. Lla-venia, J.M. Vich, Guillem Lusquets, etc.

127. Vid. Arx. Gral. Dip. Lleialls 4161

128 . Escola de Funcionaris Segona Setmana Municipal p.4

administratiu, i municipal, nocions generals de Dret, Hisenda pública i Aritmètica, contabilitat i estadística, ja en el segon curs: Funcions especials del secretari municipal (la funció primordial i inicial de l'Escola era formar secretaris que poguessin actuar, de manera planificada i competent, en els petits pobles afiliats), Hisendes locals, Règims locals al estranger, Serveis municipals de caràcter tècnic, Legislació financiera espanyola, Justícia municipal i Procediments Administratius ¹²⁹

Però allà ens ens atrevíem a afirmar que és més destacada - i fonamentalment organitzativa- la labor d'En Bofill, va ser en l'àmbit cultural. Aquest home auster i preparat havia de portar a terme una profunda labor, doncs, en el si de la prestigiosa Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona (pensada l'any 1914-1915, creada el 1916 i ben estructurada pel Juny de 1917 ¹³⁰, lluitant tot sovint, i sobretot per qüestions d'ordre teòric, contra els vots dels comissionats del partit radical ¹³¹. Per aquests anys, la Lliga estava -com ja hem apuntat- empenyada en una lluita de prestigiació de les corporacions on els regionalistes deixaven sentir la seva influència. En el cas precis que ara ens ocupa, veiem com ho ressalta la propia Veu de Catalunya, al afirmar que la Comissió de Cultura era obra dels regidors nacionalistes, una vegada superada la supremacia del lerrouxisme i "(...) ordenada, d'una manera més especial, per l'esperit selecte d'En Bofill i Matas" ¹³²

Aquesta conducció i predomini dels regionalistes a l'Ajuntament, afirma el mateix article introduït més amunt, que: "(...) obria el camí d'immenses possibilitats pel futur (...)" i no calen gaires comentaris per comprendre que tornen a estar en la línia d'activitat d'En Bofill.

129 . Vid. al respecte: Arx. Gral. Hist. Llicalls 3264,5 i 7.

130 . Vid. Saladrigas: L'Escola del Part i la renovació pedagògica a Catalunya ps.111 - 115

131 . formaven part de la Comissió inicial: Ll. Duran i Ventosa, B. Andreu, J. Bofill, E. Ginot de los Rios, J.M. de Lasarte, M. Vega i Marc i E. Vila i Maríegues.

132 . veu's: L'Ajuntament per la Cultura. "La Veu", 20.XI.1917 (ed. del vespre)